

Ν Ε Ο Σ
Ε Λ Λ Η Ν Ο Μ Ν Η Μ Ω Ν

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

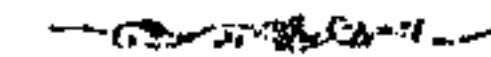
ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

*Ἡξιώθη τοῦ Ζαπκείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.*

ΤΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
1913

ΔΥΟ ΑΝΑΦΟΡΑΙ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ

Ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 226 πολυτίμῳ Παλατίνῳ κώδικι τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, γραφέντι τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, περιλαμβάνονται δύο πλείστου λόγου ἄξια ἀναφοραὶ μὴ ὀνομαζομένου μητροπολίτου Μονεμβασίας πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐξ ὧν πολλὰ διδασκόμεθα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ τῆς ὀρθοδοξίας καθ' ὅλου, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγα περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τυχῶν τῆς χερσονήσου. Τούτων ἡ μὲν πρώτη, πολὺ βραχυτέρα τῆς δευτέρας, περιέχεται ἐν φ. 69^α—74^β τοῦ κώδικος. εἶτα δὲ καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι τὸ δεύτερον ἐν φ. 75^α—81^β. ἡ δὲ δευτέρα, πολὺ ἐκείνης μακροτέρα καὶ σπουδαιότερα, καταλαμβάνει τοῦ αὐτοῦ κώδικος τὰ φ. 115^α—133^β.

Ἐγράφησαν δ' ἀμφότεραι αἱ ἀναφοραὶ ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς, καθ' ὃ ἐξάγεται ἐξ αὐτῶν τούτων ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ ᾗα τοῦ φ. 115^α, ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας, μεταγενεστέρας λατινικῆς παρασημειώσεως *Ejusdem ad patriarcham epistola supra, quadragesimo abhinc folio, δι' ἧς γίνεται παραπομπὴ εἰς τὸ φ. 75^α, ὅπου ἀρχεται τὸ δεύτερον ἀντίγραφον τῆς πρώτης ἀναφορᾶς. Ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς ὁ σημειώσας τάνωτέρω*

προσέθηκεν ἐν τῇ ἄνω ὡς τῆς δευτέρας ἀναφορᾶς τάδε: Ad Constantinopolitanum patriarcham et episcoporum consilium super iniqua sua depositione, Oratio episcopi Maines, καθ' ὅτι ἡ ἀναφορὰ δὲν προέρχεται παρ' ἐπισκόπου Μαΐνης παυθέντος, παρενοήθησαν δὲ τὰ ἐν φ. 115^α λεγόμενα Ἐπεὶ δὲ ἀρτίως τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας παρὰ πάντα λόγον δικαίου ἢ τῆς Μαΐνης ἐπισκοπῆ ἀπεσπάσθη καὶ προστίθεται οἷς οὐκ ἐνι δίκαιον.

Τῶν δύο εἰρημένων ἐξαιρετικῶς σπουδαίων ἀναφορῶν ἐκδίδω κατωτέρω τὸ κείμενον, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ὑπομνηματίσω αὐτὸ καὶ διαφωτίσω ἱστορικῶς ἐν τῷ προσεχῆι τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνημῶνος.

Ἐν ταῖς ὑποσελιδίσις κριτικαῖς σημειώσειςι τῆς πρώτης ἐνταῦθα ἐκδιδόμενης ἀναφορᾶς τὸ μὲν Α δηλοῖ τὰς διαφόρους γραφὰς τοῦ ἐν φ. 69^α κ. ἐ. ἀντιγράφου, τὸ δὲ Β τὰς τοῦ ἐν φ. 75^α κ. ἐ.

Α'

Παναγιώτατε, θεϊότατε, θεσπεσιώτατε καὶ πᾶν εἴ τι ἄλλο τίμιον καὶ σεβάσιμον πρᾶγμα καὶ ὄνομα ἐμοί τε κατὰ Κύριον ὑπερήδιστε ἀγίε μοι αὐθέντα πάτερ δέσποτα καὶ αἰκουμενικὴ πατριάρχα.

Τιμίας γραφὰς τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου δεξάμενος, τὴν μὲν μίαν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Μαΐνης, τὴν δὲ ἑτέραν παρὰ τοῦ Κορίνθου, ἀπορῶ πρὸς τίνα τούτων ἀπολογήσασθαί με χρὴ πρῶτον, μετὰ τσσαύτης καταδίκης καὶ τῶν δύο κατ' ἐμοῦ ἀπολυθειῶν, καὶ ταῦτα ἀπόντος, καὶ μήτ' ἐρωτηθέντος καὶ διὰ τιμίας γραφῆς τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, μήτε βασάνῃ τὰ τοιαῦτα τῶν πραγμάτων δοθέντα, ἀλλ' ἀπολυθέντα καθ' ἡμῶν οὕτω σφοδρῶς καὶ ὀξέως μετὰ τσοσούτων σκωμμάτων, ὡς ἂν οὐκ ἠδικημένων ἡμῶν τὰ μέγιστα καὶ πρὸ ἡμῶν τῶν φιλευσεβῶν νόμων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδικησάντων

ἐτέρους, καὶ οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ μεγάλας καὶ πρὸς μεγάλους ταύτας γεγονούσας καὶ ἐναρέτους ἀνδρας. Τσοσούτον ἦν τὸ τῶν τιμῶν καὶ ἱερῶν μοι γραμμάτων καθ' ἡμῶν ὄργιλον καὶ ἐπιπληκτικόν· ὃ δὴ καὶ διὰ τὸ πατρικὸν καὶ σεβάσιμον καὶ ὑψηλὸν καὶ θεῖον τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς μετὰ εὐεργεσίας φιλικόν, εἰ καὶ πρὸς θίραν ἐλύπησεν, ἀλλὰ παραινέσειν πατρικὴν καὶ φιλικὴν ἀντικρυς ἠγγησάμεθα, καὶ ἐξ ἐπηρείας καὶ προσβολῆς ἀνθρώπου τινὸς ὑπούλου καὶ χαιρεκάκου ταῦτα προέβησαν. Δόλος γὰρ ὄντως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, τεκτενηαμένου κακά. Ἄλλ' ἐκείνῃ μὲν τῇ ταῦτα συρράψαντι ὁλοκρῶς συγχωρήσοι θεὸς καὶ μὴ ἐμπέσοι εἰς βόθρον ὃν ὀρύσσει κατὰ τοῦ πλησίον. Τῆς δὲ μεγάλης ἀγιωσύνης σου τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἀναδοχήν καὶ φιλίαν πρὸς ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς καὶ ταπεινοὺς σχεδὸν οὐδ' ὁ πᾶς αἰὼν τῆς ἐμῆς ἐξελεῖται ψυχῆς, ἀλλὰ, καὶ μετὰ θάνατον εἰ τις αἰσθησῆς ἦν μοι, καὶ τότε μετ' εὐφημίας ἂν ἴσως ἐμεμνήμην τοῦ σοῦ θεοῦ ὀνόματος. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνα μὲν παραινέσειν, ὡς περ εἴρηται, καὶ συμβουλήν ἠγγησάμεθα· οὕτω γὰρ ἠγείται ταῦτα καθαρὰ καὶ ἄδολος φιλία· τοῦτο δὲ γε μόνον ἠγίασεν ὅπερ οὐδόλως τῆς σῆς θείας ψυχῆς ἔργον εἶναι νομίζω, ἀλλὰ τοῦ προρρηθέντος γενναίου τὰ τοιαῦτα ἀνδρὸς τὸ διπλᾶ πεμφθῆναι τὰ γράμματα, ἐκεῖνα δὲ λέγω τὰ σκωμάτων μεστὰ, τὰ μὲν πρὸς ἐμὲ, τὰ δ' ἴσα τούτοις πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Μαΐνης, ἵν' ἔχη πρὸς ἐπίδειξιν ταῦτα τοῦ καθ' ἡμῶν ἀνδραγαθήματος αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ πάνθ' ὑποβάλλοντος καὶ συνεργούντος αὐτῷ καὶ συρράπτοντος ταῦτα. Τίς γὰρ ἦν ἡ γρεία τοῦ τοιοῦτου πράγματος; Ἄλλὰ καὶ τοῦθ' ὑπομονητέον.

Ὅτι μὲν οὖν αὐτὸς, σὺν θεῷ δ' εἰρήσθω, οὔτε μικρὸν ἢ μέγα οὔτε πρὸς τίνα τῶν ἐν ἀξιώμασιν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἰδιώτην τὸν τυχόντα παρὰ τοὺς θεοὺς καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ νόμους καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πέπραχα θεσμοὺς τὸ τυχὸν αὐτὰ δεῖξει τὰ πράγματα καθαρῶς καὶ ἀπερικαλύπτως. Ἀπολογήσομαι τοίνυν κατὰ τὸ παρὸν μὲν διὰ γραμμάτων, τάχιστα δὲ σὺν θεῷ καὶ σωματικῶς. Καὶ πρῶτον πρὸς τὰ πρώτως μοι καὶ διακομισθέντα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου. Πρὸ δὲ τοῦ θέσθαι τὴν ἀπολογίαν μικρὰ τίνα τό γε νῦν ἔχον δηλώσω τῶν τοῦ ἐπισκό-

1 Παναγιώτατε πατριάρχα Α : λείπουσι Β, ὅπου νωτέρω χαιρὶ ἢ ἐπιγραφῇ Epistola ad patriarcham Constantinopol. episcopi depositi apologetica 6 τίνα Β : τίνα ἐπὶ τοῦ διαγεγραμμένου ὀνομασθέντος με Α 11 πρὸ Α : πρὸ Β

2 μεγάλους Β : μεγάλα Α 7 ἐπηρείας Α : ἐπηρείας Β 14 ἐξελεῖται Α : ἐξελεῖται Β 16 διὰ τοῦτο ἔγραψα : διατοῦτο ΑΒ 23 αὐτοῦ Β : αὐτοῦ μεθ' ἡμῶν Α 27 πρὸς τίνα ἔγραψα : πρὸς τινὰ ΑΒ 33 μικρὰ τίνα ἔγραψα : μικρὰ τινὰ ΑΒ

που. Αὐτὸς μέντοι οὗτος, λέγω, πρὸ καιροῦ τινος ἀργία καθυπεβάλετο παρὰ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου καὶ δικαίως, πλὴν μὴ εἰδότος ἐμοῦ, εὐλόγως δ' ἐπετιμήθη παρ' αὐτῆς· τὸ γὰρ ἔγκλημα μέγα καὶ καθ' οὗ τὰ μέγιστα οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ κανόνες ἐπανατείνονται. Χειροτονία γὰρ ἦν ἀναξίου ἐκείνου δὴ τοῦ Μαξίμου καὶ παρ' ἐνορίαν καὶ ἐπὶ χρήμασι. Καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα ἴσως ἐν, τρία δὲ τὰ ἔγκλήματα, καὶ πρὸς ἐμὲ θεῖα καὶ ἱερὰ γράμματα τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου ἤκον εἰσέτι καὶ νῦν διασωζόμενα, ἐνειδίζοντα καὶ ἐπανατεινόμενά μοι ὡς ἀμελοῦντι καὶ οὐκ ἐξετάζοντι καὶ παιδεύοντι τὰ τοιαῦτα. Πρὸς δὲ δὴ καὶ ἀπελογησάμην, ὅτι οὐδόλως ἔγγων τι περὶ τούτου· πῶς γὰρ ἂν εἶω τὰ τοιαῦτα ἄλλως γίνεσθαι; Ἐἶτα πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως συγχώρησις παρὰ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, μηδὲν εἰδότος ἐμοῦ. Ἐκότερον δὲ γεγονὸς, καὶ γεγονὸς μέντοι, πρὸς ὃ καὶ ἐχρῆν λυπηθῆναί με, ἀφίημι τοῦτο εἰς τὴν ἐνδιάκριτον διάκρισιν τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου. Μετὰ δὲ τινὰ χρόνου παραδρομὴν ἤκον ἀπὸ τῆς τοῦ Μαίνης ἐνορίας καὶ τοῦ κλήρου αὐτοῦ ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ ἐγκαλοῦντές αὐτῷ τοῦτο μὲν ἔγκληματικὰ, τοῦτο δὲ καὶ χρηματικὰ, ἃ δὴ καὶ οὐ τοῦ παρόντος ἂν εἴη καταλέγειν πάντα καιροῦ καὶ ἐνοχλεῖν σου ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς ἀκοαῖς τῷ μήκει τῶν γραμμάτων· εἰρήσονται δὲ πάντα κατὰ τὸν προσήκοντα τούτοις καιρὸν. Δικημνηθεὶς μέντοι ὁ ἐπίσκοπος παρ' ἡμῶν οὐχ ἦκεν. Ἦκον μέντοι πάλιν οἱ κατήγοροι καὶ αὐτοὶ καὶ ἕτεροι ἦκε δὲ καὶ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Πέτρος, ἦ ἐπώνυμον Ἀνάλατος. Οὗτος δὴ καὶ σφοδρότερον τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ καὶ ἐπισκόπου κατηγόρει. Καὶ διὰ γραμμάτων οἰκείων αὐτοῦ καὶ ἐγγράφως καὶ πάλιν διαμνηθεὶς οὐχ ἦκεν. Ἐπίσκοπος γὰρ ὢν τῶν μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐκαρπαῦτο, εὕρισκετο δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐπαρχίᾳ, φροντίδα ἡγουμενείας μοναστηρίου τινὸς ἐπαναλαβόμενος. Γενομένου δὲ μου κατὰ τὸν Μυζηθρᾶν διὰ τινὰ ἐκείσε παρεμπεσοῦσαν ὑπόθεσιν· ὁ γὰρ τοὶ Λακεδαιμονίας σύνοδον συνεκρότησε, καὶ τὸ μὲν δοκοῦν διὰ τινὰ ὑπόθεσιν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἕτερον ἦν αὐτῷ τὸ βουλόμενον· τέως γε μὴν παρεῖσθαι ὄντων δὲ πολλῶν Πελοποννησίων ἐπισκόπων, σὺν οἷς καὶ ὁ Μαίνης, μετὰ τὸ διάγνωσιν τῆς ζητουμένης καὶ δοκούσης ὑποθέσεως γενέσθαι

1 τινος ἀργία ἔγραψα : τινὸς ἀργία AB καθυπεβάλετο A : καθυπεβάλετο μετὰ διάξασιν τοῦ ἑτέρου λ B 7 ἤκον προστεθειμένον ἄνωθεν B : λείπει A 10 τι ἔγραψα : τί AB 14 λυπηθῆναί A : λυπηθῆναι B 16 αὐτῷ ἔγραψα (Πρβ. σ. 261,1 καὶ σ. 265,4) : αὐτοῦ AB 18 πάντα ἐν τῷ κειμένῳ κατὰ συνέχειαν A : πάντα νεωτέρᾳ χειρὶ ἄνωθεν B 27-28 Μυζηθρᾶν ἔγραψα : μειζηθρᾶν A^o : μειζηθρᾶν ἐκ τοῦ μειζηθρᾶν B

Πέτρος ὁ Ἀνάλατος ἐγκαλεῖ μὲν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ, σὺν ἐκείνῳ δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν, καὶ ἡ ἔγκλησις ἐγγραφὸς οἰκείαις αὐτοῦ γράμμασιν, ἃ δὴ καὶ διατηροῦνται, τὸ δὲ κινούμενον χρηματικόν τε καὶ ἔγκληματικόν. Ἐπιχειροῦντος τοίνυν ἀπολογεῖσθαι τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἀπονοῦντος, ἡ τῶν ἀρχιερέων ὁμήγουρις τοῦτο μὲν ἀδελφικῶς, τοῦτο δὲ καὶ φιλικῶς, καὶ μάλιστα ὁ Παλαιῶν Πατρῶν, «πολλὰ πρὸς ἐμὲ, «πολλὰ καὶ ἄτοπα γεγονότα πρὸς τοῦ ἐπισκόπου εὐρήσεις, ἐκείσε παραγενόμενος, οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον» εἰρηκότες· «οἶδαμεν τοπικῶς γὰρ ἡμεῖς ἀκριβῶς τὸν ἄνθρωπον πολλὰ πεποιηκότα παράνομα, σὺν οἷς καὶ ἡ τοῦ Μαξίμου χειροτονία», ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἔλεγον· οὐπω γὰρ ἦν αὐτοῖς ὁμωρόφιος καὶ ὁμοτράπεζος καὶ τούτοις συμπνέων, μᾶλλον δ' ἐκείνοι αὐτῷ συμπνέοντες. Καὶ ἐπεὶ ἔδοξε καλὸν ἀπελθεῖν με τοπικῶς καὶ τὰ κατὰ τὸν ἐπίσκοπον ἐξετάσαι, τί με ἐχρῆν ποιεῖν; Μὴ ἀπελθεῖν; Καὶ ποῦ τοῦτο τῶν καλῶν καὶ νομίμων; Ἀλλὰ παρασιωπῆσαι; Καὶ πῶς οὐκ ἐμελλον καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις λόγον ὑφέξειν ὑπὲρ τούτου, καὶ ταῦτα πρῶτον μὲν τῶν θείων καὶ ἱερῶν γραφῶν τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου παρακελευουσῶν με διαναστῆναι καὶ διεγερθῆναι πρὸς τὴν ἐκείνου ἐξέτασιν, ἔπειτα καὶ τῶν ἀρχιερέων ἀξιούντων καὶ πρὸς τοῦτο διεγειρόντων καὶ παντὸς σχεδὸν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν τοῦ ἐπισκόπου τελοῦντος ἱερατικοῦ τε καὶ λαϊκοῦ τάγματος καὶ καταβοῶντων καὶ κατηγορούντων ἀγράφως τε καὶ ἐγγράφως, ἃ δὴ καὶ διατηροῦνται, οἷς στέλλομεν κατὰ τὸ παρὸν καὶ τὰ ἴσα, καὶ ἄλλως ὁ καλὸς Λακεδαιμονίας ταῦτ' ἀνήγγειλεν; Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ προθεσμία δέδοται τῷ ἐπισκόπῳ συμπαραγενέσθαι μοι καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάσει δοθῆναι· οὐδὲ γὰρ οὐδόλως ἡρετίσαστο καταικῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ τὰς προσόδους ἀπερχόμενος καὶ λαμβάνων εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν διέτριβεν, ὡς περ ἄνωτέρω λέλεκται· ἐπεὶ ἦκε προθεσμία, αὐτὸς δὲ διαμνηθεὶς καὶ ἀπαξ καὶ δις οὐχ ἦκεν, ἡδὴ μόλις τῆς μονῆς ἐξελθὼν ἦς ἦκει καὶ καθ' ὃν αὐτὸν χωρὸν περιέμενον ἐλθὼν, ὡς ἡ φροντίς τοῦ μοναστηρίου καὶ τὰ γεώμορα καὶ τὰλλα ὅσα δὴ καὶ προεδάλλετο οὐκ εἴσιν αὐτὸν ἐλθεῖν ἔλεγε. Ἐὶ δ' ἦν πρόδηλος παρακοή καὶ ἀπειθεία, μᾶλλον δὲ διάδρασις καὶ ἀποφυγή τῶν κατ' αὐτοῦ ἐλέγχων. Ἐγὼ δ' ἐκείσε παραγενόμενος· τεσσαρεςκαιδέκατον δὲ ἔτος ἔχων ἐνδημῶν τήνικαῦτα τῇ Πελοποννήσῳ, οὐδέποτε παρεγενόμενῳ ἐκείσε· καὶ τότε δ' οὖν μόλις καὶ σὺν

1 αὐτοῦ ἔγραψα : αὐτοῦ AB 12 αὐτῷ συμπνέοντες A : συμπνέοντες αὐτῷ B 25 ἡρετίσαστο ἔγραψα : ἡρετίσαστο AB 26 καταικῆσαι B : καταικίσαι A

βία παρεγενόμην ταῖς ἀνωθεν εἰρημέναις αἰτίαις. Καὶ ἔσα μὲν ἐλέγ-
 χων καὶ κατηγορῶν καὶ μαρτύρων καὶ τοῦ κατηγορουμένου παρόντος
 ἔδει παρῆναι, ἐκεῖνα μὲν εἶσα, καὶ ταῦτα τοῦ κατηγορουμένου μὴ
 θελήσαντος παραγενέσθαι· ἃ δ' ἦσαν πράγματα μὲν γεγονότα, προφα-
 νή δὲ, λέγω δὲ μοιχοῦς ξείας καὶ χειροτονίας πρᾶνόμους καὶ ἀθεμιτο-
 γαμίας καὶ ἄλλ' ἄττα ὅποια οὐδ' αὐτὸς εἶχεν ἀρνεῖσθαι, ταῦτα πλὴν
 τῆς συνδρομῆς καὶ εἰσηγήσεως τοῦ καλοῦ Λακεδαιμονίας, οἷον τῆς
 ἰδίας ἀνεψιᾶς τελείας ἱεροτελεστίας κατάλυσιν· τίς γὰρ ἠδύνατο εἰς
 τὴν αὐτοῦ ἐνορίαν τοῦτο ποιῆσαι; εἰ δὲ καὶ δοθείη ὡς ὑφ' ἐτέρου γε-
 10 γονός, πῶς αὐτὸς ἐκείνην ἐτέρῳ συνήρμοσεν ἀνδρὶ, οὐκ ὀλίγον μέρος
 τῆς προικῆς ἐκείνης καταδαλόμενος καὶ ἔχων αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ χρό-
 νον ἱκανὸν τὸν δεῦτερον αὐτῷ γαμβρόν· εἰ δὲ καὶ τοῦθ' ὁ καλὸς παρα-
 γράφεται Λακεδαιμονίας, ὅπερ οὐκ ἂν ἰσχύσειέ ποτε, κἂν ἄνω ποτα-
 μῶν τὰ πράγματα χωρήσῃ, ἀλλὰ τὰ γε γράμματα αὐτοῦ οἰκειόχειρα
 15 καὶ ὑπογεγραμμένα δῆθεν παρ' αὐτοῦ μετὰ ἀπάτης βοῶσιν ἦν ἐποί-
 ησε μετὰ τοῦ πρώην συμπευθεροῦ αὐτοῦ διάλυσιν, ἃ δὴ καὶ φυλάτ-
 τονται παρ' ἡμῶν εἰς μαρτυρίαν συνοδικήν τῆς ἀληθοῦς ἀπαγγελίας
 τοῦ γενναίου καὶ φιλαλήθους Λακεδαιμονίας· τὰ μὲν οὖν πολλὰ καὶ
 προφανῆ καὶ τοιαῦτα ἐῷ λέγειν ἤδη, πλὴν καὶ ταῦτα καὶ τὰ πολλὰ
 20 εἰρήσεται κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ κατηγορῶν.
 Διὰ τὰ προφανῆ τοίνυν ταῦτα ἐκείνον μὲν τῆνικαῦτα ἀργίᾳ καθυπέ-
 βαλον οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἐχρήν.

Ἐκείθεν τοιγαροῦν ἐπανιόντος μου εἰς τὴν ἐμὴν ἐκκλησίαν, μηδε-
 νός τῶν τοῦ ἐπισκόπου δικαίων, οὔτ' οὖν ἱερατικῶν οὔτ' αὐ κτημα-
 25 τικῶν ἢ ἀερικῶν, ἀψαμένον τὸ παρ' ἄπαν, καθὼς ἐστὶν ἀληθὲς καὶ
 φανερόν, διαμηνυθεὶς πάλιν οὐχ ἦκε λόγον ὑφέξων, καὶ ταῦτα τῶν
 κατηγορῶν καταδρώντων αὐτοῦ καὶ ἀδικεῖσθαι τὰ μέγιστα δισχυρι-
 ζομένων. Τέως δ' οὖν ἦκε μεθ' ἱκανὸν τὸν καιρὸν, γνοὺς οὐ προσμέ-
 νειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν ἐκείνου ἀφίξιν ἀπαγορεύσαντας. Ἦλθε
 30 δὲ ὀρισμούς μοι κομίζων δεσποτικούς καὶ γράμματα τῶν ἐν τέλει
 τινῶν, ἀντιδολούντων συγχωρήσαι σί. "Α μὲν οὖν εἶπον αὐτὸς αὐτῷ
 τότε παρεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦκεν ἀφικέσθαι με παρὰ τὴν μεγάλην
 πόλιν, καὶ δὴ καὶ ἀφικόμεν, τὰ κατὰ τὸν ἐπίσκοπον ἐκείνωσα διη-

ἢ Τὰ λέγω δὴ μοιχοῦς ξείας ἐγράφησαν δις ἐν τῷ Α, διεγράφησαν δ' εἰτα τὰ
 πρώτα 11 καταβαλλόμενος ἔγραψα : καταβαλλόμενος ΑΒ 13-14 κἂν ἄνω

ποταμῶν τὰ πράγματα χωρήσῃ Β : κἂν ἄνω πηγαὶ τὸ τοῦ λόγου χωρήσωσιν ἐν
 τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῷ ᾠξ ἄνω ποταμῶν τὰ πράγματα Α 21 ἀργία καθυπέβαλον
 ἔγραψα : ἀργία καθυπέβαλλον ΑΒ 25 παρ' ἄπαν ἔγραψα : παρᾶπαν ΑΒ

γησάμενος φιλικῶς τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνη σου, οὐκ ὀλίγην τὴν φρον-
 τίδα ἔχων πῶς ἂν ποιήσῃμι τὴν ἐξέτασιν ἐνταῦθα κανονικῶς καὶ ὡς
 δεῖ· ἀρχιερέων γὰρ δεῖ καὶ δυοκλίδεκα κατὰ νόμους, τῶν ἱερῶν κα-
 νόνων σαφῶς ἀπαγορευόντων μηδὲ δι' ἑνδεκα τὸ κύρος ἔχειν τὴν τοῦ ἡ
 ἐπισκόπου ἐξέτασιν, ὅποια ποτ' ἂν ᾖ. Καὶ ἐνενόουν ὡς ὁ μὲν Κορίν-
 θου καὶ πῶς ἂν χρήσαιο ταῖς τοιούτοις τῶν πραγμάτων ἀντικρινό-
 μενος ἡμῖν καὶ ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ παρ' ἡμῶν ἐγκαλούμενος. Τούτῳ
 δὲ ταῦτά σχεδὸν καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν. Ἄλλ' ὁ Λακεδαιμονίας ;
 Καὶ ἐπεὶ οὐχ εὖρεν ἡμᾶς συνεργούς πρὸς τὰς οἰκείας ὀρέξεις, πότε 10
 ἐπαύσατο καθ' ἡμῶν ἀεὶ κατεπεμβαίνων καὶ ἐπιχειρῶν σφετερίζεσθαι
 πολλὰ τῶν τῆς ἐμῆς ἐκκλησίας μετὰ πολλῆς πικρίας καὶ ἀηδίας καὶ
 πολλάκις μὲν ἀντιδικῶν ἡμῖν, ἀεὶ δὲ, σὺν θεῷ δ' εἰρήσθω, καταδι-
 καζόμενος ; Διὰ ταῦτα καὶ τὸ συνδικαιτῆσαι ἡμῖν τὰ τοιαῦτα ἐκείνους
 καὶ τὸ συνεξετάσαι οὐ κατὰ λόγον χωρήσουσιν, ὅποιον ἔδειξε καὶ τὸ 15
 γεγονός μετὰ ταῦτα, ὅπερ ἔχομεν δεῖξαι πραγματικῶς καὶ σωματικῶς.

Ἀνήνεγκα τοίνυν ἐνδοχημῶν τῇ Κωνσταντίνου τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνη
 σου, ὡς περ εἴρηται· παρ' αὐτῆς δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπανελθόντος μου
 μετ' οὐ πολὺν τινα χρόνον, ἦλθον τίμιαί μοι γραφαὶ παρακελεύόμε-
 ναι μὲν ἐμοὶ τοῦτον ἔαν ἔχειν τὸ ἐνεργοῦν, καὶ πρὸς ἐκείνον δὲ τοῦ 20
 ἐμοῦ λύσις διὰ τιμίας γραφῆς δεσμοῦ, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ τῶν
 ἀρχιερέων ἱεραὶ γραφαὶ, διορίζουσαι τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἔχειν τὸ ἐνε-
 ροῦν, ἐξετασθῆναι δὲ παρ' αὐτῶν τὰ κατ' αὐτούς. Πρὸς ταῦτα τί μὲν
 ἴσως εἶπον ἂν ὑπὲρ τῶν ἐμῶν δικαίων τὰ νῦν ἐάσθω. Ἄλλὰ τί με
 ἐχρήν ποιῆσαι ; Δεσποτικὴν καὶ πατρικὴν καὶ διδασκαλικὴν ἐντολήν 25
 παριδεῖν ; Ἄλλὰ τοῦτο εἰ μὲν καλὸν εἰκότως ταῖς παρ' ὑμῶν ὀνειδι-
 σμῆτις καὶ σκώμμασι βάλλομι. Ἄλλὰ πῶς τοῦτο καλὸν καὶ τίς ἂν
 εἶη τῶν ἐρούντων ὡς καλόν ; Εἰ δ' οὐ καλόν, οὐκ εἰκότως ἄρα, ἀλλ'
 ἴσως. Ἰὰλλα μὲν ἀφείσθων ἤδη. Ἰῶ δὲ χρόνον ἐκείνον ἔδδομον ἤδη
 τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος τετυχηκότα μηδὸλως ἐθελῆσαι, καὶ ταῦτα 30
 τῆς ἐπιτοκότης εὐπορίαν παρεχούσης ἱκανὴν [εἰς] τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτῷ,
 κἂν ἕνα χρόνον καὶ μόνον προσμεῖναι τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ τῶν εἰκότων
 οὐκ ἦν εἰκότως εὐθύγεσθαι τὸν ἐπίσκοπον, πολλαχῶς τῶν θείων καὶ
 ἱερῶν κανόνων τὰ μέγιστα τῶν ἐπιτιμίων ταῖς οὕτω ποιούσιν ἐπανατει-
 νομένων ; Ἄλλ' ἤδη καὶ αὐτὸ κύψας εἰς γῆν καὶ καθυπομείνας, ἀεὶ 35

5 μηδὲ ἔγραψα : μηδὲ ΑΒ 10 καὶ ἐπεὶ — ὀρέξεις ἐν τῷ κειμένῳ Β : προσ-
 τεθειμένα ἐν τῇ ᾠξ διὰ πρᾶπεμπτικοῦ σημείου Α 19 πολὺν Α : πολλὸν Β τί-
 μιαί Α : τιμῆαι Β 23 τὸ ἔγραψα : τὰ ΑΒ 24 τὰ νῦν ἔγραψα : τανῦν ΑΒ
 30 μηδὸλως Α : μηδὸλως Β 31 εἰς προσέθηκα : λείπει ΑΒ

πειθόμενος τῇ θεῖα μοι αὐθεντικῇ καὶ πατριαρχικῇ ἐντολῇ, τρις ἐξε-
 ῶν τὴν ἐξέτασιν ἐζήτουν γενέσθαι, ποτὲ μὲν τούτου, ἄλλοτε δὲ ἐκεί-
 νου ἀναβαλλομένου καὶ ὑπερτιθεμένου. Χρόνου δὲ παραρρυέντος συ-
 χνοῦ, μόλις ποτὲ, μόλις δ' οὖν συνήεσαν ἐν ταύτῃ. Ἄ μὲν οὖν συνελ-
 5 θόντες τῷ ἐπισκόπῳ ἐβουλεύσαντο καὶ κατέπραξαν ὡς ἐβουλεύσαντο,
 αὐτὰ δεῖξει μετ' οὐ πολὺ τὰ πράγματα. Ὅσα δὲ καὶ συνηγωνίσαντο
 μὴ γενέσθαι τὴν ἐξέτασιν τοπικῶς, καθὼς καὶ ἡ ψῆφος τῆς μεγάλης
 ἀγιωσύνης σου παρεκελεύετο, τίς ἢ χρεῖα πολλῶν τῶν λόγων; Εἴ-
 ποιεν γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ, κἂν εἰ μὴ σφόδρα θέλοιεν.

10 Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, οὐκ ἀπορῶν πῶς χρήσομαι
 τῶν εἰδότων τοῖς πράγμασιν, ἀπορῶ τίσι χρήσομαι τῶν εἰδότων τὰ
 πράγματα. Τοῖς ὑπὸ τὴν ἐνορίαν τελοῦσι τοῦ ἐπισκόπου ἱερεῖσι καὶ
 λαϊκοῖς; Καὶ τίς ὁ ἐκεῖνων ἀκουσόμενος ἐνταῦθα; Ἄλλὰ τοῖς ἀρ-
 χιερεῦσιν; Ἄλλ' οἱ αὐτοὶ συνήγοροι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ δικασταὶ καὶ
 15 ἐξετασταὶ, μᾶλλον δὲ, τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, δικολόγοι καὶ με-
 σῖται καὶ διαλλακταὶ, καὶ τί μὲν οὐ λέγοντες ὑπὲρ ἐκεῖνου, τί δὲ
 οὐ πράττοντες; Οὐ μίαν τούτους εἶχεν οἰκίαν; Οὐχ ὁ Παλαιῶν Πα-
 τρῶν ἐν ἑτέροις ἀεὶ φροντιστηρίοις τοῖς ἐν τῷ Μυζηθρᾷ καταλύων,
 ὅτε ἐκεῖσε παρεγίνετο, τηνικαῦτα ὅτε καὶ δὴ ἔμελλεν ἡ ἐξέτασις
 20 γίνεσθαι, παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ κατέλυσεν, σύμπλους καὶ συνέστιος
 ὧν ἐκεῖνω τὰ πάντα; Τί δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος; Διέλιπεν ἡμέρα ἢ ὥρα
 ἢ καὶ νύξ σχεδὸν μὴ περισυνάγων τὸν ἐπίσκοπον ἑαυτῷ, ταῦθ' ὑπὲρ
 ἐκεῖνου καὶ λέγων καὶ πράττων καὶ συμβουλεύων αὐτῷ; Οὕτω ποι-
 οῦσιν οἱ ἐξετασταὶ οἱ νόμιμοι καὶ κανονικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχιε-
 25 ρεῖς; Ἄλλὰ μὴν διὰ τοὺς τοιούτους ὤρισαν ἡ ἀγία σύνοδος ἢ ἐν
 Καρθαγένῃ καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι τὰς ἐγκληματικὰς ἐξετάσεις τῶν ἐπι-
 σκόπων ὑπὸ δυοκαίδεκα ἀρχιερέων γίνεσθαι, ἐνδὲ δὲ καὶ μόνου ἐν-
 δέοντος ἀκύρους εἶναι. Καὶ μὴν οὐκ οἶδεν ὁ Λακεδαιμόνιος, οὐκ οἶ-
 δεν εἰς οἶον βόθρον ὀρύξας ἐνέπεσεν, ἀλλ' εἴσεται σὺν θεῷ διαταχέως
 30 ἐλευσομένου μου αὐτόθι. Ὁ δὲ λόγος ἐχέτω τῆς προκειμένης ἀκο-
 λουθίας. Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀντέχων ὅπως γένηται ἡ ἐξέτασις τοπι-
 κῶς καὶ σχεδὸν εἰπεῖν παραιτούμενος, βιαζομένων ἐκεῖνων, τοῦ Λα-
 κεδαιμόνιος δὲ μᾶλλον· αὐτὸς γὰρ, αὐτὸς ὁ πάντων αἴτιος· μηδαμῶς

4 ταύτῃ ἔγραψα: ταυτῶ AB 15-16 μεσῖται ἔγραψα: μεσῖται AB 18 Μυ-
 ζηθρᾷ ἔγραψα: μειζηθρᾷ AB 21 τὰ πάντα B: ταπάντα A. 22 περισυνά-
 γων AB 23 καὶ λέγων καὶ πράττων B: καὶ πράττων καὶ λέγων A. Αἱ ὀνομα-
 στικαὶ ἀπόλυτοι ἐγράφησαν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως 29 οἶον A:
 ποῖον B διαταχέως. Οὕτως ὁ συγγραφεὺς. Ἴδε καὶ κατωτέρω σ. 269,97.

εἴξαντος καὶ μυρίας προφάσεις προβαλλομένου, μῆκος ὁδοῦ, τραχύ-
 τητα καὶ δυσχέρειαν τόπου, δόκησιν καὶ ὑπόκρισιν ἀλγήματος τοῦ
 ἰδίου ποδός, ἐπεὶ πάλιν πρὸς ἀναβολὰς χωροῦν τὸ πρᾶγμα ἐώρων,
 μόλις μὲν, ἐνέδωκα δ' οὖν, δύο μὲν ἐκείνων, τρίτου δ' ἐμοῦ τελοῦν-
 5 τος. Ὅπως μὲν οὖν ἀπήντησαν καὶ τίνα τρόπον τὴν ἐξέτασιν ἐπραξαν
 καὶ ὅπως σκαιωρήσαντες τοὺς οἰκογενεῖς καὶ οἰκειακοὺς ἔστειλαν τοῦ
 ἐπισκόπου μετὰ θράσους καὶ ἀπειλῶν εἰς τὴν Μαϊνῆν, ἵνα φέρωσιν
 οὗτοι τοὺς κατηγοροὺς καὶ ὅπως κοινῇ ἐτάχθη γνώμη, ἵν' ἀπέλθῃ
 ἀπεσταλμένος παρ' ἡμῶν, ἐκεῖνοι δ' ἐπραξαν κἂν τούτῃ τὸ ἐναντίον
 καὶ ὅσα ἠπέλησαν οἱ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ συνέχεον 10
 καὶ ἐτάραξαν καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν πολλῶν ὀλίγοι τινὲς ἦκον τῶν κατη-
 γόρων, ἐροῦσι τοῦτο πολλοὶ, καὶ ἐροῦσι καλῶς, κἂν οἱ ἀρχιερεῖς ἀρ-
 νήσονται ταῦτα, καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ παραστήσει καὶ δεῖξει σαφῶς.
 Ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γραμματίου, ἐν ᾧ κτεγράφησαν τὰ μερικῶς
 15 κατὰ τοῦ ἐπισκόπου εἴηθεν λαληθέντα ἐγκληματικὰ κεφάλαια, εἶπερ
 καὶ προσεκόμισε τοῦτο τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ σου ὁ καλὸς Λακεδαι-
 μονίας, ἐκεῖνο λέγω ὁποῖον ἔγραφεν ὁ ἐκεῖνου χαρτοφύλαξ, ὅπερ καὶ
 οὐκ ἠθέλησαν ἐν τῇ ἀναφορικῇ ἡμῶν γραφῇ καταγράψαι, τοῦτο εἰ-
 πόντες, ὅτι καὶ τοῦτο ἐμφανισθήσεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ στόματος εἰς
 20 πλάτος διηγήσεται. Τί μὲν οὖν εἶπεν, αὐτὸς ταχ' ἂν εἰδέη μᾶλλον
 μετὰ τῶν ἀκουσάντων. Πλὴν ἀπὸ τῆς τιμίας γραφῆς τῆς μεγάλης
 ἀγιωσύνης σου εἰκάζω μηδὲν αὐτὸν εἰπεῖν ὑγιές. Καὶ ταῦτα δὲ, εἴ τι
 καὶ λέλεχται πρὸς αὐτοῦ, συνιδᾷ πᾶσιν οἷς ἐπραττεν εἶναι δοκεῖ. Καὶ
 θαυμαστὸν οὐδέν. Θαυμαστὸν μὲν οὖν ἦν ἂν μᾶλλον, εἰ ἄλλως ἐφθέγ-
 25 ξατο, ὅπερ ἀπᾶδον ἂν ἦν τῶν τε τρόπων τῆς τε ἐξ ἔθους αὐτοῦ μα-
 κρᾶς συνηθείας καὶ προαιρέσεως. Εἴτα αὐτὸς μὲν κατεβόα καὶ κατα-
 βοᾷ μέχρι τοῦ νῦν, καὶ μεγίστοις χαλεποῖς καὶ λυπηροῖς περιέβαλε
 τὸν χαρτοφύλακα τῆς κατ' αὐτὸν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, καὶ οὕτω
 μέχρι τοῦ νῦν ἐνέδωκεν ἐν τῷ συλλειτουργῆσαι οἱ, καὶ ταῦτα συνοδι-
 30 κῶς ἀπεκδυσσάμενου τὸ παρ' ἐκεῖνου λαληθὲν ἐγκλημα κατ' αὐτοῦ,

1 εἴξαντος ἔγραψα: εἴξαντος AB 4 τρίτου δ' ἐμοῦ τελοῦντος B: τρίτου
 δ' ἐμοῦ τελοῦντος ἐν τῇ κειμένῃ, ἐν δὲ τῇ ᾧ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου τρί-
 τος δ' ἦν ἐγὼ A 6 σκαιωρήσαντες. Ἴδε σκαιωρία κατωτέρω σ. 270, 10-11
 καὶ παρὰ Lambros Ecthesis Chronica. Ἐν Λονδίῳ (Methuen and Co), 1902
 σ. 110. 8 κοινῇ ἔγραψα: κοινῇ AB 11 ὅτι B: ὅτι ὡς περ εἶτα διηγερέν-
 τος τοῦ ὡς περ A 20 εἶπεν ἀπομένου κενὸν δύο γραμμῶν μετὰ τελείων
 διᾶξασιν τῆς πρότερον γραφῆς λέξεως B: εἶπεν ἂν A 25 ἀπᾶδον ἔγραψα:
 ἀπάδον AB 27 περιέβαλε B: κατέαξε A 28 αὐτὸν A: αὐτοῦ B

ὅποιον οὐδὲ ἴχνος ἦν ἐγκλήματος· οὔτε γὰρ ἕλωε ἱεροτελεστία προέβη τις ἐπ' ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ ἡ παῖς ἐπταετῆς οὕτω ἦν. Ὁ δὲ κατέπραξεν ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἀνεψίᾳ, χρόνων οὕτη πλέον ἢ πεντεκκίδεκα καὶ ἱεροτελεστίας τελείας ἐπ' αὐτῇ προβάσῃ, οὕτω τὰ μὲν συνεκάλυψε, τὰ δὲ συνέγραψεν, ὥστε τὸν τὰ παράνομα δράσαντα, ὡς θεοὶ νόμοι καὶ ἱεροὶ κανόνες, ἀντὶ ποινῆς καὶ κολάσεως τιμῶν καὶ γερῶν ἀξιοθῆναι. Τόσοῦτον ἀντέστραπτται τῇ καλῇ τούτῳ ποιμένι τὰ πράγματα, ὥστε τοὺς μὲν οὐδὲν ἡδίκηκότας ἀπεσχισμένους καὶ καταδεδικασμένους ἔχειν, καὶ ταῦτα πολλάκις τιμαῖς γραφαῖς τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου παρακελευομένης μηδὲν ἐνοχλεῖν τοὺς μηδὲν ἀδικούντας ἀδίκως. Ὁ δ' οὐκ ὀλιγάκις ὑπακούσας μέχρι τοῦ νῦν φαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὴν πράξιν μᾶλλον ἀνέτρεψεν ἐκείνην ἣν ἐκύριωσεν ἡ μεγάλη ἀγιωσύνη σου μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου, καὶ τὸν ἐννομον γάμον ἐκείνον εὐθύς ἐλθὼν τηλικαῦτα διέλυσε καὶ γυναικὶ συνῆψεν ἑτέραν τὸν ἄνδρα, μηδὲν ὑπεστειλάμενος, μήτε τῆς ἱερᾶς καὶ θείας κορυφῆς τὴν εὐλογον καὶ δικαίαν περὶ τούτων ἀπόφασιν, μήτε μὴν τὴν συνοδικὴν διάγνωσιν, τοὺς δὲ παρανόμους καὶ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν θείων καὶ ἱερῶν χωροῦντας κανόνων πειρᾶσθαι περιβάλλειν καὶ περικαλύπτειν καὶ συσκιάζειν, μᾶλλον δὲ καὶ συνδιαστρέφειν ἐκείνοις τούτους καὶ αὐτόν.

Ἄλλ' ἔστω ὡς ἐνοχός ἐστιν οἷς ὑπόκειται πᾶσιν ὁ Μαῖνης. Τί δὲ ἢ τοῦ Μαξίμου, ἐκείνου δὴ τοῦ σφόδρα Μαξίμου, ὃν ἴσασι πάντες μᾶλλον ἢ τινὰ τῶν πάλαι διαβεδοημένων καὶ θρυλουμένων, χειροτονία ποῦ γῆς κεκάλυπται καὶ συγκέχωσται τοῖς καλοῖς τῶν ἀρχιερέων ἐξετασταῖς, τοῖς καὶ δυσὶ λέγω; Καὶ ὁ μὲν ἱερὸς Λακεδαιμονίας· μέγας γὰρ ὁ ποιῶν καὶ μεταπλάττων τὰ τοιχῶτα τὸν Βρεστῆνων ἐπίσκοπον τῆς κατ' αὐτόν ἐκκλησίας, ἄνθρωπον γηραιόν, ἀπλοῦν, ἄκακον, οὐδὲν ἄλλο εἰδότα εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον, ὅτι ἐχειροτόνησέ τινα, καὶ ταῦτα προτροπῇ τοῦ τότε Θυμακοῦ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Καρυουπό-

2 τίς ἔγραψα: τίς AB 3 αὐτοῦ ἔγραψα: αὐτοῦ AB 6 τιμῶν A: τιμῆς κατὰ νεωτέρην διόρθωσιν ὡχρότερον μέλαν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τιμῶν B 10 τοὺς μηδὲν A: τοῖς μηδὲν νεωτέρᾳ γραφῇ καὶ ὡχρότερον μέλαν ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τοὺς μηδὲν B 21 ἐνοχός ἐστιν ἔγραψα: ἐνοχος ἔστιν AB 23 ἢ τινὰ ἔγραψα: ἢ τινὰ AB 24 θρυλουμένων ἔγραψα: θρυλουμένων AB 29 ἐχειροτόνησέ τινα ἔγραψα: ἐχειροτόνησε τινὰ AB 30 Καρυουπόλεως ἔγραψα: καριουπόλεως AB, ἐν δὲ τῇ A μετὰ τοῦτο ἢ λέξις μαρτυρία περιγεγραμμένη ἔγνωθεν

λεως, καὶ οὐδ' ἦν τὸ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπιτίμιον μέγιστον καὶ οἶον τὸ τοῦ Μαξίμου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν ἐκείνου ἐγκλημάτων, τὸν μὲν ταλαίπωρον ἐκείνον ἐπίσκοπον ἀργίᾳ καθυπέβαλεν, εἶτα συνεχώρησε· τὸ δ' ὅπως καὶ τίνι τρόπῳ αὐτὸς ἂν εἰδείη μᾶλλον καὶ μετ' αὐτοῦ ἑξακόσιοι· ἀλλ' ὅμως οὕτω πάλιν παρεσκεύασεν, ὥστε, ὡς μηδεμιᾶς ἐξενεχθείσης συνοδικῆς ἀποφάσεως νομίμου καὶ κανονικῆς μὴ ὅτι γε ἀρχιερέων δώδεκα, ἀλλ' οὐδ' ἐλαττόνων, θανάτων ἰδιώτης ὁ ταπεινὸς ἐκείνος ἐπίσκοπος ἐτάφη. Ὁ δὲ τὸν Μάξιμον χειροτονήσας ὁσιος καὶ δίκαιος καὶ γερῶν πολλῶν ἀξίος. Οὕτω γὰρ δοκεῖ τῇ καλῇ Λακεδαιμονίας, τῇ ζηλωτῇ τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ νόμων προασπιστῇ. Ἄλλ' εἰ μὲν ὁ Μάξιμος ἱερεὺς, τοῦτο δὲ πολλοῦ ἂν ἐκείνος πρίαιτο καὶ ὁ χειροτονήσας ἐπίσκοπος· εἰ δ' ἐκείνος μὲν, οὐδ' ἂν εἰ τι καὶ γένοιτο, τῇ τῶν ἱερωμένων ἐγγραφήσεται χορῶ, πῶς ὁ χειροτονήσας τῇ τῶν ἐπισκόπων;

Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλοις. Περὶ δὲ τετραγαμιῶν καὶ συνοικεσίων παρανόμων, κεκωλυμένων λέγω, καὶ πάντῃ κεκωλυμένων παρὰ τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, καὶ χρηματικῶν ἀγωγῶν μυρίων ἐξετασθήσεται καὶ δειχθήσεται ταῦτα πάντα κανονικῶς καὶ νομίμως, συναρμομένου θεοῦ. Ἄ δὲ σκώπτων καὶ κατονειδίζων ἡμᾶς διὰ τῆς τιμῆς σου παρακελεύῃ γραφῆς τίς ὁ εἰπὼν; ἐμοῦ ποῦ τελοῦντος; Ἴνεες οἱ καὶ ἡμῶν μαρτυρήσαντες ταῦτα καὶ πάτε καὶ ποῦ καὶ τίνων ἔμπροσθεν, ὡς ἐγὼ τῶν τοῦ ἐπισκόπου εἰσοδημάτων ἢ κτηματικῶν ἢ καὶ ἀερικῶν ἐλαθόν τι μέχρι καὶ ἐνός ὀβολοῦ καὶ ὡς ἐκείνῳ μὲν ἦν ἐξ ἔθους λαμβάνειν ἐτησίως κανονικοῦ χάριν ἑλαίου λίτραν μίαν, αὐτὸν δ' ὑπετύπωσα λαμβάνειν κοκκία ἕξ, καὶ ποῦ τοῦτο ἦν ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Μαῖνης; Ὅκτῶ κοκκία ἦν ἐξ ἔθους ἕκαστον ἱερέα διδόναι κατ' ἔτος χάριν κανονικοῦ, καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἀδίκῃ γνώμῃ καὶ πλεονεκτικῇ καὶ βίᾳ μᾶλλον καὶ δυναστείᾳ ἐλάμβανεν ἀφ' ἑκάστου τῶν ἱερέων ἀνὰ λίτραν μίαν ἔλαιον, ὅπερ ἐκεῖσε τοπικῶς εἰκοσιτεσσάρων κοκκίων τὸ ἔλαττον ἐτιμᾶτο καὶ ἦν τριπλάσιον τοῦ γενομισμέ-

1-3 καὶ οἶον—ἐγκλημάτων ἐν τῇ κειμένῳ B: ἐν τῇ ἡφ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου A 3 ἀργίᾳ ἔγραψα: ἀργσία AB καθυπέβαλεν B: καθυπέβαλλεν B 5 ἑξακόσιοι B: τριακόσιοι A 6 μηδεμιᾶς B: μηδὲ μιᾶς B 11 προασπιστῇ A: προδοπιστῇ B 20 κατονειδίζων A: κατονειδίζων B 24 ἐλαθόν τι ἔγραψα: ἐλαβον τί AB 26 κοκκία ἔγραψα: κοκία AB ὁμοίως καὶ κατωτέρω ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι ἕξ ἔγραψα: 5' AB 27 ἕξ ἔθους A: ἑξέθους B 30 ἀνὰ λίτραν B: ἀναλίτραν A 30-31 εἰκοσιτεσσάρων ἔγραψα: κδ AB

νου. Περὶ οὗ καὶ πολλὰ καταδοήσαντες οἱ ἱερεῖς ἀντὶ ὧν ἐλάμβανον
 κοκκίων ὀκτώ πρότερον οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐπίσκοποι ἐποιήσαμεν
 ἕνα λαμβάνη ἀφ' ἐκάστου κοκκία δώδεκα. Καὶ τοῦτο δὴ τάχα κοι-
 νῶς ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων πέπρακται, κἂν ἐκεῖνος ἐρρῶσθαι πᾶσι τοῖς
 5 τοιοῦτοις φράσας ἐδασμολόγησεν ἄρτι παρ' ἐκάστου τῶν ἀθλίων ἱε-
 ρέων ἐλαίου ἀνά λίτρας πέντε, ἔστι δ' ὧν καὶ πλεον, καὶ τοῦτο σὺν
 τόκῳ, συναγαγὼν ἀμύθητόν τι χρῆμα ἐλαίου. Ὅπως δὲ σὺν τόκῳ;
 Ἦν λίτραν τοῦ ἐλαίου ἐποίει κοκκία εἰκοσιτέσσαρα, καὶ ἀπῆγει, ὡσπερ
 οἱ ἔμποροι οἱ πρὸ καιροῦ τινος ἱκανοῦ τοῖς πένησι δανείζοντες, κατὰ
 10 δὴ τὸ σύνηθες τοῦτο πρόχρεων τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου ἀνά κοκκία
 δώδεκα. Οὕτω γὰρ τοῖς προκαταβάλλουσιν ἔτους ἐνὸς ὠνεῖται τοῖς
 ἐμπόροις, ἕπερ ἐστὶ τόκος πάντων βαρύτερος καὶ τοῖς πολιτικοῖς νό-
 μοις σχεδὸν ἀπηγορευμένος. Οὕτω καὶ ὁ ποιμὴν τῆς Μαΐνης ἐτοκο-
 γλύφει, μᾶλλον δὲ καὶ τόκους τόκων ἐλάμβανεν, ὡσπερ δὴ καὶ ἀπο-
 δειχθήσεται.

Ἄλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὰ λοιπὰ κατορθώματα τοῦ ἀνδρός, οἷον βίων
 ἀρπαγᾶς καὶ πνευματικῶν δαρμῶν γηραιῶν κατὰ γῆς ἐρριμμένων
 οἰκείᾳ χειρὶ τοῦ καλοῦ ἐπισκόπου καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς τύψεως καὶ
 κόπων ἐκκρίσεως ἐπακολουθησάσης; Καὶ τί ἂν τις καταλέγοι πάντα,
 20 παραλόγους ἀφορισμοὺς καὶ θεῶν καὶ ἱερῶν ναῶν κατὰ τὴν ἀγίαν
 καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν κλείσεις καὶ κωλύσεις ἀγιασμάτων ὧν
 ἀπολαμβάνουσι Χριστιανοὶ ἀγιαζόμενοι καὶ ἄλλ' ἄττα μυρία, ἔτι δὲ
 καὶ ἀργίας ἱερέων ἀδίκους καὶ ἀφορισμοὺς παραλόγους, ὡς ἂν χρη-
 ματίζεται παρὰ πάντων; Ὑπὲρ χιλιάδας πέντε ἦσαν ὑπέρπυρα οἱ
 25 κατ' αὐτοῦ ἐγκαλοῦντες, ὅσοι δὴ καὶ ἐνεκάλεσαν ἀδικηθέντες ἐκεῖνοι.
 Ἄφ' ὧν μόλις ἠδυνήθη αὐτὸς καὶ ἐδικαίωσα χήρα μὲν μιᾶ ταλαι-
 πώρῳ, καὶ ἐπανεστράφησαν πρὸς ἐκείνην παρ' αὐτοῦ, κάκεινα σὺν
 βίᾳ, ἐνώτια ὑπερπύρων τεσσαράκοντα καὶ ἄλλοις τισὶν ἄλλα τινὰ
 ὀλίγα καὶ μερικά· τὰ δὲ πάντα χανδὸν κατέπιεν ὡς ὁ ἀκόρεστος
 30 Ἄδης, καὶ κατὰ τὸν αἰσώπειον μῦθον εἰσιόντων μὲν εἶδομεν ἴχνη
 πολλὰ, ἐξιόντος δὲ οὐδενός. Οὐκ οἶδα σὺν ἐὰν λέγῃ, ὅτι ταῦτα ἔλα-
 βον ἐγὼ ὅσα ἠδυνήθη καὶ ἀπέσπασα αὐτοῦ. Καὶ μὴν εἰσὶν οἱ ἀνθρω-

3 δώδεκα ἔγραψα : ἰβ̄ AB 6 πέντε ἔγραψα : ε̄ AB 8 εἰκοσιτέσσαρα
 ἔγραψα : κδ̄ AB 10-11 ἀνά κοκκία δώδεκα ἔγραψα : ἀνακοκία ἰβ̄ AB
 12 ὡσπερ ἐστὶ ἔγραψα : ὅπερ ἐστὶ AB 17 ἐρριμμένων A : ἐρριμένων B
 22 ἄττα ἔγραψα : ἄττα AB 28 τεσσαράκοντα ἔγραψα : μ' AB 32 μὴν
 εἰσὶν ἔγραψα : μὴν εἰσὶν AB

ποι καὶ ζῶσιν οὐς ἐδικαίωσα καὶ ἔλαβον ἐκεῖνοι ταῦτα· οἱ δὲ λοιποὶ
 πάντες ζῶσιν ἀεὶ καταδοῶντες, καὶ, τὸ δὴ μείζον, ὅτι, ἀπορήσαντες
 ὁ τε τῶν ἱερωμένων χορὸς καὶ ὁ τῶν Μανιατῶν δῆμος τῷ ἐπισκόπῳ
 ἐνεκάλεσαν εἰς τὸν ἅγιόν μοι αὐθέντην καὶ βασιλέα. Περὶ δὲ τῶν
 ἱερέων, παρακελεύη γὰρ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων κατονειδίζων ὁ
 ἡμᾶς, δύο καὶ μόνον ἀργία καθυπέβαλον, οἱ καὶ τούτῳ δὴ πάνθ' ὑπη-
 ρετοῦντες ἦσαν ἐκεῖνα τὰ παράνομα, κἂν ἐκεῖνοι, ὀλίγα τῆς ἐμῆς
 φροντίσαντες ἐντολῆς, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ὑπήκουσαν, ἀλλ' εὐθύς ἱε-
 ρούργουν. Ἄλλων δὲ τινῶν δύο, ὧν τοῦ μὲν ἔλαθε βοῦν, δι' οὗ γεωρ-
 γῶν ἔζη, παρὰ δὲ τοῦ λοιποῦ ἀργύρεον ἔκπωμα δανειακῶς εἰς χρη- 10
 σιν πόσεως αἰτήσας αὐτὸς κατεδυνάστευσε ταῦτα, εἶτα ζητούντων
 ἀπολαβεῖν τὰ ἴδια καθυπέβαλεν αὐτοῖς ἀργία, οἱ δὲ καὶ πρὸς ἐμὲ
 ἐλθόντες πρὸ χρόνων ἤδη τριῶν καὶ ἐγκλησιν κατ' αὐτοῦ ποιησά-
 μενοι, ἐπειδὴ διαμνηθεὶς οὐκ ἀπήντησε καὶ ἄπαξ καὶ πολλάκις,
 καθὼς εἴρηται κατ' ἀρχάς, οὗτοι μὲν ὡς προσῆκε λύσεως ἔτυχον, ἐξ 15
 αὐτοῦ δὲ τοῦ ἐπισκόπου καταδικασθέντος μόλις μετὰ δύο χρόνους
 ἐδόθη τῇ ἐνὶ τῶν ἱερέων ἢ τοῦ σκεύους τιμῇ, ὁ δὲ βῶς κατεπόθη
 μετὰ καὶ τῶν ἐτέρων πάντων.

Ἄλλὰ τὰ μὲν ἐκεῖνου ἴσως ἐπιλείψει με ὁ χρόνος λέγοντα καὶ γρά-
 φοντα. Ὅτι δὲ ἠδίκησε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ μέγιστα ἠδίκησεν ὁ κα- 20
 λὸς Λακεδαιμονίας, εἰπὼν ὡς τὰ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου λαληθέντα πυρὶ
 παρεδόθησαν, εἶπον ἂν ἐν καιρῷ τὸ τοῦ Προφήτου Ἄλλ' ἀφείσθω
 τῆς τοῦ ἀρχιερέως στολῆς αἰδοῖ. Αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα ἐλέγξει τοῦ-
 τον σαφῶς, ἀπερικαλύπτῳ προσώπῳ περικαλύψαντα τὴν ἀλήθειαν.
 Ὅθεν καὶ διὰ τὸ ταχύτερον τὴν ἀλήθειαν φανῆναι τοῦ ἀνδρός στέλλω 25
 τὰ τοῖς γράμμασι τῶν ἐγκλητευσάντων ἴσα καὶ ὅμοια· ἐλεύσονται δὲ
 καὶ τὰ πρωτότυπα μετ' ἐμοῦ σὺν θεῷ καὶ διαταχέως. Ἐκεῖνο δὲ τὸ
 γραμματίον παρεδόθη καὶ μόνον πυρὶ, καὶ τοῦτο τῇ κολλῇ βίᾳ καὶ
 παρακλήσει τῶν ἀρχιερέων καὶ τῇ πρὸς ἐμὲ συνεχεῖ αὐτῶν ἐπελεύσει
 δι' αὐτὸ, ἕπερ οἰκειόχειρον τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνε- 30
 ψιάν, λεγόντων ἂ δὴ καὶ ἔλεγον, ὡς τὸ μέγα καὶ ἱερὸν τῶν ἐπισκό-
 πων σχῆμα μὴ γενέσθαι κατάπτυστον οὕτω δὴ καὶ καταγέλαστον
 παρὰ τῶν ἀκούοντων καὶ βλέπόντων.

2-4 καὶ τὸ δὴ μείζον — βασιλέα ἐν τῷ κειμένῳ B : πρόσθετα ἐν τῇ ᾗ δὲ διὰ
 παρρησιαστικῶς σημείου A 6 καθυπέβαλον A : καθυπέβαλλον B 12 ἀργία
 ἔγραψα : ἀργία AB 15 κατ' ἀρχάς ἔγραψα : καταρχάς AB 15-16 ἐξ αὐ-
 τοῦ A : ἐξ αὐτοῦ B 27 καὶ μετὰ τὸ θεῷ A : λείπει B διαταχέως. Ἴδε καὶ
 ἀνωτέρω σ. 264, 29.

Ἄλλὰ τὰ τοιαῦτα σιωπῆ καὶ λήθης παραπεμπτέον βυθοῖς, εἴ γε καὶ οὔτε προφανῆ πάντῃ οὔτε μὴν ἀκίβδηλα καὶ ἀμώμητα. Ὡς δὲ καὶ τοῦτο κἂν τοῖς ἱεροῖς μοι διορίζῃ γράμμασιν, ὅτι κατηγόρησα τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὡς ἐχρῆν, εἰ μὲν λύπη τινὶ καὶ ἀψιμαχία· αὕτη γὰρ ἢ φωνή, αὕτη καὶ τίνος ἐστὶν ἔγνω· οὔτε διημερεῦσαι μοι τὴν πρὸς ἐκείνον ὀργὴν κατὰ τὴν δεσποτικὴν καὶ θεῖαν ἐντολήν, ἀλλ' εὐθύς λῦσαι ταύτην, εἰ δὲ καλῶς καὶ δικαίως ἔγνω τὰ κατ' ἐκείνου λαληθέντα, μὴ σιωπᾶν, ἀλλ' ἀνθίστασθαι καὶ διεγερθῆναι ὑπὲρ τῶν τῆς Χριστοῦ ἁγίας ἐκκλησίας ἱερῶν κανόνων καὶ νόμων, τοῦτό φημι, ὡς ἂ μὲν ὑδρῖσε καὶ κατεῖπεν ἐμοῦ καὶ ὄσους δόλους ἔραψε καὶ σκαιωρίας καὶ ἕσα γράφων καὶ διαβάλλων πανταχοῦ ποιεῖ, καὶ ἄρτι πλέον, ἅτε καιροῦ δραξάμενος καὶ τὴν τῆς ἐμῆς ἐκκλησίας ἐπισκοπὴν ὑπὸ ἐτέραν ποιήσας ἐνορίαν, ὡς οὔτος αὐτὸς βρενθυόμενος καὶ ὑπεραιρόμενος λέγει καὶ πράττει, καὶ ἀφείθησαν καὶ ἀφίενται πρὸς ἐμοῦ τούτῳ, καὶ μὴ δῶῃ Κύριος ὁ θεὸς αὐτῇ τινα τούτων ἀμοιβήν, κἂν ἔτι πολλῶν τούτων λαλῆ καὶ καταβοᾷ καὶ διαβάλλῃ με χεῖρω. Ἄ δὲ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ νόμων καὶ τῆς τούτων ἀκριβείας, σὺν οἷς καὶ ἡ εὐσέβεια, ὡσπερ δὴ τῷ μεγάλῳ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ κανονίζεται Κυρίλλῳ, ἅτινα δὴ καὶ πέπραχεν ὁ ἐπίσκοπος παρὰ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροῦς κανόνας, ἔχω αἰεὶ ἄκυρα καὶ ἀσυγχώρητα, ἐπεὶ εὖρον αὐτὰ σαφῶς γεγονότα. Οὐδὲ γὰρ εἰσι κεκρυμμένα, ἢ ἐλέγχων δεῖσθαι καὶ κατηγόρων, αὐτὰ δὲ ταῦτα καθ' αὐτὰ βοᾷ ὡς πεπραγμένα. Ὅσα δ' εἰσὶν ὑπὸ ἐξέτασιν λεγέσθων οἱ κατήγοροι ταῦτα καὶ δεικνύτωσαν. Καὶ ἂ μὲν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ περὶ πάντων αὐτῶν κανόνες καὶ οἱ φιλευσεβεῖς διορίζονται νόμοι καὶ καθ' ἕκαστον τῶν παραβεβιασμένων τὴν οἴαν ἀπὸ τούτων παραδηλοῦσι ποινὴν οὐ τελῆγειν οὔτε γράφειν προσήκει μοι καλῶς εἰδυῖα καὶ στηριζούση τὰ τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ σχεδὸν καὶ νομοθετούση περὶ τούτων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ σου. Ταῦτά δὲ καὶ αὐτὸς φρονῶ, καὶ τοῦτό φημι, ὅτι, κἂν ὅστισοῦν ἐπιτάττῃ, κἂν δέῃ με ἀποθανεῖν, οὐδὲν τι τούτων τοῖς ἐπιχειροῦσι καταλύειν παραχωρήσω κἂν τὸ σμικρότατον, ἀλλὰ τό γ' ἐμὸν σὺν θεῷ μέχρι τέλους περὶ τῶν τοιούτων τηρήσω.

3 διορίζῃ γράμμασιν ἔγραψα· διορίζῃ γράμμασι B : γράμμασι διορίζῃ A
 4 ἀψιμαχία ἔγραψα : ἀψιμαχία AB 8 ἀνθίστασθαι B : ἐνίστασθαι ἐν τῇ κειμένῳ, ἀλλ' ἐν τῇ ᾧ ἀτελής ἢ διόρθωσις ἀνθί A 10-11 σκαιωρίας. Ἴδὲ ἀνωτέρω σ. 265,6 15 τινα ἔγραψα : τινὰ AB 27 εἰδυῖα B : εἰδυῖα A
 28 νομοθετούση A : νομοθετούση B 29 σου B : λείπει A τοῦτό φημι ἔγραψα : τοῦτο φημί AB

Καὶ μὴν περὶ τοῦ λόγου τοῦ κατηγόρου, ὡς ὅπως ἐγὼ κατηγόρησα τοῦ κατηγόρου, τίς ὁ τοῦθ' ὑπορύξας, μᾶλλον δὲ συρράφας; Ἐκεῖνος ἦν ὃς ἐσπούδαζε καὶ ἐνταῦθα τοῦτο κατεργάσασθαι ὀλοερῶς, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη οὐδ' ἔτι θυνήσεται ποτε. Κατηγόρων δὲ ὄντων τοσούτων, ὧν καὶ τὰ ἔγγραφα δῆλα, εἰ καὶ αὐτοὶ μὴ παρήσαν, πῶς ἐγὼ ἢ κατήγορος; τίνων ἀφανῶν πραγμάτων συστάσεις νομίμου δεομένων καὶ μαρτύρων; Οὐκ αὐτὰ γεγονότα βοᾷ τὰ πράγματα, εἰ μὴ τις καὶ τὸν ἐπιτιμῶντα τοῖς παραχαράττουσι τὴν εὐσέβειαν καὶ ὅ τι μάλιστα ἀνθιστάμενον καὶ τῆς ἀληθείας ὑπεραγωνιζόμενον ὡς κατήγορον ἔγραφήναι προστάξει ἢ καὶ τὸν δικαστὴν εἰσαγώγιμον ἐρεῖ τὸν στεφάνων καὶ γερῶν ἀξιόν; Ἄλλ' οὐκ ἐρεῖ τις τῶν πάντων, οἶδα καλῶς.

Ταῦτα μὲν οὖν πάντα γέγραφα τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ σου καὶ ἀνῆνεγκα κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον μετὰ τῶν βενετικῶν κατέργων τὰ κακῶς προδάντα πάντα καὶ οὐδόλως νομίμως καὶ δικαίως καὶ κανονικῶς ἐν τῇ τοῦ ἐπισκόπου δῆθεν ἐξετάσει γεγονότα, ἀλλὰ συσκιασθέντα παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ μηχανῇ. Οὐκ οἶδα δὲ μόνον εἰ καὶ ῥαδιουργία τις ἐγένετο, ὡσπερ δὴ κἂν τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἔφθασε τὰ ἰδιά μου γράμματα πρὸς τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου, ὅπερ ἔχω καὶ εἰκάσαι διὰ τὸ μηδεμίαν ἐκείνων ἀπολογία πρὸς ἐμὲ διὰ τιμίας σου γραφῆς γενέσθαι. Ὡς ἔτι τὰ σχέδια περισωζομένων τούτοις ἄρτι στέλλω τὰ ἴσα μετὰ τῶν ἄλλων πάντων, ἃ δὴ καὶ γένοιτο σῆμα καὶ ἀνελλιπῆ κομισθῆναι, ὅπως εἰδῇ ἀκριβῶς ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου οἶα δὴ τὰ τοιαῦτα καὶ τοὺς φενακίσαντας αὐτὴν λόγοις ἀπατηλοῖς καὶ παρακαχαράγμένοις. Αὐτὸς μὲν οὖν ἐμμένων αἰεὶ τῇ φιλίᾳ καὶ διαθέσει τῆς μεγάλῃς ἁγιωσύνης σου καὶ τῇ πρὸς αὐτὴν ἐμοῦ χρεὶ σχεδὸν καὶ ἀπαραιτήτῳ, οὔτε πρῶτον τὴν τοῦ ἐπισκόπου ἀργίαν, οὔτε πάλιν τὴν ἐκ τρίτου, μεθ' ὃ εὐλόγως ἐγὼ αὐτὸν ἠργήσα, συγχώρησιν, οὔτε τὴν ἐξέτασιν ἣν ὄρισας ὅπως γένηται, οὔτε νῦν τὴν ἐκείνου ἀθώωσιν καὶ τὸν κατ' ἐμοῦ ὡς ἀδικοῦντος θρῆμβον, οὔτε τὸ τελευταῖον, ὅτι ἀφείλες καὶ τὴν ἐπισκοπὴν, ἣν ἔχουσα νέμεται ἢ κατ' ἐμὲ ἐκκλησία σχεδὸν πεντακοσίους χρόνους διὰ τὴν χρυσοβούλων καὶ σιγιλλῶν καὶ

2 ὑπορύξας ἔγραψα : ὑπορρύξας AB 11 τις B : τίς A 13 Ἰούλιον ἔγραψα : ἰούλλιον AB 14 πάντα ἐν τῇ κειμένῳ κατὰ συνέχειαν A : πρόσθετον ἀνωθεν ὠχρότερῳ μέλανι B 17 τις ἔγραψα : τίς AB 18 καὶ ἐν τῇ κειμένῳ κατὰ συνέχειαν A : πρόσθετον ἀνωθεν B 21 ἀνελλιπῆ A : ἀνελιπῆ B
 27 μεθ' ὃ ἔγραψα : μεθ' ὃ AB 31 πεντακοσίους ἔγραψα : φ' καὶ ἐν τῇ ᾧ νωτέρω χειρὶ D annos B : φ' A

πράξεων συνοδικῶν, οὐδὲ τούτων ὑπολογισάμενος, ἀλλὰ πάντα γενναίως ὑπομείνας, ἀναφέρω τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ σου, ὅτι πρὸς ἕνα στον πάντων καὶ κοινῇ πρὸς πάντα ἔχων δεικνύειν καὶ παριστάν νόμιμα καὶ κανονικὰ δίκαιά μου πολλά, πρὸς οὐδένα τῶν πάντων ἕτερον εἶποιμ' ἂν εἰ μὴ πρὸς μόνην τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου, τὸν καὶ δύναμιν ἔχοντα ἰάσασθαι ταῦτα. Καὶ τοσοῦτον ἐτήρησα τὴν σὴν ἐντολήν, καὶ ταῦτα δυνάμενος ἔχειν τὴν ἐμὴν ἐπισκοπὴν, ὥστ' οὐδ' ἐδεξάμην τινὰ τῶν ἐκεῖθεν ἀφικνουμένων καὶ ἀδικουμένων τὰ μέγιστα οὐ μόνον ὡς μητροπολίτης αὐτῶν, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἑξάρχος τῆς Πελοποννήσου. Περὶ δὲ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ἐπισκοπῆς τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας ἀνενεχθὲν τῷ ἀγίῳ μοι αὐθέντῃ καὶ βασιλεῖ καὶ τῷ ἀγίῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότη παρὰ τοῦ Κορίνθου, δείξαντος τὰς αὐτοῦ τῶν δικαιωμάτων δυνάμεις, ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς καὶ ἔδειξα καὶ ἀνέφερον πρὸς αὐτοὺς πᾶν ὅπερ εἶχον δίκαιον. Ἔτι δὲ ἀπασχολούμενοι ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν συστάσεως ἐν ταῖς ἐκστρατείαις οὐδεμίαν ἀπόφασιν ἐξήνεγκαν περὶ τούτου. Καὶ, εἰ περ ἐτύχανον ἐνταῦθα εὐρισκόμενοι, προσκυνήσας αὐτοὺς εὐθέως ἂν ἔτρεχον πρὸς τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου, ὥστε τυχεῖν πάντα ἐκεῖνα τῆς προσηκουσῆς ἰάσεως. Πλὴν πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον ἐλεύσομαι τάχιστα, τοῖς τε ἐμοῖς δικαιώμασι, νομίμοις καὶ κανονικοῖς οὖσι, θαρρῶν, καὶ διὰ πάντων εὐλόγοις καὶ πρὸ τούτων τῇ ἀγάπῃ καὶ ἀναδοχῇ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, ὧν οὐδὲν ἰσχυρότερον, καὶ ἦν γένοιτο θάττον ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καθὼς αὕτη ἐφίεται.

B'

† Τῆς δεσποτικῆς καὶ θείας καὶ ἱερᾶς εὐαγγελικῆς φωνῆς τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διαπρύσιόν τι καὶ ὑψηλὸν τῆς κατὰ τὸν ἀριστον βίον τῶν Χριστιανῶν πολιτείας ὑπαγορευούσης καὶ τέλειον καὶ πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς προϊσταμένοις τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς τῷ ἰδίῳ ἐξηγόρασεν αἵματι καὶ καθηδραίωσε καὶ ἐπωκοδόμησε ταῖς ἀποστολικαῖς διδασκαλίαις καὶ ὑψηγήσει, τοὺς

ὃ εἶποιμ' ἂν B : ἐρῶ ταῦτα ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ἡφ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου εἶποιμ' ἂν A
 6 σὴν ἐν τῷ κειμένῳ κατὰ συνέχειαν A : πρόσθετον ἄνωθεν ὠχρότερον μέλανι B
 12 αὐτοῦ ἔγραψα : αὐτοῦ AB
 20 διὰ πάντων B : διαπάντων A
 28 κατηδραίωσε

εἰρηνοποιούς μακαριζούσης καὶ υἱούς θεοῦ κεκλησθαι τούτους κατὰ χάριν διδούσης, ἀγαπητὸν ἂν ἦν πᾶσι τοῖς καὶ ὅπως οὖν συνορᾶν δυναμένοις τὰ τοιαῦτα πελθεσθαι καλῶς καὶ ὑπέλκειν τῇ θεῷ ταύτῃ νομοθεσίᾳ καὶ μὴ τιθέναι αὐτοὺς πρόσκομμα σκανδάλου τισὶ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τῶν πιστῶν δὴλα δὴ, καθὼς ἡ ἀποστολικὴ φησι φωνή, τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καλὸν πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς καὶ δόσιως ζῆν αἰρουμένοις ἀριδῆλως ὑποδεικνύουσα· ἧς οὐδὲν ἐν τῇ βίῳ θεοειδέστερόν τε καὶ δαιώτερον. Ἦν καὶ ὁ πάντων σωτὴρ καὶ δημιουργὸς ἐπώνυμον ἑαυτοῦ ἔθετο, ἵνα δι' αὐτῆς πᾶν τὸ ὑποτεταγμένον αὐτῷ καὶ οἰκεῖον συνδήσῃ καὶ συνανυψώσῃ φύλον, τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀξίας τευξόμενον ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, δὴλα δὴ τῆς υἱοθεσίας. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ τινες σὺτω τὰ ὧτα ἐκκεκωφωμένοι τυγχάνουσιν, ὡς εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἀκηκοότες ἐχρημάτιζον τοῦ θειοτάτου ἐκείνου μακαρισμοῦ, οὐ μόνον οὐκ ἠρεμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πάντα λίθον, τὸ τοῦ λόγου, κινουσιν, ὡς ἂν πρὸς κομμά τισι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν σκανδάλου γένωνται καὶ τὸ καθ' αὐτοὺς οὐκ ἐλλείπουσιν ὑποκινεῖν καὶ ὑπορύττειν βόθρους κατὰ τοῦ πλησίον, καὶ σπεύρουσιν ἐπ' αὐλακὰς ἀδικίας τῆς ψυχῆς αὐτῶν, κατὰ τὸν σοφὸν Σιράχ, καὶ ἀροτριῶσι ψεῦδος ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν· ὅποῖον δὴ τι καὶ τισι τῶν τοιούτων ἀνδρῶν τῶν καλῶν καὶ γενναίων κατ' ἐμοῦ πέπραχται· εἰσὶ γὰρ ἐκείνων οἱ λέγοντες τιτρώσκουσι μαχαίρα κατὰ τὸ σολομώντειον ἔπος· καὶ οὕτως ἐν τοῖς πανουργήμασιν αὐτῶν ποικίλως διενεθήθησαν, ὥστε καὶ τὴν ὑψηλοτάτην καὶ μακαριωτάτην τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ μου ἐκκλησίας κορυφὴν καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς θεῖαν καὶ ἱερὰν τῶν ἀρχιερέων δημήγουριν ὑπαγαγέσθαι καὶ πρὸς τὰ ἑαυτῶν τῆς διανοίας βουλευμάτα τε καὶ μηχανήματα ὑφελκύσασθαι καὶ ψῆφον, ψῆφον οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, δέομαι ὑμῶν, δέομαι τουτωνὶ τῶν λόγων εὐμενῶς ἀκοῦσαί μου καὶ μὴ βραθυμίαν τινὰ μὴδὲ ἀμέλειαν αὐτῶν καταγνῶναι, κἂν εἰς πολὺ μῆκος ὁ τῆς ἀπολογίας λόγος μοι προχωρήσῃ, καθαρῶτατά τε καὶ ἐναργέστατα δι' αὐτοῦ τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν καταναγκαζόμενου δεικνύειν καὶ ἀπολογεῖσθαι πάντα τὰ μὲν ἱστορικῶς, τὰ δὲ κανονικῶς τε καὶ νομίμως, ἵνα διὰ πάντων ἀναφανῇ τὸ τοῦ ἡμετέρου δικαίου φ. 115β
 || καλὸν ἀμετάπτωτόν τε καὶ ἀπαρέγκλιτον. Καὶ εἰ τινα δὲ κόρον ἦ

6 δηλ' 12 δηλαδή ἐπεὶ τινὲς 13 (καὶ πανταχοῦ ἀλλαχοῦ) μὴδὲ 14 ἐτέλουν ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ἡφ Γε ἐχρημάτιζον 14-15 οὐκ ἠρεμοῦσιν ἐκ τῶν οὐκ ἠρεμοῦσιν 16 πρόσκομμα τισὶ αὐτῶν 17 οὐκ ἐλλείπουσιν 22. σολομώντειον αὐτῶν 24. κορυφὴν προστεθειμένον ἄνωθεν

ὄχλον ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς ὑμῶν ἀκοαῖς ὅδε ὁ λόγος ἐπεισαγάγοι ἂν οὗτος μὲν συγγνώμης παρ' ἡμῶν εἰκότως τυγχάνοι ἂν, τοῖς δὲ παρασκευάσαι τὰ τοιαῦτα καὶ μετακινήσασιν, εἴ τις ἄρα καὶ γένοιτο δὴ πρὸς τοῦ λόγου τοῦδε ἀηδία τε καὶ μακρηγορία, τούτοις ἀνέλθω, οἷ γε δὴ καὶ ὑπαίτιους ἑαυτοῦς τῶν τοιούτων πραγμάτων καθυπεβάλλοντο, κυκεῶνα ὄλον κεράσαντες καὶ ἀναμοχλεύσαντες τὰ πάνυ καλῶς καὶ νομίμως καὶ σχεδὸν ἐξ ἀμνημονεύτων τῶν χρόνων βέβαια καὶ ἐρηρυσμένα τυγχάνοντα.

Ἄλλὰ μὴν, εἴ τι δὴ τῶν περὶ ἐμὲ καὶ τῆς ἐμῆς ἐξουσίας ἐμοὶ γιγνομένων, κἂν κινητὸν, κἂν ἀκίνητον ἦν, προέμην ἂν τοῖς ἐθέλουσι ταῦτα λαμβάνειν ἐθελοντῆς καὶ οὐδένα ἂν λόγον ἐκίνουν ποτὲ περὶ τούτου, ἀλλ' εἴασα ταῦτ' ἂν ἐκείνους μᾶλλον κατέχειν, ὅπως ἦν αὐτοῖς ἐφετόν. Ἐπεὶ δὲ ἀρτίως τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας παρὰ πάντα λόγον δικαίου ἢ τῆς Μαΐνης ἐπισκοπῆ ἀπεσπάσθη καὶ προστίθεται οἷς οὐκ ἐνὶ δίκαιον, καὶ οὕτω κἂν ἀπεσιώπησα, εἴ μὴ μέγα καὶ φοβερὸν ἑώρων τὸ ἐπιτίμιον πρὸς τε θεοῦ πρὸς τε τῶν θείων καὶ μακαρίων πατέρων, ὑφ' ὧν τετύπωτο καὶ κεκανόνιστο πάντα μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγιότητος, οἱ καὶ ἐπανατείνονται διακελευόμενοι μεγάλα τὰ ἐπιτίμια κατὰ τῶν ἀμελούντων ἐπισκόπων τὰ ἀνήκοντα ἐκάστῳ τῇ σφῶν αὐτῶν ἐκκλησίᾳ δίκαια. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ σύνοδον οὕτω διακελεύεται. Δεῖ γὰρ τὸν ὡς ἄπαξ ἐγχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα ταύτης ἔχεισθαι μετ' εὐρωσιᾶς πνευματικῆς καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις καὶ ἰδρωῖτα [τὸν] ἔμμισθον ἐθελοντῆν ὑπομεῖναι. Καὶ ἕτεροι πάλιν θεοὶ καὶ ἱεροὶ πατέρες παραπλήσια τούτοις φασί. Φασὶ γάρ· Οἵτινες δὴποτε ἀμελῶσι τῶν τόπων τῶν ἀνηκόντων τῇ ἐαυτῶν καθέδρᾳ πρὸς τὸ ταύτους κερδᾶναι εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ἐγκληθῶσιν ἀπὸ τῶν γεινιῶντων αὐτοῖς ἐπιμελῶν ἐπισκόπων περὶ τοῦ μὴ ἀναβάλλεσθαι τοῦτο πρᾶξι. Ταῦτα ῥητῶς οὕτως διέξεισιν ὁ ἐκατοστοεικοστόπρωτος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανὼν. Τούτῳ τῷ κανόνι καὶ ὁ τῆνικαῦτα Κορίνθου τελῶν ἐνέχεσθαι φάσκων τὴν περὶ τοῦ λαβεῖν ὅπερ οὐκ εἶχε πᾶσαν ἐκίνησε μηχανήν. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ἐνεχόμενος ὑπέφαινεν ἑαυτὸν τούτῳ, ὁ μὴ κτησάμενος πῶποτε, οὐτ' αὐ-

4 (καὶ ἀλλαχοῦ). τὲ 9-10. καὶ τῆς ἐμῆς ἐξουσίας ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῷ

ῥητῆρ ἰε τῶν ἐμοὶ γιγνομένων 11. ἐκοντὶ 12. μᾶλλον πρόσθετον ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 20-25. καὶ πρῶτον—τούτοις φασὶ κάτω ἐν τῇ ῥητῇ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου † μετὰ τῆς λέξεως κείμενον ἀνωθεν 22. τὸν δεῖ γὰρ ὡς 26. ἀμελοῦσι 27. τούτοις κερδᾶναι

τὸς οὐθ' ὁ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδ' ὁ πρὸ ἐκείνου ἐτι καὶ σχεδὸν ἀδηλον εἰ καὶ ἡ κατ' ἐκεῖνον ἐκτῆσατό ποτ' ἐκκλησία τὴν τῆς Μαΐνης ἐπισκοπὴν οὔτε γὰρ δικαιώμασιν ἢ νομῇ τινι ἢ κἂν μαρτυραῖς τισὶν εἶχε τοῦτο καθυποδεικνύειν ζώσαις· εἰ ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ λαβεῖν ὅπερ οὐκ εἶχεν, ὡς περ εἴρηται, πῶποτε, ταῦτα καὶ φθέγγεται καὶ προτείνει, αὐτὸς δὲ μέχρι τοῦ νῦν τοσοῦτους κεκτημένος αὐτὴν χρόνους, οὐκ αὐτὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ πρὸ ἐμοῦ πλείους ἢ πεντήκοντα τῶν ἀρχιερέων τυγχάνοντες εὐλόγητον τρόπον παντὶ καὶ δικαίῳ καὶ νομίμῳ νεμόμενοι, αὐτὸς ἄρτι καταπρόησω τοῦτ'· Καὶ πῶς οὐκ ὑπεύθυνον σιωπήσας καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἑμαυτὸν καθυποθήσω; Τούτους τοιγαροῦν αὐτοῦς καὶ οἱ φιλευσεβεῖς τοιαῦτα φθέγγονται νόμοι. Λέγουσι γάρ· Οἱ τοὺς ἱεροὺς κανόνας φυλάττοντες τῆς τοῦ δεσπότου θεοῦ βοηθείας ἀξιοῦνται καὶ οἱ τούτους παραβαίνοντες αὐτοὶ ἑαυτοῦς τῇ κατακρίσει ὑποβάλλουσι· μείζονι δὲ ὑπόκεινται κατακρίσει οἱ δαιώτατοι ἡπίσκοποι, οἱ πεπίστευται καὶ ζητεῖν τοὺς κανόνας καὶ φυλάττειν, εἴπερ τοῦτον παραβαινόμενον ἀνεκδίκετον καταλείπουσιν, εἰ καταληφθῆι.

Ἀκούεις σαφῶς καὶ διαρρήδην εἰά φησι τὰ ἐπιτίμια κατὰ τῶν ἀμελούντων καὶ μὴ ζητούντων ἐκείνους φυλάττειν ἀκριβῶς καὶ τηρεῖν; Ἴνα τοίνυν μὴ τούτοις καὶ αὐτὸς ἐμπέσω τοῖς ἐπιτιμίοις, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦθ' ὑπομενῶ, καὶ οὐδέποτε τῆς ἐμῆς ἐκκλησίας ἐκείων καταπρόησω τὰ δίκαια, καὶ εἰ ταύτης ἐξελαθῆναί με δεήσει. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχον ἐστὶ σιωπῆ καθυπεῖχει καὶ προδοῦναι, τὸ κατ' ἐμὲ δὴ λέγω, τοῦς περὶ τῆς τῶν τοιούτων συστάσεως θεοῦ καὶ ἱεροῦς κανόνας διαλαμβάνοντας, εἰ καὶ τᾶνδ' ὑψίσταμαι, μηδὲν τῶν διωρισμένων μοι πρὸς ὑμᾶς παρακεκινηκῶς, μέχρις οὐ πάντ' ἀνεγέκω τὰ κατὰ τὴν ἐμὴν ἐκκλησίαν δικαιώματα τῇ θείᾳ μοι καὶ ἱερᾷ κορυφῇ, ἀλλως θ' ἔτι καὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ πάντων ἀρχιερέων Μονεμβασίας, πλειστων, οὐδ' ἕσους ἂν εἴποι τις, ὄντων, οὐδενὸς ἐκείνων ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀπάντων τῆς ἐπισκοπῆς ἀποστερηθέντος καὶ ἐφ' οἷς μᾶλλον, τῶν πρώτων ἐκείνων λέγω, εἴ τι καὶ τοιοῦτον ἐπέπρακτο ἂν, εἶχεν ἴσως ἂν τινα αἰτίαν, ἅτε βραχύτερον ἐπ' ἐκείνοις μᾶλλον ὄντα τὸν τῆς νομῆς χρόνον, καὶ οὐ τοσοῦτον ἴσως τὸ λυπηρὸν προέβαινε, εἴ τι δὴ τού-

3. τισιν 6. αὐτὴν πρόσθετον ἀνωθεν 10-20. τούτους τοιγαροῦν—ἀκριβῶς καὶ τηρεῖν. Ἄνωθεν δὲ αὐτῶν διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ∴ διὰ πάντων συνιστάωντων θεῶν τῇ ἐκκλησίᾳ χριστοῦ 16. καταλείπει 18. οἷα φησὶ 20. Τοῦ τοίνυν προηγεῖται μὲν διαγεγραμμένον 25. τανδ' 26. παράκεκινηκῶς τοῦ παρὰ γεγραμμένου ἀνωθεν 28. ἀλλ' ὡςθ' 33. προέβαινε

των τῶν πάλαι γεγονότων ἐτύγχανε γεγονός· εἰ ἐπ' ἐκείνοις μὲν οὐδενὶ τοιοῦτό τι συμβέβηκεν, ἄρτι δὴ τοῦτο κατ' ἐμὲ προβῆναι ποῦ τῶν καλῶν ἢ τῶν δικαίων λήθης αὐτὸ παρασυρῆναι ῥοθίοις ἔασαι;

Ἐχων τοίνυν ὅπως τῇ συστάσει τοῦ παρόντος χρήσομαι πράγμα-
 5 τος, οὐκ ἔχω συνιδεῖν τί τὸ κινήσαν καὶ οὕτω πείσαν τὴν πάνθ' ὑψη-
 λοτάτην μοι καὶ θείαν κεφαλὴν, ὥστε τοιαύτην κατ' ἐμοῦ προβῆναι
 δίκην, ἥς οὐδ' ἂν πρὸς αὐτῆς ἀγροῖκος ἐτύγχανεν ἄνθρωπος, ἀλλὰ
 κάκεινος, ὅστις ἄρα καὶ ἦν, παρεστῶς ἐδίδου τῇ δικαστηρίῳ καὶ
 λόγον ἐλάμβανεν. Οὐκ οἶδα δὲ μόνον εἰ μὴ καὶ πρὸς τοῦτο ἐπλεό-
 10 νασέ τινων ἀδικίας τὸ στόμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν περιέπλεξε δολιό-
 τητα, καὶ καθήμενοι κατὰ τοῦ ἀπόντος ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἵνα μικρὸν
 ὑπαλλάξω τὴν προφητικὴν φωνήν, κατελάλησαν ψευδῆ καὶ πανοῦργα,
 καὶ διέβαλόν με πρὸς τὴν μεγάλην ἀγισσύνην σου καὶ τὴν περὶ αὐ-
 τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον. Ὅντως γὰρ, ὄντως ὁ ταῦτα συρράφας
 15 καὶ συνεργήσας, οἷος ἄρα καὶ ἦν· τὸ γὰρ ὕφασμα τοῦ ἐτεροῦ μὲν
 ἐξύφηνεν, ἄλλος δ' ἐνεδύσατο· ἐκεῖνος δὲ καθυφάνας οὐ τοῦτο μόνον,
 ἀλλὰ κατ' ἐμοῦ καὶ ἕτερα ὄντως ᾠδήνησεν ἀδικίαν καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν
 καὶ εἶδεν ἡμέραν ἀφροσύνης πονηρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τῆς ψυχῆς αὐ-
 τοῦ, καὶ κατέπραξε πάντα καθὼς ἠθούλετο καὶ ἠθέλησεν, ἐπιθυμῶν
 20 ἐπιθυμίαν πλεονεκτικὴν αἰεὶ κατὰ τοῦ πλησίον καὶ ἀδικον, ὁ θρακικὸς
 ἐκεῖνος δολιδυξὸς τὴν Ἄδου κυνὴν ὑπείσερχόμενος, τὸ τοῦ λόγου. Ἄλλ'
 1160 ἔστιν ὅτε ὁφεται || τὴν ἐν τῇ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ δοκόν, σὺν θεῷ δ' εἰρή-
 σθω, καὶ καθ' ἑαυτοῦ, τὸ τοῦ λόγου, κινῶν εἴσεται τὸν ἀνάγυρον.

Ἐγὼ τοίνυν πανταχόθεν συνάγων καὶ περισκοπῶν ἑμαυτὸν, οὐδὲν
 25 ἄλλο εὐρίσκω αἴτιον τῆς πρὸς ἐμὲ τσαύτης λύπης καὶ ἀηδίας καὶ
 τῶν κατ' ἐμοῦ τοιούτων ἀποτόμων ἀποφάσεων ἢ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον
 ὅς πάντα ποιεῖ καὶ πράττει κατ' ἐμοῦ, τὴν τοῦ καλοῦ φίλου αὐτοῦ
 ἐπεκδικῶν κατάπτωσιν καὶ καθαίρεσιν· κινήσει δὲ πᾶν καὶ ἐπιχειρή-
 σει, ὥσπερ δὴ καὶ ἔθος αὐτῷ, πλὴν τελευταῖον πάντων καὶ κατὰ μει-
 30 ζόνων καὶ θείων προσώπων. Ἄλλ' ἵνα μὴ δόξω ἐνδιαβάλλων, τὰ μὲν
 πολλὰ ταῦτα καὶ τοιαῦτα νῦν παρεῖσθω· μάρτυς δὲ τούτων ἀκριβῆς ὁ
 μέλλων ἔσται χρόνος, ὅς ἀκριβῶς δείξει σου τῇ θειότητι κατὰ πάντα
 τὸν ἄνδρα. Μᾶλλον δὲ καὶ τὰ γεγονότα πρὸς αὐτοῦ τῶν πραγμάτων
 35 ἱκανὰ τῷ γε νοῦν ἔχοντι καὶ καλῶς εἰδότει ποιεῖν τεκμηριοῦσθαι τὰ
 μέλλοντα. Πλὴν ὡς ἐν διεξόδῳ καὶ πλατυκώτερον ἐρῶ καὶ αὐτὸς τὰ

2. τοιοῦτόν 5. πείσαν οἴτω 9-10. ἐπλεόνασε τινῶν 28. λιβυκὸς 21. δίδοις
 22. αὐτοῦ 23. τὸ τοῦ λόγου πρόσθετα κάτωθεν 28. αὐτοῦ
 θρακικὸς

ἐμὰ δίκαια καὶ μετὰ φιλίας καὶ λύπης, τὸ μὲν ὡς πρὸς δεσπότην καὶ
 φίλον καὶ δικαστὴν ἄκρον δικαίου παντός, τὸ δὲ ὡς τὰ μέγιστα ἀδι-
 κούμενος.

Οὐκ ἐχρῆν μὲν οὖν, ἔστω δὲ, εἶμι πάντ' ἀδικος, πάντα πλεονέκτης,
 καίτοι δ' ἦν ἐγκρατῆς καὶ νεμόμενος, οὐ περιθάλψαι τὸν καταδικαζό-
 5 μενον ἐχρῆν; Ἄλλὰ τίς ἡ περιθάλψις; Ἐξκαίδεκα χρόνους τρέχοντα
 ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν κατέχοντα Μαΐνης οὐκ ἔδει με
 διαμνησθῆναι, καὶ ἢ παραγενέσθαι ἢ καὶ διὰ τινος τῶν ἐμῶν, ἢ, εἰ
 μηδὲ τοῦτο, γράμμασι γοῦν ἀπολογήσασθαι περὶ τούτου, καὶ τηνικαῦτα
 ἴσως εἶχεν ἂν τινα χώραν εὐλόγου τὸ δόξαν γενέσθαι καθ' ἡμῶν, καὶ
 10 εἰ ὅποιον ἄρα καὶ ἦν, οὐκ ἔδει γε κἂν τοῦτο πρὸς ἐμὲ τηρηθῆναι
 κατὰ τὸν λέγοντα φιλευσεβῆ νόμον Ἀπόντα μηδένα καταδικάζεσθαι;
 Ἄλλ' εἰ καὶ ἐνδημῶν ἦν τῇ Κωνσταντίνου, πλείων ἂν καὶ οὕτως ἐτρέψῃ
 χρόνος τῷ διώκοντι, εἰ καὶ διαμνησθῆς οὐ παρεγενόμενον ἴσως, καὶ οὐδ'
 οὕτω τοσοῦτον ὅ τι τάχιστα τὴν μὲν νικῶσαν ἐκεῖνον λαβεῖν, κατ' ἐμοῦ
 15 δὲ δίκης ἐπενεχθῆναι ψῆφον, καὶ δίκης τοιαύτης, ἦν οὐδ' ἂν εἰς, οἶμαι,
 τῶν πάντων, κἂν ὀποιουδήτινος τελῆ σχήματος, ἀκούων οὐκ ἐκπλήτ-
 τεται καὶ θαυμάζει, τῶν συμπραξάντων καὶ μόνον ἄνευ; Οὐ μὴν ἄλλ'
 ὅ τι δὴ παρακελεύῃ, ὡς αὐτὸς κακῇ πίστει νεμόμενος εἶχον τὴν ἐπι-
 σκοπὴν, τίνας ἀφελόμενος βίβλ' ἢ δυναστεία χρησάμενος ἢ τίνα δόλον
 20 ποιήσας ἔλαβον αὐτὴν ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ τρόπῳ; Ἰαυτὰ γὰρ ἔστι σχε-
 δὸν πάντα τὸ κακῇ πίστει νέμεσθαι, ὥσπερ ὁ νόμος ἐπεξηγούμενος
 οὕτω φησὶν. Ἐγὼ δὲ ὡς οὐκ ἔλαβον ταύτην δι' ἐμῆς αὐτοῦ, σαφῶς
 οὕτω παραδηλαῖ τὰ θεῖα καὶ ἱερά μοι γράμματα, ὅπως προκατεῖχεν ὁ
 25 πρὸ ἐμοῦ Μονεμβασίας καὶ ἔτι ὁ πρὸ ἐκείνου καὶ πολλοὶ τούτου πά-
 λιν ἄνωθεν ἕτεροι. Λείπεται τοίνυν ἐμὲ νέμεσθαι ταύτην καλῇ πίστει,
 τοῦ νόμου λέγοντος διαρρήδη καὶ φανερώς οὕτως· Ἡ χρονία νομῆ
 συμβάλλεται τοῖς καλῇ πίστει νεμηθεῖσιν. Εἰ δὲ ἀπὸ τῆς χρονίας ταύ-
 30 τῆς νομῆς ἐγὼ καλῇ πίστει νέμομαι ταύτην, οὐκ ἔδει καὶ ἐπ' ἐμοῖ τη-
 ρηθῆναι τὸν λέγοντα νόμον, ὡς Ὁ νεμόμενος νεμέσθω καὶ ὁ ἐνάγων
 ἐναγέτω, καὶ μὴ οὕτως ἐρήμην δίκην με καταδικασθῆναι; Ἄλλ' ὁ
 παρασκευάσας ὄντως ταῦθ' οὕτω γενέσθαι, τοῦτο δὴ τὸ ἀδόμιμον, δίκην
 δίκην ἔτικτε καὶ βλάβη βλάβην. Καὶ μὴν εἰ διὰ τὸ ἀντικριθῆναι τῷ
 Μονεμβασίας ἐκείνῳ τὸν τότε Κορίνθου καὶ σιγγιλιῶδες γράμμα προ-
 35 βῆναι, δικαιοῦν αὐτὸν ὅπως ἔχη μετὰ θάνατον ἐκείνου τὴν Μαΐνης ὁ
 Κορίνθου ἐπισκοπὴν, αὐτὸς δ' ἔτι προκατέχω ταύτην, ὡς σωματικὴν

2. ταμέγιστα 6. τρέχοντα ἐκ τοῦ ἔχοντα 25. Τὸ τοῦτου πρόσθετον ἄνω-
 θεον 32. Τὸ ὄντως πρόσθετον ἄνωθεν

ἔχων νομὴν, ἣτις καὶ κακὴ λέγεται νομὴ παρὰ τῶν νόμων, ἅτε οὐκ ἔχουσα τῷ σώματι καὶ ψυχῇ νομὴν, ἢ δὴ τυγχάνει τέλειον τῆς καλῆς καὶ γνησίας νομῆς· «εἶχε γὰρ νέμεσθαι γνησίως ἢ Κόρινθος τὴν ἐπισκοπὴν Μαίνης ἀφ' οὗ καιροῦ ἐδικαιώθη», καὶ ταῦτα κατὰ λέξιν οὕτως
 5 ἀποφαίνεται ἢ μεγάλη ἀγιωσύνη σου, καὶ οὕτως ἔχρῃν με διαμνησθῆναι καὶ ἀπνιτῆσαι καὶ ἀπολογήσασθαι διὰ τὸ δύο καὶ τριάκοντα παρωχηκότων ἐνιαυτῶν ἐξ οὗ δὴ περ ἐδικαιώθη, καὶ εἰ εὐλόγως, τὰ νῦν ἀφρήμι τοῦτο, τριῶν δ' ἐκεῖσε χρηματισάντων ἀρχιερέων, ἐπ' οὐδενός ἐκεῖνων μηδ' ἡμέραν μίαν τὴν Κόρινθον ἐπικατασχέειν τὴν ἐπισκοπὴν Μαίνης, ἀλλὰ ψιλῶ γράμματι μόνον ἔχουσαν ταύτην καὶ ψυχῇ μόνῃ νεμομένην. Οὐδὲ γὰρ τις ἔρει τῶν ἀπάντων, καὶ εἰ σφόδρα τοὺς νόμους βιάσασθαι ἂν, ὡς γράμματι μόνον ψιλῶ, τοῦτο δ' ἔστι ψυχῇ μόνῃ, νομὴν ἔξει, ἀφ' ἧς τὸν ἀπόντα καὶ νεμόμενον καταδίκης τυχεῖν, κἄν πάντ' ἄνω καὶ κάτω γένηται, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, οὐρανὸς τῇ γῆ
 15 συνάψῃ, πλὴν εἰ μή τις ἔρει μόνον ὡς μηδ' ὅτι οὖν τῶν νόμων φροντίζειν. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ὅστις ἔρει.

Ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δύο τουτωί μοι τῷ συνιστάντε τοὺς νόμους, τὸ μὲν ὅτι πολλὴν καὶ μεγάλῃν ἔξει φροντίδα τῆς τῶν φιλευσεδῶν νόμων συστάσεως καὶ τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων ἢ σεβασμῆ καὶ ἱερά μοι κεφαλῇ, τὸ δ' ὡς οὗτοι πάντες οὐκ ἐάσουσιν ἄλλο τι διαπραχθῆναι ἢ νέμεσθαι τὴν ἐπισκοπὴν ἐμὲ δικαίῳ λόγῳ παντὶ, μέχρις ἂν παραγενόμενος ἀντικριθῶ τῷ πρὶν μὲν καὶ πραγματικῶς ὑπὲρ ἐμοῦ φεύγοντι Κόρινθου, ψιλῶ δὲ λόγῳ τάχα γε νῦν διώκοντι. Καὶ ὅπως τοῦτο, εἰρήσεται δὴ μετ' οὐ πολὺ. Ἦνες δὲ εἰσιν οἱ νόμοι οἱ οὐκ ἔων-
 20 τες τὸν ψυχῇ μόνῃ νεμόμενον, ἢ εἰ καὶ τοῦτο δοθείη τῷ Κόρινθου; τὸ γὰρ προδᾶν ἐκεῖνῳ τότε δικαίωμα πόρρω δικαίου παντός, ἀπόντος ἐμοῦ μηδενός δικαίου τυχεῖν. Οὗτοι καὶ λεγέσθων· «Ψυχῇ κτήσασθαι νομὴν οὐ δυνάμεθα· τὴν δὲ προσκτηθεῖσαν νομὴν δυνάμεθα ψυχῇ φυλάττειν». «Νομὴ ἔστι ψυχῇ δεσπόζοντος κατοχὴ. Νέμεται τις τὰ
 30 σωματικά· δρᾶττεται δὲ νομῆς ψυχῇ καὶ σώματι, οὐ μὴν θάτέρῳ μόνῳ».

Ὡς μὲν οὖν οὐδέποθ' ἢ Κόρινθος τὴν τῆς Μαίνης ἐνεμήθη, πᾶς ὅστις ἔρει. Πῶς δὲ γέγονεν ἢ πρὸ μικροῦ γεγονυῖα δίκη, οὐδεὶς ἂν ἔρειν ἔχοι. Τίτι λόγῳ πέπρακται; Οὐδενὶ μέντοι. Ἄλλὰ μὴν, εἰ καὶ ἔρει πάλαι ποτὲ πρὸ χρόνων νεμηθῆναι αὐτὴν ἐξακοσίων, τοῦτο μὲν οὖν
 35 ἄδηλον· ἀλλ' εἰ καὶ δοθείη, ποῖα ψυχῇ δεικνύειν ἔχοι ἂν τὴν νομὴν

7. τανῶν 9 (καὶ κατωτέρω). μὴδ' 15. συνέλθαι 20. ἄλλο 27. Ἐν τῇ ᾠδῇ νόμος 29. Ἐν τῇ ᾠδῇ ἕτερος νόμος 30. θατέρω 34. ποτε. 35 καὶ

ἐκεῖνην; Εἰ γὰρ εἶχε, τότε ἂν ἐδείκνυ κρινόμενον. Ἄλλὰ ποῦ θήσεις τὸν διοριζόμενον νόμον; Εἶη δ' ἂν οὗτος· «Πρὸς τὸν ψυχῇ καὶ σώματι κυρίως νεμόμενον, ἐὰν ἐκκλησία πρὸς ἐκκλησίαν ἑτέραν περὶ τινος ἀμφιβαλλομένου πράγματος διαμάχηται, εἰς τριακονταετηρίαν μόνῃν ἢ κίνησις ταῖς ἐκκλησίαις ὀρίζεται, σήμερον δὲ καθολικῶ λόγῳ τὰ ἐκ-
 5 κλησιαστικά πάντα διὰ τεσσαράκοντα χρόνων τέμνονται». Ἴδ' οὖν αὐτὸ περὶ αὐτοῦ καὶ νόμος ἕτερος ἀπαραλλάκτως φησὶν· «Ἀντὶ δὲ τῶν χρόνων παραγραφῶν τῶν δέκα καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἐνιαυτῶν καὶ ταῖς ἀγλαῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν σεβασμίαις οἴκοις μόνῃν τῶν τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν παραγραφὴν ἀντιτίθεσθαι προς-
 10 τάττομεν». Νέμεται τοίνυν ἢ κατ' ἐμὲ ἐκκλησία πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸ σιγγιλιῶδες ἐκεῖνο γράμμα καὶ σώματι καὶ ψυχῇ τὴν ἐπισκοπὴν οὔτε τεσσαράκοντα χρόνους μόνον, οὐδ' ἑκατὸν οὐδὲ διακοσίους ἢ τριακοσίους, ἀλλὰ σχεδὸν ἐξακοσίους, ὡς ἔστι τοῦτο γνωρίσαι σαφῶς καὶ ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Θεοφάνους ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας, τοῦ
 15 θαυματουργοῦ, τοῦ συνεκδημήσαντος τῷ μεγάλῳ πατρὶ Μεθοδίῳ τῷ πατριάρχῃ παρὰ τὸν Ῥώμης ἐν ταῖς τῶν εἰκονομάχων χρόνοις ἐπὶ συστάσει τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Μητρόπολις γὰρ ἦν τῆνικαῦτα, καθὼς ἔστι τοῦτο μαθεῖν ἀκριβῶς ἀπὸ τε τῶν ἐπιγραφῶν τῶν εἰκόνων τοῦ ἁγίου τοῦδε καὶ τῶν ἀδομένων τροπαρίων καὶ ἰδιομέλων αὐτοῦ, οὐχ
 20 ἦττον δ' ἀπὸ τῆς τοῦ βίου ἐκεῖνου συγγραφῆς. Ἐχει δὲ οὕτως· «Τούτοις ὁ ἱερός Πέτρος ἐστηριγμένος καὶ καταχυρωμένος, αὐτὸς ἀντὶ πάντων ἑαυτὸν τῆς συνόδου συνήγγαρον ἀναδείξας καὶ φυσικοῖς
 25 καὶ γραφικαῖς προβλήμασι τὰ τῶν αἰρετικῶν ἀποφράξας στόματα καὶ τῇ συνόδῳ τὸ κύρος ἀναντίρρητον χαρισάμενος, βασιλέας καὶ ἱερέας πρὸς ἐκπληξίν συνεκίνησεν, ἀποθειάσαντας αὐτὸν καὶ μακαρίσαντας ἐπὶ τῇ γενναιοστάτῃ κατὰ τῶν δυσσεδῶν ἐνστάσει. Αὐτὸς δὲ, τῶν Νικαέων ἀπαναστάς, οἴκαδε ᾤχετο. Μετὰ δὲ τινος χρόνους ἢ μὲν τῶν αἰδῶλων λήξις τοῦτον προσελαμβάνετο, πολλὰ μὲν τῷ αἰοιδίμῳ ἐπισκήψαντα Θεοφάνει καὶ πολλοὺς τοὺς περὶ ἀγνείας καὶ καθαρότητος λό-
 30 γους αὐτῷ προεκθέμενος, πλείους δὲ τοὺς περὶ ἀρχιερωσύνης αὐτῷ προσαναθείς καὶ ὑπομνήσας, ὃν καὶ παραστάτην τοῦ θεοῦ βήματος ἀναδείξας καὶ ἀντ' αὐτοῦ προχειρισάμενος πρόεδρον ἐξέπνευσεν». Σαφῶς ἐνταῦθα καὶ ἀριδῆλως δείκνυσιν ὁ λόγος πρὸς τοῦ πρὸ αὐτοῦ χειροτονηθῆναι τὸν μέγαν ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ἀρχαῖον καὶ παλαιὸν
 35 τῆς ἐκκλησίας τύπον, οὐχ ὑπὸ τοῦ Κόρινθου, οὐδ' ὑπ' ἄλλου τινός τῶν

2. Ἐν τῇ ᾠδῇ νόμος 6. μ 7. Ἐν τῇ ᾠδῇ νόμος 10. μ 29-33. πολ-
 λά—ἐξέπνευσεν. Οὕτως ἀσυντάκτως τὸ κείμενον. 30. Θεοφάνη

ἀπάντων. Καὶ οὐκ ἀπὸ τούτου δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν σεπτῶν χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων, οὐχ ἦντιον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πατριαρχικῶν σιγίλλων, ἃ γε δὴ καὶ μετὰ μικρὸν δειχθήσεται. Εἰ μὲν οὖν ὅτι παλαιὰ καὶ πάνυ παλαιὰ ἢ τε νομὴ καὶ τὰ δικαιώματα ἡμῶν, ὃ τούτῳ γε δὴ μάλιστα τιμητέον καὶ στερκτέον, ἐπειδὴ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρων ἀιδέσιμον. Εἰ δ' ὅθ' ἢ νομὴ καὶ νέα· μέχρι γὰρ τῆς σήμερον συντρέχει δ' αὐτῇ καὶ ἡ τῶν δικαιωμάτων ἀεὶ νεάζουσα νομὴ, καὶ οὕτω τιμητέον καὶ στερκτέον αὐτὴν καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς εἰρημένους καὶ τοὺς ἤδη λέγοντας οὕτως·

10 «Οὐδεὶς περὶ καταστάσεως μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἐνάγεται». Καὶ ἕτερος αὐτῶν «Ἡ μὴ τριακονταετία ἀναιρουμένη ἀγωγή τῇ τεσσαρακονταετία σθένυται».

Ἄλλ' ἵνα μὴ δόξω πρὸς τὸν ἐμὸν δεσπότην καὶ δικαστὴν ἀγωνιζόμενος καὶ μὴ πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, τὰ πολλὰ παραλείψας· ἵκανά γάρ τὰ ῥηθέντα πιστώσασθαι μου τὴν εὐλογον καὶ δικαίαν τῆς ἐπισκοπῆς δεσποτείαν· ἐκ πολλῆς ἔτι περιουσίας καὶ τοῦτ' ἤδη παραστήσω σαφῶς καὶ ἀνανειρρήτως. Οὐ γὰρ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε τῇ τυχούσῃ ψυχῇ, ἀλλὰ καθολικῶς διὰ τε θείων καὶ σεπτῶν χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων καὶ τιμῶν πατριαρχικῶν σιγίλλων καὶ

20 συναδικῶν πράξεων καὶ χρονίας νομῆς παμπόλλης νέμεται ἢ κατ' ἐμὲ ἐκκλησία τὰς ἐπισκοπὰς ταύτας Ζεμενᾶς καὶ Μαΐνης. Καὶ τὴν μὲν

φ. 118^β τῆς Ζεμενᾶς παρὰ πάντα τὸν τοῦ δικαίου λόγον καταδυσταστεύομαι χρόνους πέντε καὶ τριάκοντα, ἢ γε καὶ χηρεύουσα τηνικαυτα τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας χρόνους ἵκανοὺς ἐκρατήθη πρὸς τοῦ τότε Κορινθίου τελοῦντος· καὶ ἀδικούμενος κατ' αὐτὸ καὶ ζητῶν ἴσιν τούτου, μὴ μόνον οὐχ εὐρον, ἀλλὰ καὶ κακῆρ τὸ κακὸν ἰάθη, ἢ στέρησις δηλονότι στερήσει. Λεγέσθω τοίνυν καὶ τὰ τῶν δικαιωμάτων. «Ἐπειδὴ ὑπέκειντο ἀρχήθεν τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει Μονεμβασίας αἱ ἀγιώταται ἐπισκοπαὶ αὗται, ἢ τῆς Κυνουρίας, ἢ τοῦ Ἑλλους, ἢ τῆς Μαΐνης

30 καὶ ἢ τοῦ Ῥέοντος, προκατέχουσα ταύτας εὐλόγῳ τρόπῳ καὶ δικαίως, καὶ ἐχειροτονοῦντο οἱ τούτων ἐπίσκοποι παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μονεμβασίας, ἔπειτα μέντοι, ὥσπερ δὴ τὸ φιλότιμον καὶ περὶ τὰ καλὰ σπουδαῖον

προσεπαύξων ὁ κράτιστος καὶ ἅγιός μου αὐτοκράτωρ προσβεδαιοὶ μὲν καὶ ταύτας διὰ θείου καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλου, προσκυροὶ δὲ καὶ θεσπίζει καὶ διατάττεται καὶ τὴν τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης καὶ Ζεμενᾶς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην εἶναι μητρόπολιν καὶ χειροτονεῖσθαι τοὺς αὐτῶν ἐπισκόπους παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων τῆς εἰρημένης ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μονεμβασίας, κατὰ γοῦν τὴν περίληψιν τοῦ τοιοῦτου θείου καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλου καὶ ἢ μετριότης ἡμῶν κατὰ τὸ κρατοῦν ἐκκλησιαστικὸν ἔθος τὴν παροῦσαν ἐκτίθεται πρᾶξιν κοινῇ τῶν ἱερωτάτων ἀδελφῶν συνδιασκέψει» καὶ τὰ ἑξῆς. Λέγει τὸ χρυσοβούλλον· «Ἐπειδὴ ἐφθασαν προστεθῆ- 10 ναι πρότερον τῇ τοιαύτῃ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει καὶ ἐπισκοπαὶ αὗται, ἢ τῆς Κυνουρίας, ἢ τοῦ Ἑλλους, ἢ τῆς Μαΐνης καὶ ἢ τοῦ Ῥέοντος, προσβεδαιοὶ μὲν προηγουμένως καὶ προσεδράζει ταύτας αὐτῇ καὶ διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου αὐτῆς ἢ βασιλεῖα μου, καὶ θεσπίζει καὶ διατάττεται καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὑπ' αὐτὴν εἶναι καθὼς εὐρίσκον- 15 ται μέχρι καὶ εἰς τὸ νῦν. Ἐτι μέντοι καὶ δι' αὐτοῦ δὴ τούτου τὸ φιλότιμον προσεπαύξουσά τε ταύτη καὶ προσεπιτείνουσα, εὐδοκεῖ καὶ παρακελεύεται ὑπ' αὐτὴν εἶναι καὶ ἐτέρας ἐπισκοπὰς ταύτας, ἢ γοῦν τὴν τῆς Κορώνης, τὴν τῆς Μεθώνης καὶ τὴν τῆς Ζεμενᾶς, καὶ ὑποκεῖσθαι ὁμοίως καὶ ταύτας τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Μονεμβασίας 20 ὡς καὶ τὰς ἄλλας, ὡς ἄρα μητροπόλει αὐτῶν, καὶ δέχεσθαι εἰς ἀρχιερεῖς αὐτῶν οὓς ἂν ὁ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει εὐρισκόμενος ἀρχιερεὺς χειροτονῆσαι διακρίνη καὶ ἐγκαταστήσαι ἐπ' αὐταῖς» καὶ τὰ ἑξῆς. Λέγει καὶ τὸ πρόσταγμα· «Ἐπειδὴ ἐφθασαν προστεθῆναι πρότερον τῇ τοιαύτῃ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐπισκοπαὶ ἢ τῆς 25 Κυνουρίας, ἢ τοῦ Ἑλλους, ἢ τῆς Μαΐνης καὶ ἢ τοῦ Ῥέοντος, προσβεδαιοὶ μὲν προηγουμένως καὶ προσεδράζει ταύτας αὐτῇ καὶ ἢ βασιλεῖα μου διὰ τῆς παρούσης προσταξέως καὶ διορίζεται εἶναι καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἢ ὑπ' αὐτὸν καθὼς εὐρίσκονται τελοῦσαι μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ φ. 119^α μέντοι φιλότιμον ἐπιτείνουσα πρὸς αὐτὴν, εὐδοκεῖ καὶ παρακελεύεται καὶ ταύτας εἶναι ὑπ' αὐτὴν καὶ ἐτέρας ἐπισκοπὰς ταύτας, ἢ γοῦν τὴν τῆς Κορώνης, τὴν τῆς Μεθώνης καὶ τὴν τῆς Ζεμενᾶς, καὶ ὑποκεῖσθαι ὁμοίως καὶ ταύτας τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς εἰρη-

3. μεταμικρὸν 6. ἀρχαία παλαιότητι 10. Ἐν τῇ φα νόμος 11. Ἐν τῇ φα νόμος 23. πέντε καὶ ἅ 26. Τὰ μὴ μόνον οὐχ εὐρον ἀλλὰ καὶ πρόσθετα ἀνωθεν 27-28. Ἐν τῇ φα Πρᾶξις συνοδικῆ σιγίλλιον τοῦ 29. κυθουρίας Ἑλλους

10. Ἐν τῇ φα χρυσοβούλλον : ἐκ τῶν πρώτων κῆρ κῆρ Ἀρτωνίου 10. ἐπειδὴ 12. κίθουρίας 16. τούτων 17. προσεπαύξουσά 24. Ἐν τῇ φα Πρόσταγμα τοῦ αὐτοῦ κῆρ ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως τοῦ παλαιολόγου 26. κῆθουρίας 30-31. κείσθαι ὁμοίως 32. τοῦ ζεμενοῦ

μένης Μονεμβασίας, ὅσα καὶ μητρὶ αὐτῶν, καὶ δέχεσθαι εἰς ἀρχιερέας αὐτῶν οὓς ἂν ὁ ἐν αὐτῇ εὐρισκόμενος ἀρχιερεὺς χειροτονῆσαι διακρίνη καὶ ἐγκαταστήσαι ἐπ' αὐταῖς». Παρανάγνωθι καὶ ἐξ ἑτέρου σιγίλλου ἐπιθεδαιοῦντος τὸ τοιοῦτο πρόσταγμα: «Καθέξουσι δὲ καὶ ἐπισκοπὰς ὅσας τε πρότερον εἶχεν ὑποτεθείσας ἢ τῆς Μονεμβασίας μητρόπολις καὶ ὅσαι νῦν αὐτῇ προσαρμόζονται», καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν κοινῶς περὶ πασῶν τῶν ἐπισκοπῶν. Ἔτερα δ' αὖ σιγίλλια δύο περὶ τῆς Ζεμενᾶς καὶ τῆς Μαΐνης, τὸ μὲν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου κϋρ Φιλοθέου ἐκείνου, τὸ δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀγιωτάτου κϋρ Ἰσιδώρου, ἐπιθεδαιοῦντα καὶ στηρίζοντα ταύτας τῇ κατ' ἐμὲ ἐκκλησίᾳ.

Ποῦ τοίνυν δίκαιον, ἐγκαλοῦντος μὲν ἐμοῦ καὶ ἐνάγοντος καὶ οὐ τὰς τυχοῦσας συστάσεις δεικνύοντος μὴ μόνον οὐ δοῦναι λόγον ἐκείνον ὑπὲρ ὧν ὡς ἀδικούμενος κατεβῶν αὐτὸς καὶ τὰ μὰ πάντα προὔτεινα δικαιώματα, ἀφελὲς ταῦτα τοῖς αὐτόθι ἀνατεθειμένοις πρὸς τοῦτο μοι ἐπιτρόποις, ἀλλ' αὐθωρὸν, ὡς περ ἄγων ἐκείνος καὶ φέρων δι' ἑαυτοῦ πάντα, γέγονεν αὐτῷ τὰ κατὰ νοῦν, καὶ τὴν μὲν δίκην ἐξέφυγεν, δι' ἣν καὶ μεμῆγυται, μηδένα δούς λόγον, ἀλλ' ἅμικ μὲν ἐλθῶν, ἅμα δὲ καὶ διεκφυγῶν ἐκείνην, ἅμα δὲ εἰσαγγείλας καὶ δικαιωθείς ἄνευ ἐμοῦ, ὡς περ αὐτὸς ὦν ἑαυτοῦ καὶ δικαστῆς καὶ κρινόμενος καὶ ἀντικρινόμενος καὶ πάντα σχεδὸν; Ὡς δίκη καὶ νόμοι θεῖοι, ποῦ ποτε γῆς ἔδουτε; Ἦ τὸ καινὸν τοῦτο καὶ ξένον; Ἦ τίς ἤκουσε τῶν ἀπ' αἰῶνος, ἐπὶ τῶν χρωμένων λέγω δίκην καὶ νόμοις καὶ δικαιοσύνη, τοιαύτην καταδίκην; Ἦ τίς γάρ, ἀκούσας χρόνους τριακοσίου, ἵνα μὴ εἶπω πεντακοσίου ἢ καὶ ἑξακοσίου, τὴν κατ' ἐμὲ ἐκκλησίαν τὰς ἐπισκοπὰς νεομένην καὶ δεσπόζουσαν, νῦν ἀφῆρημένην, οὐκ ἂν ἐκπλαγείη ἐπὶ τῇ καινῷ τούτῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι; Ἦ τίς, ἰδὼν θεῖα καὶ σεπτὰ χρυσόβουλλα καὶ προστάγματα, μετὰ τῆς αὐτῆς κυρωθέντα σπουδῆς καὶ δυνάμεως, ὡς διατάξεις σχεδὸν ἐπὶ τούτῳ δὴ τῷ πράγματι φαίνεσθαι, ἐπτά καὶ εἴκοσιν ἐτῶν πρὸς τοῖς ἑκατὸν τυγχάνοντα, ἐπιθεδαιοῦντα μὲν ταύτας καὶ μαρτυροῦντα, ἅτε δὴ κατεχομένας παρὰ τῆς Μονεμβασίας ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων δι' ἑτέρων πάντως δικαιομάτων, ἐπιστηρίζοντα δὲ διαρκῶς καὶ βεβαίως τὰς κάλαι δὴ παρ' αὐτῆς κατεχομένας εὐλόγως καὶ δικαίως ἐπισκοπὰς, ἤδη πάντα ἐκεῖνα ἀνατετραμμένα, οὐκ ἂν συσταλεῖς φρίξειεν ἐπὶ τούτοις: Ἦ τίς, τὰ

3. ἐξ ἑτέρου 4. Ἐν τῇ ἡφ σιγίλλιον ἕτερον 8. Μαΐνης ἔγραψα: αλγίνης 14-15. προὔτεινα 16-17 ἑαυτοῦ 25. τὰς ἐκ τοῦ τῆν 35. φρούσταλεῖς φρίξειεν

πατριαρχικὰ ταῦτα κατιδῶν σιγίλλια, μετὰ τῆς αὐτῆς συγκεκροτημένα πανταχόθεν δυνάμεως καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχιερέων ὁμηγύρεως, ἐν τούτῳ μὲν ὀκτωκαίδεκα, ἐν ἑτέρῳ δ' αὖ καὶ πλείονων, βάρους φρικώδους ἀφορισμοῦ ἐπισείοντα κατὰ τῶν πρὸς κατάλυσιν ἢ ἢ ἢ χωρησόντων τῆς τούτων δυνάμεως, οὐκ ἂν ὑπερεκπλαγείη καὶ ἄφωνος μείνειεν; Ἄλλ' εἰ ταῦτα ὁ ἀγιώτατος ἐκείνος πατριάρχης ἑώρα κϋρ Ἀντώνιος καὶ αἱ συμπράξαντες ἐκείνῳ τῶν τριῶν ἐλάττους ἀρχιερεῖς, οὐκ ἂν τὴν τυχοῦσαν ὑπὲρ τούτου ψῆφον ἐξήνεγκαν, ἀλλὰ μᾶλλον προσεπεκύρουν ἂν καὶ αὐτοὶ τὰ πάντα καὶ διὰ πάντων καλῶς καὶ δικαίως καὶ νομίμως κεκυρωμένα, καὶ εἰ τὰ μάλιστα οἰκείος αὐτῷ καὶ γνήσιος ἦν ὑπηρέτης καὶ ὑπουργὸς ὁ γεγονὼς τότε Κορίνθου κϋρ Θεόγνωστος ἐκείνος, ὑπὲρ οὗ καὶ ἡ δοκοῦσα σιγίλλιδος ἐκείνη ἐξηγήθη γραφῆ, κἂν ἄκυρος ἐς τὰ μάλιστα μέχρι τοῦ νῦν διέμεινεν;

Ὅπως μὲν οὖν οὐδ' ἐξενεχθῆναι ἔλως ἔμελλεν, εἰ αἱ δυνάμεις τῆς κατ' ἐμὲ ἐκκλησίας ὑπ' ἐκείνων ἐωρῶντο, δῆλον, καὶ διὰ τούτου δῆλόν ἐστιν. Οὐτε γὰρ ἂν ποτε προὔχωρησαν ἐς τοσοῦτον ἐκείνοι, ὥστε πρὸς κατάλυσιν καὶ ῥῆξιν σεπτῶν χρυσοβούλλων χωρῆσαι καὶ προσταγμάτων βασιλέων, καὶ βασιλέων εὐσεβῶν καὶ δικαίων, οὐκ ἐξὸν αὐταῖς τοῦτο βασιλικῶ θεσπίσματος ἄνευ ποιῆσαι. Χρυσοβούλλῳ γὰρ ἑτέρῳ καὶ νεωτέρῳ μᾶλλον ἐχρῆν ἀκυροῦσθαι τὰ πρῶτα, τοῦτο δὲ τῶν ἀπάντων οὐδεὶς ἂν ἔχοι πώποτε συστήσαι γεγονός. Εἰ δ' οὖν, παρίτω καὶ δεικνυέτω, ὡς περ οὐδὲ σιγίλλου δύναμις, εἰ τὸ ἐνεργεῖν καὶ βέβαιον δι' εὐλόγου καὶ νομίμου καὶ δικαίας αἰτίας ἑαυτῷ ἂν προσκτῆσαιτο, ἀκυρωθεῖη ἂν ποτε, μὴ γεγονότος ἑτέρου καὶ νεωτέρου, οὐτε εἰ τὰ σιγίλλιδῶδη ἐκεῖνα καθεῶρων γράμματα, οὕτω κανονικῆς δυνάμεως γέμοντα καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀρχιερέων ὁμηγύρεως συγκεκροτηθέντα καὶ πανταχόθεν ἐδραῖα καὶ ἀμετάπτωτα μένοντα τῇ τοῦ καλοῦ καὶ νομίμου καὶ κανονικοῦ δικαίου περιοχῇ καὶ βεβαιώσει καὶ τὰς φρικώδεις ἐκεῖνας ἀρὰς ἐπισείοντά τε καὶ ἐπιτεινόμενα τοῖς ἐγχειρήσουσι κατ' αὐτῶν ἔλως, τὸ παρ' ἅπαν ἐκείνων μέχρι καὶ τοῦ σμικροτάτου καθήψαντο; ἀλλὰ τοῦτο ἦν αὐτοῦς τὸ κινήσαν, τὸ μήτ' ἐκείνους εἰδέναι ταῦτα καλῶς, μήτε τὴν τούτων ἔχοντα τῆς δυνάμεως πείραν τὸν τότε Μονεμβασίας τῷ μήπω παραγενέσθαι κατὰ τὴν λαχοῦσαν αὐτῇ ἐκκλησίαν, κἂν ἐκείνος τηνικαῦτα καὶ οὕτω τὰ κατ' αὐ-

10 (καὶ 13). ταμάλισα 13. ταμάλιστι 16. προὔχωρησαν 22. δεικνύσθω 24. τὸ ἂν πρόσθετον ἄνωθεν 27. ἀμετακίνητα, ἐν δὲ τῇ ἡφ Γε ἀμετάπτωτα 29. τὸ ἄρῃς πρόσθετον ἄνωθεν 30. τοπαρίπαν

τὸν εὐ διέθετο, καρπούμενος καὶ κατέχων ταύτας διὰ παντός, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες. Οὐ μὴν οὐδ' εἶασαν αὐτὸν ἄν, ἄρτι τότε ἔς μητροπολίτην τελέσαντα, δεσπόζειν καὶ ἄρχειν ἐπὶ πλεον τῶν ἐπισκοπῶν, ὡς ἐξ ἅπαντος δεδικαιωμένου τοῦ ἀντικρινομένου αὐτῷ. Οὐθ' ὁ δὲ τότε Κορίνθου, συγκαταβάσει τινὶ χρησάμενος, παρήκεν ἄν ἐτέρῃ καρποῦσθαι τὰ σφέτερα, ἐξὸν αὐτῇ παρακατέχειν καὶ νέμεσθαι ταῦτα, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν τῇ ἀμελεῖν καὶ προέσθαι, τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων προβαλλομένην σύστασιν, ἀλλ' ἐν τῇ μᾶλλον ἀνακαλεῖσθαι καὶ ἐξ ἅπαντος τρόπου ἕκαστον τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας πειρᾶσθαι περι-
 10 ποιεῖσθαι τὰ δίκαια. Οὐς γὰρ ἐν τοῖς ἑαυτῶν προβάλλονται γράμματα τῶν ἱερῶν συνόδων κανόνας κατὰ τῶν ἀμελούντων τὰ ἀνήκοντα τῇ ἑκάστου ἐκκλησίᾳ καὶ ἐπανασώζεσθαι μὴ σπουδαζόντων, ἐκείνους αὐτούς ἔδει καὶ τοὺς ὑπερδικοῦντας εὐθύς εἶναι καὶ ἅμα διδόναι χρῆσθαι τῇ τότε Κορίνθου ταῖς ἐπισκοπαῖς ἢ τῇ τῶν ἀμελούντων καὶ
 15 προεμένων ἐκόντων τὰ τῶν ἰδίων ἐκκλησιῶν δίκαια ὑποπεσεῖν ἐκείνων ἐπιτιμίῃ. Ἄλλ' οὐτ' ἐκεῖνο, οὔτε τοῦτο τηνικαῦτα φαίνεται γεγονός. Καὶ ἐκείνοις τοίνυν, ὑφ' ὧν τὸ σιγιλλιώδες ἐκεῖνο γράμμα προέβη, ἄκυρον μέχρι τοῦ νῦν μεμένηκεν. Εἰ δὲ καὶ ὁ τότε Μονεμβασίας σὺν τῷ λοιπῷ τῶν ἀρχιερέων χορῷ τῇ σιγιλλίῃ ἐνυπέγραψεν, οὐκ ἐπ' αὐτῷ
 20 μόνῃ καὶ τουτοῦ τὸν τρόπον. Ἄλλ' εἰ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκκλησίας μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν ἐξίστασθαι ἤτεῖτο, τοῦτ' ἄν ἐποίει ὁ καὶ πᾶς ὅστις οὖν, μᾶλλον δὲ καὶ πάντες τοῦτο ποιοῦμεν ἑτέροις καὶ ἄκοντες παρίεμεν ταῦτα ἔστιν ὅτε καὶ οἷς αὐ βουλόμεθα. (Ὁ γὰρ ἔξεστι τὰ ἐκκλησιαστικὰ κληρονομικῶς τινὶ παραπέμπειν τρόπον· πέ-
 ρ. 120^β ρας μὲν γὰρ ἀνθρώπου παντός θάνατος, οἱ δὲ ἢ θανόντες τοῖς ζῶσι
 26 τῶν ὄντων αὐτοῖς παραχωροῦσιν, οὐκ εἰδότες οἱ καθ' ἡμᾶς μᾶλλον καὶ οἷς τισὶ καταλείψουσι, τοῦτο μόνον εἰδότες αὐτῶν ἀληθῶς ὅπερ ἄν διὰ βίου παντός κεκτημένοι κατέχωσιν. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο καὶ δι' αὐτοῦ ἡμῖν μᾶλλον ἢ ἐκείνῃ τὸ ἰσχυρὸν γίνεται.
 30 Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτο δὴ καινίζεταί τῃ σιγιλλιώδει ἐκείνῃ γράμματι, τὸ μὴ τοῖς χρόνοις ἐμμένειν τοῖς ὑπὸ τῶν νόμων ὠρισμένοις, οἳ δὲ καὶ τὸ κύρος ἔχουσιν ἀπὸ τε τῶν μακρῶν ἐκείνων χρόνων ἀπὸ τε τῆς μέχρι τοῦ νῦν ἐπ' αὐτοῖς τηρουμένης καὶ φυλαττομένης ἀκριβείας, κεκίνηγται δὲ καὶ τὰ πάνυ παλαιὰ καὶ τὰ πρὸ Ἰϋκλείδου σχε-
 35 δὸν ἀναψηλαφῶνται, τὸ τοῦ λόγου, φέρε δελεῶμεν ἐκείνοις διὰ πάντων ἐτέρως καὶ οὐχ ὡς ἐχρήην γεγονότα, καὶ ὡς ἐβούλοντο μᾶλλον

Δύο ἀναφοραὶ μητροπολίτου Μονεμβασίας πρὸς τὸν πατριάρχη 285

καὶ πρὸς τὴν προκειμένην αὐτοῖς ἔφεσιν ταῦτα διεξιούσιν καὶ καθ' ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ ὑπὲρ ἑαυτῶν φεγγομένοις. Λέγει τοίνυν οὕτως τὰ γράμματα, μᾶλλον δὲ τὰ ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου κώδικος, ἃ τότε ὑπὲρ αὐτῶν προὔτεινον, ὡς τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Κορίνθου πολι-
 ορκία περιπεσούσης καὶ τῶν ἐποίκων αὐτῆς πανταχόσε δισπαρέν-
 5 των, ὁ τότε Μονεμβασίας ἐπίσκοπος ἐπισκοπῇ γὰρ αὕτη τῆς Κορίνθου τὸ πρότερον ἦν σπουδῆν ποιησάμενος πᾶσαν, οὐ μόνον τινὰς τῶν Κορινθίων ἐπανεσώσατο καὶ κατήκισεν αὐτοῦς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ καὶ, πολλοὺς ἄλλους τῶν περιοίκων μετακαλεσάμενος, ἐγκατέ-
 σπειρε ταύτη, καὶ οὕτως αὐθις τὴν Πελοπόννησον κατώκισατο. Τοῦ-
 10 τον ἀμειδόμενος τῆς καλοκάκαθίας ὁ τότε τὰ τῆς βασιλείας σκηπτρα διέπων, μὴ μόνον δι' αὐτὸν καὶ τοὺς ἐφεξῆς ἐπισκόπους τοὺς μετ' αὐτὸν τῇ τῶν μητροπολιτῶν ἐτίμησεν ἀξιώματι, ἐν τῇ τὴν Μονεμβα-
 σίαν, ἐπισκοπῇ οὖσαν, ἀποκαταστήσαι αὐτὴν εἰς μητρόπολιν, ἀλλὰ
 15 καὶ ἄλλας δύο ἐπισκοπὰς τῆς μητροπόλεως ἀποσπάσας Κορίνθου, ἐρ-
 γου γεγονυίας τῆς λατινικῆς δεξιᾶς, προσένειμε τούτῳ καὶ προσεπε-
 κύρωσεν. Ὁ δὲ καὶ ἡ σύνοδος ὑστερον ἐπεκύρωσεν, ἐπιφημιζουσα περὶ τούτου καὶ τὸν οὕτω ταῦτα διαταξάμενον αὐτοκράτορα».

Ἰαυτὰ διέξεισιν, ὡς φησιν, ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος κώδιξ. Ἴτ' τοίνυν καὶ αὐτὸς ὅπερ ἡ σύνοδος ἢ ἱερά ἢ ἐκείνῃ ἐπεκύρωσεν οὐ κυροῖς; Ἴτ' τὰ
 21 καλῶς ὑπὸ τοῦ τότε αὐτοκράτορος νομοθετηθέντα καὶ αὐτὸς, ὡς αὐ-
 τὸς φῆς, οὐ τιμᾶς οὐδὲ στέργεις, ἀλλ' ἀνατρέψαι πειρᾶ καὶ πᾶσαν κι-
 νεῖς μηχανῆν τὰ δόξαντα τῷ βασιλεῖ, τῷ πατριάρχῃ, τῇ συνόδῳ καθε-
 λεῖν; Ἦως ἐγὼ κακῇ πίστει νόμομαι ταύτας, ὁπόταν σὺ τοιαῦτα φῆς,
 25 ἀριδῆλως οὕτω καὶ προφανῶς μαρτυρῶν καὶ παρὰ βασιλέως καὶ παρὰ
 συνόδου καὶ πρόπαλαι ταῦτα τὴν ἐμὴν ἐκκλησίαν κατέχειν καὶ νέμε-
 σθαι; Οὐ τοῦτο μόνον αὐτὸ, κἂν οὐδὲν εἶχον ὑπὲρ ἐμοῦ τῶν ἁπάντων
 προτείνειν, οὐ νόμους, οὐ κανόνας, οὐ χρυσόβουλλα, οὐ προσταγματα,
 οὐ σιγιλλία, οὐ νομῆν χρόνιον, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὧν πάντων προτείνω,
 οὐκ αὐτῷ τούτῳ γε καὶ μόνῳ, ὃ σὺ προὔτεινας, διαιτηταῖς παρ' εὐ-
 30 γνώμοσι τὴν νικῶσιν καθ' ἔλου ψῆφρον εἶχον λαβεῖν;

Ἄλλ' ἄγε δὴ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν τούτῳ τῆς Κορίνθου οὐχ ὡς ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἠβούλετο διεξιῶν πεπραγμένα ταῦτα δελεῶ-
 35 μεν. Εἰ δὲ ὁ λόγος εἰς μῆκος καὶ ἱστορίας ἑαυτὸν ἐπαναφέρῃ, δότε τούτῳ συγγνώμην, δίκασται δικαιοτάτοι, δότε, μὴ δυναμένῳ πως ἐτέ-

1. διαπαντός 3. ἐπιπλέον 4. ἐξἅπαντος 13. καὶ 20. εἰκαὶ αὐτοῦ
 24. καὶ πρόσθετον 28. διατοῦτο

1. αὐτῶν προὔτεινον 19. κώδιξ 23. Αἱ λέξεις τῷ πατριάρχῃ πρόσθετοι ἀνω-
 θεν 29. ἀλλό 30. προὔτεινας 31. καθόλου

ρωσ δηλώσαι τὰ πράγματα· μάλλον δὲ καὶ οὖς εὐήκοον παράσχοισθε τούτῳ, ἰλαρῶς καὶ ἠδέως τούτων ἀκροώμενοι.

Δυσὶν τοίνυν θεωρουμένων ἀλώσεων τῆς Κορίνθου μετὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν τῆς Πελοποννήσου, μιᾶς μὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, ὅς δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐκεῖσε ἰσθμὸν ὑστερον ἐτείχισε· κατ' αὐτὸν γὰρ τριῶν σκυθικῶν γενῶν τὸν Ἰστρον διαπερασάντων, Κοττιγάρους, Οὐττιγάρους καὶ Οὐνιγάρους τούτους ὠνόμαζον, τὸ μὲν ἐν τούτων γένος Μυζίαν τὴν ἄνω καὶ Παννονίαν καὶ Δαλματίαν καὶ τὰ μέχρις ἐς Ἴόνιον κόλπον ἐκ μιᾶς ἐφόδου κατέδραμεν, 10 Οὐττιγάρου δὲ Θρήκην πᾶσαν καὶ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ Χερρόνησον καὶ τὰ ἐντὸς Ἐδρου πάντα μέχρι τῶν τῆς Κωνσταντίνου προαστείων, οὖς δὴ καὶ ἀνεχαίτισε Βελισάριος, καταστρατηγησάμενος καὶ συντρίψας αὐτούς, Οὐνιγάρου δὲ Μακεδονίαν καὶ Θετταλίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ τὰ ἐντὸς Θερμοπυλῶν ληισάμενοι πάντα καὶ μέχρι Κορίνθου φθάσαντες, εἶλον παραχρῆμα τὴν πόλιν καὶ αὐτοβοεῖ. Σπαρτιατῶν δὲ τὸ μὲν ὅσον συρφετῶδες καὶ ἀγελαῖον τὴν ἐκείνους κοινήν ἀκούσαντες ἄλωσιν, τοῖς ἐμπεριειλημμένοις τῆ Λακεδαίμονι καὶ ἐπανεστηκόσιν 15 αὐτάρκως προσφυλλγόντες ὄρεσι, τοῦτο δ' ἂν εἴη μάλλον τὸ Παρθενιον ὄρος, ταῖς ἐκείνου χαράδραις καὶ τοῖς σπηλαίοις καὶ τοῖς βράθροις ἐγκαταδεδυκότες, αὐτούς ὑπεξεύρυσαν ἐκείνου δὴ τοῦ βαρβαρικοῦ ρεύματος, καὶ, σώζοντες ἔτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο τῶν Λακωνίων ὄνομα, Ἰζάκωνας ἀντὶ Λακωνίων ἑαυτούς ὑποβαρβαρίζοντες λέγουσιν. Οἱ δ' αὖ ἐτύγγανον ἐμπορικὸν ἄγοντες ἐπιτήδευμα, φθίζαντες παρὰ τὸ Γύθειον ἐπίνειον δὲ τῶν Σπαρτιατῶν ἐκεῖνο· γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις, 20 πληρώσαντες τὰς σφῶν αὐτῶν ναῦς, παρὰ Σικελίαν ἔθεον· προσοκείλαντες δὲ εἰς Μεσσήνην, ἤκνησαν ἐκεῖσε, καὶ Δεμνίτας αὐτούς ὀμακρὸς εἶπε χρόνος, βαρβαρίσαντας καὶ αὐτούς τοῦνομα· οἱ δὲ εὐγενέστεροι τούτων καὶ τῆς λαμπρᾶς τύχης καὶ τῶν εὐδαιμόνων, μαθόντες τὰ τῶν Κορινθίων ἐκεῖνα δὴ τὰ παγχάλεπα καὶ αὐτοὶ δέισαντες μὴ 30 τὰ ἕμοια κάπλι σφίσι αὐτοῖς γένηται, πρὸς Μονεμβασίαν ὡς εἶχον ἐχώρουν εὐθύς ὄλω ποδί, νησίον ἐπικείμενον τῆ Λακωνικῆ, νησίον ὑψηλὸν καὶ ἐπίμηκες καὶ ἀπότομον εἰδότες πάντη καὶ τῆς θαλάττης ἰκανῶς ὑπερκείμενον καὶ φιλονεικοῦν ὡς πρὸς τὴν ἀθήρα προσαμιλλᾶσθαι καὶ παραψάθειν αὐτοῦ μάλλον δοκεῖν καὶ πανταχόθεν περιειλημμένον

8. παννονίαν 12. βελισάριος 14. καταδραμόντες ἐν τῇ καιμένῳ, ἐν δὲ τῇ φησὶ ληισάμενοι 20. τὸ δὴ ἄνωθεν 24. γύθειον 25-25. προσοκείλαντες ἐκ τοῦ ἀμιλλᾶσθαι 31. ὄλω ποδί—λακωνικῆ ἐν τῇ φησὶ 33. προσεπεκτείνεσθαι

κρημνοῖς ὀρθλοῖς καὶ ἀβάτοις καὶ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ὑπ' οὐρανὸν ἄδατόν τε καὶ ἀνεπιχείρητον, τῶν προκατειληφῶτων καὶ μόνων ἀνευ τυγχάνον, τὸ μέχρι τότε μηδεμίαν ἐσχηκὸς οἰκῆσιν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ τῆς Μονεμβασίας μεταλαχὸν ὀνόματος. Ποῦ τοίνυν ἐνεχώρει, φυγάδας καὶ Λακεδαιμονίους ἅμα φυγάσι καὶ Κορινθίοις προξένους γίγνεσθαι καὶ τούτων ὑποδοχεῖς ἢ τὸν ἐπίσκοπον σφῶν ἐκείνους ἐγκατοικίζειν αὐτῇ τὸν πλάνητα πλάνητας; Πότε δὲ καὶ ἐπίσκοπος κεχειροτόνητο τηνικαῦτα ὅς ἐκεῖνα κατέπραξεν; Ἄλλ' εἰ καὶ ταῦτα δοθείη καὶ γέγονεν ἐπίσκοπος εὐθύς, ὅπερ οὐχ οἶόν τε, παρὰ τίνος γέγονεν; Ἰπὸ τοῦ Κορίνθου; Ἄλλ' οὐκ ἔστι τοῦθ' οὕτως, οὐκ ἔστιν. Ἄλλ' ὑπὸ τίνος; 10 Ἰπὸ τοῦ Ῥώμης. Ἡ γὰρ διοίκησις καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐκκλησιῶν, ὡς ἔστι λαβεῖν ἐκ τῶν παλαιῶν παρασημειώσεων καὶ τῶν τὰς ἱστορίας ἀναγραφόντων, αὐτῷ [τῷ] Ῥώμης ἀνεῖτο. Τοῦτῳ δὲ ἔθος αἰεὶ τὴν τῆς χειροτονίας σφραγίδα καὶ τοὺς τε μητροπόλεων τοὺς τε ἐπισκοπῶν προϊσταμένους παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν· καὶ σέσωστο δὴ τῷ 15 Ῥώμης ἢ Πελοπόννησος || ἄχρις οὐ καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ὁ φ. 122^α Συρακούσης καὶ δ' Ῥηγίου, μάλλον δὲ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ γενῶν ὁ Ῥώμης ἐπεκράτει, μὴ γεγονότων ὑπὸ βαρβάροις.

Καὶ τοίνυν διὰ πάντων φαίνεται μηδὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ ἀλώσει τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ κώδικι γενέσθαι, καθὼς φθέγγεται κάκεινος 20 ὑπαινιττόμενος· φησὶ γὰρ ἐν τῇ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἀλώσει ταῦτα γενέσθαι, τουτέστι τὰς ἐπισκοπὰς ἀφαιρεθῆναι Κορίνθου. Θεωρητέον τοίνυν πότε προσέπεσε τῇ πόλει Κορίνθου ἢ τελευταία αὕτη πρὸς τῶν Λατίνων ἄλωσις καὶ πῶς. Ὅτι δ' οὐκ εἰσι ταῦτα πάντα λόγοι ἀποδείξεων ἄμοιροι, ἵνα μὴ δόξωμεν ἱστορίας πλατυκῶς ἐπεξιόντες, παρεῖν- 25 το, τῷ δὲ βουλομένῳ ταύτας λαμβάνειν ἐνεσι τοῦθ' ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἀναγεγραμμένων παλαιῶν ἀποδεικνύειν ἱστοριῶν. Μετὰ γὰρ τοὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἄλωσιν [τῆς] Κωνσταντίνου, ὡς περ μεγάλου σώματος ἐρριμμένου, τῆς μεγάλης τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς κατατεμνομένης ὑφ' ἀπάντων εἰς πολλὰ μέρη, ἦκε παρὰ τὴν Πέλοπος μετὰ βαρείας δυνά- 30 μεις τυραννῆσων αὐτῆς καὶ ὁ πρίγκιψ ἐκεῖνος, ὃς Γουλέλμος ὄνομα· καὶ μέντοι καὶ ἐπέδραμε καὶ κατεκράτησε πάσης, τὰς μὲν ἤττους καὶ τὸ ἐρυμνὸν οὐκ ἐχούσας τῶν πόλεων ἐξ ἐφόδου προσλαθῶν, τὰς μεί-

3. τομέχοι μηδεμίαν 12. ὡς ἔστι 14. σφραγίδα 21. τὸ ὑπαινιττόμενος πρόσθετον ἄνωθεν 22. τουτέστι—κορίνθου· πρόσθετα ἐν τῇ φησὶ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου : 23. προσέπεσε 24. οὐκ εἰσι 25. τῆς· προσέθηκα 28-29. ἐρριμμένον

ζους δὲ καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀπὸ τε τοῦ τόπου ἀπὸ τε τῶν οἰκοδομημάτων
 ἐχούσας μακρᾶ παρεστήσατο καὶ συνεχεῖ τῇ πολιορκίᾳ, τῶν ἐνοικούν-
 των αὐταῖς λιμῆ καὶ πάντων ἐνδείᾳ τῶν ἕσα τρέφειν καὶ συνιστᾶν ἀν-
 θρώπους πεφυκότων ἐνδόντων· ὡς περ δὴ καὶ ταῖν πόλεισιν ταύταιν,
 5 τῇ Κορίνθῳ δηλονότι καὶ Μονεμβασίᾳ, συνέπεσεν. Ἦλω μὲν γὰρ πρῶ-
 τον ἐκείνοισι Κόρινθος, τοῦ Σγούρου ἐκείνου τηνικαῦτα τελοῦντος τῶν
 Κορινθίων ἄρχοντος, Ῥωμαίου ἀνδρὸς εὐγενοῦς καὶ τὸ γένος καὶ τὴν
 φυχὴν καὶ τοῖς παλαιαῖς ἐκείνοισι τῶν Ῥωμαίων ἐφραμίλλου ἄλλος τις
 τάχα Φαδρίκιος. Ἴνα γὰρ μὴ δούλειον ἦμαρ ἴδῃ, αὐτῷ γε ἴπιπῃ ἑαυ-
 10 τὸν ἀπὸ τὸν Ἀκροκόρινθον κατέβαλεν, ὡς μηδ' ὄστοῦν αὐτῷ σῶρον
 ὑπολελειφθαι. Ἦλω δὲ μετὰ μικρὸν καὶ Μονεμβασία, μητρόπολις τη-
 νικαῦτα καὶ οὐκ ἐπισκοπή τυγχάνουσα.

Ἀλλὰ τοῦτο καὶ δὴ καὶ δέδεικται τοῖς προλελεγμένοις ἐκείνοισι θεῖ-
 οῖς καὶ σεπτοῖς χρυσοδοῦλλοῖς καὶ προστάγμασι καὶ τοῖς ἱεροῖς σι-
 15 γιλίοις. Ὁ γὰρ τοι ταύτην ἐλευθερώσας τῆς λατινικῆς δουλείας βα-
 σιλεὺς ἐκείνος αὐτὸς καὶ τὴν τιμὴν αὐτῆς προσεπηύξησε καὶ τὰς ἐτέ-
 ρας τρεῖς προσέθηκεν ἐπισκοπὰς, μητροπόλεως τελοῦσης καὶ τὴν ἐπι-
 σκοπὴν ἐχούσης Μαίνης, καθὼς ἀνωτέρω δέδεικται καὶ λέλεκται καὶ
 20 ἀπὸ τῶν ἤδη δὲ λεγομένων δηλον οὐχ ἦττον. Ἔως γὰρ ὁ πρίγκιψ
 ἐκείνος τὸ πρῶτον ἐκράτησε τῆς Κορίνθου, ἰταλικὴν χεῖρα καὶ βα-
 ρεῖαν συναγαγὼν, προσκάθηται μὲν τῇ Μονεμβασίᾳ, περικυκλοῖ δ' αὐ-
 τὴν καὶ πολιορκεῖ, τοῦτο μὲν ἑκατέρωθεν στόλῳ παμπληθεῖ, τοῦτο δὲ
 25 δυνάμεισι πεζικαῖς. Ἔως δ' ἔγνω πᾶσαν μηχανὴν ἀνήνυτα κατ' αὐτῆς
 φερομένην, λιμῆ καὶ δίψῃ καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ ταύτην ᾤηθη δεῖν
 κατεργάσασθαι. Τὸ γὰρ τοι ἐμποδῶν οὐκ ἦν αὐτῷ, πᾶσαν ὑφ' αὐτῷ
 καὶ τὴν ἐκτὸς Ἑλλάδα Πελοποννήσου πεποιτημένῳ. Ἐπταετεί δὲ χρό-
 νῳ περιστοιχισάμενος καὶ περικλείσας αὐτὴν καὶ πανταχόθεν, ὡς περ
 εἴρηται, πολιορκῶν, ἀπειρηκυῖαν ἤδη ταῖς συνεχέσι τῶν κακώσεων,
 30 ὑποκύψασαν τῷ ζυγῷ καὶ αὐτὴν τῆς λατινικῆς ἔσχε δουλείας ὑπέ-
 κυψε γὰρ καὶ αὐτὴ, καὶ δούλειον ἦμαρ εἶδεν ἢ μέχρι τούτου εὐγε-
 νῆς διαφυλαχθεῖσα καὶ ἐλεύθερος, ἢ θαλασσοκρατήσασα πάσης σχε-
 δὸν τῆς ἐντὸς Ἑρακλείων στηλῶν θαλάσσης ἀνωθεν, ἢ πολλὰς καὶ
 βαρεῖας δυνάμεις καὶ στόλους παμπληθεῖς Σικελῶν, Ἰταλῶν, Ἰσπα-
 νῶν συντρέψασά τε καὶ καταδύσασα πολλάκις, ὧν δὴ τινος καὶ τὰ

4. δη^{λι} 5. ἦλω^η ἐκείνοισι 7. Ἐν τῇ φᾶ ·: ση' 8. τάχα πρόσθετον ἐν
 τῇ φᾶ ἐν τῇ ἀρχῇ στίχου φαυρίκιος 11. μεταμικρὸν 20. τοπρῶτων
 29-30. ὑπέκλυψεν—εἶδεν πρόσθετα ἐν τῇ φᾶ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ·:
 34. Τὸ πολλάκις πρόσθετον ἀνωθεν

ἐλλείμματα ἢ μᾶλλον εἶπειν ναυάγια ὑποδράντα τὴν Θεσσαλονικέων
 ἐξαπίνης παρεστήσατο, τὰ σκήπτρα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐπειλημμέ-
 νου τηνικαῦτα τυραννικῶς Ἀνδρονίκου, ἢ Κομνηνὸς τὸ ἐπώνυμον, ἢ
 πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσιν οὐ τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦσι μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἀπρωτάτω βαρβάροις διὰ τὰς ἀριστείας, διὰ τὰς νίκας, διὰ τὸ
 5 θερμουργὸν καὶ δραστικὸν αὐτῆς ἀείμνηστον καὶ ἐξάκουστον τὸ κρά-
 τος αὐτῆς ἀποφήνασα. Ἀλλ' ἵνα μὴ δόξω ταύτη ταῦτα χαρίζεσθαι
 καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι λόγον ἀπειροκαλίᾳ ὑφέξω, δείκνυμι τὸν μέγαν
 ἐκείνον τῶν Ῥωμαίων βασιλέα τρανῶς τῶν ἐγκωμίων αὐτῆς ἀπτόμε-
 νον καὶ διάτορον τι καὶ ὑψηλὸν σὺν ἐπαίνοισι φθεγγόμενον. Καὶ τοῖς
 10 ἀναλεγόμενοις δὲ τὸ ἐκείνου θεῖον χρυσόδολλον καὶ διεξιούσιν ἔξεστι
 ταῦθ' οὕτως ἔχοντα συνορᾶν. Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις πᾶσαι σχεδὸν
 ἐπαινοῦσι τοὺς κρατοῦντας καὶ στεφανοῦσιν, αὐτὴ δ' ὑπ' ἐκείνου καὶ
 τιμᾶται δικαίως καὶ τοὺς ἐπαίνους εἰκότως ἀπολαμβάνει.

Ἀλλ' ἐπεὶ μόνον τὸ θεῖον ἀήττητον, πόλει δὲ οὕση ἀδύνατον διὰ
 15 τέλους ἐκφυγεῖν τὸ τῆς τύχης ἀστάθμητον καὶ ἀντίξουν αὐτῆς καὶ ἀν-
 τίπρωρον πνεῦμα, ἤτταται μὲν καὶ αὐτὴ, ὑποκύπτει δὲ, ὡς ὁ ὑποσπόν-
 δους τῶν οἰκητόρων τοὺς βουλομένους αὐτῆς ἐξελθεῖν μετὰ τοῦ σφῶν
 αὐτῶν ἄρχοντος. Ἰῆξ δὲ ἦν ῥήγες καὶ γὰρ ἐκ μακρῶν ἐν αὐτῇ τῶν
 χρόνων ἄρχοντες κεχειροτόνηντο, σύμμαχοι τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων τε-
 20 λούντες αἰεὶ πιστοὶ τε καὶ ἄσκητοι καὶ διὰ πάντων ἐλεύθεροι, τὴν πά-
 τριον καὶ παλαιὰν ἐκείνην τῶν Σπαρτιατῶν ἐλευθερίαν, τε καὶ εὐγέν-
 νειαν καὶ δώριον ἀρμονίαν ἔτι περισώζοντες, ἢ καὶ ἐς ὕστερον μετα-
 25 κεύθευται καὶ αὐτὴ τὰ τῆς τύχης. Ἰξίόντες δ' οὖν, τὰ δ' ἐν μέσῳ
 πάντα ἐῶ, πρὸς βασιλέα εὐθύς ἔλιπ' ἰσχυρῶς καὶ ὡς εἶχον ἐχώρουν ἐν Ἀ-
 30 σίᾳ. Τὸ γὰρ τοι βασιλεῖον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας παρ' Ἰταλῶν εἶ-
 χετο. Πηγαι, πόλις δ' αὐτὴ παλαιὰ καὶ παράλιος Ἀσιανῆ καὶ ἐν καλῷ
 κειμένῳ θέσεως, πρὸς τοῦ βασιλέως αὐτοῖς δέδοτο, καὶ οἰκήτορες ἐκεί-
 νοι ταύτας ἐγίνοντο. Τὸ δὲ περιλειφθὲν τῇ Μονεμβασίᾳ, κατατετρο-
 30 χωμένον καὶ ἄπορον καὶ ὡς περ ἐν δεσμοῖς καθειργμένον, ὑπότρομον
 τῇ τύχῃ τῶν Ἰταλῶν ἐδούλευε. Πῶς οὖν οἱ δοῦλοι καὶ δέσμοι καὶ
 σχεδὸν οὐδ' ἀναπνεῖν εἴωμενοι καλῶς Κορινθίων φυγάδας καὶ πλά-
 νητας ὑπεδέχοντ' ἂν, καὶ πότε; Πρὸ τοῦ πολιορκηθῆναι; Ἀλλ' ἐπο-
 λιορκοῦντο Κορίνθιοι, καὶ τοῖς ἐν Πελοποννήσῳ πᾶσιν ἀνωμαλία καὶ

6 (καὶ 7). αὐτῆς 10. οὖν 11. δὲ πρόσθετον ἀνωθεν 15-16. διατέλους
 16. αὐτῆς πρόσθετον ἐν τῇ φᾶ κατὰ συνέχειαν τοῦ κειμένου 23. καὶ δώ-
 ριον ἀρμονίαν πρόσθετα ἐν τῇ κλίτῳ φᾶ ἐς ὕστερον 29. τετροχωμένον
 ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΒ' 19

ταραχὴ παντοία ἦν, ἐκάστου τῶν ἀεὶ παραλειπομένων ταῦτ' ἀπείθε-
 σθαι τοῖς πᾶσι προσδοκῶντος, ἃ δὴ καὶ γεγένηται. Ἀλλὰ μετὰ τὸ
 Κορινθίους ἐάλωκέναι; Καὶ πῶς ἂν ὁ τύραννος ἐκεῖνος εἶασε τούτους
 εἰθεῖν ἐκεῖσε, ἢ μᾶλλον ἀπασῶν ἐφίετο καὶ τὸ κράτος ἐχούσης τη-
 νικαῦτα πάσης σχεδὸν ῥωμαϊκῆς πόλεως: Ἀλλὰ μετὰ τὸ τὴν Μονεμ-
 θασίαν αὐτῇ κεκρατῆσθαι προσερρυήκεσαν οἱ Κορίνθιοι τοῖς Μονεμ-
 θασιώταις καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου σφῶν ἀπελυτρώθησαν: Καὶ τοῦ
 τοῦτό γε λόγον ἔχον ἐκείνους τῶν ἀικητόρων ἀπολειφθέντας, ὅσοι διὰ
 τὸ ζῆν μᾶλλον δουλεύειν ἤρετίσαντο τοῖς Ἰταλοῖς, ἀίχμαλώτων οὐδὲν
 10 μετὰ τοῦ σφῶν αὐτῶν ἀποδέοντες ἀρχιερέως, ὅς τῃ δεσποτικῇ πειθό-
 μενος ἐντολῇ συγκακουχεῖσθαι τῇ λαῷ τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἠθέλησεν ἢ
 πρὸς ἀποδημίαν χωρῆσαι, τῶν μὲν ἔντων αὐτῇ τῇ χρονίᾳ προσανα-
 λωθέντων κακίῳ, τῶν δ' ἐπιγεννησομένων ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας
 προσόδων, οὐκέτ' ἐσομένων, τοῦ Ἰταλοῦ καρπουμένου ἐπισκόπου; τοῦ
 15 σφῶν γὰρ εὐθὺς γένους κεχειροτόνητο. Πῶς εἶχεν ἂν ἐκείνους εἶθ' ἢ
 πόλις εἶθ' ὁ ταύτης προϊστάμενος ἀρχιερεὺς δέχεσθαι καὶ τοὺς μὲν αὐ-
 τῶν τῇ πόλει, τοὺς δ' ἐνοικίσει τῇ Πελοποννήσῳ, οἱ μὴδὲ φθέγγεσθαι
 μηδ' ἀναπνεῖν σχεδὸν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐώμενοι μηδὲ τῶν ἰδίων ἀρχον-
 τες σιωμάτων: "Ὅτι δὲ ταῦτα πάντ' ἀληθῆ, τὴν ῥωμαϊκὴν τούτων ἱστο-
 20 ρίαν ὁ θέλων ἀναγινωσκέτω, εἰ δ' ἐθέλει καὶ τὴν λατινικὴν. Συνηδὴ
 γὰρ κἀκεῖνη ταύτη μάλιστα ἐν τούτοις φθέγγεται. Ἀλλ' εἰ ἐπισκοπὴ
 τηρικαῦτά γε ἦν, οὐκ ἂν τῇ τότε ἀρχοντι τῆς Πελοποννήσου τυράννῳ
 καὶ τοῖς Λατίνοις τετίμητο, οἳ γε κἀκεῖνον μὲν οὐκ εἶασαν ἐναποδιῶ-
 ναι αὐτοῦ τῇ θρόνῳ, ἕτερον δ' οὐκέτι προσεδέξαντο παρ' ἑλθῆν τὴν
 25 σφῶν αὐτῶν ἐπικράτειαν. Ἀλλὰ λοιπὸν ἦν τῇ τῆς λατινικῆς ἀπαλ-
 λάξαντι τὴν Μονεμθασίαν δουλείας ἐς μητρόπολιν τετιμῆσθαι. Καὶ τίς
 οὕτως ἦν: Ὁ πᾶντ' εὐσεβὴς καὶ στερρός τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλη-
 σίας [ὑπέρμαχος], ὁ δεύτερος τῶν Παλαιολόγων, ὁ κῦρ Ἀνδρόνικος.
 1230 Ὁὗτος καὶ γὰρ, τὸν τυραννοῦντα τότε τῆς Πελο[[ποννήσου] πρίγκιπα
 30 αὐτῇ στρατεύματι τροπώσαστος, ἀίχμαλῶτον ἐκεῖνον ἀγαγὼν ὡς τὴν
 Κωνσταντίνου μετὰ τῶν ἐν τέλει—Ἰβραῖμ τούτῳ τοῦνομα ἀπολαμ-
 βάνει μὲν παρ' αὐτοῦ Μονεμθασίαν, ἀπολαμβάνει δὲ Λακεδαιμονίαν

1-2. περιτρίβεται

7. καὶ—ἀπελυτρώθησαν διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου ἵ

9. ἠρετίσαντο 10. καὶ 21. αὐτῶν 13. ἐπιγεννησομένων 15. τὸ ἐκεῖνον;

ἀνωθεν 16. δέξασθαι 28. ἐπίμαχος ἢ τι τοιοῦτον προσθετάον 29. Ἐν τῇ
 ἀρχῇ τῆς σελίβας λείπει ἢ συνέχει τῶν ἐν τέλει: τῆς προηγουμένης πύου

Δύο ἀναφοραὶ μητροπολίτου Μονεμβασίας πρὸς τὸν πατριάρχην 231

καὶ τινὰ τῶν πολιχνίων ἕτερα τῶν ἐρυμνῶν, καὶ ἀρχιερεῖς εὐθὺς ἄμ-
 ραῖν ταῖν πολέοιν πρὸς τοῦ μακαριωτάτου ἐκεῖνου πατριάρχου κῦρ
 Ἰωσήφ κεχειροτόνηντο, καὶ οὐκ αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ Κορίνθου. Ὁ
 γὰρ ἐάλωκός ἐκεῖνος πρίγκιψ οὕτω δῆτα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Ῥω-
 μαίοις προσηκέωτο, ὥστε καὶ βασιλικὸν τυχεῖν ἀξιώματος καὶ ἐς με-
 5 γάλου δομεστικῶν ἀξίαν τετιμῆσθαι καὶ πολλῆς ἄλλης φιλοτιμίας
 παραπολαῦσαι βασιλικῆς, καθὼς ἔχομεν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἱστοριῶν
 καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖνου γραμμάτων δεικνύειν τῶν εἰσέτι καὶ νῦν περι-
 σωζομένων.

Ἀλλ' οὗτος ὁ θειότατος βασιλεὺς, τὸ πρὸς τὴν Μονεμθασίαν φιλό-
 10 τιμον αὐτοῦ καὶ βασιλικὸν προσεπαυξήσας, τιμῆ μὲν αὐτῇ ἐς μη-
 τρόπολιν τελοῦσαν διαφερόντως, προβιάσας ἐς βαθμὸν δέκατον, καὶ
 τὴν ἐξαρχίαν δίδωσι ταύτῃ πάσης Πελοποννήσου, πρὸς αἷς δὲ ἐξ
 ἀμνημονεύτων προκατεῖχε χρόνων τέσσαρσιν ἐπισκοπαῖς καὶ ἐτέρας
 15 τρεῖς ἐπικυρώσας αὐτῇ θείῳ καὶ σεπτῷ χρυσοδούλλῳ, δι' οὗ δὴ καὶ
 δεικνύσι τρανῶς τελοῦσαν μὲν πρὸ χρόνων πολλῶν τὴν Μονεμθασίαν
 μητρόπολιν, ἔχουσαν δὲ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Μαίνης ἀνωθεν καὶ κατ'
 ἀρχὰς ἐξ αὐ κἀκεῖνο κεκλήρωται. Συνηδὴ δ' ἐκεῖνον καὶ τὰλλα
 20 πάντα σιγγιλιά τε καὶ δικαιώματα φθέγγονται, καθὼς πρὸ μικροῦ
 ταῦτα λέλεκται.

Ἰαῦτα δὲ πάντα διεξήλθον, τὴν τοῦ σιγγιλίου ἐκεῖνου δύναμιν σα-
 25 θρᾶν ἀποδεικνύς καὶ οἷς ἔχει τὸ δοκοῦν ἰσχυρὸν οὐδαμῶς ἐν ἐκεῖνῳ
 δεικνύειν φαινόμενον, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐκεῖνος ἐρειδόμενος ἀληθῶς ἐν
 τούτῳ φαίνεται τοῖς καὶ ὀπωροῦν αὐτὸ συνορᾶν δυναμένοις. Ἐὸ γὰρ
 ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἐκεῖνου κώδικος ἐκβληθὲν καὶ τῷ παρ' αὐτῶν σιγγι-
 30 λίῳ ὥσπερ τι θεμέλιον ὑποτεθὲν ἀσθενὲς οὗτοι πάλιν καὶ διασεσει-
 σμένον ἀποφαίνονται καὶ ὥσπερ κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου τῆδε κἀκεῖσε
 ῥιπιζόμενος. Ἰοιοῦτον γὰρ ἐστὶν ὄντως πᾶν ὃ μὴ πέφυκε φύσει δι-
 καιον καὶ νόμιμον. Ἰαῦτα δ' οὕτω κατωτέρω φησὶν: «Ἡ γὰρ ἐλευ-
 35 θέραις οὔσης αὐτῆς ἀπρσπάσθησαν αἱ τοιαῦται ἐπισκοπαὶ καὶ προσε-
 τέθησαν τῇ Μονεμθασίᾳ, ἐπισκοπῇ αὐτῆς οὔσης, καὶ δεῖ πάντως ὡς
 παρὰ κανόνας ὅν τὴν κατάλυσιν ἀναδέξασθαι, ἢ μετὰ τὴν πολιορκίαν
 αὐτῆς πάντα προέβη, καὶ δεῖ καὶ οὕτως ἐπανασωθῆναι ταύτῃ τὰ ἐαυ-
 40 τῆς, ἐπεὶ δὴ ἐλευθερίας ἔτυχεν: οὐ γὰρ ἐμποδῶν τῷ Κορίνθου πρὸς
 ἐπανάληψιν τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἢ χρονίᾳ παραδρομῇ,

4. διή 6-7. παραπολαῦσαι φιλοτιμίας 11. αὐτοῦ 17-18. καταρχὰς

καθὼς ἀνωτέρω 18. τὰλλα 23. τὸ ἐν ἀνωθεν 26. ὥσπερ

πρώτον μὲν ὅτι ὁ νόμος διακελεύεται τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον μὴ βεβαιουῖσθαι διὰ τῆς χρονίας παραδρομῆς καὶ ὅτι τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα οὔτε χρόνος οὔτε νόμος οὔτε συνήθεια βεβαιοί. Ὁρᾷς, ὅτι ἡπερ ἐδράζεται καὶ τοῦ κώδικος ἐξελεῖν φησιν ὡς παραστα-
 1240 τικόν τε καὶ βέβαιον || καὶ ἐπὶ τούτῳ ὡςπερ δὴ θεμελίῳ τοὺς νόμους
 6 καὶ κανόνας ὑποθεῖς κατὰ τὸ τούτῳ δοκοῦν κατωτέρω πάλιν ἐν ἀμ-
 φιβόλου τίθησι τάξει, λέγων ἢ γὰρ ἐλευθέρας αὐτῆς οὔσης ἀπεσπά-
 σθησαν ἢ μετὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς. Τούτου τί γένοιτ' ἂν ἀσθενέ-
 10 στερον καὶ σαθρότερον, τὸ τιθέναι πρῶτον μὲν ὡς ὁμολογούμενόν τι
 καὶ συστατικόν, εἴτ' αὖθις ἑτερορρεπῶς καὶ ἀμφιβόλως ταῦτα τιθέναι
 καὶ ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο φάσκειν. Ἄλλ' ἐπιόντες παραθεωρήσωμεν καὶ
 οὕς κατὰ συνέχειαν προβάλλεται νόμους.

Ἔι φασί; Τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον μὴ βεβαιουῖσθαι διὰ τῆς χρονίας
 παραδρομῆς. Ἄγε τοίνυν, τὸ ἐνυπόστατον πρότερον κατὰ νόμους ἐκ
 15 πόσων δὴ καὶ συνίσταται θεωρησάντων, τηνικαῦτα καὶ τὸ ἐναντίον αὐτοῦ
 θεωρητέον, ὡςπερ δὴ τὸ ὄν, εἴτα τὸ μὴ ὄν. Τὸ μὲν γὰρ ἐνυπόστατον ὄν
 ἐστὶ καὶ ὄντος ἔχει χώραν, μὴ ὄντος δὲ τὸ ἀνυπόστατον. Πάντα τοί-
 20 νυν ὅσα τὸ κῦρος ἔχουσιν ὑπὸ τῶν νόμων καὶ στερκτέα τοῖς ἀνθρώ-
 ποις τυγχάνει ἢ γράμμασι ταῦτα κυροῦνται ἢ νομῇ φυσικῇ ἢ καὶ μαρ-
 τυρίαις ἐτέρων καὶ ἢ ἐπ' ἐνίων καὶ τῶν τριῶν συνδεδραμηκότων ἢ
 τῶν γε δύο ἐπὶ τῶν πλειότων ἢ καὶ ἐνός ἐπὶ τινων. Καὶ οὕτω τὸ ἐν-
 25 υπόστατον φαίνεται τὸ δ' ἀνυπόστατον τούναντίον πᾶν, ἢ μὴδὲν τῶν
 εἰρημένων συνέδραμε τριῶν. Φαίνεται τοιγαροῦν ἀριδῆλως ἐπὶ τῇ τότε
 κρινομένῃ Μονεμβασίᾳ καὶ χρόνου μέτρον ὑπερβαίνουσα νομῇ καὶ
 30 δικαιοῦματα οὐ φαῦλα οὐδὲ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα, οἷα τὰ τῶν ἰδιω-
 τῶν πρατηριώδη καὶ συμβόλαια, ἀλλὰ τὰ μέγιστα πάντων, βασιλέων
 καὶ πατριαρχῶν, μετὰ συνοδικῆς συνδιασκέψεως. Καὶ μαρτυρίαι αἱ
 ἀξιοπιστόταται. Ἦντες αὐταί; Αἱ τῶν ἀντικρινομένων καὶ τῶν αὐτοῖς
 βοηθούτων. Οὐ γὰρ ἐμποδῶν φασὶ τῇ Κορίνθου ἢ χρονία παραδρομῇ.
 35 Οὕτω γὰρ ἐν τῇ γράμματι τούτων μαρτυροῦσι τῆς ἐπισκοπᾶς συχνοῦς
 τοὺς χρόνους νέμεσθαι τὴν Μονεμβασίαν. Ἐκ πάντων ἄρα συνάγεται
 τῇ Μονεμβασίᾳ τὸ ἐνυπόστατον, τούναντίον δὲ τῇ Κορίνθου. Οὔτε
 γὰρ εἶχε δεῖξαι νομῆν, οὔτε κἂν τῶν δικαιωμάτων τὰ τυχόντα, οὔτε
 τὴν παρὰ τοῦ ἀντιδίκου μαρτυρίαν. Ἄλλ' εἰ γὰρ εἶχε τι τῶν τοιού-

των, οὐκ ἂν παρήκεν εἰς τὴν ἐκείνου σύστασιν ὁ συνιστὰς ἐκεῖνον τῇ
 μὴ ὄντι ἐνυποστάτῳ. Εἰ δ' ἐπὶ σαθρῇ καὶ ἀνυποστάτῳ θεμελίῳ ἐπι-
 κοδόμησεν ὁ συνθεῖς, ἀνυπόστατον ἄρα τὸ πᾶν.

Ἔτι φησί: τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα οὔτε χρόνος, οὔτε
 νόμος, οὔτε συνήθεια βεβαιοί. Βαβαί τῆς || τοσαύτης φιλόνοικίας καὶ
 6 περιττῆς τῶν λόγων συναγωγῆς. Ἰνα τί γένηται; Ὅπως ἐγκαλυφθῇ
 7. 1240 τὸ δίκαιον. Ἄλλ' οὐκ ἔσται τοῦτο, οὐκ ἔσται, τηρουμένων ἐτι τῶν
 θεῶν καὶ φιλευσεβῶν νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων, κἂν ἄλλως ἄλλοι
 βούλωνται. Ἐὰ κακῶς, φησί, κριθέντα. Πῶς κακῶς τὰ μηδαμῶς κρι-
 10 θέντα; Εἰ μὲν γὰρ καὶ ποτὲ κέκρινται, εἶχεν ἂν χώραν, εἴτε δικαίως
 11 εἴτε ἀδίκως· εἰ δ' οὐ πώποτε κέκρινται, τί φῆς ὁ ταῦτα λέγων; Εἰ
 γὰρ κέκρινται, ἢ καλῶς ἢ κακῶς. Ἀλλὰ μὴν οὔτε καλῶς, οὔτε κα-
 κῶς. Οὐ κέκρινται ἄρα. Ἐὰ δὲ κακῶς τυπωθέντα. Πῶς κακῶς: τυ-
 ραννικῶς δηλονότι καὶ βιάως τυπωθέντα. Ἀλλὰ τίς ὁ ἐπενεγκῶν
 τὴν βίαν; Βασιλεὺς δίκαιος καὶ ἔννομος; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο γε
 15 λόγον; Εἰ δὲ καὶ τοῦτ' ἂν βιάσαις, ὃ πάντα μεταποιῶν καὶ μετα-
 πλάττων καὶ μετασκευάζων, ἀλλ' ὅ γε μετ' ἐκεῖνον καὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ-
 τον καὶ πᾶς ὁ τῶν θειοτάτων βασιλέων χορὸς μέχρι τοῦ νῦν οὐ τιρεῖ
 ταῦθ' ὡς προσήκει καὶ συνιστᾷ καὶ φυλάττει; Πάντα γὰρ τὰ κείνων
 20 τούτων τυγχάνει, ὡςπερ τὰ τούτων τῶν ἐσομένων. Ἀλλὰ πατριάρχης
 ἅγιος καὶ κανονικός; Καὶ τίς ἂν ἔρει; Εἰ δὲ καὶ ἔρει, πῶς ἂν ἐδε-
 βάλοι τὰ παρ' αὐτοῦ κακῶς ὁ μετ' αὐτὸν τυπωθέντα ἢ οἱ μετ' ἐκεῖ-
 25 νον τοιοῦτοι πάλιν; Εἰ δὲ καὶ τοῦτ' ἂν παραγκωνίσαις, πῶς συνευδό-
 κει καὶ συνέτρεχε καὶ συνωμογνωμόνει τούτοις ἢ τοσαύτη τῶν ἀρχιε-
 ρέων ὁμήγυρις, ἐν ταύτῃ μὲν τῇ συνόδῳ ἑκτὴ πρὸς τοῖς δέκα, ἐν
 30 ἐκείνῃ δὲ πέντε πρὸς τοῖς εἴκοσι χρηματίσασα; Πῶς δὲ καὶ ὁ τοσαύ-
 τος τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων πατριαρχῶν χορὸς κατὰ ἀκολουθίαν καὶ
 διαδοχὴν συνήνει καὶ συνευδόκει, φυλάττων ταῦτα καθαρὰ καὶ ἀπρόσ-
 35 φαστα, Κορίνθου αἰ μητροπολίτου καὶ ὄντος καὶ γιγνομένου; Οὐ
 μὴν, ἀλλ' εἰ βασιλεῖς δίκαιοι καὶ ἔννομοι καὶ πατριάρχαι ἅγιοι καὶ
 κανονικοί, καὶ τὰ τυπωθέντα πρὸς αὐτῶν ἔννομα καὶ δίκαια καὶ κα-
 νονικά. Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνοι πάντες ἔννομοι καὶ δίκαιοι καὶ κανονικοί

ἐγὼ

λί

1 (καὶ 13). ἐξαρχῆς 4. φησὶν 13. φασὶ 13-14. παραδρομῆς χρονίας
 15. συνίσταται ἐκ τοῦ συνίσταται διασβεσθέντος τοῦ ὄν θεωρησάντων ἐκ
 τοῦ θεωρησάντων 31. εἶχε τί

6. συγκαλυφθῇ 14. ὄν 18. Τὸ οὐ πρόσθετον ἄνωθεν 20. Τὸ τὰ πρόσθε-
 τον ἄνωθεν 21. καὶ τίς—καὶ ἔρει ἐν τῇ ᾗα μικροτέροις γράμμασι 22-23. ἢ
 οἱ—πάλιν πρόσθετα ἄνωθεν μικροτέροις γράμμασι 24. συνωμογνωμόνει 26. ε
 χρηματίσασα ἐκ τοῦ χρηματισάντων 27. τῶν πα (ἀρχὴ τῆς λέξεως πατριαρχῶν
 διαγραφείσα εἴτα) ἁγιωτάτων 29. γιγνομένου ἐκ τοῦ γενομένου

καὶ τὰ τυπωθέντα πρὸς αὐτῶν ἄρα νόμιμα καὶ δίκαια καὶ κανονικά. Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δέ· πᾶν ἔπερ ἂν οὔτε χρόνος, οὔτε νόμος, οὔτε συνήθεια ἐθεβαίωσεν. ὅποιον δὴτα καὶ τὸ γεγονός σιγίλλιον πάλαι ποτὲ τοῦ Κερίνθου, ἀσύστατον καὶ ἀθέβαιον ἀσύστατον καὶ ἀθέβαιον καὶ τὸ ὑπ' ἐκείνων ἄρα πεπραγμένον.

Ἔτι τὸν κανόνα ἔδοξεν τῆς πρώτης συνόδου προβαλλόμενος οὕτως ἐδράζεται ἐπὶ τούτῳ καὶ τοῦτον ἐκτίθησιν ὡς ὄνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἴδὲ δὲ πᾶν μᾶλλον ἢ, τοῦτό γε καθ' αὐτοῦ γὰρ καὶ τοῦτον εἰσφέρει. Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος. Ἐἰ μὲν δὴ τοῦτον ὡς κανόνα καὶ νόμον εἰσάγεις, τὸν Αἰλίας ἐπίσκοπον ὡς ἐπίσκοπον γράψε καὶ στέργε καὶ τίμα καὶ μὴ ὡς πατριάρχην, καὶ ἄρον ἐξ αὐτοῦ τὰ πατριαρχικά πάντα προνόμια, καὶ ἐν ἐπισκόπων αὐτὸν τίθει καθέδρᾳ τὸν τοσοῦτους χρό-
15 νους τιμώμενον καὶ βασιλευσὶ καὶ πατριαρχαῖς καὶ συνόδοις, καὶ τὸ ἦττον μὴ χειροτονεῖτω καὶ προβαλλέσθω καὶ εὐλογεῖτω τὸ μείζον, ὁ ἐπίσκοπος, λέγω, τὸν μητροπολίτην, μᾶλλον δὲ καὶ οὐχ ἓνα ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστους, ἀλλ' ἐκεῖνος δεχέσθω τὴν χειροτονίαν πρὸς τοῦ μείζονος· τὸ γὰρ ἔλαττον κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται· καὶ τοῦ πρωτείου ὁ Αἰλίας ἐνταῦθα στερέσθω. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸ πρῶτον ἐνταῦθα χώραν ἔχει παρ' αὐτῇ· τὸ γὰρ πρῶτον ὡς πρὸς δευτέρον ἐστὶ πρῶτον τῆς αὐτῆς τάξεως, ὡς πρὸς μητροπολίτην δὲ πρώτου τάξιν πατριάρχης οὐκ ἔχει, μητροπολίτης δὲ, ἐκεῖνος δὲ πάλιν ὡς πρὸς πατριάρχην. Οὕτω δὴ κἀν
25 ταῖς ἄλλαις πάσαις τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν τάξεσι τάξεις γὰρ καὶ ἀρμονία συνέχει τὸ πᾶν.

Ἄλλ' ὄρα μὴ, καθαιρῶν ἐκεῖνον οἷς προτείνεις τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος, συνταπεινῶς καὶ καθυποβιάζεις καὶ τοὺς ὑψηλοτάτους τῶν πατριαρχείων λοιπούς θρόνους, ἐν ἐπισκόπων αὐτούς καθέδρᾳ κατὰ τὸν σὲν λόγον τιθέμενος, καὶ οὐκ αὐτούς μόνον, ἀλλὰ γε σὺν αὐταῖς
30 καὶ τὸν πρώτης ἀρχιεπίσκοπον Ἰουστινιανῆς καὶ τὸν Κωνσταντίας καὶ ἄλλους. Καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον τὸ διάφορόν ἐστι τῇ συγγράφῃ κατ' ἀρχὰς ἐκεῖνο τὸ σιγίλλιον καὶ καθ' ἑαυτοῦ τὸν κανόνα ἐκεῖνον

3. κάλαί ποιε 4-5. ἀσύστατον καὶ ἀθέβαιον ἐν τῇ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ἡφ & ἀσύστατον (ἐπομένου ἡρα διεσβεσμένου) καὶ ἀθέβαιον καὶ—πεπραγμένον

6. 2ον ἐν τῇ ἡφ ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου (καὶ 31) ἀν- 9. αἰλία

12. στέργε καὶ ἀνωθεν 28. καθυποβιάζει 33. καταρχίς

προτείναντι μᾶλλον ἢ κατὰ τοῦ Μονεμβασίας, ὅση πατριάρχης μητροπολίτου ὑψηλότερος, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ γε καὶ ἔτι πολλῷ τῷ μεταξύ. Τὸν μὲν γὰρ ἐπισκοπῶν ἀποστερεῖ καὶ τινῶν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δρᾶσαι τούτῳ γε καὶ μόνῳ τῷ κανόνι ἰσχύσειεν ἂν ποτε· τοὺς δ' ὑψηλοτάτους ἐκεῖνους θρόνους πάντων μᾶλλον καὶ αὐτῷ γε μόνῳ καὶ οὐχ ἑτέρῳ. καὶ κατὰ τουτονί σοι τὸν λόγον πάντ' ἄνω καὶ κάτω γίνεται. Ἐἰ δὲ ὡς παράδειγμα ἐκεῖνον ἐρεῖς, τοῦτο δὲ οὐδεμίαν ἔχει χώραν· οὐ γὰρ τῶν ἐναντίως ἀναιρούντων, καὶ μηδεμίαν εἰκόνα τὸ παράδειγμα πρὸς τὸ παραδειγματιζόμενον φέρον παράδειγμά ἐστιν· ἐξ ἀνομοίου γὰρ ὁμοιον οὐκ ἂν πώποτε φανείη. Ἐἰ δὲ οὕθ' ὡς παράδειγμα, ἐρεῖς
10 γὰρ, οὕθ' ὡς νόμον καὶ κανόνα, κατὰ σαυτοῦ δὲ μᾶλλον, τί τοῦτον παρενέγραψας τῇ σιγίλλῃ, πράγματα σαυτῇ μᾶλλον ἢ ἑτέρῳ παρέχων παρ' εὐγνωμοσι δικαιοτηταῖς; Ἄλλ' ἐρεῖ τις ἴσως· τί δαί; οὐ κανόνα τοῦτο ἡγή; Ναὶ μὴν, καὶ, εἰ ἡγή, στερκτέον, καὶ στερκτέον καὶ τιμητέον παντὶ τρόπῳ καὶ ἐξηγητέον ἐφ' οἷς δεῖ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' οἷς μὴ δεῖ.
15

Τριῶν τοίνυν ἐν τῇ τῶν Χριστιανῶν ἡμῶν ἐκκλησίᾳ καὶ πίστει θεωρουμένων, δογματικῶν, τῶν ἔσα δὴλα δὴ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἡμᾶς Θεῷ εἰσποιούντων, ἐκκλησιαστικῶν, ἔσα ἱερωσύνης καὶ βαθμῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀρχαιρεσιῶν καὶ τῆς ἄλλης τάξεως καὶ καταστάσεως ἔχεται, καὶ τρίτων ἀξιωμάτων τιμῶν τε καὶ προκαθεδριῶν
20 ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλειων, ἔσα μὲν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ καὶ μεγάλοι πατέρες κατὰ διαφόρους ὠρίσαντο χρόνους, ἢ κανόσι καὶ λόγοις ἐκθέμενοι, περὶ τε Θεοῦ καὶ τῶν κατὰ Θεὸν, ταῦτα δ' ἂν εἴη τὰ δογματικὰ ἀκίνητα πάντα καὶ ἀπαρασάλευτα πάντα καὶ διὰ πάντων βασιλευσὶ καὶ πατριαρχαῖς καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς ζῆν αἰρουμένοις τετήρηται,
25 καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά δὲ πάντα, ἔσα ἱεροτελεστικά, τὸν αὐτὸν σχεδόν τινα τρόπον. Ἴδὲ δὲ γε περὶ βαθμῶν πατριαρχειῶν τε καὶ μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν καὶ τῶν αὐταῖς ἐπαρχιῶν καὶ ἐνοριῶν διατάττοντι περὶ αὐτῶν καὶ νομοθετοῦντι τῇ βασιλεῖ ἐν τούτοις καὶ ἡ σύνοδος ἔπεται τούτῳ συνευδοκοῦσα καὶ συντρέχουσα. Ἀντιπίπτειν γὰρ φασὶν αὐταῖς
30 οὐ δυνάμεθα ἐν τούτοις πάντως ἐν οἷς καὶ δεῖ καὶ ἀρμόζει· οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστὶν εὐρεῖν ἐν τούτοις οὐδεμιᾶς τῶν ἀπ' αἰῶνος θεῶν καὶ ἱερῶν συνόδων ἀντικαθεστηκυίας ταῖς βασιλευσὶν οὐδ' ἀπαξ, ἐν ἐκείνοις δὲ πλειστάκις, καθὼς πάντα περὶ ἐκείνων μαρτυρεῖ. Ἴδὲ δ' αἴτιον, ὅτι πόλεων μεταποιήσεις κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ πολιτείᾳ συμφέρον βασιλεὺς μόνος
35 δύναται τοῦτο μὲν κατοικίσει οἰκητόρων ἐν ἐκείναις καὶ πλήθει,

τοῦτο δὲ ἀνεγέρσει καὶ αὐξήσει περιβόλων καὶ τῆς λοιπῆς τῶν πό-
 λεων λαμπρότητος, ὧν εἶτ' οὖν αὐξήσει εἶτ' αὐ ἐλαττώσει συνεισφέρον-
 ται καὶ τῇ βασιλεῖ τυποῦνται καὶ οἱ τῶν ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων
 τῶν πόλεων θρόνοι, εἶτ' οὖν βαθμοί. Καὶ περὶ τῶν ἐνοριῶν δὲ, εἶτ' οὖν
 5 ἐπαρχιῶν, ὡσαύτως. "Ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, πανταχόθεν μοι τῇ λό-
 γῃ μαρτυρεῖ. "Ὅσαι πόλεις ἐπίδοσιν καὶ αὐξήσιν ἔλαβον, κατ' ἀναλογίαν
 καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά προέβησαν αὐταῖς ἀξιώματα, ἀλλὰ μὲν ἀπὸ ἐπι-
 σκοπῶν εἰς πατριαρχεῖα προήδασθησαν, ἕτεροι δ' αὐ εἰς μητροπόλεις
 καὶ πάλιν εἰς ἐπισκοπὰς αἱ λοιπαί· πολλὰ δὲ, τῶν τῆς πόλεως ἀξιο-
 10 μάτων ἐκπεσοῦσαι καὶ τῇ μακρῇ χρόνῳ εἶτ' ἐξ ἐφόδου βαρβαρικῆς
 εἶτ' ἄλλως πως καὶ τὸ εἶναι καὶ καλεῖσθαι πόλεις ἀποδαλοῦσαι, συν-
 κτεδάλοντο καὶ τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπὰς ἢ
 καὶ κώμας· ἱερέα γὰρ ὁ λαὸς, οὐχ ὁ ἱερεὺς λαὸν συνιστᾷ, τοῦτο δὲ
 τὸ κοινῶς ἀδόμενον, τὸν δὲ λαὸν βασιλεὺς μόνος κατοικίζει δύνатаι.
 15 Ἀλλὰ μὴν καὶ τέλος ἐπὶ τισι τῶν πόλεων ἀντέστραπται τὰ τῆς τι-
 μῆς. Αἱ γὰρ ὑπετάττοντο πρότερον, τούτας ἔσχον αὐταῖς ὑποταττο-
 μένας, μᾶλλον δὲ καὶ πολλὰς ἑτέρας, κατὰ τὴν πόλεως δὴλα δὴ ἀνα-
 λογίαν καὶ αὐξήσιν. Λάβε δὴ μοι καὶ μαρτυρίαν τὴν ἀπὸ τῶν νόμων,
 καὶ λάμβανε τὴν νεαρὰν διάταξιν τὴν περὶ τῶν ἀνθυπάτων Παλαιστι-
 20 νης, ἥτις καὶ φησὶ τὴν Καισάρειαν μητρόπολιν εἶναι τῆς Παλαιστίνης
 καὶ λέγει.

Μαρτυρία.

Ποῦ τοίνυν ἔχει χώραν τὸ λεγόμενον ἐν τῇ σιγγίλλῳ Τὸ μὲν εἰς
 μητρόπολιν τιμηθῆναι πόλιν ὑπὸ βασιλικῇ προσταγμῇ δεδομένον
 25 ἐστὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, φυλαττομένων αἰεὶ τῶν
 δικαίων τῇ ἐξ ἀρχῆς μητροπόλει; Ποῖα δίκαια πεφύλακται τῇ μη-
 τροπολίτῃ Αἰτίας; Ποῖα τῇ μητροπολίτῃ Βυζαντίου; Ἐκάτερον γὰρ
 ὑποτεταγμένον ἦν τὸ μὲν Καισαρεία τῇ Στράτωνος, θάτερον δὲ Πε-
 30 ρίνθῳ. Καὶ οὐ μόνον αὐταὶ τετίμηνται, ἀλλὰ καὶ ὑποτεταγμένας
 126^a ἔσχον αἰς τὸ πρῶτον ὑπέκειντο, σχῆμα λαβοῦσαι πόλεων ἢ ὑπερκειμέ-
 30 νων κατ' ἐξοχὴν τῶν ἄλλων. "Ὅθεν δὴ καὶ τῆς αὐξήσεως ἐπὶ μέγα
 αἰρομένης, ἢ μὲν προκαθημένη τῆς ὑφ' αὐτῇ πάσης ἐπαρχίας καὶ
 ἐτέρων ἰσως, ἢ δὲ βασιλεὺς πασῶν λέγεται καὶ αἰκουμενική, τῇ πλήθει
 τῶν ἐνοικούντων συνεξαιρομένη καὶ συνυψουμένη. Τοιαῦτα γοῦν εἴροι

τις καὶ ἄλλα μυρία, σχεδὸν δὲ καὶ πάντα καὶ πρὸ πάντων τῶν Ῥώμης
 αὐτόν. Τὸ γὰρ κράτος ὧν ἄρχει πασῶν ἐπαρχιῶν βασιλεὺς ὁ μέγας
 ἐκεῖνος δεδώρηται Κωνσταντῖνος ὡς καὶ τῇ Καρχηδόνος ἕτερος καὶ
 ἄλλῳ ἄλλος. Τὸ δὲ καὶ ἐπισκοπὰς αὐτῆς ἀποσπάσαι καὶ προσκυρῶ-
 5 σαι τῇ καινισθείῃ, πόλει παρὰ πᾶσαν τυγχάνει κανονικὴν καὶ νομι-
 μον παρατήρησιν.

Ἀλλὰ ταῦτα λέγων ἐξελέγχεις σαυτὸν παρὰ πᾶσαν τυγχάνοντα
 κανονικὴν καὶ νόμιμον παρατήρησιν. Τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἢ πάντα
 λέγων εὐχερῶς καὶ ῥαδίως, ἵνα μηδὲν πλεῖον εἴπω. Οὐ γὰρ ἔσ' ἀ-
 10 κούειν γίγνεται τι, ταῦτα καὶ λέγειν ἐνεστί παντί. Οὔτε γὰρ πᾶσι
 10 προσήκει πράττειν πᾶν ὅπερ ἂν βούλωνται, οὔτε τῇ λέγειν εὐλογίᾳ
 πᾶν ὅπερ ἂν ἐκεῖνη πέφυκεν ἀκούειν, ἵν' ἀμφοτέρωθεν ἡ τοῦ καλῶς
 ἔχοντος δόξα φυλάττηται, ὁ μὲν, ὡς ἂν εὐλογά τε καὶ νόμιμα καὶ
 δίκαια πράττων, ὁ δ' ὡς εὐφημα καὶ προσήκοντα εἶη φεγγόμενος.

Ἄλλ' ὅρα καὶ δὴ πόσον ἐξώκειλε τοῦ δικαίου. Μικρὰ γὰρ τις ἐπι- 15
 θυμία καὶ ὄρεξις τοῦ καινίσαι τι καὶ συστήσαι παρὰ πᾶν δίκαιον
 συμφορήσαντα πάντα κανονικά τε καὶ νόμιμα πεποίηκε, τούτοις αὐ-
 τοῖς ἀλισκόμενόν τε καὶ ἐνεχόμενον πᾶσιν. Ἄλλ' εἰ μὲν οὕτω τις
 πάντα τολμῶν ὡς μὴ ἐρρωσθαι ταῦτα πάντα ἢ προὔτεινας καὶ φυ- 20
 λάττεσθαι φήσας, ἢ γε δὴ πᾶς ὁ μακρὸς χρόνος ἢ τε βασιλεία Ῥω- 20
 μαίων καὶ ἡ ἐκκλησία τηρεῖ καὶ συνίστησι, ποῖ ἂν φθορῶς καὶ ἀτα-
 ξίας οὐκ ἂν προχωρήσει, καὶ πῶς οὐκ ἐνέχη τούτοις πρὸ πάντων
 αὐτὸς ἐαλωκώς; Εἰ δὲ καὶ τὸ ἐρρωμένον καὶ βέβαιον ἔχειν ἐρεῖς, τί
 προάγεις ἐκεῖνα ἢ πρῶτος αὐτὸς οὐ τετήρηκας καὶ νόμον εἰσάγεις ὃν
 αὐτὸς πρὸ πάντων καὶ μετὰ πολλῆς ἀναιρείς τῆς περιουσίας, δέον, εἰ 25
 μὲν καλὸς, φυλάττειν, εἰ δ' οὐ καλὸς, μὴ τιθέναι;

Ἄλλ' ἵνα τὰ πολλὰ ἐκεῖνα πάντα παρῶ, οὐ Τυάνων μητροπολίτην
 χειροτόνηκας; Οὐχ ὁ Τυάνων Σασίμων ἐπίσκοπον καὶ Κυβιστῶν
 καὶ Φαυστινουπόλεως; Οὐχ ὁ Καισαρείας τὸν Τυάνων πρότερον
 30 χειροτόνει, ἐπίσκοπον τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας τελούντα; Οὐ τὸν Σασί- 30
 μων καὶ Κυβιστῶν καὶ Φαυστινουπόλεως; Οὐχ ὁ μέγας Βασίλειος
 τὸν μέγαν Γρηγόριον Σασίμων ἐπίσκοπον πεποίηκεν, ὥσπερ αἱ διὰ
 τῶν ἀμοιβαίων πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολῶν αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων πολλῶν,

2. συνεισφέρεται 18-19. λάβε δὴ—μαρτυρία ἐν τῇ κάτω ἢ α διὰ παραπε-
 πτικοῦ σημείου 26 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ), ἐξοχῆς 28. τῶ
 30. τοπρωτόν 31. ἔθ 32. αἰρομένης αὐτῆς

8. κωνσταντῖνος 10. γίγνεται τινί 18. εἰς 19. προὔτεινας
 22. οὐ προχωρή 32. Ἀντὶ τοῦ αἰ γραπτέον δηλοῦται ἢ τι ἄλλο ται-
 αῦτο;

αἱ διὰ τὸ πᾶσι πρόδηλον παραινται: Καὶ τὰλλα τοῦ Τυάωνων κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον. Τί δ' ἢ Ἄργους ἢ Φιλαδελφείας ἢ Ἀτταλείας ἢ Ποντογρακλείας ἢ Βερροίας ἢ Διδυμοτολίου ἢ Ἰωαννίνων ἢ Λακεδαιμονίας: Ἡ τοίνυν ὁ καλὸς Λακεδαιμονίας τὴν ἐπισκοπὴν Ἀμυκλῶν παριέτω τῇ προκταχόντι ταύτην Πατρῶν ἢ τῇ Βελιγρόστιδος τῇ Χριστιανουπόλεως. ὑπὲρ ἧς οὐδὲ τὸ τυχὸν ἔχοις ἄν. οἴμαι, τῶν δικαιοματίων προτείνειν ἢ εἰ μὴ τοῦτο. Μὴ βιαζέσθω γοῦν τὸν Μονεμβασίας ἀποστερεῖν τὰ ἑαυτοῦ. Καὶ μὴν οὐκ ἐπισκοπαὶ αὐταὶ δὴ πᾶσαι πρότερον ὑπὸ μητροπόλεσι τελοῦσαι καὶ ἄλλαι πολλὰ πλείσται, ἵνα μὴ καταλέγω πάσας: Οὐχ αἱ πλείσται τούτων ἐπισκοπῶν ἄρχουσι νῦν, καὶ ἐπισκόπου; οἱ κατὰ καιροῦς αὐτῶν προϊστάμενοι χειροτονοῦσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῶν ἐπαρχίας τῶν ἐπισκοπῶν ἐκ νέου καινοθεισῶν. ἀλλὰ πασῶν σχεδὸν ἐπισκοπῶν οὕσων πρὸ τοῦ ἔλθειν ἐκεῖνας ἐς μητροπόλεων ὑψώσεις: Ἀλλὰ πόθεν ἔλαβον οὗτοι ταῦτα πάντες; Ἀφ' ἑαυτῶν: Καὶ ποῦ τοῦτο γε λόγον ἔχον ἐστὶ: Λεῖπεται τοίνυν ἀπὸ τε βασιλέων καὶ πατριαρχῶν καὶ συνόδων, παρ' ὧν καὶ ἡ κατ' ἐμὲ μητρόπολις. Ἡ τοίνυν πάντα ἐκεῖνα ἀνατρεπτέα καὶ καθαιρετέα, σὺν οἷς καὶ τοῦμόν. ἢ, πάντων ἐκείνων τηρουμένων, τηρεῖσθω καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἄν δὲ πάντα ἐκεῖνα διατηρῶνται, εὐλογα γὰρ καὶ νόμιμα καὶ δίκαια ταῦτά δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα, τηρηθήσεται ἄρα, εἰ μὴ τις βίαν ἐπάξει, περὶ ἧς λόγος οὐδεὶς μοι, οὐδὲ τὴν τυχούσαν ἔρειν ἔχω ἀπολογία.

Ἀλλὰ περὶ μὲν ἐπισκοπῶν ἔξεστι μετατιθέσθαι ταῦτα τοῖς βασιλεῦσι, τὰς ἰδίας δ' ἐνορίας, εἴτε μητροπόλεων εἴτ' οὖν ἐπισκοπῶν, οὐκ ἔξεστι. Καὶ ποῦ θήσεις τὸν λέγοντα κανόνα. Ἐξεστι τῇ βασιλεῖ περὶ ἐνοριῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάττεσθαι καὶ προνομίων; Καὶ οὐ λέλεκται μὲν τοῦτο, οὐ πέπρακται δέ. Ἀλλ' ἵνα τὰ πλείστα καὶ πάνυ παρῶ παλαιά, οὐ τὴν Λιθῶν, μηδ' ἐπισκοπὴν πρότερον, ἀλλ' ἐνορίαν τοῦ Ῥωσίας τυγχάνουσιν, ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς ἐκεῖνος κῦρ Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἐς μητρόπολιν τετίμηκε καὶ ἰρόνον ὀγδοηκοστὸν δεῦτερον, καὶ μητροπολίτης ἐκεῖσε πρὸς τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἐκεῖνου κῦρ Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος χειροτόνητο καὶ μετ' ἐκεῖνον αὐ ἕτερος καὶ αὐ ἕτεροι συχνούς τινες πάνυ χρόνους, καὶ ἢ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλία τὰ νῦν οὐκ ἔχ' ἴσθαι; Ἡ τοίνυν πάντα ἐκεῖνα,

1. τυάωνον 3. διδοιματόχου 14. ἀξιώματα ἐν τῇ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ἡφ
2. ὑψώσεις 15. ἐστὶ 17-18. ἀνατρεπτέα: ἐν τῇ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ἡφ: καὶ
καθαιρετέα 30-31. πβ' 34. ταυθῶν

καὶ τὰ ἔντα καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ τὰ προγεγονότα, ἀνατρεπτέα καὶ καθαιρετέα, τὸ δὲ παρὸν κρατυνάσθω μόνον σιγγίλιον, ὅπερ οὐδεὶς ἄν ἔρει τῶν πάντων, ἢ, πάντων ἐκείνων καλῶς καὶ δικαίως ἀεὶ τηρουμένων, σὺν θεῷ δ' εἰρήσθω καὶ τηρηθησομένων εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, ἐκεῖνα λήθης παραπεμπέσθω βυβλῆς, ὅ δὲ καὶ πᾶς ὅστις οὖν ἄν ἔρει.

Οὐ μὴν, ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι παντός τὰ ἐμὰ λέξω δίκαια, καίτοι τὸν λόγον οὐ πάνυ μακρῶναι βουλόμενος, ἀνάγκη μοι λέγειν πάντα καὶ πράγειν εἰς μέσον ὧν ἄν εὐπορήσω. Οὐ γὰρ ταῦτόν τι γίγνεται τῇ ἀποστεροῦντι καὶ τῇ στερομένῳ. Τῇ μὲν γὰρ ἄρκει τὸ λαθεῖν, καὶ λόγος ἔτ' οὐδεὶς, ἀλλ' ἴδεται μᾶλλον λαθῶν ὅπερ οὐκ εἶχεν ὁ δ' ἀποστερηθεὶς ἄχθεται μὲν ἀποβαλῶν ὅπερ εἶχε, δεῖται δ' εὐμενοῦς καὶ δικαίου τυχεῖν δικαστοῦ, δεῖται δὲ λόγων, νόμων, γραμμάτων, μαρτυριῶν, συνηγόρων, ἵν' ὅπερ ἔβαστα καὶ ὡς ἔτυχεν ἀφηρέθῃ διὰ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐπανασώσῃ τὰ ἑαυτοῦ. Ἐμὲ δὲ μᾶλλον, ἢ καὶ εἰ ὄκνη κατειχόμεν, πείθει καὶ καταναγκάζει πολλὰ γε δὴ καὶ τὰλλα καὶ ὁ χρόνος, ὅς καὶ τὴν μνήμην ἐκείνων ὑπερβαίνει τῶν καιρῶν, ὧν, εἴπερ ἄρα καὶ ἦν, ὅτε οὐκ ἦν τοῦ Μονεμβασίας.

Ἔπειτα ἐπάγει τὸν ὀγδοὸν τῆς τρίτης συνόδου κανόνα καὶ οὐκ ἐκτίθεισιν ὡςπερ χρῆ, ἀλλὰ τι τεμάχιον ἀποτεμόμενος εἰς τὸ καταχρησασθαι ἑαυτῷ οὐχ ὡς δεῖ, ἀλλ' ὡς ἐθέλει, τὸ πᾶν παρεσιώπησε καὶ φησὶν Ἐκάστη ἐπαρχία σώζεσθαι καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος. Ἐγὼ, καὶ ὑπεραπολογούμενος τῶν ἑμαυτοῦ δικαίων, ἀναδύομαι καὶ ἐρυθριῶ καὶ ἀγωνιῶ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὅπως ἂ μὴ προσήκει μοι φυλάξω ἢ πάντα λέγειν θαρρῶντως ὅσα δίκαιά τε καὶ εὐλογα καὶ κανονικὰ τυγχάνει. Ἀλλὰ τί ὀράσω; Ὅμως ἐκεῖνα μὲν τηρεῖν, τὰ δ' ἐξ ἐτοίμου λέγειν ἐβελήσω μετὰ τῆς πρεπούσης αὐτοῖς εὐφημίας. Ἴδωμεν τοίνυν καὶ τὸν κανόνα τοῦτον, τί φησὶν ἀνωτέρω. «Μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέρου οὐκ οὔσαν ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἢ τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν, ἀλλ' εἰ καὶ τις κατέλαβε καὶ ὑφ' ἑαυτῷ πεποιήται βιασάμενος, τοῦτον ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν πατέρων οἱ κανόνες παραδαινῶνται μηδ' ἐν Ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας τυφὸς κοσμικῆς παρεϊσδύηται, μὴ λά-

1. ἀνατρεπτέον^a 2. καθαιρετέον^a Τὸ μόνον πρόσθετον ἀνωθεν 3. ταυθῶν
10. τὸ ἐκ ποῦ τῷ 16. γε πρόσθετον ἀνωθεν 16-17. καὶ ὁ χρόνος πρόσθετα
ἀνωθεν 19. ἡ^{ον} 7^{ος} 19-20. οὐκ ἐκτίθεισιν 34. τυφὸς

θωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἴν' ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ πάντων ἐλευθερωτής». Οὐκ ἀκούεις, ὅτι περὶ τῶν βιαζόντων καὶ πλεονεκτικὴν χεῖρα καὶ ἄρπαγα κατὰ τῶν χαυνοустέρων καὶ μικροτέρων καὶ ἀδυνάτων ἐπαγόντων, ὧν εἴ τις τοιοῦτόν τι τολμήσας ποιήσῃ, τοῦτον ἀποδιδόναι τῷ ἴδικημένῳ; ἵνα γὰρ φησὶ μὴ ἐν ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς παρεισδύηται, εἰ καὶ τις κατέλαβε καὶ ὑφ' ἑαυτῆ πεποίηται βιασάμενος, ἀποδεδοσθῆ τῷ ἴδικημένῳ, ὡς ἂν σώζηται καθαρά καὶ ἀδίαστα ἐκάστη ἐπαρχία τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια ἐξ ὕψους καὶ ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθνος. Οὐχ οὕτως ὅδε βητικῶς φησὶν ὁ κανὼν ὃν προτείνεις, καὶ, εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ αἴτιον ὑποκρύψας καὶ παρασιωπήσας, τὸ ἐπιτελεύτιον ἐπήγαγες, οὐχ οὕτως, ὡς λήστε ἀνδρῶν, οὐχ οὕτως ἐπεξηγησάσαι τοὺς θεοὺς καὶ ἱεροὺς κανόνας κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἐφετόν χρῆ, ἀλλ' ὡς ἔχουσιν ὄντως. Ἴνα οὖν ἡ αὐτὸς ἢ τῶν πρὸ ἡμῶν τις τὰς ἐπισκοπὰς ταύτας ἐδιάστατο, τίς τῶν κατὰ τὴν ἐμὴν χρηματισάντων ἐκκλησίαν πρόεδρος ἢ νῦν ἢ πώποτε δυναστεία καὶ αὐθεντεία χρησάμενος τοῦτο κατέπραξεν, ὡς περὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείων τιμικαῦτα κατὰ τῶν Κύπριων ἐπισκόπων, ἔλκων ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐκείνων χειροτονίαν, βουλόμενος ὑφ' ἑαυτῆ τὴν Κύπρον εἶναι διὰ τὸ καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνης καὶ διοίκησιν ὑπὸ τὴν τοῦ δουκὸς Ἀντιοχείας ἐπαρχίαν εἶναι καὶ ἀρχὴν, ὡς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν τούτῳ θεσμῶν τοῖς δημοσίαις καὶ πολιτικαῖς ἐπακολουθούντων τύποις, ἢ δὴ καὶ βιαζόμενοι ὅ τε Ῥηγίνος καὶ Βυάγριος καὶ Ζήνων οἱ Κύπριοι προσήλθον τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμένηκῃ ἐκείνῃ συνόδῳ, ὑπὲρ ὧν καὶ κανῶν ἐκπεφώνηται ὅδε, ὅστις καὶ μηδένα ἐθέλειν ἀδικεῖν διορίζεται μηδὲ παραβαίνειν καὶ βιάζεσθαι τὰ τετυπωμένα καὶ κεκυρωμένα ταῖς ἐκασταχοῦ ἀγίαις ἐκκλησίαις, ἢ ἄλλως ἢ ὅτι ἐκάστη φησὶν ἐπαρχία, οὐ μητροπόλει ἢ ἐπισκοπῇ, ὁ ἱερός καὶ θεῖος κανὼν καθαρά καὶ ἀδίαστα τὰ αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ δηλονότι προσόντα. Οὐ περὶ ἐπισκοπῶν καὶ πόλεων ὑποκειμένων τῇ πρώτῃ ὁ λόγος ἐνταῦθα τοῖς ἱεροῖς πατράσιν. Ἡ γὰρ ἂν ἐκάστη μητροπόλει προσετίθουν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ πατέρες, ἀλλ' οὐκ ἐπαρχία. Ἄλλο γὰρ ἐπαρχία καὶ ἕτερον πόλις. Ἡ μὲν γὰρ ἐπαρχία πόλεων, καὶ πολλῶν, καὶ κωμῶν καὶ κωμοπόλεων περιεκτι-

1. καταμικρὸν 4. εἶνε ἀνάγκη νὰ διορθωθῆ εἰς χαυνοустέρων : ὁ. ποιή^α
7. τύφος 11. φησὶν 14. τὸ χρῆ πρόσθετον ἄνωθεν 15. τίς 16. τὸ
ἢ πρόσθετον ἄνωθεν 29. δη^α 30. α^α 33. πολλῶν

κῆ, καὶ πᾶσα ἐπαρχία οὕτως ἔχει, μητρόπολις δὲ πόλις μία πασῶν τῶν ἐν ἐκείνῃ. Καὶ ἡ Πελοπόννησος ἐπαρχία μία, ἀλλ' ἔστι διηρημένη εἰς μητροπόλεις πέντε καὶ ἐπισκοπὰς πολλαπλασίους. Ὅτι δὲ μία ἐπαρχία καὶ τὰς ἀναλεγόμενοις τὰ γεωγραφικὰ, ὑφ' ὧν αἱ ἐπαρχίαι ἐκτέθεινται, δηλον, καὶ ἔτι σαφέστερον αἰς τῶν μητροπόλεων δέδοται τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι τοὺς προϊσταμένους αὐτῶν ἐξάρχους πάσης Πελοποννήσου. Οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦτο γε πᾶσαι, ὡς περὶ δὴ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τοιαῦτα φαίνεται γεγενημένα. Κὰν τῇ νήσῳ δὲ Μυτιλήνῃ δύο τελοῦσι μητροπόλεις, καὶ τῇ Φρυγίᾳ δὲ Καππατιανῇ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν Καππαδοκιῶν ὁμοίως. Ἴδὲ δὲ ἡ Ἑλενοπόντου ἐπαρχία ἢ καὶ πρότερον Πολεμωνιακὸς καλουμένη; Οὐ τὸν Ἀμασειας καὶ τὸν Νεοκαισαρείας, ὑπὲρ ἧς καὶ νεαρὰ προέβη Ἰουστινιανεύιος, ἕνα μὲν εἶναι τὸν ἄρχοντα πάσης αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας, δύο δὲ μητροπόλεις; Ἴδὲ δὲ ἡ Παφλαγονία ἢ καὶ Ὀνωριάς; Οὐ τὸν Γαγγρῶν, οὐ τὸν Πομπηίουπόλεως, οὐ τὸν Σεβαστουπόλεως, οὐ τὸν Γερμανικουπόλεως καὶ Κερασσούντος καὶ Τραπεζούντος καὶ Πιτυοῦντος; Οὐ μία μὲν ἐπαρχία, ὡς ἡ εἰκοστὴ πέμπτη νεαρὰ τοῦ εἰρημένου διέξεισι βασιλέως καθαρῶς, πολλαὶ δὲ μητροπόλεις καὶ διάφοροι; Ἴνι οὖν πασῶν τῶν μητροπόλεων ἀνήκει ἡ ἐπαρχία πᾶσα, εἴπερ ἀντὶ μητροπόλεως ἐτίθετο; Οὐ γὰρ δὴ μία γε, ὡς ἂν καθαρά καὶ ἀδίαστα τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια τηροῖτο. Μᾶλλον δὲ σκόπει τὴν Κυπρίων, ὑπὲρ ἧς καὶ ὁ κανὼν ὅδε ἐκτίθεται. Οὐ μία, οὐ τέσσαρες αὐτῆς ἐπισκοπαί; Καὶ πρώτη μὲν ἴσως αὐτῶν τις, αἱ δὲ λοιπαὶ μετ' αὐτῆν, ἀλλ' οὐτ' ἐκείνη τὰ πασῶν, οὐθ' αὐταὶ τὰ μιᾶς κατέχουσι προνόμια, ἄλλως ἢ ὅτι καὶ οὐχ ἑνὸς τῶν Κυπρίων καταβοῶντος ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, καὶ μεγάλα τοῦ Ἀντιοχείας, ἀλλὰ πάντων. Τοῦτο δὲ, ὡς αὐτὸς φησὶ, οὐχ ἔστι μᾶλλον δὲ τοῦτ' ἔστιν, ὡς ἂν καὶ ὁ ἐν Καρθαγένῃ εἰκοστὸς ἄγδος βεβαιῶσθαι, ἐν ᾧ φησὶν «Ὅμοίως ἤρεσεν, ἵνα οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφωνται τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, οἱ γέλτορες ἐπίσκοποι ἀκροάσωνται αὐτῶν». Καὶ κατωτέρω πάλιν αὐτοῦ «Διὸ καὶ εἰ περὶ αὐτῶν ἐκκλητικὸν παρέχειν νομίσουσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλακίς εἴρηται τε καὶ ὄρισταί

9. μίτιλήνη 10. β^α 10-11. ἑλενοπόντου 11. πολεμωνιακῆ 11-12. ἀμασειας
14. Ὀνωριάς 17. κε^α 20. δημία 23. τίς 22. δ^α 24. κη^α
27. ἐστίν 28. φησὶν Ἐν τῇ ᾧ κανὼν τῆς ἐν καρθαγένῃ κη

οὐδὲ πρὸς περαματικά δικαστήρια διεκκαλούμενοι παρ' οὐδενὸς ἐν
 128^α τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν. || (Ὁ σαφῶς καὶ προδήλως δεί-
 κνυσι τὰ τῆς ἐπαρχίας προσόντα αὐτῇ δίκαια καθαρὰ καὶ ἀβίαστα
 μὴ βιάζεσθαι καὶ τὰς διευθετήσεις καὶ λύσεις καὶ ἀμφισβητήσεις τῶν
 5 Κυπρίων ὑπὸ τοῦ τῆς Συρίας, μηδ' αὐτῶν Πελοποννησίων ὑπὸ τῶν
 ἐν τῇ Εὐβοίᾳ ἢ Ἑλλάδι ἢ πορρωτέρω ἢ μηδ' αὐτῶν τούτους ὑπ' ἐκείνων
 δικάζειν καὶ κατάρχειν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐξουσίας τυφὸς κοσμικῆς, φησί,
 παρεισδύηται, ἀλλὰ τοὺς ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ παρ' ἑαυτοῖς ποιεῖν τὰς
 10 συνελεύσεις καὶ τὰς παρεμπιπτούσας λύειν τῶν ὑποθέσεων, εἰ μὴ που
 μεῖζόν τι εἴη, θεόμενον καὶ μεῖζονος ἀρχιερέων συνόδου κατὰ τὸν εἰ-
 κοστὸν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα τὸν φάσκοντα. Διὰ τὰς ἐκ-
 κλησιαστικὰς χρεῖας καὶ τῶν ἀμφισβητουμένων διαλύσεις καλῶς ἔδο-
 ξε σύνοδον κατ' ἐκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι. Ἐὰ αὐτὰ
 15 δὲ σχεδὸν καὶ ὁ τριακοστὸς τέταρτος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Καὶ
 μὴ βιάζεσθαι ὑπ' ἐτέρου τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐπι-
 σκόπων τετυπωμένα καὶ εἰθιμένα δίκαια καὶ τὸν ἐνάγοντα μὴ ζητεῖν
 παρ' ἐτέροις τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον, μηδ' αὐτὸν ἐναγόμενον πρὸς ἀλλή-
 λους ἀποπηδᾶν τοὺς συνεπαρχιώτας παρέντα. Τοῦτο γὰρ πόρρω δι-
 20 καίου παντὸς, καθὼς καὶ ὁ ἐνδέκατος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ πρακελεύε-
 ται, λέγων. «Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ ὅλιως τοῦ κανόνος
 ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καὶ μά-
 λιστα τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν ὁρμήσειε πρὸς βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦ-
 τον ἀποκηρύττεσθαι καὶ ἀπόδητον γίνεσθαι. Καὶ ὁ δεύτερος πάλιν
 τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας συνόδου κανὼν. «Τοὺς ὑπὲρ διοί-
 25 κησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι μηδὲ συγ-
 χεῖν τὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας
 ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν, τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς
 ἐπισκόπους τὴν Ἀνατολὴν μόνον διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν ταῖς
 30 κανόσι ταῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ
 τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μόνον
 καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον καὶ τοὺς τῆς Θράκης
 τὰ τῆς Θράκης μόνον οἰκονομεῖν. ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοί-
 κησιν μὴ ἐπιθαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ τισὶν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλη-

5. ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ἡμῶν τῶν 6. εὐνοία 7. τυφὸς 10-11 κ' 11. Ἐν τῇ
 ἡμῶν κανόνων ἀντιοχείας κ' 14. ἀδ' 19. τα' Ἐν τῇ ἡμῶν κανόνων ἀντιοχείας ια' α'
 23—σ. 303, 1. καὶ ὁ βας—ἐκκλησιαστικαῖς πρόσθετα ἐν τῇ κάτω ἡμῶν διὰ παρα-
 24. β' περιπτικοῦ σημείου

σιαστικαῖς. Διὰ ταῦτα πάντα εἴρηται τὰ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ καὶ οὐ
 μητροπόλει.

Ἄλλὰ μὴν, εἰ καὶ τοῦτο δοθεῖν, σφόδρα τινὸς βιασαμένου, λέγω
 δὴ τὸ τὴν ἐπαρχίαν ἀντὶ μητροπόλεως ἐκλαμβάνεσθαι τῷ κανόνι. οὐ
 μόνον αὐτὸν οὐ δικαιοῖ, ἀλλὰ καὶ πασῶν σχεδὸν ἀποστερεῖ τῶν ἐπι-
 5 σκοπῶν. Ὅρα γάρ, καθαρὰ τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ἀβίαστα τηρεῖσθαι τὰ
 προσόντα αὐτῇ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν διορίζεται δίκαια κατὰ τὸ πά-
 λαι κρατήσαν ἔθος. Καὶ λοιπὸν, κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος ἐξ
 ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια, οὐκ ἔχειν δεῖ τὴν μη-
 10τρόπολιν Κορίνθου ἐπισκοπᾶς. Ὑπὸ γὰρ τὴν τοῦ Ῥώμης ἐπικράτειαν
 οὕσα ἐπισκόπους οὐκ ἐχειροτόνει. Ὑπ' ἐκείνου γὰρ πάντες οἱ ἐπαρ-
 χιωταὶ τὴν σφραγίδα τῆς χειροτονίας ἐδέχοντο, ὡς περ εἰσέτι καὶ νῦν
 διασωζόμενον ἐκεῖσε τοῦτο φαίνεται. Καὶ μὴν οὐδὲ πρὸ τούτου, λέγω
 15 δὴ πρὸ τοῦ τὰ πρεσβεῖα τὴν μεγάλην τῶν πόλεων Ῥώμην λαθεῖν καὶ
 πασῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν ὡς περὶ κεφαλὴν γενέσθαι καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὴν
 χειροτονεῖν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἡμέραις καὶ τῶν προσε-
 χῶς μετ' ἐκείνους καὶ ἔτι τῶν μετ' αὐτοὺς αὐτὸν μέχρι παμπόλλων τῶν
 χρόνων ταῦτα δὲ φημι ἐπειδὴ καὶ τὰ πάνυ παλαιὰ κινεῖν δέδοκτο
 οὐδ' ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐχειροτονοῦντο πρὸς τοῦ Κορίνθου ἐπι-
 20σκοποὶ, ἕκαστος δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐπίσκοποι γὰρ ἐκαλοῦντο τῆνι-
 καῦτα κοινῇ ὀνόματι πάντες, σὺν ταῖς περὶ αὐτὸν ψηφίζων ἐπαρχιώ-
 ταις ἑαυτοῦ κατελίμπανε διάδοχον, καὶ τοῦτο μέχρις ὅτι πλείστων
 ἤρκεσε τῶν χρόνων. Ἐἴτα οἱ κατὰ καιροὺς βασιλεῖς ὑπετύπουν καὶ
 ἐπεκύρουν ἕκαστα θεσπίσασί τε καὶ διατάξασι, τῶν ἐπαρχιῶν ἀπα-
 25τεμνόμενοι καὶ μερίζοντες, ταῖς προκλαθημέναις ὑπέταττον τὰς ἡττοὺς
 τῶν πόλεων κατὰ τὸ ἀνήκον αὐταῖς ἀξίωμα, ἐν ταῖς ἡττοσὶ θεσπιζόν-
 30τες ἐπισκόπους ἐγκαθιστᾶν, συνεπιφημιζουσῶν ἐκείνοις καὶ συνευδο-
 κουσῶν ἐν πᾶσι τούτοις καὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς θείων καὶ
 ἱερῶν συνόδων. Καὶ λοιπὸν, εἰ τὸν κανόνα δεῖ φυλάττεσθαι κατὰ τὸ
 πάλαι κρατήσαν ἔθος, δεῖ ἂν καὶ τὴν Κορίνθον καὶ τὰς μητροπόλεις
 35 πᾶσας ἐπισκοπῶν ἐρήμους καὶ τὰ πατριαρχεῖα μητροπόλεων εἶναι.
 Ἄλλ' οὕτ' ἐκεῖνα οὔτε ταῦτα φαίνονται πεπραχότες οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ
 πατέρες, πᾶσαι τε μητροπόλεις τὰς δεδομένας αὐταῖς ἐπισκοπὰς ἀναμ-
 φιβόλως κέχτηνται, καὶ, εἰ πᾶσαι, δεῖ ἄρα καὶ τῇ μητροπόλει Μο-
 νεμβασίας, ἐκείνων οὕση μὲν, κατ' ἐκείνας εἶναι καὶ τὰς ἑαυτῆς ἔχειν
 35 ἐπισκοπὰς κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος.

3. τίνας 5. ἀποστερεῖ 12. σφραγίδα 18. δὲ φημί 33. πᾶσαι τε

Ἐξίς τὸν δωδέκατον τῆς τετάρτης ἐπάγει συνόδου κανόνα, καὶ οὐδ' αὐτὸν ἐκτίθησι πάντα, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ μέρος ἀποτεμνόμενος τίθησιν. Ἡμεῖς δὲ, ἀνωθεν αὐτὸν ἐκλήσαντες, θεωρήσωμεν τὴν αὐτοῦ πᾶσαν ἀκρίβειαν καθαρῶς. Ἦλθον εἰς ἡμᾶς ὡς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείας, διὰ πρακτικῶν τύπων τὴν μὲν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὄρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου, ἐπειδὴ τὸν τοιοῦτοιο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ ὅσα δὲ ἤδη πόλεις καὶ τάξεις. Τίς ἄρα, τίς ἀνήγγειλεν, ὡς τις τῶν πώποτε Μονεμβασίας προσέδραμε δυναστεία τι, ἢ διὰ τίνων πρακτικῶν τύπων, τοῦτο δ' ἐστὶ δι' ἀντιγραφῆς βασιλικῆς, τὴν μίαν ἐπαρχίαν Πελοποννήσου εἰς δύο κατέτεμεν, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπόλεις ἐν Πελοποννήσῳ γενέσθαι; Καὶ μὴν εἰς πενταδικὸν ἐτέλεσαν ἀριθμὸν, ὅς καὶ στέργει καὶ τιμᾶ καὶ χειροτονεῖ διὰ παντός ἐν αὐταῖς ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλη ἐκκλησία μητροπολίτας, ἐξαρχούσης αὐτῶν τῆς Μονεμβασίας καὶ βαθμῶ καὶ πρωτείσι καὶ τοῖς ὅλοις ἀρχιερατικοῖς ἐθίμοις. Καὶ Κορίνθου μὲν καὶ τῶν ἄλλων πρώτην αὐτὴν ἀπέφηνας διὰ πάντων, ἐπισκοπῶν δ' ἀποστερεῖς; Καὶ οὐκ ἔξεστι τὴν μεῖζω φέρειν ὅσα δέδοται τοῖς ἐλάττωσιν αὐτῆς; Πῶς δ' ἂν εἴη πρώτη πάντων καὶ ἐξαρχος; Καὶ τῇ μὲν ἐθνικῶν ἐξάρχοντι λόγος οὐδεὶς ἐπισκοπῶν ἄρχοντι πάλαι καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας ἐπισκοπῆς οὔσης, ὁ δ' ἐξαρχος <τοῦ> τῶν ἐθνικῶν πάσης γὰρ Πελοποννήσου, ἐν Πελοποννήσῳ δὲ καὶ αὐτός; ἐπισκόπους ἔχειν καὶ χειροτονεῖν οὐκ ἔξει, ὁ καὶ προνόμιον πάλαι ποτ' ἔχων ἐν πάσῃ Πελοποννήσῳ χειροτονεῖν, εἰ δεήσοι, εἰ καὶ ὁ χρόνος ὑπέσυρεν αὐτὸ καὶ κατημάρωσε ταῖς ἐκεῖσε τοπικαῖς ἀνωμαλίαις καὶ ταραχαῖς τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν τελούντων εἰς τυραννίδα σφᾶς αὐτοὺς μεταπεττευσάντων, ἄρτι δὲ Θεοῦ προνοίᾳ καὶ τῶν θειοτάτων αυτοκρατόρων ἀπεσκορακισθέντων καὶ Πελοπόννησον σχεδὸν πᾶσαν ὑφ' αὐτοῖς ποιησαμένων καὶ τὴν πάτριον ἐλευθερίαν τοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις ἀποχαρισάντων αὐτῇ; Ποῦ τοίνυν τοιοῦτόν τι τῇ Μονεμβασίας πώποτε πέπρακται, ὡς ἐπάγειν κατ' αὐτοῦ τὸν κανόνα τοῦτον, ὃν καὶ παρασιωπᾶσθαι || τὸ τελευταῖον ἔθηκας, κομμάτια τινα

1. ἡ^{or} δ^{or} 2. ἀποτεμνόμενος 4. ὡς τινες 8. τολμᾶσθαι 10. ὡς τίς

15. διαπαντός 19. οὐχ 20. ἐλάττωσι 22. τὸ ἐπισκοπῆς πρόσθετον ἄνω-

μεν 25. δεή^o 24. αὐτοῖς 29. ἀποσκορακισθέντων

τυναγείρων καὶ συνείρων, ἐνθεν ἀρχὴν, ἄλλοθεν μέσον, ἐτέρωθεν ἐπιτελεύτιον ἐραυίζόμενος, διάφορα πάντα πρὸς ἀλληλα, πρὸς τὴν προκειμένην σοι λέγω πραγματείαν, οὐχ αὐτοῖς, ἄπαγε, βραχὺ τάχα καὶ πολύχρου ἐξύφανας ἔνδυμα, τὸν κατὰ τὴν παροιμίαν ἐκείνον δὴ μιμησάμενος κολοιδόν;

Ἴδωμεν δὲ καὶ ὁ προτίθης τοῦ κανόνος ἐν τούτοις τούτου «Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῇ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, σωζομένων δηλονότι τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν ἰδίων δικαίων». Ὡς μὲν οὖν ὁ κανὼν οὗτος οὐκ ὀρῖζει μὴ ἐξεῖναι τοῖς βασιλεῦσι, τοῖς καὶ ἀφελεῖν καὶ προστιθέναι δυναμένοισι, τινῶν ἐπισκοπᾶς μητροπόλεων, τοῦτ' ἤδη σαφές καὶ δηλὸν τοῖς ἀκρωμένοις. Τὸ γὰρ φάσκειν σώζεσθαι τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τὰ οἰκεία δίκαια οὐ περὶ τῶν ἐνοριῶν ἐκείνης ὁ λόγος ἐστὶ τῇ κανόνι. Πῶς γὰρ οἱ γε εἰδότες πρὸ αὐτῶν καὶ καθ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς βασιλέων τὰς ἐνορίας μετατεθειμένας καὶ τὸ ἀνήκον καὶ συμφέρον ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πολιτεῖαις καὶ τοῦθ' ὑπ' αὐτῶν συνιστάμενον καὶ συνευδοκούμενον καὶ κανόνι μᾶλλον βεβαιούμενον, τῷ φάσκοντι πρὸς αὐτῶν «Εἰ τις ἐκαινίσθη πόλις ἐκ βασιλέως ἢ καινισθείη τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροι- κίων ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω»;

Οὐ τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δέκατος ἑβδομος ὁ παρῶν τετάρτης συνόδου κανὼν, οὐκ αὐταῖς λέξεσιν οὕτω διορίζεται; Οὐ διὰ πάντων οὕτω πέπρακται; Οὐ γὰρ ἔχει τις εἰπεῖν ὡς γέγραπται μὲν, οὐ πέπρακται δὲ, ὡς περ ἄλλοις συνέδη τισὶν γεγράφαται μὲν, οὐ πεπράχθαι δὲ. Πῶς οὖν ὁ γ' ἐπόλουν καὶ κανόσι συνίστων ἠκύρουν ἂν καὶ αὐτοῖς ἐναντία ἐκανόνιζον; Πῶς τοῦτό γε λόγον ἔχον φανεῖν ἂν; Ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶ μᾶλλον, εἰ δεχθείη ἂν τις ἄλλὰ τοῦτ' ἐστὶ μᾶλλον τὸ τὸν ἐκ νέου τετιμημένον ἐμμένειν οἷς τετιμῆται τούτῳ καὶ προσκεκύρωται καὶ μὴ κατεπεμβαίνειν δι' ἑαυτοῦ τῶν δικαίων τῆς κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλεως, ἡγουν τῆς πρώτης. Οὐδὲ γὰρ εἰ λέγεται κατὰ ἀλήθειαν ἐκείνη μητρόπολις, ἢ νεωστὶ τετιμημένη ἐψευσμένη ἐστὶ, ἀλλ' ὡς προτέρᾳ δηλονότι καὶ σώζεσθαι κακένη πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐαθέντα δίκαια, τὸ φιλάδελφον καὶ ἀτάραχον ἐκατέρων οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ πατέρες αὐτοῖς προμνηστευόμενοι καὶ τὸ μὴ ἐπιπηδᾶν

2. ἐραυίζόμενος 9 (καὶ κατωτέρω) δη^{λτ} 22. εἰ^{ος} 23. δ^{ης} 24. τίς
28-29. ἐστὶ μᾶλλον 34. εἰσθέντα

ἑτέρου δικαίως, ὡς ἂν καὶ οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν πατέρων βεβαιῶνται κανόνες. Φησὶ γὰρ «Μηδένα τολμᾶν ἔξω τῶν ἑκτουῦ ὄρων χειροτονίας ποιῆσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῇ πόλεις καὶ χώρας». Καὶ πάλιν «Μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἕκαστον, ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις». Ἄλλως τε καὶ οὐ πάσαις δέδοται πρὸς τῶν κρατούντων ταῖς πόλεσιν ἔχειν ἐπιτοκπᾶς, ἀλλ' ἔν' εἰς αὐτὴν δέδοται μὴ ἔξεσι κατεπεμβαίνειν ἀλλ' οὐ γὰρ οὐχ εἰς δέδοται.

Εἰ δὲ τούτοις οὐκ ἄρκει ταῖς εἰρημένους ὑπὲρ τοῦδε τοῦ κανόνος, οὕτως ἐκλαμβανόμενου καὶ οὐχ ὡς δεῖ, ἀλλ' ὡς ἐθέλω, ἐρεῖς, πείσθητι ταῖς ἐξηγηθεῖσιν αὐτοῦς, μὴ φυλάττεσθαι τοῦτον φάσκουσι τὸν κανόνα. Ὅτι δ' ἐν τῇ σιγγιλίῳ καὶ τοῦτο γέγραπται «Τὸ δὲ καὶ ἐπισκοπᾶς ἀποσπάσαι καὶ προσκυρῶσαι τῇ καινισθείᾳ πόλει παρὰ πᾶσαν κανονικὴν τυγχάνει καὶ νόμιμον παρατήρησιν» οὐδὲ γὰρ ἔχει τις εἰπεῖν τοῦτο οἰκονομίαν. Φησὶ γὰρ ὁ μέγας Κύριλλος «Εἴ τις τῶν δοκούντων ταῖς θεοφόροις πατράσι σαλεύει τι, οὐκέτι τοῦτο οἰκονομίαν κλητέον, ἀλλὰ παράδοσιν καὶ προδοσίαν δόγματος καὶ περὶ τὸ θεῖον ἀσεβείαν».

Καὶ τὰδε μὲν ταύτη. Ἀλλὰ τίς ἂν τῶν καὶ ὀπιωσοῦν τὴν θεῖαν εὐδοκίαν Ἰραφήν τῇ κείνου σκοπῶ τὸν εἰρημένον φήτεις συμφωνεῖν κανόνα; Τίνας δὲ καὶ προδότας περὶ τὰ δόγματα καὶ περὶ τὸ θεῖον ἀσεβείας; πόλους τῶν βασιλέων, οἳ ταῦτ' ἐκύρωσαν, πόλους τῶν πατριαρχῶν, οἳ ταῦτ' ἐκείνοις συνέπραξαν; ποίους τῶν συνόδων, αἳ τούτους ἐπεφήμισαν; Ἀλλ' ἵνα τοὺς πάλαι παρῶ, ἄρα μὴ τὸν χρυσοβούλλοις συστήσαντα καὶ τιμήσαντα φήεις; Καὶ οὐκ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀποδοῦς τῇ τοῦ δεσπότη Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ; οὐχ ὁ κατ' ἐκάστην ἐνιαυτοῦ περίοδον διάτορον τι καὶ γεγονὸς καὶ τὴν πρώτην τῶν νηστειῶν Κυριακὴν, ἣν τῆς ὀρθοδοξίης ἀπαντες οἱ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐχόμενοι σεβόμεθα καὶ λέγομεν, καὶ τῇ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ ταῖς ἑκασταχοῦ εὐφημούμενός τε καὶ ὑμνούμενός καὶ τῇ αἰωνίᾳ τῶν ἀγαθῶν παραπεμπόμενος μνήμη; οὐχ ὁ μέγας ἐν πατριαρχίᾳ Ἀθανάσιος ὁ ταῦτα συνευδοκήσας, ὁ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ καὶ πράξεσιν τῇ ἀγιωσύνῃ μαρτυρούμενος; Οὐχ

2-3. Ἐν τῇ φησὶ κατὰ τῶν ἀγίων ἀποστόλων λέγει 3. ποιῆσθαι ἔξω τῶν αὐτοῦ

ὄρων 4. Ἐν τῇ φησὶ κατὰ τῶν αὐτῶν λέγει 9. ἀρχῇ 10. Τὸ ἐρεῖς πρὸς

θεοτὸν ἄνωθεν 15. τίς 16. τί 27. γεγονὸς 28. ἡν

ἢ σὺν αὐτῇ θεῖα καὶ ἱερὰ σύνοδος τῶν τοσούτων ἀρχιερέων; Οὐ πάντες οὗτοι. ἵνα τοὺς μετ' ἐκείνους πάντας θειοτάτους αὐτοκράτορας καὶ μακαριωτάτους πατριάρχας ἐάσω. οὐκ ἐκεῖνοι τούτων τὰ μὲν ἔπραξαν, τὰ δ' ἐπεκύρωσαν προγεγενημένα; Οὗτοι πάντες ἐνοχοὶ τῇ τοῦ μεγάλου Κυρίλλου κανόνι; Ἀλλ' εἰ τούτους, ἔρα μὴ καὶ τοὺς πρὸς αὐτῶν πάντας φήεις, αἳ τούτοις ἔδωκαν τὴν ἐξουσίαν νόμοις καὶ κανόσι τοιαῦτα ποιεῖν, μᾶλλον δὲ πρότερον ἐκεῖνοι ταῦτα καταπράξαντες.

Τί τοίνυν εἰς μαρτυρίαν προτείνεις τὰ μηδεμίαν ἁρμονίαν καὶ συνδρομήν μαρτυρίας ἔχοντα; Τὸ γὰρ μαρτυροῦν συμφωνοῦν εἶναι δεῖ καὶ συντρέχον τῇ μαρτυρουμένῳ, ἔν' εἰ τι καὶ συναγθεῖη τῆς μαρτυρίας, πρὸς θεμελίου λόγον εἴη καὶ σύστασιν ἐκείνου, ὑπὲρ οὗ καὶ δὴ μαρτυρεῖται. Τὸ δὲ ποίαν ἐμφέρειαν δείκνυσιν ἢ τοῦ παρόντος κανόνος δύναμις λέγε πρὸς τὴν προκειμένην σοι πραγματείαν ἢ μεταχειρίσιν. Τοῦτο δὲ ἐστὶν ὑπερ ὁ κανὼν βούλεται ὡς τὸ δοκοῦν ταῖς θεοῖς πατράσι δογματικόν, ἐκκλησιαστικόν, πνευματικόν καὶ ὅλως ἐν οἷς ἡ βασιλεία τῆς ἐκκλησίας ἔπεται, ἀλλ' οὐχ οἷς ἢ ἐκκλησία τῇ βασιλείᾳ προδιβάσει ἐκκλησιῶν, μεταθέσει ἐπισκοπῶν, ἀρχιεπισκοπῶν, μητροπόλεων, πατριαρχείων, ἐξαρχιῶν, ἐπαρχιῶν ἐκ νέου ἀνακαινίσει καὶ συστάσει καὶ αὐτὸ μεταθέσει αὐτῶν καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις ἔτι τῶν δοκούντων καὶ πρῶτον εἰρημένων τοῖς θεοῖς πατράσι ἀσεβείας εὐθύνη καθυποβάλλεται, οὐ τῶν ὑστερον τούτων καὶ δεδομένων καὶ πραττομένων καὶ θαυμάζομένων. Καὶ τὸ δοκοῦντων ἐνταῦθα οὐ τῶν ὡςπερ ἐν ὑπολήψει νομιζομένων ἀμφιδόλως ἂν ἐκληφθεῖη, ἀλλὰ τῶν κυρίως φαινομένων καὶ ὁμολογουμένων. Οὕτω γὰρ ἢ τοῦ παρόντος κανόνος ἀκρίβεια σύμφωνος τῇ ἑαυτῆς τέλει φανήσεται. Τὸ δὲ καὶ ἐπισκοπᾶς ἀποσπάσαι καὶ προσκυρῶσαι τῇ καινισθείᾳ πόλει παρὰ πᾶσαν τυγχάνει κανονικὴν καὶ νόμιμον παρατήρησιν, ἔτι μὲν οὐδεὶς τοῦτο νόμων ἢ κανόνων φησὶ καὶ αὐτὸς φησὶ ἔτι δ' ἀληθές, οὐχ οὕτως ἔχει, τὸναντίον μὲν οὐκ ἄπαν καὶ πρὸς τῶν γεγονότων καὶ τῶν γινομένων καὶ τῆς τῶν ἡ πραγματῶν ἀκολουθίας εὖροι τις ἂν. Καὶ μαρτυροῦσί μοι τῇ λόγῳ τὰ μυρία ἐκεῖνα εἰρημένα καὶ οἱ ταῦτα συνιστάντες νόμοι καὶ κανόνες. Τὰ δὲ πολλὰ παραλείπω, φεύγων τὸ μήκος τοῦ λόγου.

Τὸ δὲ παρενεῖραι καὶ προσπαραγράψαι τούτῳ καὶ τοὺς μηδ' ὄσον οὖν τῇ τῆς ὑποθέσεως ἐπιβάλλοντας σκοπῶ μηδ' ἔκταρ, τὸ τοῦ λόγου,

3. ἔπραξαν 7. ταῦτα 8-9. συνδρομή 13. λέγει 13-14. μεταχειρίσιν 28. αὐτὸς φησὶ 29. τίς 30. μαρτυροῦσι

ἀλλ' οὕτω μόνον ἐκτεθεῖσθαι φέροντας ὄνομα καὶ φωνήν κανόνων ἱερῶν, ὡς ἂν τοῖς ἀκεραιότεροις τῶν ἀκρωμένων νομίμως καὶ κανονικῶς διευθετεῖσθαι ταῦτα δόξῃ πρὸς θεοῦ καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν κανόνων, πόσης ἂν εἴη τῆς περιεργίας καὶ ὑποβολῆς τὰ τοιαῦτα, οὐ γὰρ εἶπομ' ἂν εὐηθείας καὶ ἀκεραιότητος καὶ ἀδοκιμασίας πρὸς τὸ καταπράξασθαι τὸ βουλόμενον σφίσι αὐτοῖς. Λέγουσι τοίνυν, ὅτι πλημμελῶς δέ τινος ἐπισκόπου τὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ διοικήσαντος καὶ ἑτέροις τῆς ἰδίας ἐνορίας παραχωρήσαντος, εἰ καὶ γράμματα προῆβησαν, οὐκ ἀποκλεισθήσεται ὁ μετὰ τοῦτον χειροτονηθόμενος ἀναζητεῖν τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας τὰ δίκαια, κἂν πολὺς ὁ μεταξὺ παρελθόντων εἴη χρόνος. Εἰ δὲ καὶ βασιλικῇ διατάξει εἴποι τις αὐτὸ γεγενησθαι καὶ διαγνώμῃ συνοδικῇ, ἀπολλυμένης πάντως τῆς Κορίνθου ταῦτα ἐγένετο ἢ ἐπανελθούσης τὴν σήμερον τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ τὴν αὐτῆς ἐλευθερίαν ἀπολαυούσης, ἀναγκάζεται πάντως καὶ ὁ Κορίνθου, τῷ ὄντι νῦν ἀπολαβὴν τὴν ἑαυτοῦ γνησίαν μητρόπολιν, ὡς δὲ καὶ αὐτὸ τοῦνομα, τὸ καλεῖσθαι Κορίνθου· τὸ πρότερον γὰρ ψιλὸν ὄνομα ἦν, πραγμάτων ἐστερημένον· ἀνακαλεῖσθαι τὰ ἑαυτῆς ἀφ' ὧν ταῦτα κατέχονται, ὡς περ οἱ ἀπὸ ἀλχημασίας οἴκαδε ἐπανασωθέντες.»

21 Πολλὰ μὲν οὖν εἶπειν ἔχων περὶ τῶν ἤδη τούτοις εἰρημένων, παρήσω, τὸν τοῦ λόγου δεδιῶς ἀεὶ κόρον. Ὅτι δὲ οὔτε τῶν χρηματισάντων πάντων μητροπολιτῶν οὐδεὶς Κορίνθου ἢ παρήκεν ἢ πέπρακεν ἢ ὅπωςδὴποτε παρεχώρησεν ἐξ ἀμελείας ἢ ἐξ ἡστυνοσοῦν αἰτίας ἐκείνας δὴ τὰς ἐπισκοπὰς πρὸς τινὰ τῶν τῆς Μονεμβασίας, οὐδὲ πολλῶν 25 μοι δεῖ λόγων. Αὐτὸς γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως οὖν ἢ τί καὶ βουλόμενος, εἰ μὴ ὑπερ ἔφηγν προ μικροῦ, ταῦτα προσυφαπλώσσει αὐτοῦ τῷ λόγῳ, παρίστησι πάλιν ὡς εἰ καὶ διατάξει βασιλικῇ καὶ διαγνώμῃ συνοδικῇ ταῦτα ἐγένοντο. Τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει πολλοῦ γε καὶ δεῖ ἐπιθεβαιῶσθαι μὲν οὖν καὶ ἐπικεκυρωσθαι τὴν τῆς Μαίνης ἐπισκοπὴν δι' ἐκείνων τῆς Μονεμβασίας πάντων· ἀκούεις γὰρ αὐτῶν ὡς προκατεῖχον ταύτην· ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τούτων τῶν ἐχόντων καὶ ταῦτα μεταποιεῖν καὶ μετατιθέναι δέδοται. Τί τοίνυν τὰ πρόδηλα καὶ σαφῆ τοῖς ὀρώσιν οὐχ ἴττον ἢ πᾶσι τὸν ἥλιον οὐδ' αὐτὸς οὐθ' οὕτω τούτοις χρῆσθαι, ἀλλ'

5. καὶ ἀδοκιμασίας ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾠα: καὶ ἀκεραιότητος 6. Ἐν τῇ ᾠα διαγορεύουσιν οἱ θεοὶ καὶ ἱερεῖς κανόνες 7. αὐτοῦ 9. προῆβησαν

10. αὐτοῦ 11. τίς 12. ἀπολλυμένης 14. αὐτῆς 15. τῶντι 16-17. τοπρόμνον 26. προσυφαπλώσσει αὐτοῦ 33. οὔτω ἐκ τοῦ οὔτως διαξεσθέντος τοῦ :

ἐκτίθης ὡς ἐθέλεις αὐτά. Τὸ δ' ὑπὸ Ῥωμαίοις ἄρτι τότε γεγονέναι τὴν Κορίνθον καὶ χειροτονηθῆναι Κορίνθου μητροπολίτην τίνα γε λόγον ἔχει πρὸς τὸν τῶν ἐπισκοπῶν λόγον; Οὐδὲ γὰρ δὴ καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ τῆς τῶν Λατίνων δουλείας μετὰ τῆς σφῶν αὐτῶν μητροπόλεως τηνικαῦτα ἠλευθερώθησαν, ἀλλ' ἦσαν ὑπὸ Ῥωμαίοις αὐταὶ πλείους ἢ χρόνους ἑκατόν. Πῶς ἂν, εἰ μὴ γε δ' ἕτερόν τι, ἀλλ' οὖν κἂν δι' ἢ ἔλεον ὡς ἀπεωσμένῳ καὶ τῆς αὐτοῦ καθέδρας πεφυγαδευμένῳ οὐδενὶ τῶν πώποτε Κορίνθου οὐθ' ὑπὸ βασιλέων τῶν πάντων τινός, οὐθ' ὑπὸ πατριαρχῶν, οὐθ' ὑπὸ κριτηρίου τινός τούτων παρεῖντο, ὅπερ ἂν ἴδοι τις ἐπὶ γε τῶν εὐγνωμόνων ἀνδρῶν κἂν πᾶσι τοῖς κακοπραγοῦσι πρὸς ἔλεον τῶν δυστυχούντων ἐπιρρεπόντων πάντων συμβαλόντων καὶ περιθαλπόντων αὐτοὺς κἂν τῶν ἰδίων μᾶλλον εὐποιούντων ἐκείνους, ἀλλ' οὐ τῶν ἀνηκόντων ἀποστερόντων αὐτοῖς. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς, ὡς ἢ Κορίνθου χηρεύουσα μητρόπολις πρὸ τοῦ τὸν ἀντικρινόμενον τῷ Μονεμβασίας ἐγκαθιδρυθῆναι τῷ θρόνῳ ταύτης διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τελεῖν ἐπικράτειαν ἐτύγγανεν. Ἄλλὰ γε δὴ καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους καὶ πρὸ ἐκείνου δὴ ὁ κῆρ Ἰσίδωρος ἐκεῖνος Κορίνθου κειροτόνητο καὶ χρόνους ἦν ἱκανοὺς καὶ πρὸ τούτου ὁ κῆρ Θεόληπτος ἐκεῖνος καὶ πρὸ αὐτοῦ δ' αὐ ὁ τι πλείστοι. Καὶ λάμβανε δὴ τὴν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων μαρτυρίαν σιγιλλίων τῶν περὶ τῆς Ζεμενάς ἀντι- 20 ποιουμένων προστιθέναι τοῖς Κορίνθου δικαίοις. Περὶ ταύτης γὰρ ἴσως καὶ τίνα φιλονεικίαν εἶχον. Περὶ δὲ γε τῆς Μαίνης οὐδ' ὄναρ τις ἐκείνων ᾤετο λαγχάνειν τῷ Μονεμβασίας δίκην, μὴ ὅτι γε ὑπαρ. Οὕτω τὰ καλῶς καὶ ἐδραλῶς καὶ τοσοῦτοις ἀραρότα κείμενα χρόνοις δικαίως, νομίμως, γνησίως καὶ διὰ πάντων εὐλόγως ἐπηρεῖα τινῶν ἀνα- 25 τέτραπται σήμερον καὶ ἀντέστραπται τὰ καλὰ ἐκεῖνα πάντα.

Λοιπὸν τοιγαροῦν ἐστὶν ἐπιθεῖναι τοῖς πᾶσιν αὐτῷ λελεγμένοις καὶ τὸν πέμπτον τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα, ὃν καὶ καθάπερ τινὰ ἱερὰν ἀγκυραν ὑποθεῖς αὐτοῦ τῇ πράξει καὶ τοῖς προβεβλημένοις πᾶσι κανόσιν αὐτῷ καταπαύει τὸν λόγον καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ὑπόθεσιν πᾶσαν σχεδὸν συμπεραίνει. Ἰδῶμεν τοίνυν καὶ αὐτόν· τὰ μὲν νεωστὶ φησὶν ἀνενεχθέντα, ἀμαυρὰ δὲ καὶ καθ' ὄλου λανθάνοντα, σκοπού-

γεγονέναι
1. γενέσθαι 2. τίνα 9. συνεκχώρητο ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾠα: 12

παρεῖντο 12-13. ἐκείνοις 18. αὐτοῖς ἀποστερόντων 15. ἐγκαθιδρυθῆναι

22. τίς 23. λαγχάνειν—μὴ συνεσφιγμένα ἐν τέλει τοῦ στίχου καὶ μέχρι πέρας

ἐν τῇ ᾠα 24. τοσοῦτοις χρόνοις 28. καθάπερ τίνα 31. τὸ καὶ πρόσθετον

ἀνωθεν 32. ἀμαυρὰ καθόλου

μενα παρ' ἡμῶν τυπωθήσεται, περὶ δὲ ὧν φανερωτέρως ἢ θεία Γραφή ἐθέσπισεν οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μάλλον ἔπεσθαι. Ὡς τῆς ἀκαίρου ταύτης ἐκθέσεως, ὡς τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων μεταθέσεως, ὡς τῆς τοσαύτης εὐχερείας τοῦ γράφοντος. οὐ γὰρ ἂν εἶπομι τούτων ἀγνοίας. Αὐτὸς μὲν οὖν οὐκ ἀπορῶν οἷς τῶν λόγων χρήσομαι, ἀπορῶ πῶς ἂν καὶ τῇ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων δικαίων καὶ μήτε μηδὲν εἰπεῖν τῶν ἐμοὶ προσηκόντων μὴ φθέγγασθαι; μήτε κ' ἐκείνοις ὑπ' ἐμοῦ φλαυρόν τι καὶ μάταιον κατὰ τὴν προσήκον ἐκατέρωθεν ἐπενεχθῆναι χρήσομαι. Θείοις γὰρ οὖσι ἐκείνοις καὶ ὅπωςδὴποτε πεπραχόσιν ἀνδράσι τί μὴ καὶ εὐφημία προσήκει. ἐμοὶ τε τοῦτο σχήματος ἔχοντί γε καὶ προαιρέσεως οὐχ ἴττον ἔστι τὸ μὴ φυλάξασθαι λέγειν καλῶς κακὸν τοῦ ἰδικήσθαι καὶ σιωπᾶν ἕσα μοι τοῦ λέγειν εὐλογά τε καὶ δίκαια ἢ δὴ καὶ γενήσεσθον πρεπόντως. Τὸ μὲν οὖν μηδ' ἐνταῦθα τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα πάντα ἐκθεῖναι δηλον· ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος παρεῖς. τὸ μέσον ἐφήπλωσε τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν. || Ἀναγνωστότεον δὲ τὸν κανόνα καὶ λεκτέον πάντα. ἵνα γένοιτο φανερόν ἅπασι, ὡς οὐδὲν, οὐδὲ τὸ οἰονοῦν, οὐδὲ τὸ σμικρότατον οἷς βούλεται συνᾶδοντα. (1) δὲ κανῶν τῆς ἐν Καρθαγένῃ πέμπτος συνόδου. καὶ ἐκεῖνος καὶ τοῦτο παρήκεν, ἀπολελυμένως οὕτως εἰρηκῶς τῆς ἐν Καρθαγένῃ, «τῆς τῆς ἀπληστίας ἐπιθυμίαν, ἣν τῶν κακῶν ἁπάντων μητέρα εἶναι οὐδεὶς ἀμφιδάλλει. θεὸν ἔχειν, ἵνα μὴ τοῖς ἄλλοτριῶσι ὄροις κατακέχρηται, μηδὲ ἵνα διὰ κέρδος τοῦς τῶν πατέρων ὄρους τις ὑπερβαίῃ μηδὲ ἵνα παντοίως τινὶ κληρικῷ ἔξον εἶη ἀπὸ οἰουδήτινος πράγματος τόκον λαβεῖν. Καὶ τὰ μὲν νεωστὶ ἀνενεχθέντα, ἀμαυρὰ ὄντα καὶ καθ' ὄλου λανθάνοντα, σκοπούμενα παρ' ἡμῶν τυπωθήσεται, περὶ δὲ ὧν φανερώτατα ἢ θεία Γραφή ἐθέσπισεν οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μάλλον ἔπεσθαι· ἀκολουθῶς γὰρ τὸ ἐν λαϊκοῖς ἐπιλήψιμον πολλῶν μάλλον ἐν κληρικοῖς ἀφείλει καταδικάζεσθαι». Οὐχ οὗτος ὁ κανὼν; Οὐ περὶ τῶν τοκιζόντων ὁ λόγος αὐτῷ; Οὐ περὶ τῶν τῇ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας μάλλον κατελεγεμένων, ὡς ἂν μηδ' ἀφ' οὐτινοςοῦν τοκίζοιεν τρόπου, μηδ' ἐν ἐτέρων προσήματι λήψεων, τόκου δύνάμιν ἐχόντων, ἑαυτοῖς προσπορίζειεν; Οὐ σαφῶς καὶ προδήλως περὶ τούτων οὕτω φησί; Καὶ τί ἂν τις ταῦτ' ἐρεῖ; Σπουδαζόντων; Ἀλλ' οὐδεὶς ἐρεῖ· τούναντι μὲν οὖν. Ἀλλ' ἵνα

6. Τὸ ἂν καὶ τὸ τῷ πρόσθετα ἀνωθεν 8. Τὸ τι πρόσθετον ἀνωθεν 9. χρήσομαι 16. αὐτοῦ 20. Ἐν τῇ ἡφ' κανῶν τῆς ἐν Καρθαγένῃ 22 (καὶ 23). μηδὲ 23. τίς 25. ἀμαυρὰ καθόλου 31 (32). μὴδ' 35. τουναντίον

μὴ δόξω τίσι, καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῆς φημι τῆς περιουσίας· πρόδηλος γὰρ ὁ κανὼν ἵνα, λέγω, μὴ δόξω τὴν ἐξηγήσιν ὑφέλων οὐχ ὡς ἔχει, ἀλλ' ὡς ἐγὼ βούλομαι, περὶ αὐτῶν ἐκλέγομαι τῶν ἐπεξηγηθέντων αὐτοῦς σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν. Ἐὰ μὲν νεωστὶ ἀνενεχθέντα, τουτέστιν ὑπομνησθέντα, ἀμαυρὰ ὄντα, ἦγγουν ἀσαφῆ, σκοτεινὰ καὶ ἀγνοούμενα, τυπωθήσονται· ὁ δὲ ἢ θεία Γραφή ἐθέσπισεν, ἦτοι ἐνομοθέτησε, διωρίσθη, περὶ ἐκείνων, οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, τουτέστιν ἀποφρίνεσθαι, ἀλλ' ἔπεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς νενομοθετημένοις. Θεῖαν Γραφὴν τοῦς τε ἱεροῦς κανόνας ἠνόμασε καὶ τὰς γραφικὰς ῥήσεις, τὸ Ὅχι ἐκιοκίεις τὸ ἀργύριόν σου τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἴδωκεν ἐπὶ τόκῳ καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐἴτα κατασκευάζουσι πῶς ἄτοπόν ἐστι καὶ ἀισχρὸν τὸ δυνεῖζειν ἐπὶ τόκοις ἱερωμένους καὶ φασίν, ὅτι ὕπερ ἐν λαϊκοῖς καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁρᾶτε, δικαιοτάτοι δικασται, πῶς καὶ ὁ ἐξηγητῆς, καὶ εἰ ὁ κανὼν πᾶσι πρόδηλος, ἀλλ' ὅμως σαφῶς οὕτως καὶ φανερῶς περὶ τῶν τοκιζόντων φησί; Ἴδ' οὖν εἶποιτ' ἂν πρὸς τοῦ κανόνος αὐτοῦ πρὸς τοῦτο; Ἀλλ' ἐγὼ τὸ μὲν ἐξῆς σιωπῶ αἰδοῦ τῶν πραξάντων ἐκείνων καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ἵνα δὲ μὴ μόνον οὐκ εὐ, οὐκ ὀρθῶς, οὐ κανονικῶς, οὐ δικαίως αὐτὸς εὐπορῶ τοῦτ' ἀποφαίνειν, κανόνας δ' οὐκ εὐπορῶ καὶ νόμους τοῦς συνιστάμεντας || τὰς πάλαι ποτὲ γεγεννημένας τῇ κατ' ἐμὲ ἐκκλησίᾳ φανοῦμαι πράξεις, φέρε καὶ τούτους εἰς μέσον τιθέντες δεῖξωμεν ὑμῖν διὰ πάντων, εἰ μὴ ἐθελήσετε χεῖρα τῇ δικαίῃ βοήθειας δοῦναι, καὶ τοῦς ἱεροῦς κανόνας καὶ τοῦς φιλευσεβεῖς νόμους καὶ τὰς δυνάμεις πάσας ἐκείνας τῶν βασιλέων, τῶν πατριαρχῶν, τῶν συνόδων, πάντα ἐκεῖνα ἀδικούμενα καὶ τῶν μὴ ὄντων οὐδὲ μίαν οὐχ ἴττω δύνάμιν ἔχοντα. Καὶ λέγε πρῶτον τοῦς νόμους.

Βιβλίον β^{ον} κεφάλαιον β^{ον} τίτλος 5^{ος}.

«Ὅπερ ἀρέσει τῇ βασιλεὶ νόμος ἐστίν, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἐνυπογράφου ὀρίση ἢ διαγιγνώσκων ψηφίσηται ἢ ὅπωςδὴποτε· καὶ λέγονται ταῦτα διατάξεις».

Κεφάλαιον γ^{ον} τοῦ αὐτοῦ.

«Ἡ μεταξὺ δύο τινῶν βασιλέων ἀπόφασις καὶ ἐπὶ τῶν παραπλησιῶν κρατεῖται».

1. φημί 4. Ἐν τῇ ἡφ' Ἐξηγήσει τοῦ κανόνος 5. ἀμαυρὰ 9. ὁμοίως 17-18. ἵνα δὲ μὴ μόνον δις 20. ποτε 21. ὑμῖν ἐκ τοῦ ἡμῖν 28. ἐστὶ 32. Τὸ βασιλέων πρόσθετον ἐν τῇ ἡφ' διὰ περὶ περιπττικῶν σημείου .

Βιβλίον βον κεφάλαιον δον τίτλος ςος.

«Αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις ἰσχυρότεραι τῶν πρὸ αὐτῶν εἰσιν.

Ἰουστινιανὸς Ἐκκλησιαστικῶν τίτλων κεφάλαιον ρξζ'.

«Φυλαττέσθω ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς σεικτοῖς οἰκοῖς τὰ τε οἰκεία
5 προνόμια καὶ τὰ κατὰ [καιροῦς] διαφόρους αὐταῖς ἐκ βασιλέως φιλο-
τιμηθέντα».

Τοῦ αὐτοῦ.

«Φυλαττέσθω τῷ θρόνῳ Ἀφρικῆς τὸ ἀρχιερατικὸν δίκαιον καὶ τὸ
δοθὲν αὐτῇ προνόμιον».

10 Ἀνάγνωθι τὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου θέσπισμα περὶ τῶν προ-
νομίων τῆς παλαιᾶς Ῥώμης. Καὶ τὰ μὲν πολλὰ παρεῖσθω μετὰ πολλὰ
δέ φησιν· «Ὡσπερ τὴν ἡμετέραν ἐπὶ γῆς βασιλικὴν ἐξουσίαν, οὕτω
καὶ τὴν ἐκείνου ἱερὰν καὶ ἁγίαν ἐκκλησίαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐψηφισά-
μεθα τιμᾶν μετ' αἰδοῦς καὶ τὴν ἱερωτάτην καθέδραν τοῦ μακαρίου
15 Πέτρου μᾶλλον ἢ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν καὶ τὸν ἐπίγειον θρόνον
ἐνδόξως ὑπερυψῶσαι, ἀποδιδόντες αὐτῇ ἐξουσίαν καὶ δόξης ἀξίαν.
ἀκμήν τε καὶ δραστηριότητα καὶ τιμὴν βασιλικὴν. Ἔτι τε ψηφισόμε-
νοι θεσπίζομεν ἀρχὴν ἔχειν ἐπὶ γε τοὺς ἐξαιρέτους τέσσαρας θρόνους,
τὸν Ἀντιοχείας, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν
20 Ἱεροσολύμων, ἔτι τε ἐπὶ πάσας τὰς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ τοῦ θεοῦ
ἐκκλησίας καὶ τὸν κατὰ καιροῦς αὐτῆς τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας Ῥωμαϊκῆς
ἐκκλησίας ὄντα ἀρχιερέα ὑψηλότερον εἶναι καὶ ἄρχοντα πάντων τῶν
ἱερέων τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ».

Τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ νόμος.

25 Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀταρβίῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

«Πᾶσαν ἀεὶ ποιούμενοι πρόνοιαν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν εἰς
τιμὴν τε καὶ δόξαν τῆς ἁγίας ἀχράντου καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, δι' ἧς
σώζεσθαι ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν κοινὴν πολιτείαν πεπιστεύκαμεν,
ἀκολουθοῦντες δὲ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων περὶ τοῦ
30 ἀνεπιλήπτου ὀφείλειν χειροτονεῖσθαι τοὺς ἱερέας οἵτινες μάλιστα διὰ
τῶν οἰκείων εὐχῶν τὴν εὐμένειαν τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ τοῖς κοινοῖς
περιποιεῖν ἐτάχθησαν πράγμασι, διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπίζομεν,
ὁσάκις ἂν ἐν οἰκλήποτε πόλει ἱερατικὸν θρόνον σχολάσαι συμβαίῃ,

2. εἰσὶν 3—9. Ἰουστινιανὸς - προνόμια πρόσθετα ἐν τῇ ἀνω φφ διὰ παρα-
πεμπτικοῦ σημείου 5. καιροῦς προσέθηκα 7. τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ φφ
12. δὲ φησὶν 17 (καὶ κατωτέρω). τὶ 18. δ 25. Ἐν τῇ φφ Ἐκ
τῶν ὁμοίων 30. μάλιστα

ψηφισμα γίνεσθαι παρὰ τῶν οἰκούντων τὴν αὐτὴν πόλιν ἐπὶ τρισί-
τοῖς ἐπὶ ὀρθῇ πίστει καὶ βίου σεμνότητι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς
μαμαρτυρημένοις, ὥστε τὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προ-
χειρίζεσθαι» καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἄτερος νόμος τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

«Τῆς τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων προ-
νοοῦντες σεμνότητος, ἀπαγορεύομεν πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι μοναστήρια
συνδαιτησθαι γυναίξιν μοναστρίαις ἢ πρόφασιν τινα ἐπινοεῖν τοῦ κοι-
νωνίαν τινὰ πρὸς αὐτάς ἔχειν».

ἢ Τοῦ αὐτοῦ νόμος ἕτερος.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

«Τῶν ἱερῶν κανόνων μηδὲ τοῖς θεοφιλεστάτοις πρεσβυτέροις μηδὲ
τοῖς εὐλαβεστάτοις διακόνοις ἢ ὑποδιακόνοις γαμεῖν μετὰ τὴν τοιαύ-
την χειροτονίαν ἐπιέντων, ἀλλὰ μόναις τοῖς εὐλαβεστάτοις ψάλταις καὶ
ἀναγνώσταις τοῦτα συγχωρούντων, δρώμεν τινας» καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἄτερος τοῦ αὐτοῦ νόμος.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

«Τοῖς ἱερεῖς ἡμῶν νόμοις οἰόμεθα χρῆναι καὶ τοῦτον προσθεῖναι τὸν
ἐξ ἀρετῆς, ἀλλ' οὐκ ἐκ χρόνιων τὰς εὐαγεῖς ἡγουμενείας παρέχοντα.
ὥστε ἐπὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων μὴ πάντως, τελευ-
20 τῶντος τοῦ ἡγουμένου ἢ τῆς ἡγουμένης, τὸν ἐφεξῆς ἢ τὴν δευτέραν
γενέσθαι» καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

«Θεσπίζομεν μηδένα εἰς ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι πλὴν εἰ μὴ τὰ
τε ἄλλα χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς εἴη καὶ μήτε γυναικί συνοικεῖται μήτε
παίδων εἴη πατήρ» καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἄτερος τοῦ αὐτοῦ : Τῷ αὐτῷ Ἰωάννῃ.

«Θεσπίζομεν μηδένα παντελῶς μήτε βουλευτὴν μήτε ταξεώτην
ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι, οὐδὲν ἐφαπτομένου
τουδε τοῦ νόμου τῶν τοιαύτης ἱερωσύνης πρότερον ἡξιωμένων καὶ
τὰ ἐξῆς.

Τοῦ αὐτοῦ Ἰουλιανῷ ἐπάρχῳ.

«Θεσπίζομεν μηδένα τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν εἴτε παρὰ τι-
νος συγκληρικοῦ εἴτε παρὰ τῶν καλουμένων λαϊκῶν τινος εὐθύς καὶ

11. Τοῦ αὐτοῦ νόμος ἕτερος ἐν τῇ φφ 12 (δὲ), μηδὲ 15. ὀρώμεν τινὰς

16. Ἄτερος τοῦ αὐτοῦ νόμος ἐν τῇ ἀνω φφ 35. τινος

ἐκ πρώτης ἐν αἰτιάσει γίνεσθαι παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις διοικήσεως ἐκάστης, καὶ τὰ ἐξῆς.

Καὶ ἕτεροι τούτοις πλείστοι παραπλήσιοι:

Ἔτερος περὶ τοῦ πῶς δεῖ βιοῦν τοὺς μοναχοὺς.

Τοῦ αὐτοῦ Διάταξις ἐκκλησιῶν.

Παράγνωθι καὶ τοὺς κανόνας:

Κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου 13^{ος}.

Τὰς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας ἢ ἐγχωρίους μένειν ἀπαρασλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετὴ χρόνῳ ταύτας ἀδιάστως κατέχοντες ἠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν ἐγένετό τις ἢ γένηται περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικήσθαι περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῆ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθὼς προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθῃ πόλις ἢ αὐθις καινισθείῃ, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω».

Κανὼν 14^{ος} τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς 5^{ης} συνόδου.

«Τὸν ἐκ τῶν πατέρων τεθέντα κανόνα καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν τὸν οὕτω διαγορευόντα· Εἴ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθῃ πόλις ἢ αὐθις καινισθείῃ, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀκολουθεῖτω».

Ἀνάγνωθι καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων.

Τῆς αὐτῆς 5^{ης} συνόδου 15^{ος}.

«Τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν διὰ τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους διὰ τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι τῆς εἰρημένης μετ' ἀναστάσεως νήσου, προνοία τοῦ φιλοανθρώπου θεοῦ καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου || καὶ εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλέως συναρῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα φυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων πατέρων τῆ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια, ὥστε τὴν νέαν Ἰουστινιανούπολιν τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν ἐπ'»

8. ἐπαρχίας 30. Τοῦ μετ' ἀναστάσεως προσηγείται ἠνωμένον εἰ διωρθωμένον εἰς ἡ 31. τοποθέτησον

αὐτῇ καθιστάμενον θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον πάντων προεδρεύειν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Ἦ γὰρ ἐν ἐκάστῃ ἐκκλησίᾳ εἶναι καὶ οἱ θεοφόροι ἡμῶν πατέρες παραφυλάττεσθαι διεγνώκασαι, τοῦ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως ἐπισκόπου ὑποκειμένου τῷ προέδρῳ τῆς Ἰουστινιανουπόλεως μιμήσει τῶν λοιπῶν ἀπάντων ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ τὸν λεχθέντα θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην, ὑφ' οὗ, χρείας καλούσης, καὶ ὁ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως ἐπίσκοπος χειροτονηθήσεται».

Κανὼν 16^{ος} τῆς 8^{ης} συνόδου.

«Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὄροις ἐπόμενοι καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ψηφίζομεν περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. Καὶ γὰρ τῆ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκεῖνην οἱ πατέρες εὐλόγως ἀποδεδώκασιν τὰ ἴσα πρεσβεία [τῷ] τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτην τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῆ πρεσβυτέρα βασιλίδι Ῥώμῃ καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύτερα βιοῦναι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν, καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, εἴτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβάροις ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται. Χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν εἰρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».

Κανὼν 17^{ος} τῆς 8^{ης} συνόδου.

«Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων καὶ τῶν ἐξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου καὶ ἐν τοῖς ἐκ-»

11. ὅν 15. τῷ προσέθηκα 31. ὅν 33. ἡ 34. Ἐν τῇ ἡμεῖς χειροτονητέραν Constantinopol. et Rom. anstist. par auctoritas

κλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀριθμείσθω ἑρόνος, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας».

φ. 133^a Ἢ Οὐκ αὐτὰ τοίνυν μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρία ἕτερα εὖροι τις ἂν παραπλήσια τούτοις. Καὶ τί λέγω νόμους καὶ κανόνας; Αὐτὰ δὴ τὰ φαινόμενα πάντα ἐπισκοπῶν, μητροπόλεων, πατριαρχείων, μοναστηρίων, ἐκκλησιῶν, πτωχοτροφείων, ὄρφανοτροφείων, ξενώνων καὶ πάντων οὗ βασιλέων νόμοις καὶ διατάξεσι καὶ χρυσοβούλλοις ἐκυρώθησαν, καὶ αἰεὶ τὸ ἀμετάπτωτον καὶ ἀπαρασάλευτον ἔχουσιν; Οὐ πάνθ' ὁ μακρὸς χρόνος κεκυρωμένα δείκνυσι καὶ βέβαια; Οὐ πρὸ τῶν ἄλλων μᾶλλον τούτοις καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ χρῆσθε; Διὰ τί δ' οὐκ ἐπ' ἐμοὶ καὶ μόνῳ; Μᾶλλον δὲ τί μέχρι τοῦ νῦν κατὰ πάντας ἐκείνους τοὺς ἀναριθμήτους σχεδὸν χρώμενοι τούτοις κάπ' ἐμοὶ νῦν τί τούτοις ἐτέρως χρῆσθε; Οὐ μὴν ἀλλὰ πᾶσιν ἐκείνοις τοῖς εἰρημένοις ἀνωθεν ὀλίγα ἐπιθείς, καταπαύσω τὸν λόγον. Εἰ βασανίσαντες καὶ συνεπισκεψάμενοι καλῶς, μακαριωτάτῃ μοι κορυφῇ καὶ θείᾳ καὶ ἱερᾷ σύνοδος, μετὰ τῆς προσηκούσης εὐνοίας καὶ ἀγάπης πνευματικῆς τὴν μακρὰν καὶ πολυχρόνιον ἐκείνην νομὴν, τὰ χρυσοβούλλα, τὰ σιγίλλια, τοὺς νόμους, τοὺς κανόνας, τὰ καὶ παρ' ὑμῖν οὕτως ὡς ἐπ' ἐμοὶ ἔχοντα, τὸ τοῦ σιγιλλίου ἐκείνου ἀπρακτὸν τε καὶ ἀνεέργητον οὐκ αὐτῶν ὡν ἀποσιερεῖτέ με νῦν μόνον παρὰ πάντα λόγον δικαίου, ἀλλὰ καὶ παρ' ὅσ' ἀδικούμενος τυγχάνω, δικαιώσετε καὶ ταῦτ' ἀπολαβεῖν με καὶ κατέχειν βέβαια καὶ ἀπαρασάλευτα; Καὶ οὐδὲ πολλῶν ὑμῖν ἔτι λόγων πρὸς ταῦτα δεήσει, καὶ μάλιστα, εἰ πρὸ πάντων ἐνθυμηθεῖητε, ὅθ' ὑφ' ἐνὸς ἀρχιερέως σύνοδος οὐ γίνεται. Ἡ γὰρ σύνοδος πολλῶν καὶ οὐ δεῖ τούτῳ καὶ ὑμᾶς ἐπομένους τῇ τινῶν παρακρούσει τοιαῦτα ψηφίσασθαι. Ὅπως δ' ὑφ' ἐνὸς λέγω, ἀκούοιτ' ἂν. Κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν τῇ προοιμίᾳ τοῦ σιγιλλίου φησὶν, ὅτι «Συνεδριαζόντων τῇ ἀγιωτάτῳ ἐκείνῳ πατριάρχῃ κυρῇ Ἀντωνίῳ ἀρχιερέων τοῦ Κυζίκου, τοῦ Νικομηδείας, τοῦ Μονεμβασίας, τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν, τοῦ Οὐγγροβλαχίας καὶ τοῦ Ἀτταλείας, κεκλήθηκεν ὁ τότε Κορίνθου τὸν λόγον» καὶ τὰ ἐξῆς. Εἶτα «Κελεύσει τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἐν τῇ τέλει καθ' ὑπέγραψάν φησι τοῦ γράμματος». Καὶ τῶν μὲν συνεδριαζόντων καὶ κριτῶν τυγχανόντων ἔτε Κυζίκου καὶ ὁ Σεβερίνου ὑπογράψαι οὐκ

Δύο ἀναφοραὶ μητροπολίτου Μονεμβασίας πρὸς τὸν πατριάρχην 317

ἠθέλησαν, δῆλον ὡς οὐκ ὄντων συμφήφων. Ἡ γὰρ ἂν, εἰ συνευδίκουν, πρὸ πάντων μᾶλλον καθυπέγραφον ἂντι τούτων δὲ ὑπέγραψαν ἕτεροι, ἔτε Οὐγγροβλαχίας καὶ τινες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, οἱ μῆτε συνεδριάσαντες μῆτε συνδικάσαντες ἐκείνοις τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς περ τὸ σιγίλλιον ἐκείνο παρίστησι. Πῶς ἂν οὖν εἴεν οἱ μὴ δικάσαντες δικασταὶ καὶ οἱ μὴ συμφηφίσαντες μὴδ' ἐπικυρώσαντες κυρωταὶ καὶ βραβευταὶ; Καὶ τοίνυν, ἐκβληθέντων ἐκείνων, ἐναπολείπονται τέσσαρες, ὧν ἀντικρινόμενος καὶ ἀντιδικῶν ὁ τότε ὢν Μονεμβασίας πῶς αὐτὸς δικαστῆς; Οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τὸν αὐτὸν καὶ δικαζόμενον καὶ δικαστὴν κατ' αὐτὴν εἶναι τὴν ὑπόθεσιν, τῶν νόμων ἀπαγορευόντων τὸ τοιοῦτον. Ἀλλ' οὐδ' αἰρετὸς, δι' οὗ δὴ καὶ εἰπεῖν τι τάχ' ἂν ἔχοι τις. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτό γ' ἐνταῦθα χώραν ἔχει τινα. Καὶ λοιπὸν εἰσι τρεῖς, οἷς ἀντιθεῖς τοὺς ἀντιψηφισαμένους δύο, τὸν Κυζίκου καὶ τὸν Σεβερίνου, εὐρήσεις ἕνα καὶ μόνον περιττόν. Τῶν γὰρ ἄλλων ὑπογραψάντων, δῆλον ὅτι οὐ συνήγουν ἐκείνοις οἷς οὐ συνευπέγραφον. Εἰ γὰρ συνήγουν, καὶ ὑπέγραφον ἂν ἄλλως θ' ἔτι, εἰ οἱ μὴ δικάσαντες ὑπέγραφον, ἔξω τοῦτο παντὸς νομίμου καὶ δικαίου, πολλῆ γε μᾶλλον οἱ δικάσαντες ἠναγκάζοντ' ἂν, ὅπερ καὶ νόμιμον καὶ δίκαιον. Ἀλλὰ δῆλον ὡς οὐκ ἠρέσκοντο οἷς οὐκ ὑπέγραφον. Καὶ τριῶν τοιγαροῦν ὄντων μόνων τῶν ὑπογραψάντων κατὰ λόγον δῆθεν κριτηρίου φαινομένων, δύο δὲ τῶν ἀντιψηφισαμένων καὶ μὴ καθυπογραψάντων, μιᾶ μόνῃ ψήφῳ τοῖς ἄλλοις ὑπερδαινόντων, ποῦ πατ' εὐλογον σύνοδον ἔλως ἐκείνον ἐρεῖν τινα, μὴδὲ τοῦνομα παρέχον ἐκείνῳ λέγεσθαι καὶ ὑφ' ἐνὸς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα γενέσθαι καὶ τούτῳ ὑμᾶς ἐπακολουθησαὶ τοῖς τινῶν ἀπατηλαῖς καὶ ὑποβολιμαῖς λόγοις, οἱ καὶ μὴδ' ἀναπνεῖν ἡμᾶς μὴδὲ ζῆν ὄλως παντὸς ὡςτ' ἂν πρίαιντο. Ἀλλὰ μὴν εἰ καὶ τοῦτο ἐρεῖ τις, ὡς οὐκ ἔθιμον πατριάρχου ὑπογράφοντος ἐτέρους ὑπογράψαι, καὶ τοῦτο μὲν ἴσως οὐ πάνυ τοι δῆλον, ἀλλ' αὐτῆ γε τούτῳ μᾶλλον ἑαυτὸν ἀναιρεῖ. Τὸ γὰρ μὴ τυγχάνον ἐξ ἔθους τινὸς καὶ εὐλόγου, πρῶτον μὲν κατ' αὐτὸ τοῦτο ἐναντία πεποιηκῆς φανεῖται, ἐπειθ' ὅπερ ἐκείνος συνεστήσατο, πῶς αὐτὸ πάλιν ἀνατρέψαι πειραθεῖη ἂν ὁ μὴδ' ἐν ἄλλῃ τινὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τοῦτο

5-6. αὐτὰ—πάντα πρόσθετε ἀνωθεν
7. ξενώνων ἐν τῇ καιμένῳ, ἐν δὲ τῇ
8. ἀστικῶν ἀρχόντων
9. πάντα μετὰ τὸ οὐ
10. ἀστικῶν ἀρχόντων
11. διατί
12-13. ἀναριθμήτους
14. κατασχᾶς
15-16. καθυπέγραψαν φησὶ
17. ἀστικῶν ἀρχόντων
18. λέξεις τοῦ ἐνὸς
19. ἀστικῶν ἀρχόντων
20. ἀστικῶν ἀρχόντων
21. ἀστικῶν ἀρχόντων
22. ἀστικῶν ἀρχόντων
23. ἀστικῶν ἀρχόντων
24. ἀστικῶν ἀρχόντων
25. ἀστικῶν ἀρχόντων
26. ἀστικῶν ἀρχόντων
27. ἀστικῶν ἀρχόντων
28. ἀστικῶν ἀρχόντων
29. ἀστικῶν ἀρχόντων
30. ἀστικῶν ἀρχόντων
31. ἀστικῶν ἀρχόντων
32. ἀστικῶν ἀρχόντων
33. ἀστικῶν ἀρχόντων

1. ἂντι τοῦ ὄντων συμφήφων γραπτέον ὄντες σύμφηφοι; 3. ἐκκλήσῃ ἐν τῇ καιμένῳ, ἐν δὲ τῇ φησὶ ἀστικῶν ἀρχόντων
7. λοιπὸν 8. Μετὰ τὸ ἀντικρινόμενος διαγεγραμμέναι αὐτὸς λέξεις τοῦ ἐνὸς
11. τί 13. λοιπὸν εἰσι
16. ὑπέγραψαν 23. τινα 32. μὴδ'

ποιεῖν κωλυόμενος τοῖς νόμοις, οὐχ ὅτι δὴ ταύτη γε μάλλον; Ἐγὼ μὲν οὖν πάντα ταῦτ' εἰρηκῶς καὶ ὡς ἐχρῆν ἱκανῶς ἀποδείξας, δέομαι ὑμῶν. δέομαι τοῦθ' ὑμᾶς διαπράξασθαι, ὅπερ οὐχ ἤττον ὑμῖν ἢ ἐμοὶ καὶ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσι καὶ τῷ δικαίῳ λυσιτελεῖ, καὶ πρὸ πάντων μάλιστα τῇ θειοτάτῃ βασιλείᾳ καὶ τῇ τιμῇ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὑμῶν δὲ ὅπερ ἂν ἕκαστος ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ δικαίων προσῆκον ἢ δίκαιον ἀξιῶσει γενέσθαι παρ' ἐτέρων, τοῦθ' ὑμᾶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐμῶν καὶ πρᾶξι καὶ ψηφισασθαι.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ¹

Ὁ μέγιστος τῶν κατὰ τὸν δέκατον ἑξατον αἰῶνα ἱστορικῶν τῆς Γερμανίας Λεοπόλδος Ῥάγκε ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ ἱστορία ἀρχεται ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουσι γραπτὰ μνημεῖα. Ὅσον δὲ καὶ ἂν περιορίσωμεν τὸ δόγμα τοῦτο ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορικὴν περιόδον, οὐκ ὀλίγον φωτισθεῖσαν καὶ ἄνευ γραπτῶν μνημείων ἕνεκα τῶν μεγάλων κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους προόδων τῆς ἀρχαιολογίας, ἀναμφήριστον εἶνε, ὅτι ἔχει ὀρθῶς περὶ τε τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ μάλιστα τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀρχαίων χρόνων διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ σωζόμεναι ἱστορικαὶ καὶ ἄλλαι συγγραφαὶ καὶ πρὸς αὐταῖς τὰ ἐνεπιγράφα μνημεῖα, περὶ δὲ τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων πλὴν τῶν παντοίων χρονικῶν, τῶν ἱστορικῶν ἔργων καὶ τῶν ἄλλων γραπτῶν πηγῶν τὰ ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀποκείμενα ἔγγραφα. Διὰ τοῦτο ὅπου ἀρχειοφυλακεῖα καλλιεργεῖται, ὡς εἰκὸς, ἐπιμονώτερον καὶ τελεσφορώτερον ἢ ἱστοριογραφία καὶ ἀποτελεῖται συνηθέστερον καὶ εὐκολώτερον ἱστοριογραφικῆς παραδόσεως, οἷον ἐῖς ἱστορικῆς σχολῆς. Εὐλογον λοιπὸν εἶνε τοιαύτην ἱστορικὴν σχολὴν κατὰ συνέχειαν ὑφισταμένην νὰ εὐρίσκωμεν ἐν Ἑπτανήσῳ, ὅπου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα ἤδη ἐνωρὶς ἢ Κέρκυρα μεσοῦντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ ὀλίγω ἀργότερον αἱ ἄλλαι νῆσοι ἱδρυσαν ἀρχεῖα κατὰ μίμησιν τῆς κυριάρχου Βενετίας, διακρινομένης ἑκπαλαι διὰ τὴν συστηματικὴν τάξιν τῆς φυλάξεως τῶν δημοσίων ἐγγράφων. Οὐδὲ περιωρίσθη ἢ πρὸς ἔγκαιρον ἐπίδοσιν τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὴν ἱστοριογραφίαν ἐπίδρασις εἰς τὴν ἐνωρὶς ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἱδρυσιν ἀρχείων, ἀλλ' οὐ μικρὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑπτανησιακῆς ἱστοριογραφίας καὶ τὰ συμβάντα ἐν αὐτῇ τῇ Βενετίᾳ, ἣτις διὰ τε τὴν ὑπαρξιν ἀρίστων ἀρχείων καὶ ἄλλους λόγους ἠτύχησε νὰ ἔχῃ συνεχῆ σειρὰν ἐπαλλήλων ἱστοριογράφων. Τούτων τὸ παράδειγμα, μετ' ἰδιαζούσης στοργῆς ἐξερευνώντων καὶ ιστορούντων τὰ πάτρια, ἐμιμήθησαν οἱ Ἑπτανήσιοι ἱστοριογράφοι ἄλλως τε καὶ μέχρι τινὸς καὶ αὐτὴν τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμενοι ἐν ταῖς ἱστορικαῖς αὐτῶν συγγραφαῖς.

¹ Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῷ Α' Πανογιῶν Συνεδρίῳ ἐν Κερκύρᾳ τῇ 22 Μαΐου 1914.

3. καταπράξαι ἢ μάλιστα : ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ φρ. : τῇ θειοτάτῃ βασιλείᾳ καὶ τῇ μετὰ τῆς λέξεως κείμενον ἀνωθεν ἐν τῷ κειμένῳ καὶ μέχρι τῆς φρ. ἔγνωθεν 7. ἀξιῶσει—ἐτέρων πρόσθετα

σκεται πολὺ ὀπίσω ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς κριτικῆς. Παρέχει ἐν τούτοις ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον ἀξιολογὰ τινὰ στοιχεῖα, ἐν οἷς ἡ ἐν σ. 312-33 ἀναγραφὴ τῶν εὐπατριδῶν τῆς Κερκύρας ἐν ἔτει 1679.

Τὴν κριτικὴν δ' ἐκείνην, ἣν μάτην ζητοῦμεν παρὰ τῆ Μαρμορᾶ, εὐρίσκομεν ἀφθονοῦσαν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἑπτανησίων ἱστοριογράφων καὶ ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἱστορικῆς σχολῆς, τοῦ ἐκ Κύπρου ἔλκοντος τὸ γένος Ἰ. Ἀνδρέου Μουστοξύδου.

Ὁ Μουστοξύδης εἶνε ἀνὴρ πολυμερῆς, οὐ τὸ καθ' ὄλου ἀξίωμα δὲν ἐξετιμήθη ἀκόμη προσηκόντως οὔτε παρ' ἡμῖν, οὔτ' ἐν Ἰταλίᾳ, καίτοι ἀνήκει ἀπὸ κοινοῦ εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας οὐ μόνον ὡς λόγιος, ἀλλὰ καὶ ὡς πολιτικὸς παράγων. Καὶ ἡμεῖς μὲν, ἐξετάζοντες ἐν αὐτῷ τὸν φιλόλογον, τὸν ἀρχαιολόγον, τὸν ἱστορικόν, δὲν δυνάμεθα γάμνημονήσωμεν αὐτοῦ ὡς πρώτου Ἑλλήνου ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ ὡς ἀρχοντος τῆς παιδείας ἐν Ἑπτανήσι. Οἱ δὲ Ἰταλοὶ δικαιοῦνται μὲν νὰ συμπεριλάδωσιν αὐτὸν εἰς τοὺς ἰδίους ἑαυτῶν λογοτέχνας οὐ μόνον διὰ τὴν προτίμησιν, μεθ' ἧς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἔγραψε τὰς κυριωτάτας τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ συγγραφαῶν καὶ τὴν γλαφυρὰν εἰς τὸ ἰταλικὸν ἰδίωμα μετάφρασιν τοῦ Ἡροδότου, ἧς καλλιτέραν οὐδὲ μέχρι τοῦδ' ἀπέκτησεν ἡ Ἰταλία ἀλλὰ καὶ ὀφείλουσι νὰ εἶνε καὶ ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν εὐγνώμονες πρὸς αὐτὸν, διότι διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς συντελεστάς τῆς ἰταλικῆς παλιγγενεσίας καὶ διὰ τῆς μετὰ τινῶν αὐτῶν ἀλληλογραφίας, οἷα σώζεται ἐν τισιν ἰταλικαῖς βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχείοις, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀδιάφορος πρὸς ἐκείνους τοῦλάχιστον τῶν Ἰταλῶν, ὅσοι θέλουσι νὰ γαγνωρίσωσιν εἰλικρινῶς τὴν οἰανδῆποτε συμμετοχὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἔργον τῆς ἔθνικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως. Ὅπως-δήποτε δὲ δὲν ἐλησημονήθη ἐν Ἰταλίᾳ μέχρι τοῦ νῦν ὁ Μουστοξύδης ὡς ἐρευνητῆς, καὶ θὰ ἐνθυμῶμαι πάντοτε ὅσα εὐφημα περὶ αὐτοῦ μοι ἔλεγεν ὁ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν βαθεῖ γήρατι ἀποθανὼν διευθυντῆς τῆς Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μεδιολάνου ἀββάς Ceriani, ὅστις ἐνε-

θυμῆτο τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιτυχίαν, μεθ' ἧς εἶχεν ἐργασθῆ ἐν τῇ νεότητι ἀμφοτέρων ὁ Μουστοξύδης ἐν τῇ πλουσίᾳ εἰς ἑλληνικὰ χειρόγραφα βιβλιοθήκῃ ἐκείνῃ. Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους ἐπέστη ἡ ἴδρα, καθ' ἣν ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Κέρκυραν ἰδίως ἢ ὑποχρέωσις νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς συντάξεως ἐκτενοῦς βιογραφίας τοῦ μεγάλου Κερκυραίου ὑπὸ πάσας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ βίου αὐτοῦ, καθ' ἣν καὶ ἄλλοτε ἦδη πρότερον ἐξέφρασα εὐχὴν¹.

Ἐξετάζοντες δ' ἐνταῦθα τὸν Μουστοξύδην μόνον ὡς ἱστορικόν, εὐρίσκομεν αὐτὸν κυρίως ἐνδιατρίβοντα περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Κερκύρας. Διὰ καὶ βλέπομεν αὐτὸν δικαίως ἀνακηρυχθέντα ὑπὸ τῆς ἑπτανησιακῆς γερουσίας ἱστοριογράφον τῶν Ἰονίων νήσων. Ἦδη τῷ 1804 ἔγραψε τὰς Notizie per servire alla storia Corcirese, τῷ δὲ 1811-4 ἐδημοσίευσεν ἐν Μεδιολάνῳ τὰς διτόμους Illustrazioni Corciresi² τῷ 1822 ἐξέδωκε γαλλιστὶ ἀνωνύμως πατριωτικὴν περιγραφὴν τῶν ἄθλων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατὰ τὰ ἔτη 1821 καὶ 1822³, καὶ τέλος τῷ 1848 ἐξετυπώθη ἡ συγγραφή αὐτοῦ Delle cose Corciresi. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἀπησχόλησεν αὐτὸν ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, ὡς ἀποδεικνύουσι τὸ ἰταλιστὶ ἐν ἔτει 1845 δημοσιευθὲν ὑπόμνημα αὐτοῦ περὶ τῆς νήσου Ἰμβροῦ καὶ αἱ μονογραφαὶ περὶ διαφόρων ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ ἀνδρῶν κατὰ ποικίλας ἐποχάς, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, αἱ περιλαμβανόμεναι ἐν τῇ Ἑλληνομνήμονι, ὃν μόνος συνέτασεν ἄνευ συνεργατῶν.

Εἶχε πράγματι ἀνάγκην ὁ Μουστοξύδης τοιοῦτου ὀργάνου, ὅπως ἐκδώσῃ τὴν περισσὴν βλῆν, ἣν εἶχε συναποκομίσει ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου αὐτοῦ ἀπὸ τῶν εὐρυτάτων ἐρευνῶν ἐν βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχείοις τῆς Δύσεως, καὶ ταῦτα ἐν χρόνοις, καθ' οὓς αἱ τε ἀποδημίαι ἦσαν πολὺ δαπανηρότεραι καὶ δυσκολώτεραι ἢ νῦν καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν κωδίκων καὶ ἀρχεῖακῶν ἐγγράφων δὲν παρείχοντο αἱ σημεριναὶ εὐκολαί. Διὰ τοῦτο ἦδη ἀπὸ τοῦ 1816 βλέπομεν αὐτὸν χωροῦντα μετὰ τοῦ Σχινᾶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς Συλλογῆς ἑλληνικῶν

¹ Εἶλα μὲν ἀρχῆθεν τὸ γένος ὁ οἶκος Μουστοξύδου ἐκ Κύπρου, ἀλλ' ἦδη τῷ 1679 εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν εὐπατριδῶν τῆς Κερκύρας παρὰ τῆ *Andrea Marmorà* ἐνθ' ἀν. σ. 312. Ὅμοίως δ' ἐξ οἴκου κυπριακοῦ, προσφατότερον μεταναστεύσαντος, εἶλκε τὸ γένος ὁ Ἰωάννης Οἰκονομίδης, καθηγητῆς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, καὶ Ἠπειρώται ἦσαν οἱ ἐν αὐτῇ καθηγηταὶ Χριστόφορος Φιλητᾶς καὶ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος καὶ ὁ ἐμὸς πατήρ Παῦλος Λάμπρος, ὧν τὰς ἐμμέσως εἰς τὴν ἱστορίαν συμβαλλούσας φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἀποκλείομεν διὰ τοῦτο ἐνταῦθα.

² Στυρ. Π. Λάμπρου «Ὁ Καποδιστριας ὡς θεμελιωτῆς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως» ἐν τῇ περιοδικῇ «Μελέτῃ» 1908 σ. 30 κ. ἑ. Βιογραφίαν τοῦ Μουστοξύδου ἔχομεν μέχρι τοῦδε τὴν γραφείσαν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ, ἣν ἴδε ἀναγραφομένην κατωτέρω μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Λευκαδίου τούτου λογιῶ.

³ Précis des opérations de la flotte grecque durant la révolution de 1821 et 1822, écrit par un Grec, et publié par G. Agrati. Ἐν Περπύλοις. 1822.

ἀνεκδύτων ἀληθιμότητος δὲ θὰ μείνη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου ἀνακάλυψις τοῦ τέως λείποντος μέρους τοῦ Περὶ ἀντιδόσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους¹. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρκούντως ἀναπτυχθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἐρευναι τοῦ Μουστοξύδου δὲν ἔτυχον τῆς προσήκουσας ὑποστηρίξεως. Διὸ βλέπομεν αὐτὸν ἀναγκασόμενον γὰρ φήσῃ ἀτελεῖ καὶ αὐτὸν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ πολυτίμου Ἑλληνομνημονος, τὴν φιλοπονίαν αὐτοῦ ἐν τῷ γήρατι μὴ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἀκαταπόνητον ὄρασιν τῶν νεανικῶν χρόνων καὶ πλήθος ὕλικού μείναν ἀνεκδύτον, ὅπερ ἐν μέρει μόνον ἐχρησιμοποίησεν ἐκ τῶν ἐνόητων ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ Μουστοξύδης ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις² ἐκτὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ κεφαλαίου τῶν Ἀποδημιῶν τοῦ Νικάνδρου Νουκίου τοῦ περιέχοντος τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἐν ἔτει 1517 πολιουρίας τῆς Κερκύρας (Ἐν Κερκύρᾳ. 1865).

Οὕτως ἀπὸ περισσῆς παρασκευῆς περισυλλέξας ὁ Μουστοξύδης πλοῦσιον ὕλικόν ὡς ἱστοριοδίφης, ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸ ὡς ἱστορικὸς ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ, ἀνοίξας νέας τρήσεις εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέτασιν οὐ μόνον τῶν κατὰ τὴν Κέρκυραν, ἀλλὰ καὶ τῶν τυχῶν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, μάλιστα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Οὐδὲ περιωρίσθη εἰς τὸ εὐρετικὸν μέρος τῆς ἐρεύνης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἱστορικῇ συνθέσει διεκρίθη, διαπεράνας τὸ ἀναληφθὲν ἔργον μετὰ διαυγείας πνεύματος, ἀκριθείας περὶ τὴν μέθοδον καὶ κριτικῆς δεινότητος. Παρουσίασε κατὰ ταῦτα οὐ μόνον πρότυπον φιλοπονίας καὶ ζήλου, ἀλλὰ καὶ πάσας ἐκείνας τὰς ἀρετάς, πάντα ἐκεῖνα τὰ προσόντα, ἅτινα εἶνε ἀναγκαῖα εἰς ἰδρυτὴν ἱστορικῆς σχολῆς. Διὰ ταῦτα τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν ἔληξε μετ' ἐκείνου θανόντος, ἀλλ' ἐκλήροδότησεν εἰς ἕλην τὴν Ἑπτανήσον, μάλιστα δ' εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸν ζῆλον πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἐρένας. Ὑφ' οὗ αὐτὸς διεπνέετο, συνδεδεμένον ἀναποσπάστως πρὸς τὰ μεγάλα διδάγματα τῆς κριτικῆς, ἧς διακρίνει τὰς συγγραφὰς αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ κληρονομία, πρὸς ἣν συνδράζεται τὸ εὐεργέτημα τῶν πλουσίων τῆς Κερκύρας ἀρχαίων καὶ αἱ μακραίωνες ἀναμνήσεις πολυτρόπου καὶ ἀξίας μελέτης ἱστορίας τῆς νήσου κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῶν τυχῶν αὐτῆς, γίνεται ἀσθητοτάτη ἐν τοῖς ἔργοις τῶν

¹ Ἰσοκράτους Λόγος περὶ τῆς ἀντιδόσεως ἦδη πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαίαν γραμμὴν διασκευασθεὶς καὶ ὀρθοῦντα περίκου σελίδας ἐπαυξηθεὶς σπουδῇ Ἀνδρέου Μουστοξύδου, ἱστοριογράφου τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐν Μεδιολάνῳ, φασί.

² Ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀναλέκτων Ἰόμου πρῶτος. Ἐν Κερκύρᾳ. 1892.

Κερκυραίων ἐκείνων ἐρευνητῶν, οἵτινες συνεχίζουσι τὸ μέγα ἔργον τοῦ Μουστοξύδου ἐν μικρῇ ἢ μεγάλῃ μέτρῃ οἶονεὶ ὡς διάδοχοι καὶ ἐπίγονοι αὐτοῦ.

Μεταξὺ τούτων ἐξέχει βεβαίως ὁ προῶρος θανὼν Ἰωάννης Ῥωμανὸς, ἐρευνητῆς εὐπατριδῆς, δύναμαι νὰ εἶπω, πνεῦμα λεπτὸν, ζήτητῆς ἐπίμονος, παρατηρητῆς ἀκριβολόγος. Ὁ Ῥωμανὸς δὲν ὑπῆρξε πολυγράφος. Ὁ λατινομαθὴς λόγιος ἐφαίνετο ἀκολουθῶν τὸ παράγγελμα τοῦ Ὀρατίου *non nimis prematur in annum*. Ἐπέμενε προσεκτικῶς εἰς τὴν ἐρευναν, ἐξωνύχιζε τὰ πάντα μετὰ λεπτομερείας, σχεδὸν οὐ μετὰ τινος ἰστορίας. Ἦτο μελλητῆς, ἐχρειάζετο, δύναμαι νὰ εἶπω, ἄθρησιν τινα πρὸς συντέλειαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρασκευαζομένων ἔργων. Ἐνθυμοῦμαι τοὺς διαταγμοὺς, τὴν μέχρι παρθενικῆς δειλίας προβαίνουσαν μετριοφροσύνην αὐτοῦ, ὅτε παρώρμησεν αὐτὸν ὁ μακαρίτης πατήρ μου, παρασχὼν τὰς ἀναγκαῖας δαπάνας, ὅπως ἐκδώσῃ τῷ 1878 τὸ ἐπιφανέστατον τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὸν Γρατιανὸν Ζώρξην. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου τούτου, ἣν μόνην εἶχεν ὁ ἐμὸς πατήρ πειραθῆναι νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ, «Γρατιανὸς Ζώρξης αὐθέντης Λευκάδος, ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ καθηγητοῦ Κάρολου Χόπφ, μετανεχθεῖσα ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὑπὸ Ἰωάννου Ῥωμανοῦ, προτάξαντος ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας καὶ τῶν παλατινῶν Κομήτων Ὀυρσίνων, αὐθεντῶν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἐκδοθεῖσα δὲ ἀναλώμασι τοῦ φιλογενοῦς Κυρίου Παύλου Λάμπρου» (Ἐν Κερκύρᾳ. 1878) ἀρκεῖ νὰ δείξῃ καταδήλως τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀνδρός. Καὶ δὴ τὸ μὲν μετάφρασμα, ἐξ οὗ τιτλοφορεῖται τὸ ἔργον, σύγκειται ἐκ δεκατριῶν ἐν ἑλῶν ἐν τέλει τοῦ βιβλίου σελίδων, τὸ δὲ μέγα αὐτοῦ μέρος, ἐκτεινόμενον εἰς ἑτέρας διακοσίας ἐνετήκοντα δύο σελίδας, εἶνε πλὴν τῶν ἐν τέλει ἐγγράφων ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀνδριγαυῶν πρωτότυπος πρόλογος τοῦ μεταφραστοῦ. Ἐὸ πρωτότυπον τοῦτο ἔργον, γεγραμμένον ἐν γλώσσῃ ἐπιμελεῖ, ἀκριθεὶς καὶ ὀλίγον ἀπεχούσῃ γλαφυρίας, κατέδειξε τὴν ἐπιστάσιν περὶ τὴν ἐρευναν καὶ τὴν ὀρθότητα τῆς μεθόδου τοῦ Ῥωμανοῦ. Καίπερ ἀκολουθῶν καὶ θαυμάζων τὸν Γερμανὸν μεσαιωνοδίφην Κάρολον Χόπφ, οὗ ἐξαιρετος βιογραφία καὶ βιβλιογραφία τῶν ἔργων παρανείρεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὁ Ῥωμανὸς, φορῶν πάντοτε τὸ χειρόκτιον εὐπατριδίου, ἐπανορθώνει πολλά αὐτοῦ πλάνας, καὶ αἱ ὀλίγαι σελίδες περὶ τοῦ Γρατιανοῦ Ζώρξη, ἃς ἐπελάβετο νὰ μεταφράσῃ, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἐξαιρετικὴν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ καὶ καταγράψῃ σελίδας μακρὰς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ὅλης Ἑπτανήσου κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας μετὰ περισσῆς πολυ-

μαθείας καὶ ζήλευτης κριτικῆς. Οὐδὲ περιωρίσθη εἰς ταῦτα ἐν τῷ Γρατιανῷ Ζώρζι ὁ Ῥωμανός, ἀλλ' ἔθηκεν ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ τὰς βάσεις εὐρυτέρων ἐρευνῶν περὶ τῆς ἀνδηγαυικῆς ἐν Κερκύρα κυριαρχίας καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου, ἐρευνῶν, αἰτινες ἀπετέλεσαν διαρκῆς τοῦ βίου αὐτοῦ μέλημα καὶ χάρμα. Πλειστάκις τὸ θέρος ἀπαλλασσόμενος τῶν φροντίδων τοῦ Γυμνασίου Κερκύρας, ἔπερ διηύθυνεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη μετ' ἐπιτυχίας ὑπερόχου, ἔσπευδεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἕπως ἀντιλήσῃ κυρίως ἐκ τοῦ πλουσίου ἀρχείου τῆς Νεαπόλεως τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τὰς μελέτας αὐτοῦ ὕλην. Χαίρων δ' ἐγὼ ἔλαβον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναντήσω ἀργότερον ἐν τῷ ἀρχεῖῳ ἐκεῖνον τὰ ἔγγραφα τῆς ἀόκνου ἐργασίας τοῦ ἀγαστοῦ φίλου καὶ νὰ εὐρω τωζομένους ζωηρὰς ἀκόμη αὐτόθι τὰς ἀναμνήσεις αὐτοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ θάνατος, ἐπελθὼν ὑπὲρ μέτρον προῶρως, ἔκοψε τὸ νῆμα ζωῆς παυτίμου ἐν αὐτῇ τῇ μέσῃ τοῦ εὐέλπιδος αὐτοῦ σταδίου. Ἀλλ' οὐχ ἦττον κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ῥωμανός πλὴν τοῦ Γρατιανοῦ Ζώρζι ἀξιολόγους τινὰς μονογραφίας¹. Μεταξὺ δὲ τῶν καταλοίπων αὐτοῦ

¹ Βίος Μαξίμου Μαργουσίου ἐν τῇ Ἐφημερίδι Ἀθηνῶν «Ἑλλην» ἀρ. 32 καὶ 33 τῆς 14 καὶ 22 Αὐγούστου 1858.—«Ἐπιτομὴ βιβλίου κερκυραϊκῆ ἐπιγραφῆ» ἐν τῇ Ἐφημερίδι «Ἔρα» τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1877 καὶ ἐν ταῖς Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts in Athen. Τόμ. Β', 1871, σ. 288, Περλ. Inscrizione sepolcrale Corcirese edita e dilucidata dal prof. Giovanni Romano. Traduzione di Federico Albani. Ἐν Κερκύρα. 1877.—Δημοσιὰ κερκυραϊκῆ πρῶτις λατινιστὶ συντεταγμένη περὶ ἀποδόσεως ἐθελοδοῦλων ἐκ Βαγεντίας τῆς Ἡπείρου, δυναστεύοντος ἐν Κερκύρα τοῦ Ἰακωντίνου ἡγεμόνος Φιλίππου τοῦ β' μετὰ βραχείας εἰσαγωγῆς. Ἐν Κερκύρα. 1892.—«Ἀνδηγαυικὸν διπλωμα τοῦ Ἰακωντίνου ἡγεμόνος Φιλίππου τοῦ β' περιέχον μετὰ φρασιν χρυσοδοῦλλου Μιχαήλ τοῦ β', Δεσπότη τῆς Ἡπείρου» ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνομολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Β' σ. 587 κ. ε. καὶ ἐν χωριστῇ ἀποσπασματι.—Περὶ τοῦ ἐν Κερκύρα τιμαρίου τῶν Ἀθηγάνων ἐν τοῖς τοῦ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κερκυραϊκοῖς ἀνεκδότοις (Ἐν Ἀθήναις. 1882) σ. 63 κ. ε.—Τὸ ἀρθρον «Ἀγιλα» ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῇ Λεξικῇ Πολίτου Μπαρτ Τόμ. Α' σ. 247 κ. ε.—Περὶ Ἰάσονος καὶ Σωσιπάρχου ἐν τῇ Ἐφημερίδι Κερκύρας «Φιλόπατρις» τῆς 5 καὶ 11 Μαΐου 1883.—Περὶ ἰστορικῶν Κερκύρας, αὐτόθι τῇ 25 Ἰουνίου 1888.—«Ἡ ἑβραϊκὴ κοινότης τῆς Κερκύρας» ἐν τῷ περιοδικῷ Ἐστία 1891 Ἰαν.-Ἰουνίου σ. 373 κ. ε., 384 κ. ε., 401 κ. ε. Ἰταλικὴ μετάφρ. Cenni storici sulla Comunità Israelitica di Corfù ἐν τῷ Mosè - Antologia Israelitica τῆς Κερκύρας Ἐτ. Η' (1885) Ἰανουαρίου—Ἰουνίου. Γαλλικὴ μετάφρ. Histoire de la Communauté Israélite de Corfou ἐν τῇ Revue des études juives τοῦ 1892 καὶ ἐν χωριστῇ ἀποσπασματι.—Πολύτιμοι εἶνε αἱ συμβολαὶ τοῦ Ῥωμανοῦ αἱ ἀπαντῶσαι πολλαχοῦ τῆς Bibliographie ionienne τοῦ Legrand-Pernot. Ἀξιόλογον βιογραφίαν τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐν ἡ μνημονεύονται καὶ τινες ἄλλαι μικροτέρου λόγου μονογραφίαι αὐτοῦ, ἔγραψεν

εὐρέθη τοῦλάχιστον ἡ Ἱστορία τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου προωδευμένη εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἐν σχεδίῳ, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν οἱ οἰκτεῖται αὐτοῦ νὰ ἐκδώσωσιν αὐτὴν φροντίδι τοῦ Λαυρεντίου Βροκίνη οἷαν μὲν δὲν ἤθελε δημοσιεύσει ἀκόμη ζῶν ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ἦν ὅπως ὀλίποτε ἀσπασίως ἐδέχθησαν οἱ παρ' ἡμῖν φιλόστορες ἔστω καὶ οὕτως ἐκδεδομένην¹.

Τοιαύτη, ὑπήρξεν ἡ θέσις τοῦ Ῥωμανοῦ ἐν τῇ ἱστορικῇ σχολῇ τῆς Κερκύρας τῇ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου ἰδρυθείσῃ εἰς αὐτὸν δ' ὀφείλεται καὶ τι ἄλλο πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἡ ὑπ' αὐτοῦ πρώτου ἐν Κερκύρα εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας εἰσαγωγὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣς μόνον ἀργὰ, ἐν τῷ Ἑλληνομνήμονι, ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς, ἀλλ' ἦτις εἶχεν ἤδη γείνει ὄργανον ἱστοριογραφικὸν τοῦ Ζαμπελίου καὶ τοῦ Νιώτη. Ἐὰ ἰταλικὰ τοῦ Μαρμοῦ καὶ τοῦ Μουστοξύδου ἐν ταῖς κερκυραϊκοῖς μελετήμασι, τὰ γαλλικὰ τοῦ Νικολάου Τιμόλεοντος Βουλγάρειος ἀντικατέστησε πλέον ἢ πατριος γλῶσσα, ἣς ἄλλως ὑπέρμαχοι εἶχον ἀναδειχθῆ οἱ Ἴονιοι ἤδη ἀπὸ προτέρων χρόνων ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως ἀγῶνι.

Τὴν διπλὴν ταύτην κληρονομίαν τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Μουστοξύδου, τὴν τοῦ ἱστοριοδιφικοῦ ζήλου ἠνωμένου μετὰ τῆς κριτικῆς ἐξ ἑνὸς, καὶ τῆς χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐξ ἑτέρου, ἔχοντες οἱ Κερκυραῖοι, συνεχίζουσι καὶ μετὰ τὸν Ῥωμανὸν τὴν ἱστορικὴν ἐρευνᾶν περὶ τῶν πατρῶν ἐν μελέταις διεξαγομέναις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ οἶοναι ἐσφραγισμέναις ὑπὸ τῆς σφραγίδος τοῦ μεγαλεπήθου ἰδρυτοῦ τῆς σχολῆς. Οὕτω βλέπομεν, πλὴν τοῦ ἤδη προμνημονευθέντος Νικολάου Βουλγάρειος καὶ τοῦ Νικολάου Μάνεση², γραψάντων πρὸ τοῦ Ῥωμανοῦ, ἱστοροῦντας τὰ κατὰ τὴν Κέρκυραν ἢ γενικώτερον τὴν

¹ Λαυρέντιος Βροκίνης ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης «Ἱστορίας τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου» τοῦ Ῥωμανοῦ σ. δ' κ. ε.

² Ἦτε χαρακτηρισμὸν τοῦ Ῥωμανοῦ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου ἐν Λόγοις καὶ Ἀρθροῖς (Ἐν Ἀθήναις. 1902) σ. 598 κ. ε.

³ Les Îles Ioniennes et les traités qui les concernent. Ἐν Παρισίῳ καὶ Παρισίοις. 1852.—Ὁ Βουλγάρειος ἔγραψε κατόπιν καὶ ἑλληνιστὶ ἀξιόλογον μονογράφιαν «Τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον Κερκύρας», δημοσιεύθεισαν ἐν τῷ Περνασσῷ τοῦ 1880 (σ. 528 κ. ε. 745 κ. ε.) καὶ ἐν ὀλίγοις ἐξ αὐτοῦ χωριστοῖς ἀντιτύποις.

⁴ Ἀληθῆς ἐκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κερκύρα θαυματουργοῦ λειψάνου τοῦ ἀγίου Σπυριδωνος ὑπὸ Ν. Τ. Βουλγάρειος καὶ Ν. Β. Μάνεση. Ἐν Κερκύρα. 1857 καὶ ἐν Βενετίᾳ. 1886.—Περὶ Νικολάου Ἀρλιώτη (1731-1812) ἐκ τῶν χειρογράφων χρονικῶν αὐτοῦ. Ἐν Κερκύρα. 1873.—Ἄλωσις Κύπρου (1571) σύγχρονος διήγησις ὑπὸ Α. Ρικκαδόνη μετὰ σημειώσεων. Ἐν Κερκύρα. 1876.

Ἐπτάνησον τὸν Φρειδερίκον Ἀλβάναν¹, τὸν Μάρκον Θεοτόκην², τὸν Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον³, τὸν Σπυρίδωνα Παπαγεωργίου⁴, τὸν Νικόλαον Γερακάσην⁵, τὸν Λάζαρον Βελέλην⁶, τὸν ἐμπειρότατον γνώστην τοῦ ἀρχιεπιφυλακείου Κερκύρας Λαυρέντιον Βροκίνην⁷ καὶ

¹ Νικόλαος ὁ Μάντζαρς, βιογραφικὸν σχεδίασμα. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Ἀττικῆ καὶ Ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1874 μετὰ προσθήκης ἐγγράφων. Ἐν Κερκύρᾳ. 1874. — Ἡ ἐν ἔτει 1887 πολιορκία τῆς Κερκύρας καὶ τὰ περὶ τὴν Καρτανίδα Καλὴν κατὰ τὰς ἀνεκδότους ἐπιστολάς νῦν τὸ πρῶτον μετὰφρασθείας ἐκ τῆς ἰταλικῆς εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μετὰ διςσκηφικῶν σημειώσεων ἐκδιδομένης. Ἐν Κερκύρᾳ. 1887. — Κερκυραϊκὰ ἀπομνημονεύματα. Ἐν Κερκύρᾳ. 1891 καὶ 1893. — Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ τίτλων εὐγενείας καὶ περὶ τῶν τιμαρίων Κερκύρας. Ἐν Κερκύρᾳ. 1894.

² Ἐπικρίσεις ἐπὶ περιόδων τινῶν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Παύλου Λάμπρου «Νομίματα καὶ μετὰλλια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας». Ἐν Κερκύρᾳ 1885. — Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ αἱ στάσεις αὐτῆς ἐν ἔτεσι 1800, 1801, 1802. Ἱστορικαὶ σημειώσεις ἐξελθούσαι ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Ἐν Κερκύρᾳ. 1889.

³ Περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ ἀφομοίωσης πρὸς τοὺς νόμους τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰονίου δικαίου. Ἐν Κερκύρᾳ. 1879. — Ἡ δίκη τῶν ἐν Ἀργινούσις στρατηγῶν. Ἐν Κερκύρᾳ. 1883. — Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἀγὼν τῶν Ἑπτανήσων 1815 - 1864. Πολιτικὴ ἱστορία τῆς Κερκύρας. Ἐν Κερκύρᾳ. 1889. — Ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ δημοσιὰ σχολή, 1805—1824. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ γ' τόμου τοῦ Παργασσοῦ. Ἐν Ἀθήναις. 1890. — Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς Κερκύρας. Ἐν Κερκύρᾳ. 1895.

⁴ Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, μητροπολίτου Κερκύρας (876—953). Ἐν Κερκύρᾳ. 1872. — Merkwürdige in den Synagogen von Korfu im Gebrauch befindliche Hymnen (Ἐν ταῖς Ἀβηδύταις ἀβηδύταις ἡμῶν des fünften internationalen Orientalisten - Congresses gehalten zu Berlin im September 1881. Ἐν Βερολίνῳ. 1882 σ. 225 κ. ἐ. — Ἑβραϊοελληνικὴ ἐλεγεία ἐν τῇ Ἑπταημερίδι τοῦ Παργασσοῦ Ἔτ. Ε' (1901) σ. 157 κ. ἐ.

⁵ Κερκυραϊκὰ σελίδες. Ἐν Κερκύρᾳ. 1906. — Ἐπισκόπησις τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐπισκοπείας. Ἐν Κερκύρᾳ. 1911.

⁶ Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτῆς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἀθήναις. 1908.

⁷ Βιογραφικὰ σχεδίασμα τῶν . . . διαλαμπάντων Κερκυραίων ἐν Κερκύρᾳ. 1877. — Γεωργίου Προσαλένθου ἀνέκδοτα χειρόγραφα ἀφορῶντα τὴν . . . βίβλιον τοῦ . . . Γουίλφορδ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένη ἐν Κερκύρᾳ. 1879. — «Προνομιακὰ Παλατινῆς κομητείας δικαίωματα ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὴν 15^{ην} αἰκονταετηρίδα» ἐν τῇ ἐφημερίδι Κερκύρας Φιλόπατρις τῆς 13 Νοεμβρίου 1883. — «Ἐκθέσις περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἀρχαίου τῆς πρώτης Ἰονίου κυβερνήσεως» αὐτόθι τῇ 10 Δεκεμβρίου 1883. — Σύντομος ἀφήγησις τοῦ βίου τοῦ Ἰωάννου Καποδιστριαῦ. Ἐν Κερκύρᾳ. 1886. — Περὶ τῶν ἐτησίως τελουμένων ἐν Κερκύρᾳ λιτανειῶν τοῦ θ. λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ τῆς ἐν ἔτει 1716 πολιορκίας τῆς Κερκύρας, ἱστορικὴ ἐπιτομή ἐξ ἐκδομένων καὶ ἀνεκδότων ἐγγράφων. Ἐν Κερκύρᾳ. 1888. —

εἶ τινα ἄλλον. Προστίθεται δ' εἰς τούτους ὁ ἀπὸ παιδίων μὲν ἦδη, ἀπομακρυνθεὶς τῆς Κερκύρας, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποστάς τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν στοργῆς κ. Σπυρίδων Σακελλαρόπουλος¹, οὗ ἦδη ὁ πατήρ, ὑπάρξας καθηγητῆς τῆς Ἰονίου ἀκαδημίας, εἶχε καὶ αὐτὸς συμβάλει ἐν παλαιαῖς ἡμέραις εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας διὰ τοῦ Ἑγχειριδίου παλαιογραφίας, ἐννοῶν διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὴν ἐπιγραφικὴν. Ἦτις συμπεριλαμβάνετο ἔτι κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Montfaucon εἰς τὴν παλαιογραφίαν².

Ἀπὸ δὲ τῆς Κερκύρας πρέπει πρῶτον νὰ μεταδώμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπως εὐρωμεν ἄξιον λόγου πολλοῦ ἱστορικόν, ἕστις ὑπὸ τῆς ἔποψιν τῆς κριτικῆς δύναται νὰ ταχθῆ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Μουσταξόδου³ εἶνε δὲ οὗτος ὁ Ἐρμῆνος Λοιούτζης.

Ἡ Ζάκυνθος εἶχε ἀναδειξεί ἦδη πρὸ αὐτοῦ δύο πατριδογράφους. Περλεργὸν μάλιστα εἶπε, ὅτι ὁ πρῶτος τούτων δὲν εἶνε ἐπιχώριος ἀνὴρ, ἀλλὰ παρεπίδημος, ὁ Λατίνος ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας Βαλθάσαο Μαρίας Ρεμονδίνης, δημοσιεύσας συγγραφὴν περὶ τῶν

Ἐκδόσεις δευτέρα μετὰ προσθηκῶν. Ἐν Κερκύρᾳ. 1893. — Ὁ ἐπὶ ἐνετοκρατικῆς ταχισμὸς τοῦ Κερκυραϊκοῦ ἀσπένου (1876—1888) καὶ ἡ «Βασιλικὴ Πύλη». Ἐν Κερκύρᾳ. 1892. — Ἡ περὶ τὰ μῆσα τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἐν Κερκύρᾳ ἀποίκησις τῶν Νεοπλησίων καὶ τῶν Μονεμβασίων. Ἱστορικὴ πραγματεία. Ἐν Κερκύρᾳ. 1905. — «Κερκυραϊκὰ ἐγγράφα» ἐν τῇ Νέῳ Ἑλληνομνήμωνι. Τόμ. Ζ' σ. 464 κ. ἐ.

¹ Σημειώσεις περὶ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ἐν τῇ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Α' (1898) σ. 263 κ. ἐ. — «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν πᾶτριον ἱστορίαν» ἐν Ἡμερολογίῳ Σκόκου τοῦ 1888 σ. 274 κ. ἐ. — «Σημειώσεις καὶ ἀναμνήσεις ἐκ Κερκύρας» ἐν τῇ περιοδικῇ Παναθηναίᾳ Τόμ. 1^{ος} 15 Ὀκτωβρίου 1901. — «Πρὸ ἑνὸς αἰῶνος» ἐν τῇ περιοδικῇ Παναθηναίᾳ τοῦ 1903 σ. 651. — «Ὁ τάφος τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ» ἐν τῇ περιοδικῇ Μελέτῃ τοῦ 1908 σ. 513 κ. ἐ. — «Ἀκαδημαϊκὴ ἑορτὴ ἐν Κερκύρᾳ πρὸ 83 ἐτῶν» ἐν τῇ περιοδικῇ Παναθηναίᾳ τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1909. — «Σημειώματα περὶ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐθίμων καὶ νομίμων ἐν Κερκύρᾳ» ἐν Λαογραφίᾳ τόμ. Β' (1910) σ. 699 κ. ἐ. — «Οἱ Σέμπραι τῆς Κερκύρας» ἐν τῇ Ἑπτανήσιακῇ Ἡμερολογίῳ I. Ν. Ἠέλικα (Ἐν Ἀθήναις 1912) σ. 71 κ. ἐ. καὶ ἐν χωριστῇ τεύχει. — Κερκυραϊκὰ σημειώματα ἐν τῇ Νέῳ Ἑλληνομνήμωνι Τόμ. ΙΑ' (1914) σ. 174 κ. ἐ. καὶ ἐν χωριστῇ τεύχει. — Μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Α' Πανιονίου Συνεδρίου ἐξέδωκε καὶ «Ἱστορικὰ Πάρεργα. Α'. Ἀνέκδοτον ἐγγράφον ἀναφερόμενον εἰς τὸν λόρδον Γουίλφορδ. — Β'. Ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γαρουσία τοῦ Ἠνωμένου κράτους τῶν Ἰονίων νήσων» ἐν τῇ Ἑπταημερίδι τοῦ Παργασσοῦ τοῦ 1915.

² Κωνσταντίνου Σακελλαροπούλου Ἑγχειρίδιον ἐλληνικῆς παλαιογραφίας. Ἐν Μελέτῃ. 1887. — Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη «Τίς ἢ ὠφέλεια τῆς ἀρχαιολογίας ἐν γενεῇ. Ὑπόμνημα ἀναγνωσθὲν τῇ 12 Ἀπριλίου 1846, εἰς τὴν Ἐταιρείαν τῶν φιλομαθῶν. Ἐν Κερκύρᾳ 1848.

ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν τειχῶν τῆς Ζακύνθου λατινιστὶ ἤδη τῷ 1756¹. Τῷ δὲ 1811 ἔγραψεν ἰταλιστὶ ὁ κόμης Παύλος Μερκάτης «Δοκίμιον ἱστορικὸν καὶ στατιστικὸν περὶ τῆς πόλεως καὶ νήσου Ζακύνθου»². Ἄλλ' οὐδέτερος τούτων ἦτο προωρισμένος νάναχθῆ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν σφαῖραν τῆς ἱστοριογραφίας.

Ὁ δὲ Λούντζης ἀπ' ἐναντίας ἐπέχει αὐτόχρομα ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ ἑπτανησιακῇ ἱστοριογραφίᾳ. Ὁ ἐκ Ζακύνθου εὐπατρίδης δὲν περιορίζεται εἰς τὰ ἱστορίματα τῆς πατρῴου νήσου, ἀλλὰ περιλαμβάνει ἐξ ἀπόπτου συμπάσας τὰς νήσους τοῦ Ἴονίου κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους τῆς βενετοκρατίας, τῆς ἀρχῆς τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων καὶ τῆς ἑπτανήσου πολιτείας, εἰς ἃς ἀναφέρονται αἱ τρεῖς αὐτοῦ χωρισταὶ συγγραφαί³. Αὐταί, καίπερ γραφεῖσαι ἐν τῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ, ἦν ὁ Λούντζης ἐχειρίζετο μετ' εὐκολίας καὶ γλαφυρίας, ἐλέγχουσι τὸν φιλόστοργον Ἕλληνα, ὁμολογοῦντα μὲν μετὰ φιλαληθείας καὶ οὐκ ἀγνωμόνως τὰγαθὰ τῆς ξένης κυριαρχίας, ὅπου διαγινώσκει τοιαῦτα, ἀλλὰ μὴ τυφλώττοντα πρὸς τὰ πταίσματα αὐτῆς καὶ οὐδέποτε ἀπομακρυνόμενον τῆς ἐθνικῆς ἀπόψεως, εἰς ἣν ἀπέδλεπεν ἤδη ὁ Ἴόνιος λαός. Λίαν χαρακτηριστικὰ τῶν τάσεων αὐτοῦ τούτων εἶνε ὅσα αὐτὸς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ τῆς συγγραφῆς Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ τῆς βενετοκρατίας. «Ἡθέλησα, λέγει, νὰ ἐξερευνήσω, ἃς μοι ἐπιτραπῆ νὰ το εἶπω, τοὺς τάφους τῶν πατέρων μου, καὶ πῶς, ἐν ἣ δὲν προσεδόκων βεβαίως νάνεύρω ἐν αὐτοῖς θησαυροῦς, δὲν εὖρον ὅμως ἐν αὐτοῖς οὐδὲ ἀλύσεις ὅπουδῆποτε συνεσωρευμένας. Χωρῶν δὲ περαιτέρω ἐν ταῖς ἐρεύναις μου καὶ ὁσημέραι ἐνθαρρυνόμενος, ἐνόησα, ὅτι στοργῇ πατριωτικῇ μοι ἐπέβαλλε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἄρω ἐκ τοῦ μέσου τὰς ψευδεῖς γνώμας, δι' ὧν οὐχὶ ὀπανίως καὶ πάντοτε πικρῶς, προσεδάλλετο τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο, ὅπερ πᾶς λαός, εἴτε μέγας ὢν εἴτε μικρός, πρέπει νὰ ἔχη περὶ ἑαυτοῦ. Ἄλλ' οὐχ ἴττον προσετέθη καὶ ἄλλη τις σκέψις, ἡ ἐξῆς. Νῦν ὅτ' ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν

¹ De Zacynthi antiquitatibus et fortuna commentarius. Ἐν Βενετίᾳ. 1756.

² Saggio storico-statistico della città ed isola di Zante compilato... nell'anno 1811. Ἄνευ τόπου ἐκτυπώσεως.

³ Della condizione politica delle isole Ionie sotto il dominio Veneto. Ἐν Βενετίᾳ. 1858.— Storia delle isole Ionie sotto il reggimento dei repubblicani francesi. Ἐν Βενετίᾳ. 1868.— Della repubblica settinsulare. Ἐν Βονωνίᾳ. 1863.

ἡμετέραν τύχην, ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐκεῖνου τοῦ μέλλοντος, δύναμαι νὰ εἶπω, ὅπου ἡ θεία πρόνοια ἐπιτάσσει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μετ' εὐσταθείας χωρὶς νὰ ὀργιζώμεθα, ἂν, πρὶν ἢ ἐκείνη παραχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τοιοῦτο μέλλον, θέλῃ νὰ δοκιμάσῃ ἡμᾶς, ἀξιοῦσα περὶ ἡμῶν ἀνδρείαν, ἀρετὴν καὶ ποικίλους ἀγῶνας. ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ μοὶ ἐφάνη, πρόσφορον νάναμνησθῶ τῶν θανόντων καὶ νὰ περιγράψω τί ἐκείνοι ἐκέκτηντο ὑπὸ ἔποψιν πολιτικῆς διακοπήσεως, ὅπως ἐν τῇ πεπωμένῃ ὥρᾳ, καθ' ἣν πρέπει πάντως νὰ συγκροτηθῆ ἡ μεγάλη, ἑλληνικὴ οἰκογένεια, αἱ διάδοχοι αὐτῶν μὴ προαισθανθῶσιν ἑαυτοὺς ἐστερημένους ἀγαθῶν.»

Τὸ κύριον μέλημα τοῦ Λούντζη εἶνε κατὰ ταῦτα ἡ παράστασις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἰονίων κατὰ τὰς τρεῖς εἰρημένους περιόδους. Εἶνε κυρίως ἱστοριογράφος πολιτικός. Ἀλλὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ δὲν διαγράφει ἀξιωματικῶς ἐκ τῶν προτέρων, ἀπ' ἐναντίας δὲ στηρίζει αὐτὴν ἐπὶ τῶν πηγῶν. Ἐὰρχεια τῆς Βενετίας, ὅπου ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιότατα πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐργασθεῖς¹, καὶ τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κερκύρας, αἱ σύγχρονοι τῶν γεγονότων ἐφημερίδες, τὰ αἰκεῖα διπλωματικά ἐγγράφα εἶνε αἱ πηγαί, ἐξ ὧν ἀντλεῖ τὴν ὕλην αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν περιορίζεται εἰς μόνον τὸν πολιτικὸν βίον καὶ εἰς τὰς διπλωματικὰς σχέσεις· οὐχ ἴττον στρέφει τὸ βλέμμα εἰς τὰς διαφορὰς τάξεις τὰς ἀπαρτιζούσας τὸν Ἰόνιον λαόν, εἰς τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας. Μειοῦνται δ' αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ Λούντζη, ὅστις πλὴν τῆς ἱστοριοδιφικῆς δεξιότητος διεκρίνετο καὶ ἐπὶ τῇ τέχνῃ τῆς ἱστορικῆς συνθέσεως, ἐκ τοῦ ὅλως μικροῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸν φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν βίον τῶν ἑπτανησίων κατὰ τὰς περιόδους, ἃς ἐξιστόρησε, καὶ ἐκ τοῦ μειονεκτήματος, ὅτι παρὰ τὴν ἀνεγνωρισμένην αὐτοῦ φιλοπατρίαν δὲν ἤψατο τῶν ζητημάτων τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀλληλεγγύην τῶν ἑπτανησίων πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἐν τοῖς χρόνοις περὶ ὧν ἔγραψε. Κατὰ ταῦτα αἱ ἄλλως ἀρίσται αὐτοῦ συγγραφαὶ παρουσιάζουσιν τι τὸ μονομερές καὶ χασματικόν.

Ὅλως διάφορος τοῦ Λούντζη εἶνε ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Παναγιώτης Χιώτης, τέκνον τοῦ λαοῦ, μόνον κοινὸν πρὸς τὸν Ζακύνθιον εὐπατρίδην ἔχον τὴν γενικωτέραν περὶ τὰ τῆς ἑπτανήσου ἐνασχόλησιν, εἰς ἣν ἤχθη ἀπὸ τῆς προηγηθείσης ἱστορικῆς μελέτης τῶν κατὰ τὴν

¹ Ἰδὲ Σπύρ. Η. Αὐμπρόν. Ἱστορικὰ μελετήματα. Ἐν Ἀθήναις. 1881 σ. 177.

Ζακύνθου, καὶ τὴν ἐπ' ἰσχύς μετὰ ζήλου ἐξερεύνησιν τῶν πηγῶν τούτων. Ταύτην δὲν ἐπεδίωξεν ἐν μόνῳ τῷ περιορισμένῳ κύκλῳ τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλὰ περιώδευσε χάριν αὐτῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐργασθεὶς ἐν βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχαίαις¹. Ὁ ζήλος δ' αὐτοῦ οὗτος εἶνε τόσῳ μᾶλλον ἀξιέπαινος καθ' ὅσον ἀφωρμήθη ἀπὸ μικρῶν ἐφοδίων. Ἰπῆρξε τὸ μὲν πρῶτον καθηγητῆς τοῦ Λυκαίου Ζακύνθου ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας, μετὰ δὲ τὴν Ἑνωσιν ἕνεκεν ἐλλείψεως τῶν ἀπαιτούμενων τυπικῶν προσόντων ἀπλοῦς ἐλληνοδιδάσκαλος καὶ συνάμα ἔφορος τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης τῆς νήσου. Οὐδὲν δεικνύει καταφανέστερον τὴν μικρὸν ἀπέχουσαν ἐνδεῆσιν αὐτάρκειαν τοῦ ἀκαμάτου ἐκείνου λογίου ἢ αὐτῆ ἢ ἐξωτερικῆ ὄψις τῆς σειρᾶς τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ², ὧν οἱ πρῶτοι μάλιστα τόμοι εἶνε τετυπωμένοι ἐπὶ χάρτου εὐτελοῦς καὶ κατὰ πρωτόγονον τυπογραφικὸν τρόπον, μαρτυροῦντα οὐ μόνον τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν τυπογραφείων τῆς Ζακύνθου πρὸ τῆς εὐδοκίμησεως τοῦ «Παρνασσού» τοῦ τὴν φιλοκαλίαν ἐπιδιώξαντος Στεργίου Ραφτάνη, ἀλλὰ καὶ τὴν στενοχωρίαν, μεθ' ἧς ἐξωκονόμει τὰ ἐξοδα τῆς ἐκτυπώσεως ὁ λιτός, ἀλλὰ καρτερικὸς συγγραφεὺς, ὅστις δὲν ὠκνησε καὶ νὰ στοιχειοθετήσῃ ποτὲ αὐτὸς τινὰς τῶν σελίδων τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ ἔργων.

Ὁ Χιώτης δὲν μάρτυρεῖ ἀνεπτυγμένην τέχνην συνθέσεως, ἢ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ, φιλοτιμηθέντος νὰ εἰσαγάγῃ ἐν ταῖς πρώτοις εἰς τὴν ἑπτανησιακὴν ἱστοριογραφίαν τὴν ἐλληνικὴν, εἶνε, ἰδίως ἐν ταῖς ἀρχαιότεροις τῶν ἔργων, ἀνεπίστατος, ἐνίοτε σφαλερὰ καὶ πάντοτε ἀτημέλητος καὶ ἀπειρόκαλος. Δὲν διακρίνονται ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ τὰ καίρια τῶν ἐπεισοδιακῶν καὶ δευτερευόντων, καὶ ἐπικρατεῖ δυσαναλογία ἐκθέσεως ἐκείνων καὶ τούτων· διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων αὐτοῦ συμβαίνει νὰ πάσχη τις τὸ τῆς γερμανικῆς παροιμίας, νὰ βλέπῃ πολλὰ δένδρα, ἀλλ' οὐχὶ τὸ δάσος (vor lauter

¹ Ἐκ τῆς περιοδείας αὐτοῦ ταύτης, καθ' ἣν ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ταυρίνου, ἀπέρρευσε σὺν ταῖς ἄλλοις τὸ ὀλιγοσέλιδον αὐτοῦ φυλλάδιον *Cenni sopra alcuni codici greci che si trovano nelle biblioteche d'Italia*, Ἐκδ. γ'. Ἐν Σιένη. 1861. Ἐκδ. δ'. Αὐτόθι. 1862. Ἠρδλ. Νέον Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Θ' σ. 466.

² Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα τῆς νήσου Ζακύνθου. Δύο τόμοι. Ἐν Κερκύρα. 1848 καὶ 1858.—Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου 1500-1815. Ἐν Κερκύρα. 1863.—Ἱστορία τοῦ Ἰονίου κράτους ἀπὸ συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐνώσεως 1815-1864. Δύο τόμοι. Ἐν Ζακύνθῳ. 1874 καὶ 1878.—Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου. Ἐν Ζακύνθῳ. 1887.

Bäumen den Wald nicht sehen). Ἐν τῷ συνόλῳ δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Χιώτης εἶνε πολὺ μᾶλλον χρονογράφος ἢ ἱστορικός. Ἀλλὰ παρὰ πάσας τὰς ἐλλείψεις ἕνεκα τῆς ἐπιμελείας περὶ τὴν λεπτολόγον ζήτησιν τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν αἷς ἐθησαύρισε πολύτιμον ὕλικόν, θεόμιμον νέας ἐπεξεργασίας, ἄνευ μὲν μεγάλης κριτικῆς, ἀλλὰ μετ' εὐσυνειδησίας περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων, θὰ ἐξακολουθήσωσιν ὄντα πάντοτε χρήσιμα.

Ὅτι εἴπομεν περὶ τοῦ Χιώτη ἰσχύει καὶ περὶ τῶν «Φιλολογικῶν ἀνεκδότων Ζακύνθου» (ἐν Ζακύνθῳ 1880) τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νικολαίου Κατραμῆ, ἐν αἷς συνελέχθη οὐκ ὀλίγη ὕλη, ἀναφερομένη εἰς τὸν πνευματικὸν μάλιστα βίον τῆς Ζακύνθου. Ἐγγράφη δ' ὁ Κατραμῆς πλὴν αὐτῶν καὶ τινὰς ἄλλας χρήσιμους μονογραφίας¹.

Ἰδίαν θέσιν ἀπέχουσιν ἐν τῇ ἑπτανησιακῇ ἱστοριογραφίᾳ τὰ δυστυχῶς ἀτελῆ μείναντα «Ἀπομνημονεύματα πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου ἱστορίας» τοῦ Κοινοταγίτου Λοιμάρδου (Ἐν Ζακύνθῳ. 1870). Ἐν αὐτοῖς ἀντικατοπτρίζεται ὅλη ἢ μέχρι γήρατος ἀπαυστος ἀεικινήσια τῆς πατριωτικῆς ψυχῆς τοῦ πρωτοστάτου τῶν ῥιζοσπαστῶν τῆς Ζακύνθου, καὶ οὐκ ὀλίγα μανθάνομεν περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἀγώνων ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου, ὅπερ ἔχει πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ συμπληρούμενον πεποιθῶμεν ὅτι δὲν ἤθελεν ἔχει καὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἱστορικοῦ εἴδους τῶν Ἀπομνημονευμάτων. Τὰ τοιαῦτα μεταδίδουσι μὲν εἰς ἡμᾶς ζωηρὰν εἰκόνα τῶν δραστηντων ὑπὸ τοῦ διηγουμένου αὐτὰ ὡς ἐν μέσῳ αὐτῶν ζήσαντος, ἀλλὰ καὶ ἐμποιοῦσιν εἰς ἡμᾶς πολλάκις τὴν αἴσθησιν, ὅτι ὁ γράφων φιληθεῖ αὐταρέσκως εἰς τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐπιδεικνύει ἐνίοτε ὑπὲρ τὸ ὅσον ἑαυτὸν καὶ προτρέχει τῆς ἀμερολήπτου κρίσεως τῶν ἄλλων, παρουσιαζόμενος ὡς συνήγορος ἑαυτοῦ καὶ ὑποτιμητῆς, εἰ μὴ κατήγορος, ἄλλων καὶ ἐκεῖ ὅπου πρέπον νὰ δικάσῃ μᾶλλον ἢ ἱστορία. Μικροτέραν δὲ τῶν τοῦ Λοιμάρδου μετὰ τῶν τοιούτων μειονεκτημάτων τοῦ εἴδους ἀξίαν ἔχουσι τὰ τοῦ Γεωργίου Βερνίκου «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς πρώτης Ἰονίου πολιτείας, κυρίως δὲ περὶ τοῦ ἐν ταύτῃ ἐπικρατήσαντος ῥιζοσπαστικοῦ φρονήματος» (Ἐν Κεφαλληνίᾳ 1870)².

¹ Ἱστορικὰ διασκήψεις ἐπὶ τῆς πατρίδος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, Ζακύνθου, ἀρχιεπισκόπου Σλαβωνίου καὶ Χερσῶνος. Ἐν Ζακύνθῳ 1851. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ μάλιστα προσεπάθησεν ὁ Κατραμῆς νὰ ποδείξῃ Ζακύνθον τὸν Βούλγαρον, περὶ οὗ ἄλλως παρέχει τινὰς ἀξίως λόγου κινήσεις.—Ἡ ἐν Νεαπόλει ἐλληνικὴ ἐκκλησία. Ἐν Ζακύνθῳ. 1866.

² Ὁ Βερνίκιος ἐξέβηκε καὶ «Ἐγγράφα ἀναφερόμενα εἰς τὸν ῥιζοσπαστικὸν ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1880.

ὑπὸ τὴν ἀπλὴν δ' ἐπιγραφὴν «Ἀδαμάντιος Κοραῆς» ἐξεδόθη τῷ 1889 ἐν Τεργέστη εἰς τρεῖς τόμους συγγραφὴ τέκνου τῆς Ζακύνθου ἐπιφανοῦς, ἐπὶ μακρότατον χρόνον μακρὰν αὐτῆς βιώσαντος καὶ πολλὰ ὑπηρετήσαντος τὸν ἑλληνισμόν μετὰ τοῦ Κεφαλληνίου Θεαγένου Λιθαδᾶ διὰ τῆς ἐν Τεργέστη ἐκδόσεως τῆς Κλειοῦς, ἐν ἣ ἄλλως οὐκ ὀλίγα ἐδημοσιεύθησαν πρώτότυποι τε καὶ μεταπεφρασμένοι ἱστορικὰ πραγματεῖαι Ἑλλήνων ἐκ πάσης γωνίας ἑλληνικῆς γῆς. Τοῦ «Ἀδαμάντιου Κοραῆ» ὁ συγγραφεὺς Διοκύσιος Θερεϊανὸς, καίπερ ζῶν ἐν πόλει, ἣτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἴτο κέντρον πνευματικόν, ἕνεκα τῆς γλωσσομαθείας αὐτοῦ, τῆς γειτονίας πρὸς τὴν Βιέννην καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγκροτηθείσης πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης, ἣν ὀνήσκων ἐδώρησεν εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίαν, κατώρθωσε νὰ ἐμβαύνη εἰς τὴν μελέτην τῆς πατρῴου ἱστορίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μετὰ σπανίας φιλοπονίας καὶ εὐρύτητος γνώσεως. Καρπὸς δὲ τῶν ταιούτων πολυχρόνων μελετῶν ὑπῆρξε μάλιστα ἡ τὸ ἄνω μνημονευθὲν βιβλίον, ὑπερ εἶνε ἢ ἀρίστη παρ' ἡμῖν μελέτη περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου Χίου. Ἀλλ' ὁ Θερεϊανὸς δὲν περιορίζεται εἰς τὸν Κοραῆν καὶ μόνον. Θέλων νὰ καθορίσῃ τὴν θέσιν τοῦ βιογραφουμένου ἐν τῇ φιλολογίᾳ, καὶ νὰ διαλευκάνῃ τὰ τῆς δράσεως αὐτοῦ, ἀφορμᾶται ἐντεῦθεν εἰς καθολικὴν παράστασιν τῆς τε παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φιλολογικῆς κινήσεως ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ πᾶν μὲν ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Κοραῆ παρέχει εἰς τὸν συγγραφέα τὴν εὐκαιρίαν νὰ διευκρινίσῃ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὰ εἰκεῖα ἔργα ἄλλων, ἢ δὲ πολυσχιδῆς ὁρᾶσις τοῦ Κοραῆ ὡς πατριώτου χρησιμεύει ὡς ἀφετηρία πρὸς ἐξέτασιν οὐκ ὀλίγων ζητημάτων αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Οὕτως ὁ «Ἀδαμάντιος Κοραῆς» τοῦ Θερεϊανοῦ ἐξέρχεται τῶν στενῶν ὁρίων γραμματολογικῆς μελέτης καὶ ἀποβαίνει ἀξία λόγου ἱστορικὴ συγγραφὴ, συντεταγμένη μετὰ περισσῆς πολυμαθείας, ὀρθότητος κρίσεως καὶ ἐν γλώσσῃ καλλιπεῖ καὶ ἐπηκριωμένη.

Πολὺς τέλος ὀφείλεται ἔπαινος, τοῦ λόγου ὄντος περὶ Ζακύνθου, εἰς δύο φιλοπονωτάτους ἐρευνητάς, τὸν ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἐγκατεστημένον Κερκυραῖον κ. Σπυρίδωνα δὲ Βιάζην καὶ τὸν κ. Λεωνίδα Ζώνη. Οὗτοι μετὰ πολλῆς τῆς καρτερίας διὰ πολλῶν μονογραφιῶν, ὧν θὰ

ἴτο μακρὰ ἐνταῦθα ἢ ἀναγραφῆ, διεφώτισαν πλεῖστα ὄσα καθ' ἕκαστα τῶν κατὰ τὴν Ζακύνθον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γενικώτερον τὴν Ἑπτάνησον καθ' ἑαυτὴν τε καὶ ἐν σχέσει πρὸς τε τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ δὲ Κεφαλληνία ἀρχεται τῆς ἱστοριογραφικῆς κινήσεως διὰ στιχουργήματος ἱστορικοῦ, γεγραμμένου ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀνθίμου Διακρούση καὶ περιγράφοντος τὸν μεταξὺ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων πόλεμον τὸν ἀπολήξαντα τῷ 1669 εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἡρακλείου¹. Συμμετέχει δ' ἄλλως ἢ Κεφαλληνία τῆς ἱστορικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ κινήσεως διὰ συγγραφῶν τοῦτο μὲν ἐργασθέντων ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοῦτο δὲ δρασαντων ἐν Ἀθήναις, περὶ ὧν θέλομεν πραγματευθῆ παρακατιόντες κοινῇ μετὰ τῶν καταγομένων ἐξ ἄλλων Ἰονίων νήσων, ἀλλ' ἐπ' ἴσης κέντρον τῆς πνευματικῆς αὐτῶν παραγωγῆς ἐχόντων τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Ἀρχεται δ' ἐν Κεφαλληνίᾳ ἢ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρῴου νήσου ἐνασχόλησις ἤδη ἐνωρίς.

Πρῶτον συναντῶμεν ὡς Κεφαλλῆνα ἱστοριογράφον τὸν Μαρῖνον Πινιατόρον. Οὗτος πρῶτον μὲν ἔγραψε τῷ 1804 ὑπομνήματα περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ οἴκου (Memorie della famiglia Pignatorte), ἐν οἷς συμπεριελήφθησαν καὶ πολλὰ ἄλλα εἰδήσεις περὶ διαφόρων προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς Κεφαλληνίας ἐπὶ τῆς βενετοκρατίας, εἶτα δὲ συνέγραψε τὰς Memorie critiche e storiche dell' isola di Cefalonia dai tempi eroici alla caduta della Repubblica Veneta. Τὴν ἀξιόλογον ταύτην συγγραφὴν πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν σύνταξιν αὐτῆς ἐξέδωκεν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1887 ὁ εὐπαιδευτος υἱὸς τοῦ συγγραφέως Νικόλαος Πινιατόρος, μὴ συμπεριλαβὼν δυστυχῶς εἰς τὴν ἐκδοσιν τὸ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον Storia della caduta della Repubblica Veneta fino alla Costituzione del 1817.

Ἰταλιστὶ δὲ συνεγράφη καὶ ἡ κεφαλληνιακὴ ἱστορία ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1883 ἢ συνταχθεῖσα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ γλώσσῃ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Λοβέρδου (Storia dell' Isola di Cefalonia 1829-1883), ἐκδοθεῖσα δ' ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει τοῦ Παύλου Γρατσιαίου ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1888 καὶ πλουτισθεῖσα ὑπὸ πολλῶν ἀξιολόγων σημειώσεων ὑπὸ τοῦ Γερασίμου Λοβέρδου.

¹ Διήγησις διὰ στοιχείων τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ γενομένου. Ἐκδ. α' ἐν Βενετίᾳ 1667. Ἐκδ. β' αὐτόθι 1679. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀνατυπώθη ὑπὸ Ἀγαθαγγέλου Σηρουχάκη (Ὁ Κρητικὸς πόλεμος. Ἐν Τεργέστη. 1908).

¹ Τοῦ αὐτοῦ ἔργα εἶνε «Ὀλίγα περὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων» (Ἐν Τεργέστη. 1868) καὶ αἱ «Φιλολογικαὶ ὑποτυπώσεις» (Ἐν Τεργέστη. 1885).

Ἐξαιρέτοι δὲ εἶνε αἱ «Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας συγγραφεῖσαι ὑπὸ Ἀνθίμου Μαζαράκη ἱερέως καὶ διδασκάλου τοῦ Φλαγγινιανοῦ φροντιστηρίου» (Ἐν Βενετία. 1843). Ἐν τῷ ἀξιολόγῳ τούτῳ ἔργῳ, ὑπερ ἰταλιστὶ μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Νικολάου Θωμασαίου¹, βιογραφοῦνται σὺν τοῖς ἄλλοις ὁ Κωνσταντῖνος Γεράκης ἐκεῖνος ὁ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἀναδειχθεὶς πρωθυπουργὸς τοῦ Σιάμ καὶ ὁ διάσημος μηχανικὸς Μαρτῖνος Χαρθούρης ὁ κατορθώσας τὴν μετακομίσιν εἰς Πετρούπολιν τὸν κολοσσιαῖον βράχον, ἐφ' οὗ ἐστήθη ὁ πελώριος ἀνδριάς Πέτρου τοῦ μεγάλου.

Ἐνταῦθα δὲ μᾶλλον ἢ μεταξὺ τῶν ἐν Ἀθήναις βιωσάντων Ἑπτανησίων, περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος, ἅτ' ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πόλει διατρίψαντος τὸ πλεῖστον τοῦ βίου, ἀλλ' ἀδιασπάστως πρὸς τὴν πατρίον Ἑπτάνησον ἔχοντος ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, προτιμῶ τὴν μνημονεύσω τοῦ Κεφαλλήνου Γερασίμου Μαυρογιάννη. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ διατριβὴ περὶ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἡ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὑπ' αὐτοῦ διεύθυνσις τοῦ Πολυτεχνείου ἐπέδρασαν οὐ μικρὸν ἐπὶ τὰ δύο αὐτοῦ ἱστορικὰ ἔργα. Τούτων ἡ «Ἱστορία τῶν Ἰονίων νήσων ἀρχομένη τῷ 1797 καὶ λέγουσα τῷ 1815» εἶνε μὲν ἔργον ἀξίον ἀναγνώσεως καὶ διδασκτικώτατον περὶ ἐποχῆς λίαν ἐνδιαφερούσης, ἰδίως ὡς πρὸς τὰ κεφαλληνικά πράγματα, περὶ ὧν οὐκ ὀλίγα ἴδια ἐκφέρει ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ἐπικρατεῖ ἐν αὐτῷ ὁ δημοσιογραφικὸς χαρακτήρ, ἔστις δὲν εἶνε πάντοτε ὁ ἀριστος ἐν ἔργοις ἱστορικοῖς. Ἡ δὲ συγγραφή τοῦ Μαυρογιάννη ἢ ἐπιγραφομένη «Βυζαντινὴ τέχνη καὶ Βυζαντινοὶ καλλιτέχναι» (Ἐν Ἀθήναις. 1893) δὲν περιέχει πολλὰ πορίσματα ἰδίας μελέτης, στηριζομένη κυρίως εἰς τὸ ἔργον τοῦ Bayet, ἀλλὰ περιλαμβάνει οὐχ ἥττον ἀξιόλογον ἐπεκδρομὴν εἰς τὴν μεταγενεστέραν βυζαντινίζουσαν ἑλληνικὴν τέχνην, περὶ γενικά τινα μὲν μόνον περιοριζομένην, ἀλλ' ἐπαινετὴν, ἅτε γραφεῖσαν ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς ὀλίγοι ἀκόμη ἤσυχολοῦντο παρ' ἡμῖν περὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀξιόλογος δὲ εἶνε καὶ ἡ περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου μονογραφία τοῦ Κεφαλλήνου Γερασίμου Κ. Μαζαράκη².

Μετὰ μεγάλῃς δ' ἐπιβολῆς, μακρὰ καταναλώσας ἔτη τοῦ βίου πρὸς

¹ Vite degli uomini illustri dell' isola di Cefalonia scritte da *Antonio Mazarakis* sacerdote, e maestro nel collegio Flanginiano, tradotte dal greco in italiano da *V. Tommaseo*. Ἐν Βενετία. 1843.

² Μητροφάνης Κριτόπουλος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κατὰ τοὺς κώδικας τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλας πηγὰς. Ἐν Καίρῳ. 1884.

περισυλλογὴν τῆς ὕλης καὶ ἐξερεῦνησιν τῶν πηγῶν, ἐπελάβετο τῆς ἐξετάσεως τοῦ περελθόντος τῆς Κεφαλληνίας ὁ κ. Ἠλίας Τσιτσέλης ἐν τοῖς «Κεφαλληνιακοῖς Συμμίκτοις». Αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἔργου τοῦ κ. Τσιτσέλη μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν προέθετο σκοπὸν τὴν συστηματικὴν μελέτην καὶ ἐν συνθέσει ἀναπαράστασιν τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς πατρίου νήσου, ἀλλ' ἠθέλησε τὴν περισυλλέξῃ σύμμικτον ὕλην συμβάλλουσαν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ λαογραφίαν αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν προκείμενος ἡμῖν πρῶτος τόμος, δημοσιευθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1904, περιλαμβάνει βιογραφίας Κεφαλλήνων ἢ ἀνδρῶν δρασάντων ἐν Κεφαλληνίᾳ ἢ ὅπωςδῆποτε συνδεομένων πρὸς τὴν νήσον³, ὁ δὲ προαγγελθεὶς δεύτερος τόμος, οὐ εὐχόμεθα τὴν ταχεῖαν δημοσίευσιν, θὰ περιέχῃ συμβολὰς εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ πολιτικὸν βίον τῆς Κεφαλληνίας, ἀπογραφὰς καὶ στατιστικὰς⁴.

Τέλος ὡς μνημονευθῶσιν ἐνταῦθα καὶ τὰ «Ἀπομνημονεύματα ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἱστορίας ἢ ἱστορικὸν ἐπεισόδιον ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν δρασάντων προσώπων πρὸς ἐπίτευξιν τῆς μεγάλης ἰδέας» τοῦ Σπυριδῶνος Μαλάκη (Ἐν Ἀθήναις. 1895). Ὁ συγγραφεὺς εἶνε περίεργος τύπος ἐξ ἐκείνων, οὗς τρόπον τινὰ ἔχει τὸ προνόμιον τὴν παράγῃ ἐξαιρετικῶς ἢ Κεφαλληνία. Λεπτουργὸς ἐξ ἐπαγγέλματος ἦτο συγχρόνως θεράπων τῶν Μουσῶν, ἐκδοὺς πατριωτικὰ στιχουργήματα, καὶ θερμὸς ῥιζοσπάστης καὶ μεγαλοϊδεάτης. Ὑπὸ τὴν δευτέραν ταύτην διπλὴν ιδιότητα προέβη εἰς περιεργοτάτας ἀποκαλύψεις περὶ τῶν ἐνωτικῶν ἐνεργειῶν, ἐκτιθεμένων μετ' ἀφελείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ περισσοῦ πάθους ἐναντίον ἀντιπάλων καὶ ὀρμῆς προερχομένης ἐκ τοπικῶν ἀντιζηλιῶν, καὶ περὶ τῶν μετὰ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Ἰωσήφ Γαριβάλδη ἐλευθερωτικῶν ὑπὲρ τοῦ ἀλυτρώτου ἑλληνισμοῦ συνεννοήσεων πατριωτικῆς οἰμάδος, ἧς μετεῖχον πλὴν τοῦ Κεφαλλήνου λεπτουργοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Λαμβάρδος, ὁ Κεφαλλῆν καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Φραγκίσκος Πυλαρινὸς, ὁ ἐμὸς πατήρ καὶ τινες ἄλλοι.

Ἡ δὲ μικρὰ Λευκὰς ἐπέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ ἱστοριογραφικῇ κινήσει τῆς Ἑπτανήσου. Ἦδη ἀρχομένου τοῦ δεκάτου αἰῶνος εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ τὸν Δημήτριον Πειριτσόπουλον διατρέποντα περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ νομισματολογίαν τῆς νήσου⁵. Ποικίλα δὲ καὶ διάφορα

³ Ἰσα Νέον Ἑλληνομνημῶνα Τόμ. Α' σ. 125.

⁴ Αὐτόθι: Τόμ. Γ' σ. 235.

⁵ Saggio storico sulle prime età dell'Isola di Leucadia nell'Ionio. Ἐν Φλωρεντία. 1814.— Saggio storico sull'età di Leucadia sotto il dominio de' Romani e successivi conquistatori. Ἐν Βενετία. 1824.— Seguilo

τὴν ἀξίαν ὑπῆρξαν τὰ ἔργα τοῦ πολυῖστορος Λευκαδίου Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ, ὧν ὀλίγα μόνον δύνανται νὰ ὑποστῶσι τὴν βᾶσαν ἀυστηρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως¹.

Ἄλλ' ἡ Λευκὰς ὑπῆρξε καὶ ἡ γενέτειρα τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ὅστις ἐν τῇ ἐξάρσει τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ λύρας δὲν ἀπηξίωσε νὰ συνδυάσῃ τὰ ἄδρα αὐτοῦ ἐπιτὸς τὴν ἱστορικὴν μελέτην τῶν μεγάλων μορφῶν, αἵτινες ἀπετέλεσαν τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ θέμα, καὶ τοῦ βίου τοῦ ἔθνους ἐν ταῖς χρόναις τῶν ἄρματωλῶν. Αὐτῇ ἡ ἰδέα, ἣν ὁ Βαλαωρίτης εἶχε σχηματίσει περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ποιήσεως παρ' ἡμῖν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας. «Θεμέλιον, λέγει ἐν τῇ προλόγῳ τῆς Κυρᾶς Φροσύνης», πρέπει νὰ εἴνε ἡ πιστὴ ἐξιστορία τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διγενετὴς τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλῃ». Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Προλεγομένοις τοῦ Διάκου ὁμολογεῖ, ὅτι «Ἱστορία λοιπὸν, τουτέστιν ἀλήθεια, εἶνε ἡ κυριώτερα βᾶσις τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως, καὶ ὀδυνηρὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον εἶνε ὁσάκις ἐκ τῶν περιστάσεων τῆς ἐποχῆς ἢ τῆς ὀλιγορίας τῶν χρονογράφων τινὰ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων γεγονότων ἐκτίθενται ἀνακριδῶς καὶ συγκεχυμένως».

Καὶ ὁ ἐπὶ ἐπέβληθη ὁ Βαλαωρίτης, καθ' ἃ παρετήρησα ἤδη ἀλλαγῶν, εἰς πάντα τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐπιστήμονος ἱστορικοῦ, οὐδαμῶς ὀκνήσας πρὸς τὸ ἐπίπονον ἔργον τῆς ἐξερευνήσεως ἐποχῆς σκοτεινῆς καὶ μόλις ἀσαφῶς γνωστῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διπλῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἱστορικοῦ του σταδίου ὡς ἱστοριοδίφης τε καὶ ἱστοριογράφου ἀντελή-

delle medaglie Leucadie. Ἐν Παδοῦ. 1815.— Illustrazione di una medaglia inedita di Leucade. Ἐν Παδῶ. 1821.— Illustrazione di una medaglia d'Itaca. Ἐν Κερκύρα. 1823.

¹ Su le tre città conosciute anticamente sotto il nome di Leucade Ἐν Βενετίᾳ. 1830.— Mémoires biographiques sur le président de la Grèce, le comte Jean Capodistrias. Ἐν Παρισίαις. 1837.— Πολιτικά σύμματα χρησιμεύοντα ὡς μαρτυρίαι τῶν ἱστορικῶν συμβάντων τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις. 1840.— Notizie storico-biografiche sul colonello Demetrio Callergi. Ἐν Κερκύρα. 1843.— Notizie biografiche-storiche su Federico conte di Guilford. Βιογραφικὰ ἱστορικὰ ὑπομνήματα περὶ τοῦ κόμητος Φρειδερίκου Γυλφορδ. Ἐν Ἀθήναις. 1846.— Sù la scoperta di Tomi, città ellenica nel Ponto Eussino. Ἐν Ἀθήναις. 1853.— La Bulgarie ancienne et moderne sous le rapport géographique, historique, archéologique, statistique et commercial. Ἐν Πετρούπολει. 1856.— Biographie de l'archevêque Eugène Bulgari. Ἐν Ἀθήναις. 1860.— Biografia del cavaliere Andrea Mustoxidi. Ἐν Ἀθήναις. 1860.— Les douze années du règne d'Alexandre II empereur de Russie. Ἐν Λειψίῳ. 1867.

φθη τοῦ ἔργου τοῦ ποιητικῶς. Καὶ ἀναδιφῶν καὶ ἱστοριογραφῶν μετὰ προτιμήσεως ἠσχολήθη περὶ τὴν ἀναπαράστασιν προσώπων μᾶλλον ἢ πραγμάτων, καὶ ὁῖοι τοιούτων ἐν οἷς ἐμφανίζεται ἰδιάζων τις τύπος, ἐν οἷς ἀπεικονίζεται ἰδιαίτερός τις χαρακτήρ. Ἔχει δὲ καὶ τὴν δύναμιν ὁ Βαλαωρίτης νὰ παριστάνῃ ζωηρότατα τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεχθέντας ἄνδρας καὶ διὰ τῆς γραφίδος αὐτοῦ νὰ ἐμποιῇ αὐτοῖς οἶον τὴν καθαρότητα τῶν γραμμῶν ἀττικοῦ ἀναγλύφου. Οἱ ἄνδρες, ὧν ἐπελάβετο ἡ γραφὴ ἢ ἡ μούσα τοῦ Ἀριστοτέλους, βάλουσι ὑφ' οἶον εὐγλυπτοὶ ἀνδριάντες ἐπὶ βάθρων εὐσχήμεων¹.

Ἀλλὰ τὸ καύχημα τῆς Λευκάδος ὑπὸ ἑποψίν ἱστοριογραφικὴν εἶνε ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, ὁ υἱὸς τοῦ Λευκαδίου τραγικοῦ Ἰωάννου. Ὁ πολυμαθὴς καὶ πολύτροπος λόγιος, ὅστις ὑπῆρξεν ἄμα ἱστορικός καὶ λαογράφος, μελετητὴς καὶ ἐκδότης μεσαιωνικῶν ἐγγράφων, γλωσσολόγος καὶ μυθιοστοριογράφος, εἶνε Πρωτεύς ἐξέχων ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν λογοτεχνίᾳ. Ἐμφορούμενος διανοίας εὐπετοῦς καὶ γενικότητος πνεύματος, ἐξήλθεν οἶον μεθ' ὀρμῆς ἐκ τοῦ στενοῦ ὀρίζοντος τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἐτρέπη πρὸς θέματα πανελλήνια, καὶ ἀφῆκε τὴν φαντασίαν αὐτοῦ νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου δυσμικῶς μὲν πρὸς τὴν νότιον Ἰταλίαν, ὅπως μελετήσῃ τὸν ἐν αὐτῇ μεσαιωνικὸν ἑλληνισμὸν, ἀνατολικῶς δὲ πρὸς τὸ Μυρτιῶν πέλαγος, ὅπως παραστῇ μάρτυς καὶ ὑμνητὴς τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνων τῆς βενετοκρατούμενης Κρήτης.

Ὁ Ζαμπέλιος ἀντελήφθη τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐνιαίου τινὸς ἔλου. Ἀνεζήτησε τὰς ἀρχὰς τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ βυζαντιακῇ καὶ συνέδεσε τοῦτον πρὸς τὸν ἀρχαῖον. ἠθέλησεν οἶον δι' ἱστορικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀνασκαφῆς νὰ εὕρῃ τὸν Ἑλληνα ὑπὸ τὸν νομιζόμενον Ῥωμαῖον τοῦ Βυζαντίου. Ἡ μελέτη αὐτοῦ δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν μεγάλων καὶ καταφανῶν ἀποδείξεων, εἰς τὴν ἐπίδειξιν τετελεσμένων γεγονότων. Ἐπεδίωξε νὰ εὕρῃ τεκμήρια τοῦ ἐνιαίου ἑλληνικοῦ βίου ἐν τῇ ἀθιανῇ διὰ τῶν αἰώνων συνεχείᾳ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν τῇ ἀδιασπᾶστῳ ἀλύσει τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἄδοντος ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Διὰ τοῦτο συνεδυσάσθη ἐν αὐτῇ ὁ ἱστορικός πρὸς τὸν λαογράφον καὶ τὸν γλωσσολόγον. Καὶ πολλὰ μὲν τῶν γνωμῶν αὐτοῦ περὶ δημόδους ποιήσεως καὶ γλώσσης δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σήμερον αὐθαί-

¹ Σπυρ. Π. Λάμπρου «Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ὡς ἱστορικός» ἐν Λόγοις καὶ Ἄρθροις (Ἐν Ἀθήναις 1902) σ. 574 κ. ἔ.

ρεται ἢ ἀκηρχαιωμένοι μετὰ τὴν ἐπέκτασιν καὶ ἐκδάθουσιν τῶν οἰκείων μελετῶν, ὡς αὐθαίρετος ἐξελέγχεται ὡς ἐκδότης δημοτικῶν ἁσμάτων, αὐτογνωμόνως καὶ ἀκρίτως ὑπ' αὐτοῦ μεταβαλλομένων¹. Ὡς γλωσσολόγος δ' ἐξηλέγχθη ἀποτυχῶν ἐν τῇ οὐκ ὀλίγον κατακριθεῖσθαι γλωσσολογικῇ συγγραφῇ αὐτοῦ *Parlers grecs et romans*², ὡς ἱστοριοδίφης δὲ καὶ ἐκδότης μεσαιωνικῶν κειμένων δὲν εἶχε τὴν ἀναγκαίαν παλαιολογικὴν προπαιδείαν. Οὕτως ἀνεπαρκεστάτη ὑπῆρξεν ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ χειρογράφων ἐν Ἰταλίᾳ, ὡς ἔλεγεν, ἀποκειμένων ἀντιγραφή τῶν ἐν δημοῦδι γλώσση ποιημάτων τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρχωρηθέντων εἰς τὸν Μαυροφρύξην καὶ ὑπὸ τούτου ἐκδοθέντων ἐν τῇ Ἐκλογῇ μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τὰ δὲ μεσαιωνικὰ ἑλληνικὰ κείμενα τὰ ἐκδοθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ζαμπελίου ἐν τοῖς ἀξιολόγοις Ἰταλοελληνικοῖς ἀνεγνώσθησαν μὲν ἀκριβέστερον ἢ ὑπὸ Ἰταλῶν ἐρευνητῶν, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχουσι τῆς ἀκριβείας ἐκείνης, ἣν ἀπαιτεῖ ἢ ἐπιστήμη.

Ἄν δ' ἐξετάσωμεν τὸν Ζαμπέλιον ὡς ἱστορικόν, ὑπάρξας οὗτος τῶν πρώτων Ἑπτανησίων τῶν μετ' ἐθνικῆς στοργῆς χειρισθέντων τὸν Ἑλληνα λόγον ἀντὶ τῆς τέως συνήθους παρὰ τοῖς Ἰονίοις ἰταλικῆς καὶ γράψας τὴν ἑλληνικὴν μετὰ ζωηρότητος καὶ λεκτικοῦ πλούτου, ἐνίοτε δὲ καὶ δημιουργικῆς τόλμης, καίπερ πολλάκις σφαλόμενος περὶ τὴν ὀρθοεπὴ αὐτῆς χρῆσιν, ἀνεδείχθη τῶν ἐξοχωτάτων παρ' ἡμῖν ὑποφητῶν τῆς Κλειοῦς. Εἰς αὐτὸν κυρίως ὀφείλεται, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Ἄγγλου Emerson καὶ τοῦ Γερμανοῦ Zinkeisen, ἢ διάγνωσις τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνότητος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς σημασίας τῆς εἰκονομαχίας ὡς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς³. Διὰ δὲ τῆς συνήθους παρ' ἡμῖν ἀποδό-

¹ Εἰς τὸν κ. Ν. Γ. Πολίτην ἔχω πρὸ ἐτῶν δωρῆσαι τὰ πρωτόγραφα δημοτικῶν ἁσμάτων καταγραφέντων πιστῶς ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ἐν Κερκύρα καὶ δοθέντων εἰς τὸν Ζαμπέλιον χάριν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης συλλογῆς. Ἡ παραβολὴ αὐτῶν πρὸς τὰ παρὰ τῇ Ζαμπελίῳ ἐκδοθέντα ἀρκεῖ νὰ δείξῃ ὅποιας μεταβολᾶς ἐπέφερεν οὗτος αὐθαίρετως.

² *Parlers grecs et romans, leur point de contact préhistorique*. Tome premier. Ἐν Παρισίοις. 1880.

³ Ἄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκδοθέντα μετὰ μελέτης ἱστορικῆς περὶ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ. Κέρκυρα. 1852. — Βυζαντινὴ μελέται. Περὶ πηγῶν ἑλληνικῆς ἐθνότητος ἀπὸ ἡ' ἄχρι ι' ἑκατονταετηρίδος μ. Χ. ἐν Ἀθήναις. 1857. — Πόθεν ἢ κοινὴ λέξις τραγουδῶ; Σκέψεις περὶ ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἐν Ἀθήναις. 1859.

σεως τῶν τοιούτων ἱστορικῶν ἀποκαλύψεων εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον ἀδικεῖται βεβαίως ἢ μνήμη τοῦ Λευκαδίου ἱστορικοῦ. Μεγάλη δὲ εἶνε καὶ ἡ ὑπηρεσία ἣν παρέσχε σαφηνίσας ἐν τοῖς Ἰταλοελληνικοῖς τὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ἕνεκα τῆς εἰκονομαχίας μεταναστευσάντων¹.

Ἐν τούτοις ἢ μέθοδος τοῦ Ζαμπελίου μέχρι τινὸς μόνον εἶνε ἢ αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἐπιβαλλομένη. Πολλάκις ἀφορμᾶται ἀπὸ γενικωτέρων τινῶν ἀρχῶν, θεωρητικῶς ἐκ τῶν προτέρων ἰδρυομένων. Ἡ ἱστοριονομία, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν καὶ πρὸς ἣν ἐν πολλοῖς φέρεται οὐκ ἄνευ τινὸς αὐταρσεκείας, ἔχει διὰ τοῦτο ἔλαττὰ ἐλαττώματα τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκείνης φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, ἣτις δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι συνεξέπνευσε μετὰ τοῦ Vico, τοῦ Herder καὶ τοῦ Hegel, ὑποχωρήσασα εἰς θετικωτέραν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐξέτασιν τῶν ἱστορικῶν φαινομένων.

Ἄλλὰ τὸ ἐλαττόνον τὴν ἀξίαν τοῦ Ζαμπελίου εἶνε ἢ περίσσεια τῆς φαντασίας. Χωρὶς νὰ γράψῃ αὐτὸς στίχους εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τῆς ποιήσεως τὸ κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς. Καὶ δὲν εἶνε μὲν βεβαίως ἢ ποιητικὴ ὄρμη δῶρον ἄχρηστον διὰ τὸν ἱστορικόν² πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἡ φαντασία ὀδηγεῖ τὸν ἱστοροῦντα εἰς τὴν ζωηρὰν ἀναπαράστασιν τῶν σκηνῶν τοῦ παρελθόντος, εἰς τὴν εἰςδύσιν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ δρασάντων. Ἄλλὰ ποίησις καὶ ἱστορία δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ, καὶ ἢ φαντασία πρέπει νὰ εἶνε λαμπρὰ φωτίζουσα τὰς τρίβους τοῦ ἱστορικοῦ καὶ οὐχὶ δαυλὸς πυρπολῶν τὰς ἐπιπόνως ἐξηρευνημένας σελίδας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ³. Φαντασία προτρέχουσα τῆς ἐρεύνης καὶ ἐξωθεν τῶν πηγῶν δημιουργοῦσα ἀποβαίνει διὰ τοῦτο ἐλάττωμα τοῦ ἱστοριογράφου. Τοιαύτην δὲ ὑπερνίκησιν τῆς ψυχρᾶς μελέτης ὑπὸ φαντασίας ἀνερματίστου παρατηροῦμεν ἰδίως ἐν τοῖς κρητικαῖς αὐτοῦ ἱστορήμασι. Ἐὰ ἄλλως θελκτικὰ αὐτοῦ «Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα» (Ἐν Ἀθήναις. 1860), ὧν θέμα εἶνε αἱ ἐπὶ τῶν Βενετῶν συγκινητικαὶ ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης, δὲν μαρτυροῦσιν ἐγκαρτέρησιν τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν συστηματικὴν καὶ αὐστηρὰν ἱστορικὴν ἐρευναν. Τοιοῦτο θέμα μόνον μετ' ἐπιμελῆ ἐξερεύνησιν τῶν πλουσιωτάτων ἀρχείων τῆς Βενετίας δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ἐπιτυχῶς καὶ τελεσφόρως. Ἄλλ' ὁ Ζαμπέλιος ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς σκηνο-

¹ Ἰταλοελληνικὰ ἦτοι κριτικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Νεκπόλεισι ἀνεκδότων ἑλληνικῶν περγαμηνῶν. Ἐν Ἀθήναις. 1864.

² Ἴδε Σπυρο. Π. Λάμπρον ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημίονι Τόμ. 1Β' σ. 52 κ. ἑ.

γραφήμασι περιωρίσθη κυρίως εἰς τὰ δεδομένα ἐν τῇ *Creta sacra* τοῦ *Cornelius* καὶ παρὰ τῇ *Pashley*· τὰ δ' ἐξ αὐτῶν λήμματα ἐξήρθησαν καὶ ἐποικιλθησαν, ἐπλουτίσθησαν καὶ συνυφάνθησαν μετὰ δημιουργημάτων τῆς φαντασίας τοῦ συγγραφέως, ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἴσταται μετέωρος μεταξὺ ἱστορίας καὶ μυθοπλαστίας. Ἀχαλίωτος δ' ἔπειτα φέρεται εἰς τὴν μυθοπλαστίαν ἐν ταῖς Κρητικαῖς γάμοις¹, ὅπου μόνον ὀλίγα ὀνόματα καὶ ἔτι ὀλιγώτερα πράγματα εἶνε αὐτὸ τοῦτο ἱστορικὰ, ἐπικρατεῖ δὲ τὸ μυθιστορικὸν πλάσμα².

Τοῦ δὲ Ἰωάννου Σταματιέλου πλὴν λαογραφικῆς ὕλης καὶ τινῶν ἄλλων ἀσχέτων πρὸς τὸ προκείμενον θέμα βιβλιαρίων κατελείφθησαν εἰς ἡμᾶς αἱ «Φιλολογικαὶ διατριβαὶ περὶ Λευκάδος κατὰ τοὺς ἀπωτάτους χρόνους» (Ἐν Ἀθήναις. 1851). Ἀλλὰ τὸ τε φυλλάδιον τοῦτο καὶ τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας ἀνεπεξέργαστα αὐτοῦ ἀρχαιολογικὰ χειρόγραφα³ μόνον ὡς ὕλικὸν δεόμενον νεωτέρων φροντίδων δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι.

Τὴν ἀριστοτόκον Λευκάδα δὲν δυνάμεθα νὰ ἐγκαταλίπωμεν χωρὶς νὰ μνημονεύσωμεν ἐρευνητοῦ, ὅστις τὰ τελευταῖα ἔτη ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς ἐξαιρετοὺς μονογραφίας, γεγραμμένας μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας, τοῦ κ. Σπυρίδωνος Βλατιῆ. Ὑπ' αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἑξῆς· «Ἡ Λευκάς ὑπὸ τοὺς Φράγκους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βενετούς, 1204—1797 (Ἐν Λευκάδι. 1902)». — «Δράσις τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἐν Λευκάδι 1807 (Ἐν Ἀθήναις. 1911)». — «Ἱστορικαὶ διαλέξεις. Οἱ Γάλλοι ἐν Λευκάδι. 1797—1798. Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ (Ἐν Ἀθήναις. 1919)»⁴.

Ἡ δὲ ἱστορία τῆς Ἰθάκης καὶ ἡ τῶν Κυθήρων ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ ἑπτανησιακῇ ἱστοριογραφίᾳ ὑπὸ τριῶν μόνον, καθ' ὅσον γινώσκω, ἔργων, τῆς τοῦ ἱατροῦ καὶ χειρουργοῦ Νικολάου Καραβία Γρίβα «Ἱστορίας τῆς νήσου Ἰθάκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι

¹ *Travels in Crete*. Ἐν Λονδίνο. 1837. Τόμοι δύο.

² Οἱ Κρητικοὶ γάμοι, ἀνέκδοτον ἐπεισόδιον τῆς κρητικῆς ἱστορίας ἐπὶ Βενετῶν 1570. Ἐν Ταυρίνο. 1871. Ἐξεδόθη καὶ πάλιν ἔπειτα ἐν Ἀθήναις.

³ Ἴδε Σπυρ. Π. Λάμπρου Σπυρίδων Ζαμπέλιος ἐν Λόγοις καὶ Ἄρθοις (Ἐν Ἀθήναις. 1902) σ. 569 κ. ἑ.

⁴ Ἴδε Νέον Ἑλληνομνημόνα Τόμ. 5' σ. 93 ἀρ. 222 καὶ 223.

⁵ Μετὰ τὴν τέλει τοῦ Πανιονίου συνεδρίου ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Βλατιῆ καὶ «Ἡ νήσος Λευκάς καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἀπὸ τοὺς αἰῶνας» ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρνασσοῦ τοῦ 1915 καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει.

τοῦ 1849» (Ἐν Ἀθήναις. 1949), δοκιμίου, οὗ ἡ πενιχρότης ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὀλιγότητα τῶν εἰδήσεων, ἃς ἔχομεν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ἐκείνης, ἥτις καὶ ὅπως ἀκκοίκτητος φαίνεται μείνασα ἐπὶ τινὰς αἰῶνας, τῆς μικρᾶς συγγραφῆς τοῦ Νικολάου Στάη *Raccolta di antiche autorità e di monumenti storici riguardanti l'isola di Citera oggi Cerigo* (Ἐν Πέση. 1847) καὶ τοῦ βιβλιαρίου τοῦ Ἰωάννου Κορωνοαίου «Ἡ νήσος Κύθηρα» (1853). Ἀλλὰ, τοῦ λόγου ὄντος περὶ Ἰθάκης, πρέπει νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα, ὅτι Ἰθακήσιος ὑπῆρξε καὶ ὁ Σπυρίδων Πήλικας ὁ ὑπουργεύσας ἐν Ἑλλάδι τῷ 1853, οὗ τὰ λίαν ἐνδιαφέροντα ὑπομνήματα περὶ τῶν πολυσημάντων διὰ τὸ ἔθνος ἡμερῶν τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἔτη πολλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ¹.

Τέλος δ' οἱ μικροὶ Παξοὶ, πλὴν τινῶν χρονογραφημάτων καὶ ἱστορικῶν παρέργων τοῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἔλκοντος τὸ γένος κ. Θεοδώρου Βελλιαρίτου, πραγματευθέντος θέματα ἄλλως ἀσχετα πρὸς τὰς τύχας αὐτῶν τῶν πατρῶν Παξῶν, εὔρον φίλον οὐχὶ Ἐπτανήσιον οὐδ' Ἑλληνα καθ' ὅλου, ἀλλ' ἄλλογενῆ, τὸν καὶ ἄλλων Ἰονίων νήσων μεγαλεπήβολον ἐρευνητὴν, τὸν ἀρχιδούκα τῆς Αὐστρίας Λουδοβίκον Σαλβάτωρα, οὗ τὰ ἔργα ὑπεδοθηθήθησαν ἐκάστοτε ὑπὸ ἐπιχωρίων συνεργατῶν. Κατιώρθωσε δ' οὗτος νὰ περισυλλέξῃ καὶ ὁ τι ἦτο δυνατόν περὶ τῆς μικρᾶς νήσου, ἥτις ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίζεται πάντοτε ὡς ἐξάρτημα τῆς Κερκύρας².

Τοιαύτη ὡς ἐν μικρᾷ σκιαγραφίᾳ ἢ ἐν Ἐπτανήσῳ ἱστορικῇ κίνησις, ἀναδειξασα, καθ' ἃ εἶδομεν, ὀλίγους μὲν τινὰς ἀξίους πολλοῦ λόγου ἱστοριογράφους, τιμῶντας ἢ ἐκαλέσαμεν ἱστορικὴν σχολὴν τῆς Ἐπτανήσου, οὗ μικρὸν δ' ἀριθμὸν ἱστοριοδιφῶν φιλοτίμως καὶ ἐπιφελῶς ἐξερευνόντων τὰ πάτρια ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ περατώσωμεν τὴν ἀναδρομικὴν ταύτην ἐκθεσιν, ἂν μὴ προσθέσωμεν καὶ ὀλίγας λέξεις περὶ Ἐπτανησίων τινῶν διατριψάντων περὶ τὴν ἱστορικὴν ἐρευναν ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅπου οἱ ἐφέστιοι αὐτῶν,

¹ Ἀπομνημονεύματα τῆς ὑπουργίας Σπυρίδωνος Πήλικα... , ἐκδιδομένα ὑπὸ Ἰωάννου Ν. Πήλικα. Ἐν Ἀθήναις. 1893.

² Ἡ συγγραφή αὕτη ἐξεδόθη ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Ἀναστάσιου Μιτσιάλη ἐν Ἀθήναις τῷ 1905 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Παξὸς καὶ Ἀντίπαξος ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκῆ Λουδοβίκου Σαλβατῶρα». Ὁ αὐτὸς δὲ κ. Μιτσιάλης ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν «Παξὸς καὶ Ἀντίπαξος» ἐξέδωκε τῷ 1907 ἐν Ἀθήναις καὶ μετάφρασιν τῆς πραγματείας τοῦ Ἰταλοῦ *A. Martelli* τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῷ *Bolletino della Società geografica italiana* τοῦ 1901.

καὶ κατὰ ταῦτα ἐκ τοῦ κέντρου ἐκείνου τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ ἐπιδρα-
σάντων ὡς ὀτρηνῶν θεραπόντων τῆς Κλειοῦς εἰς τὴν παρὰ τῷ ἔθνει
ἀνάπτυξιν τῆς ἱστοριογραφίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ἱστορίαν ἀγάπης,
τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πάντες οὗτοι ἐδίδαξαν ἢ καὶ διδάσκουσιν
ἔτι μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Εἶνε δὲ οὗτοι πλὴν τοῦ ἤδη
μνημονευθέντος κ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου καὶ τῶν ἀπώτερον σχε-
τιζομένων ὁπωςδῆποτε πρὸς τὰς ἱστορικὰς μελέτας, γενικώτερον λαμ-
βανομένας, Ἀλκιβιάδου Κρασοῦ, Σπυριδωνοῦ Βάση καὶ κ. Πανα-
γιώτου Καββαδίου, ἰδίως δὲ Παῦλος Καλλιγᾶς καὶ οἱ κ. κ. Ἀντώνιος
Μομφερροῦτις καὶ Ἀνδρέας Ἀνδρεάδης.

Τούτων τοὺς δύο πρώτους, ἀμφοτέρους γεννήματα τῆς Κεφαλλη-
νίας, εὐεξηγήτως ἠγαγεν εἰς ἐπιδύωξιν ἱστορικῶν μελετῶν ἢ σπουδῆ
τοῦ δικαίου, οὐ πᾶς διακεκριμένος θεράπων εἶνε εὐλόγως καὶ φιλόστῳ
κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Savigny καὶ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου
δοθὲν παράδειγμα.

Ὁ Καλλιγᾶς ὡς νομομαθῆς ἔτρεψεν ἐνωρὶς τὸν νοῦν εἰς τὴν βυ-
ζαντιακὴν ἱστορίαν, ἀλλ' οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἐπικουρικὸν βοήθημα τῆς
ἐξετάσεως τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου. Ἡ ἀσχολία αὐτοῦ αὕτη ἀπέβη
σὺν τῷ χρόνῳ αὐτοτελὴς ἔρευνα, εἰδικὴ ἱστοριογραφία περὶ διαφόρων
ἐποχῶν καὶ θεμάτων ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τοῦ βυζαντιακοῦ κρά-
τους. Τὸ μελέτημα αὐτοῦ «Περὶ δουλοπαροικίας παρὰ Ῥωμαίοις καὶ
Βυζαντίοις καὶ περὶ φορολογικῶν διατάξεων» ὑπῆρξε φαινόν δειγμα
τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐρευνῇ πνεύματος τοῦ Καλλιγᾶ,
καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς πρόδρομος ὁδηγὸς τῶν πολὺ μετ' αὐτὸν ἔπειτα
ἐπὶ τῇ βάσει ἀνακαλυφθεισῶν νέων πηγῶν καὶ περαιτέρων ἐρευνῶν
προαγαγόντων τὴν μελέτην τοῦ θέματος τούτου κυρίως Ῥώσων ἱστο-
ριοδιφῶν. Οὐχ ἦττον δ' ἀξιόλογοι ὑπῆρξαν αἱ μονογραφίαι αὐτοῦ,
ἢ «Περὶ τῆς στάσεως τοῦ Νίκαια», ἣτις προεκάλεσεν ἐπίμονον αὐτοῦ
συζήτησιν πρὸς τὸν Παπκρηγόπουλον, ἢ ἐπιγραφομένη «Ἡ ἐν Φλω-
ρεντία σύνοδος» καὶ ἢ «Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Βυζαντίου αὐλῆς», ἣτις
εἶνε κυρίως δημοποιήσις γνώσεων παρελημμένων ἐκ τοῦ Κωνσταντί-
νου Πορφυρογεννήτου. Καρπὸς δὲ μακροχρονίων μόχθων ὑπῆρξαν αἱ
«Μελέται βυζαντινῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευ-
ταίας ἀλώσεως (1205-1453)». Τὸ ἔργον τοῦτο παρεσκευάσθη καὶ
ἐξεδόθη ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς αἱ βυζαντιακαὶ ἔρευναι εἶχον ἤδη μεγά-
λως προαχθῆ ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐξέεδιδε τὴν περὶ δουλοπαροι-
κίας πραγματείαν διὸ δὲ Καλλιγᾶς, ὅστις ἄλλως οὐδέποτε ἐπεζήτησε
νάνεῦρα αὐτὸς νέας πηγὰς χάριν τελειοτέρας ἐξερευνήσεως τῶν χρό-

νων, ὧν τὴν ἐξιστόρησιν ἀνέλαβε, δὲν ἠδυνήθη, γηραιὸς ἤδη ὢν, νὰ
συντρέξῃ μετὰ τῆς τρεχούσης ἐπιστήμης. Διὰ τοῦτο εἶνε μὲν ὑψηλὴ
ἢ ἐπιβολὴ αὐτοῦ καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὡς καθόλου ἐν ταῖς ἱστορι-
καῖς αὐτοῦ μελέταις, ἐν αἷς ἔχεται τάσεώς τινος ἐπιγόνου ἢ ὀψιγόνου
ἱστοριονομικῆς ἐξετάσεως κατὰ τὸ καὶ παρὰ τῷ Ζαμπελίῳ κρατοῦν
πνεῦμα, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου ἐν τῇ μονογραφίᾳ
περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς βυζαντιακῆς αὐλῆς λεγομένων περὶ τῶν ἐλατη-
ριων, ἀφ' ὧν ὀρμαῖται. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἔργον εἰδικώτερον ἐξετα-
ζόμενον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἕνεκα τῶν προειρημένων λόγων ὡς
ἐπίστεψις τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ σταδίου, καὶ παρὰ τὴν ἀξιόλογον θέ-
σιν, ἣν δικαιούται νὰ καταλάβῃ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ ἱστοριογρα-
φίᾳ, εἶνε ἐν πολλοῖς ἀτελὲς καὶ ἀκατέργαστον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δει-
κνύει ἐνιαχοῦ τὰ ἴχνη κοπιώσεως πρεσβυτικῆς¹.

Ὁ δὲ κ. Ἀντώνιος Μομφερροῦτις, νομομαθῆς διαπρεπῆς, βάλων
ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Καλλιγᾶ, ὡς ἐκεῖνος διέτριψεν ἐπιτυχῶς καὶ περὶ
τὴν ἱστοριογραφίαν. Πλὴν δὲ διαφόρων ἄλλων μελετῶν καὶ ἐκδόσεων,
ἐν αἷς συνδέει τὰς πηγὰς τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου καὶ τῆς παρ' Ἑλ-
λητι νεωτέρας αὐτοῦ ἐξελέξεως πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἔγραψεν ἐπ' ἐσχά-
των τῶν χρόνων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκδοσθέντων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν
Ἰταλίᾳ πηγῶν ἀξιολόγους μονογραφίας, ἀναφερομένας εἰς τοὺς τελευ-
ταίους χρόνους τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας καὶ τῶν τελευταίων
Παλαιολόγων. Ἐπιμένει δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἐκθεσιν πορισμάτων περὶ
τῶν καθ' ἕκαστα γεγονότων, καὶ σπανιώτερον ἀπτεται τῆς καθολι-
κῆς ἐξετάσεως τῶν χρόνων, εἰς οὓς ἀναφέρονται τὰ θέματα αὐτοῦ,
οὐδ' ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου, ὃν αὐτὸς προδιέγραψεν εἰς ἑαυ-
τόν. Εἶνε δ' αἱ μονογραφίαι αὐτοῦ αὗται αἱ ἐξῆς: α') «Οἱ Παλαιολό-
γοι ἐν Πελοποννήσῳ» (Ἐν Ἀθήναις 1913)· β') «Διπλωματικαὶ ἐνέρ-
γειαί Μανουήλ Β' τοῦ Παλαιολόγου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ» (Ἐν Ἀ-
θήναις. 1913)· γ') Οἱ Παλαιολόγοι ἐν Πελοποννήσῳ (Ἐν Ἀθήναις.
1913)· δ') «Μεθώνη καὶ Κορώνη ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ὑπὸ κοινωνικῆν,
πολιτικῆν καὶ δημοσιονομικῆν ἔποψιν» (Ἐν Ἀθήναις. 1914).

Ἔλος δ' ὁ κ. Ἀνδρέας Ἀνδρεάδης, ἀφορμώμενος ἐκ τῆς ἐξετά-
σεως τοῦ οἰκονομικοῦ βίου τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν
κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς, διεφώτισε μεγάλως πρῶτος αὐτὸς, ἐξ
ἀνεπαρκῶν πολλάκις πηγῶν, τὰ περὶ τῶν οἰκονομικῶν τῶν Βυζαντι-

¹ Ἴδε τὸν γενικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Καλλιγᾶ ὡς ἱστορικοῦ ἐν τοῖς ἑμοῖς
λόγοις καὶ ἄρθροις (Ἐν Ἀθήναις. 1902) σ. 583 κ. ε.

νων, τὰ περὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, τὰ περὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ Καποδιστρίου. Οἶονε! δὲ opus magnum αὐτοῦ εἶνε αἱ ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ «Οἰκονομικαὶ μελέται περὶ Ἑπτανήσου», δι' ὧν ἀπέδωκεν εὐγνωμόνως εἰς τὴν γενέτειραν πλούσια τροφεῖα. Ὁρμώμενος ἀπὸ περισσεύσεως γνώσεων οἰκονομολογικῶν καὶ μελετήσας ἐνδελεχῶς τὰς προὔπαρχούσας πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα καὶ δι' ἰδίων ἐρευνῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς Βενετίας νέα προσεπαγαγὼν μνημεῖα, διελεύκανε πλουσίως τὰ περὶ νομισμάτων, μέτρων καὶ σταθμῶν, τὰ περὶ τῆς δημοσιονομικῆς ὀργανώσεως τῆς Βενετίας, τὰ περὶ εἰσπράξεως φόρων ἐν Ἑπτανήσῳ, τὰ περὶ προὔπολογισμῶν καὶ ἀπολογισμῶν καὶ τὰ περὶ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων μετὰ πινάκων, ἐγγράφων καὶ κειμένων παντοίων. Παρέσχεν οὕτω πιστὴν εἰκόνα τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ τῶν Βενετῶν καὶ συμβολὴν πολύτιμον εἰς τὴν καθ' ἑλίου ἱστορίαν αὐτῆς ἐπὶ τῶν αἰώνων τῆς βενετοκρατίας οὐκ ἄνευ συσχετισμοῦ πρὸς τὰς ἄλλας ἐποχὰς τῶν Ἰονίων νήσων καὶ πρὸς ἀνάλογα φαινόμενα ἄλλων ἐλληνικῶν χωρῶν.

Διὰ τῶν θερμῶν μου λέξεων ὑπὲρ τῶν τριῶν ἐξ Ἑπτανήσου πανεπιστημικῶν συναδέλφων τῶν συνεργαζομένων ἐν τῇ διαφωτίσει τῶν πολυτρόπων τυχῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν τῷ παρελθόντι, τῶν κ. κ. Σακελλαροπούλου, Μομφερράτου καὶ Ἀνδρεάδου, οἵτινες, καὶ μακρὰν τῆς γενετέρας διακρίοντες, δὲν λησμονοῦσι τὰς πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν καθ' ἑλίου πατρίδα ὑποχρεώσεις καὶ μαρτυροῦσι τὴν συνέχειαν τῆς ἀπὸ αἰώνων ἀρξαμένης, ἀλλὰ μάλιστα ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μουστοξύδου ἐξαρθείσης καὶ συστηματοποιηθείσης ἱστοριογραφικῆς κινήσεως ἐν Ἑπτανήσῳ, ἡδυνάμην νὰ περατώσω τὴν κατὰ τὸ δυνατόν βραχείαν ἐκθεσιν ταύτην περὶ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τῆς Ἑπτανήσου. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μὴ καταλήξω ἀποδίδων εἰς τὴν Κέρκυραν ὀφειλόμενον φόρον εὐγνωμοσύνης δι' ἕσα κἀγὼ χρεωστῶ εἰς τὴν προσφιλεῖ μου γενέτειραν. Οὐδέποτε μὲν ἐγενόμην ἐπιλήσμων, ὅτι ἡ ὑπὲρ πατρίδος θυσία τοῦ πάππου μου καὶ ἡ πρὸς τὴν χώραν τῶν προγόνων ἀκοίμητος στοργὴ τοῦ πατρός μου μὲ συνδέουσιν ἀναποσπᾶστως πρὸς τὴν Ἠπειρον, ἣς τὰ δεδουλωμένα βουνὰ κατὰ τοὺς παιδικούς μου χρόνους, οὓς διήνυσσα ἐν Κερκύρᾳ, ἔβλεπον καθ' ἑκάστην φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ δυσμένου ἡλίου. Ἀλλὰ πκρά τοῦ πόθους

¹ Οἰκονομικαὶ μελέται περὶ Ἑπτανήσου. Περὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας. Ἐν Ἀθήναις. 1914. Τόμοι δύο.

καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἠπειρωτικῆς μου καρδίας πρὸς τὴν γῆν τῶν προπατόρων, οὐδέποτε ἔλησμόνησα τὰ εὐτυχῆ μου πρῶτα ἔτη, ἅτινα ἠθελήσατε νὰ με ὑπομνήσητε, ἀναθέσαντές μοι τὴν προεδρίαν τοῦ πρώτου Πανιονίου συνεδρίου καὶ οἶονε! ἐπιμένοντες νὰ με θεωρήτε καὶ Ἑπτανήσιον. Διὰ τοῦτο, εἴ τι κἀγὼ μικρὸν συνετέλεσα εἰς τὴν παρ' ἡμῖν προαγωγὴν τῶν ἱστορικῶν μελετῶν, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι κατὰ μέγα μέρος ὀφείλω τοῦτο εἰς τοὺς προδρόμους μου Ἑπτανησίους ἱστορικούς, καὶ ἰδίως τὸν Μουστοξύδην, οὗ τὴν μνήμην εἶπερ τις καὶ ἄλλος τιμῶ καὶ ὡς ἐπιστήμονος καὶ ὡς πνευματικοῦ πατρός, βαστάσαντός με ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ. Κἀγὼ μὲν ἐπέδειξα τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὐγνωμοσύνην, ὀνομάσας Νέον Ἑλληνομνήμονα τὸ περιοδικόν, ὅπερ μόνος συντάσων ἐκδίδω πρὸς δημοσίευσιν τῶν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν πατρῶν ἀναφερομένων μελετημάτων μου, οἶονε! συνεχίζων τὸ ἔργον, οὗ ἐπελάβετο ὁ Μουστοξύδης διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνομνήμονος. Συμπλήρωσιν δὲ τῆς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς τὸν μεταδώσαντά μοι τὴν ὁρμὴν πρὸς τὰς ἱστορικὰς μελέτας θεωρῶ τὴν πρότασιν, ἣν ὑποβάλλω, ὅπως ὡς ἄριστον μνημεῖον τοῦ ἱδρυτοῦ ἐκείνου τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τῆς Κερκύρας ἱδρυθῆ Ἑπτανησιακὸν περιοδικόν, ἐν ᾧ νὰ δημοσιεύωνται ἱστορικαὶ καὶ ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ἀφορῶσαι εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἔργον οὕτω φαινωῶς ἀρξάμενον δι' ἐκείνου πρέπει νὰ συνεχίσῃ ἐς αἰεὶ ἡ Κέρκυρα καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Ἑπτανήσος ἔλη.

Εἰς τὴν ἐν σ. 330 σημ. 3 προστεθῆτω, ὅτι ἡ πρώτη τῶν συγγραμμάτων τοῦ Λουντζη «Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετῶν» ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐλληνιστὶ ἐν Ἀθήναις τῷ 1866, μὴ ἔχων δ' αὐτὴν ὑπ' ὄψιν, ὅτ' ἔγραψα τὴν προκειμένην ἀνακοίνωσιν, μετέφρασα τὸ ἐν τῇ σελίδι ἐκείνῃ παρατιθέμενον μέρος τῆς Εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς ἰταλικῆς ἐκδόσεως καὶ δὲν παρέλαβον αὐτὸ οἶον εὐρηται ἐλληνιστὶ ἐν σ. 1' τῆς ἐκδόσεως Ἀθηναίων.

ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΣΙΓΙΛΛΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Εἰς τὰ ἐπ' αἰσίοις ἐσχάτως ἰδρυθέντα Γενικά ἄρχεῖα τοῦ κράτους κατετέθησαν τὰ παρὰ πόδας ἐκδιδόμενα δύο πατριαρχικά σιγίλλια, γεγραμμένα ἀμφοτέρω ἐπὶ περγαμηνῆς, ἅτινα παρέδωκεν ἡμῖν πρὸς ἐκδοσὶν ὁ διευθυντὴς τῶν ἀρχείων κ. Ἰωάννης Βλαχογιάννης.

Τούτων τὸ πρῶτον ἔχει μῆκος ἑκατοστῶν 52 τοῦ γαλλικοῦ μέτρου καὶ πλάτος 45, ἔχει δ' ἐκπέσει ἐξ αὐτοῦ ἡ πατριαρχικὴ μολυβδίνη σφραγίς, εἶνε δὲ καὶ διαβεβρωμένον ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ κειμένῳ σημειούμενοις χωρίοις, φέρει δὲ ὀπισθεν πλὴν ἄλλου τινὸς νεωτέρου σημειώματος τὸ ἔτι νεώτερον σημείωμα ἀριθμὸς : 2 : . μαρτίου 11 : 1835, σχετιζόμενον ἴσως πρὸς πρωτοκλήρησιν τινὰ τῶν ἐγγράφων τῆς οἰκείας μονῆς. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἡ κειμένη κατὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀγίας. Εἶνε δὲ αὕτη πιθανώτατα ἡ σήμερον λεγομένη Ἀγιά, ἣτις κακῶς γράφεται Ἀγυιά. Πράγματι μεταξὺ τῶν ἐνοριῶν τῆς σημερινῆς Ἀγίας δύο φέρουσι ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ὀνόματα Ἀγίου Ἀθανασίου καὶ Ἀγίου Νικολάου, δι' ὧν ὀνομάζονται δύο τῶν μετοχίων ἐν τῷ οἰκείῳ σιγίλλῳ. Ἀγίαν Παρασκευὴν δὲ, Ἀγιον Νικόλαον, Προφήτην Ἠλίαν καὶ Ἀγιον Νικόλαον ἔχομεν σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ Ρετζάνη, ἀπέχοντι ἐν τέταρτον τῆς Ἀγιάς. Καὶ ἀπώτερον δ' ἐν τῷ χωρίῳ Νιβόλιανη κατὰ τὰς ὑπερείας τῆς Ὀσσης ἔχομεν Ἀγιον Ἀθανάσιον, Ἀγιον δὲ Ἀθανάσιον καὶ Ἀγιον Νικόλαον ἐν τῷ χωρίῳ Σελίτζανη, δύο ὥρας μακρὰν τῆς Ἀγιάς, Ἀγιον Νικόλαον καὶ Ἀγίαν Παρασκευὴν ἐν τῷ χωρίῳ Ἀθανάτου ἐν ἀποστάσει δύο ὥρων¹. Οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν

τῷ σιγίλλῳ μετοχίων τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος εὐρίσκονται κατ' ἐπανάληψιν ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγιά καὶ τῇ ἀμέσῳ αὐτῆς γειτονίᾳ χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τίνα αὐτῶν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ ἐν τῷ σιγίλλῳ κατονομαζόμενα μετόχια. Αἱ δὲ τοπωνυμῖαι Καρυδάκι, Καλαμάκι, Τοῦβαρ καὶ Χάρμα δὲν δύνανται νὰ ἐξακριβωθῶσι, καὶ μόνον περὶ τῆς νήσου Στρογγυλῆς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐκ τῶν οὐκ ὀλίγων ὁμωνύμων νησίδων τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν αὕτη εἶνε ἴσως μία τῶν Λιχάδων, οὕτως ὀνομαζομένη.

Τέλος αὐτῇ ἡ μονὴ τοῦ Σωτῆρος δὲν ὑφίσταται πλέον, ἀγνωστον κατὰ τίνα χρόνον διαλυθεῖσα ἢ ἄλλως ἐκλιποῦσα. Ὁ δὲ πατριάρχης, ἐφ' οὗ διὰ τοῦ κατωτέρω ἐκδιδόμενου σιγίλλου ἀνεγνωρίσθη σταυροπηγιακὴ ἡ μονὴ αὕτη, εἶνε Κύριλλος Δ' ὁ Λούκαρις. Καὶ σώζονται μὲν ἐκ τῆς χρονολογίας ἔνεκα διαβρώσεως τῆς περγαμηνῆς μόνον τὰ γράμματα ^{Ϟ Ϡ Ϟ Ϟ} κ Ϡ, ἀλλ' εἶνε φανερὰ καὶ ἀναπόφευκτος ἡ συμπλήρωσις εἰς ^{Ϟ Ϡ Ϟ Ϟ} ζ Ϡ κ Ϡ ἣτοι 1620, ἐπειδὴ ὁ μῆν εἶνε Νοέμβριος καὶ πρέπει νὰ φαιρέσωμεν 5509 ἐκ τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους 7129. Ὁ λείπων ἀριθμὸς τῆς ἑκατοντάδος μόνον διὰ τοῦ Ϡ, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ σ δύναται νὰ συμπληρωθῇ, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἔτος 1720 τὸ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸν Νοέμβριον ζσκϠ' ἐπατριάρχευσεν ὁ Ἱερεμίας Γ' καὶ οὐχὶ πατριάρχης φέρων τὸ ὄνομα Κύριλλος, τὸ γεγραμμένον κάτωθεν τοῦ σιγίλλου. Ἄλλως δὲ μόνον τὸ 1620 συμπίπτει πρὸς Ἰνδικτιῶνα τετάρτην, καὶ ἡ γραφὴ τῆς περγαμηνῆς παρὰ τὸ ἐπὶ μακροῦς χρόνους σχετικῶς ὁμοιόρρυθμον τῆς χειροθεσίας τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου ἀνταποκρίνεται φανερώτερον πρὸς τὴν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἢ πρὸς τὴν τοῦ δεκάτου ὀγδόου. Κατὰ ταῦτα τὸ σιγίλλιον ἐξεδόθη ἀναμφηρίστως

¹ Δωροθέου Σχολαρίου Ἔργα καὶ Ἡμέραι. Ἐν Ἀθήναις σ. 221 κ. ε.

πρὸς Ζωήντῃ Ἐδδὲνιγενίτου Προμηθεῦς. Ἐν Βόλῳ. Ἔτ. Δ' (1889). σ. 49, 57, 78, 81 κ. ε.

τὸν Νοέμβριον τοῦ 1620. Εἶνε δὲ ἡ χρονολογία αὕτη σημαντικὴ διὰ τὴν χρονολογίαν τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ Κυρίλλου Λουκάρως. Καὶ δὴ κατὰ μὲν τὸν Μαθαῖν ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1622 μέχρι τοῦ 1623¹, κατὰ δὲ τὸν κ. Γεδεών «κληθεὶς τὸ δεύτερον ὑπὸ τῆς συνόδου Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐπέβη τοῦ θρόνου καὶ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1621 ἐξέδωκε καὶ τι ἔγγραφον· ἀλλὰ τὸ τῆς ἐκλογῆς ὑπόμνημα ἐγένετο τῇ 4 Νοεμβρίου 1621»². Ὑποσημειώνει δ' ὁ κ. Γεδεών, ὅτι τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, μεταγραφὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 224 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφειτικοῦ μετοχίου ἐστάλη πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀνδρόνικόν Δημητρακόπουλον, ἐκδόντα τοῦτο ἐν σ. 39-40 τῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογίαν τοῦ Κ. Σάθα Προσθηκῶν αὐτοῦ καὶ Διορθώσεων. Καὶ ἀναγράφει μὲν ὁ κ. Γεδεών ὡς ἔτη τῆς πατριαρχείας τοῦ Λουκάρως τὰ 1621-1623. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἐκδιδομένου σιγιλλίου, ὅπερ κατὰ τὰνωτέρω εἰρημένα εἶνε πολὺ προγενέστερον τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Γεδεών μνημονευομένης πράξεως τοῦ Μαρτίου 1621, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ὀριστικὴ ἐκλογὴ καὶ ἐγκατάστασις τοῦ Κυρίλλου Δ' ἔγεινεν ἀμέσως ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν 4 Νοεμβρίου 1620, οὕτω δὲ τὸ σιγιλλιον περὶ τῆς μονῆς Ἀγίας εἶνε μία τῶν πρώτων πράξεων, εἰ μὴ αὕτη ἡ πρώτη, τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ.

Παραβάλλοντες δὲ τὰς κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πατριάρχου ὑπογραφὰς τῶν συνοδικῶν, ὁκτὼ μόνον εὐρίσκομεν τοὺς αὐτοὺς πρὸς τοὺς ὑπογράψαντας τὸ ἀπὸ 4 Νοεμβρίου ὑπόμνημα, τὸν Ἡρακλείας Τιμόθεον, τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Θεοφύλακτον, τὸν Λαρίσης Γρηγόριον, τὸν Ἀδριανουπόλεως Παρθένιον, τὸν

¹ Ζαχαρίου Μαθαῖ ἐπισκόπου Θήρας Κατάλογος ἐπισκοπικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις. 1884 σ. 121 κ. ε.

² Μανουὴλ Γεδεών Πατριαρχικὸν Πίνακας. Εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Κωνσταντινουπόλει (1890) σ. 550.

Φιλίππων καὶ Δράμας Κλήμεντα, τὸν Διδυμοτείχου Παρθένιον, τὸν Αἴνου Δανιήλ καὶ τὸν Βιζύης Δανιήλ, οἱ δὲ λοιποὶ εἶνε νέοι συνοδικοὶ μετὰ τὴν 4 Νοεμβρίου ἐγκατασταθέντες. Ἀμφιβολίας δὲ γεννᾷ ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις τοῦ ὀνόματος τῆς ἐνδεκάτης ἐπισκοπῆς καὶ τινῶν τῶν ὀνομάτων τῶν συνοδικῶν, εἰς ἃς προσεθέσαμεν ἐρωτηματικὰ σημεῖα.

Ἔχει δὲ τὸ σιγιλλιον τοῦτο τοῦ Κυρίλλου Λουκάρως ὡδε·

Κύριλλος ἐλέη θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ αἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Πάντα τὰ ὄντα εἴτε αἰσθήσει λεπτὰ, εἴτε μὴ ἐκ τινος ἀρχῆς καὶ αἰτίας τὸ εἶναι ἔχειν μανθάνομεν· ἥς σωζομένης συνδιασώζεται καὶ φθειρομένης συνέφθαρται· καὶ ἐνεστὶν οὐδενὶ τῶν ὄλων αὐτῶν ταύτης ἀποῦσης τῆς ἀρχῆς στάσιν τινα ὄλως ἔχειν, καὶ διαμονὴν, καὶ βεβαίωσιν· ὧν εἰδικῶς τοὺς τρόπους, ἐπεὶ καὶ λέγειν ἡμᾶς ἤδη προσκορῆς, ἔξεως ὑμῖν ἀμμοιροῦσι τοιαῦδε, ἐν τῷ παρόντι ὡς ἐστὶν ἡμῖν εἰδέναι δηλώσωμεν· ἐπεὶ τοιγαροῦν κατὰ γε μὲν πρώτην ἐπιβολὴν καὶ αἰτίαν, αἶτε βασιλεῖται παντὸς τῶν εὐσεβῶν τοῦ πληρώματος καὶ ἐκκλησίαι κοινὰ τε καὶ μερικαὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἀρχὴν, καὶ πηγὴν, καὶ αἰτίαν παντὸς πλοῦτου, χαρίσματος, καὶ ἐλευθερίας ἔχειν ὀφείλουσι, καὶ αὐτῷ μόνῳ ὑπέλκειν, καὶ ἐπερείδασθαι, μετὰ δὲ τοῦτον τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν, ἅτε δόττηρα καὶ μητέρα πασσῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀρχῶν, τούτου χάριν, καὶ οἱ ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐνασκούμενοι πατέρες τῇ κατὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀγίας κειμένη, σὺν τοῖς αὐτῶν μετοχίοις, τὸ Καρεδάκι λεγόμενον, ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ κατὰ τὸ Καλαμάκι, ἡ Παναγία ἡ ἐν τῇ νήσῳ Στρογγελης, ὁ Ἅγιος Ἡλίας, εἰς Ἰουδαίαν, ἡ Ἅγία Παρασκευὴ ἡ εἰς Χάρμα, ἀνέκαθεν ἐν ἐλευθερίᾳ διάγοντες παντελεῖ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ πατριαρχοῦντος, καθ' ὃν ἐκ βάρων ἀνηγέρθη αὕτη ἡ μονή, τὸ ἐλευθέρως αὐτοῖς καὶ ἀδουλώτως διάγειν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια βραβευσασθέντες καὶ μηδενὶ ἄλλῳ παραχωρεῖν τῶν πρωτείων καὶ ὑποτάσσεσθαι ἢ τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ ταύτης ἐξαπεπτωκόσιν, ἥς αὐτοῖς ἐχαρίσατο ἐλευθερίας, ἐμπέσωσι πολλοῖς ἀπεφικτέοις, καὶ εἰς τὸ μὴ διαλύειν, ἐδεήθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος βεβαιουμένου καὶ

στερεούντος τὰ τε πρῶτα, καὶ νῦν, καὶ μετέπειτα, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς, ἵνα μετὰ τὸ διάγειν αὐτοὺς ἐν πάσῃ | καινοδίακῃ στάθμῃ κατὰ τὰς ἐπ' ἐκκλησίας αὐτῶν ὑποσχέσεις, ὡς μίαν ψυχὴν ἐν διαφόροις σώμασιν οἰκοῦσαν, καὶ πληροῦσθαι πάντα τὰ τῆ
 5 καινοδίακῃ ἀνήκοντα, οὐ | μόνον ἔχωσι τὸ ἀδούλιον καὶ ἀκαταπάτητον μετὰ τῶν προῤῥηθέντων¹ μετοχίων αὐτῶν, καὶ τὸ παρ' οὐδενὸς ζημιωθῆναι τὸ αὐτὸ μοναστήριον, ὡς πατριαρχικὸν ἐν, καὶ ὀνομαζόμενον σταυροκήγχιον, καὶ τελεῖν μόνον ἐν τῇ καθολικῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐτήσιον χαράτζιον ἄσπρα τεσσαράκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐξου-
 10 σίαν, καὶ ἄδειαν ἐκλέγειν τὸν ἡγούμενον αὐτῶν ἀπὸ τῶν τῆς κοινότητος πατέρων· τὰς δὲ χειροτονίας ποιεῖν πρὸς οὐδ' ἂν αὐτοὶ βούλοιντο ἀρχιερέως· μηδενὸς ὅλως ἔχοντος ἄδειαν ἀργία ἢ ἀφορισμῶ ἢ ἄλλῃ ἡτιοῦν αὐτοὺς καθυποβάλλειν παιδείᾳ | πλὴν τοῦ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· ταῦτα πάντα· θεσπίζεται ἡ μετριότης ἡμῶν
 15 ἀμετακίνητα μένειν καὶ ἀμετάπτωτα, καὶ τὸ ὅλον ἄλυτα, καὶ οὐδὲν ὅλως | παρὰ κινήθῆναι ἀνέχεται, ἀλλὰ μένειν ἀπαρεγγεῖρητα βούλεται, καὶ ἀναλλοίωτα μέχρι παντός· εἰ δὲ ποτέ τις τῶν νῦν, ἢ καὶ μετέπειτα παρὰ ταῦτα ποιεῖν ἐβελήσειεν, εἰς οὐδὲν θέμενος τήνδε τὴν πατριαρχικὴν ἀπόφανσιν, ἀφωρισμένος ἔστω ἀπὸ θεοῦ παντο-
 20 κράτορος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον αἰωνίως, καὶ τυμπανιαῖος, καὶ ἔξω τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ὀμνηγύρεως· ἂν δὲ καὶ τινι τῶν ἱερωμένων δόξη τοῦτ' παραθεωρῆσαι τὸ γράμμα, | καὶ τὰ αὐτῶ ποιῆσαι οὐκ ἀπαρέσκοντα, ἀργὸς μενέτω πάσης ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, κατα-
 25 φρονῶν δὲ τῆς ἀργίας, καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ θεοῦ, ὡς καὶ τῇ τελείᾳ καθαιρέσει ὑπόδικος· ἕως οὐ μετανοήσας ἐμμένῃ ταύτῃ τῇ πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ ἀ[ποφάσει]. Ἐφ' [ἢ ἐγένετο καὶ συνετάχθη]² τόδε τὸ πατριαρχικὸν σιγίλλιον ὡς γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τοῖς ἐν τῇ ρηθείᾳ ταύτῃ σταυροπηγιακῇ μονῇ μοναχοῖς. Ἐ[ν ἔτει ἀπὸ κτίσεως
 30 κόσμου, ς]^α[ρ]^βκ^γθ^δ μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος τετάρτης.

Κύριλλος ἐλέφ θεοῦ [ἀρ]χιεπίσκοπος Κωνσταν[τινουπ]όλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰ[κουμενικὸς πατρ]ιάρχης.

† Ὁ Ἡρακλείας Τιμόθεος.

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παῖσιος (·).

¹ προῤῥηθέντων

² Τὰ ἐν ἀγκύλαις συμπληρωθέντα ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω λείπουν ἐν τῇ πρωτοτύπῃ, διαδρωθείσης τῆς περγαμηνῆς.

† Ὁ Νικαίας Πορφύριος (·).

† Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Θεοφύλακτος.

† Ὁ Μετυλήνης ἰος.

† Ὁ Λαρίσσης Γρηγόριος.

† Ὁ Σερίφου Ἀθανάσιος.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος.

† Ὁ Προύσης Ἰωάσαφ.

† Ὁ Καρύστου καὶ Εὐγένιος (·)

† Ὁ Κωνσταντῖνος (·)

† Ὁ Ἰωαννίνων Θεοφάνης (·)

† Ὁ Φιλίππων καὶ Δράμας Κλήμης.

† Ὁ Διδυμοτείχου Παρθένιος.

† Ὁ Σηλυβρίας Μακάριος.

† Ὁ Αἴνου Δανιήλ.

† Ὁ Καέρασουτος Νεόφυτος.

† Ὁ Χίου Ἰγνάτιος.

† Ὁ Μ . . . δ . . . ν Λαμιανὸς καὶ ἑξαρχος πατριαρχικός.

† Ὁ Βιζύης Δανιήλ.

Τὸ δὲ δεύτερον σιγίλλιον, ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Ε' τοῦ ἐκ Ναυπλίου κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχεῖαν (1752-1757), ἔχει μῆκος 59 ἑκατοστῶν τοῦ γαλλικοῦ μέτρου καὶ πλάτος 48. Ἀποκρέμαται δ' ἐξ αὐτοῦ διὰ δέσμης μεταξωτῶν μηρίθων χρώματος κυανοῦ ἄριστα διατετηρημένη μεγάλη μολυβδίνη σφραγὶς τοῦ πατριάρχου, ἔχουσα διάμετρον 0,65 καὶ φέρουσα ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν Θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν \overline{MP} $\overline{\Theta\delta}$ καὶ \overline{IC} \overline{XC} ἐξ ἑτέρου δὲ τὴν ἐπιγραφὴν † ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΕΛΕΩ $\overline{\Theta\delta}$ | ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ|ΣΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΩΣ | ΝΕΑΣ | ΡΩ-ΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙ|ΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ | † \overline{N} (= ἰνδικτιῶνος) Α^{πς}.

Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς νήσου Πιπέρι μονὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἶνε δ' ἡ νησίς αὕτη ἢ σήμερον καλουμένη Πιπέρι, μία τῶν μικρῶν, ἐρήμων καὶ ὑπὸ μόνον ποιμένων συχναζομένων βορείων Σπορά-

δων, ἦν τινες ἄλλοτε ἐταύτιζον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Πεπάρηθον, ἐν ᾗ σήμερον σχεδὸν πάντες ἀποδέχονται, ὅτι ἡ ἀρχαία Πεπάρηθος, ἣ τις ἦτο τρίπολις, εἶνε ἡ σημερινή Σκόπελος. Τάσσεται δὲ τὸ Πιπέρι εἰς τὴν κοινότητα Ἀλονήσου. Ἦτο δ' αὕτη, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου, καὶ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα μεσοῦντα ἀκατοίκητος. Σημειωτέον δὲ, ὅτι καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς μονῆς μνημονεύει πρὸ ἐξήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ὡς ἤδη διαλελυμένης ὁ Ἰάκωβος Ῥ. Ῥαγκαβῆς¹.

Ἀξιοσημεῖωτα παλαιογραφικῶς ἐν τῷ σιγιλλίῳ τούτῳ εἶνε τάδε· α') ἡ συνέχεια λέξεων διακοπτομένων ἐν τέλει στίχου τινὸς καὶ συνεχιζόμεναι ἐν τῷ ἐπομένῳ δηλοῦται διὰ τοῦ σημείου· β') τὸ τελικὸν σίγμα ἔχει σχεδὸν πάντοτε τὸ σχῆμα *ι* καὶ γ') αἱ βραχυγραφίαι πατριαρχικὸς καὶ σταυροπήγιον ἔχουσιν ὡδε περιεργικὸς, σρ'πήγιον.

* Ἐχει δὲ τὸ σιγιλλίον τοῦτο ὡδε·

Κύριλλος ἐλέω θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἡ περὶ τὰ σεπτὰ τοῦ θεοῦ σκηνώματα ἀγάπη, καὶ αἰδῶς οὐ διαλείπει διὰ πᾶντὸς τοῦ θεοῦ συνεργουμένου, ἐν ταῖς τῶν εὐσεβῶν ψυχαῖς, καὶ καρδίαις ἐνεργουμένη τε, καὶ ἐκλάμπουσα, καὶ πάντες οἱ εὐσεβεῖς, καὶ φιλόθεοι μεθ' ὅσης | προθυμίας καὶ διεγερμένης ψυχῆς τὴν πρὸς τὰ θεῖα, καὶ ἱερὰ καταγωγία, καὶ δι' αὐτῶν πρὸς θεὸν ἀγάπην αὐτῶν παριστάνοντες, οἱ μὲν ἐκ βάρων ἐγείρουσι, καὶ ἀφιεροῦσι θεῖα τεμένη θεῶν, εἰς δόξαν αὐτοῦ, καὶ | ὕμνον ἀέγναον, οἱ δὲ τοῖς ἐγγηγερμένοις δι' ἀμονὴν καὶ σύττασιν ἐπινοεῖν πολυτρόπως σπουδάζουσι, κἀντεῦθεν καὶ ὡς εἰς ἄσυλον ἱερὸν, καὶ λιμένα σωτήριον τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν καταφεύγουσι, καὶ διὰ τῶν | αὐτῆς ἀντιλήψεων ἀποχρῶντως κατοχυροῦσι τὰ τοῦ θεοῦ καταγωγία τοῖς πατριαρχικοῖς προνομίοις τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ, καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου περικρατῦντες, ὅπως τῆς πατριαρχικῆς ὀνομασίας, καὶ σταυροπηγιακῆς ἀξιοθέντα χάριτος, πάσης καὶ παντοίας βλάβης, καὶ κακώσεως ἀπαλλάττοντο· κωλύονται καὶ γὰρ αἰεὶ τὰ χαλεπῶς τισὲν ἀντιπίπτοντα τῇ ἰσχύϊ τοῦ μείζονος, καὶ δυναμένου διεκδικεῖν, καὶ ἀ-

μόνεσθαι, | ὅποια τις ὑπάρχει ἢ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πρόνοια, καὶ ἐπίσκεψις· ταύτη τοι καλῶς, καὶ περισκευμένως ἢ κανονικῆ αὐτῆ ἀξία. καὶ ἄδεια ἀνέκαθεν τῇ πατριαρχικῇ μεγαλειότητι πρὸς πολλοὺς ἄλλοις προνομίοις ἐπεδαψιλεύθη ἀπὸ τε βασιλικῶν θεσπισμάτων, κανονικῶν τε, καὶ συνοδικῶν ψήφων, εἰς τὸ καθιστᾶν ἀπανταχοῦ σταυροπήγια, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῖς δεσμένοις τῶν σεβασμίων ναῶν χαρίζεσθαι, δι' ἧς | τῆς ἀσφαλείας, καὶ μονιμότητος ἀπολαμβάνοντα, καὶ ἀπαλλαγῆς τῶν βλάβαι, καὶ κακῶσαι δυναμένων τὰ ἱερὰ ταῦτα τῶν ἀρετῶν καταγωγία μέχρι τερμάτων αἰῶνων συνδιασώζηται ἀπαράθραυστα, καὶ | συνδιαω- νίξει, καὶ συνεπεκτείνεται τῇ τοῦ θεοφιλοῦς βίου ἀσκήσει. Ἐπειδὴ τοι- γαροῦν καὶ ἐν τινι ἐρήμῳ νήσῳ, καὶ ἀοικήτῳ Πιπέρι λεγομένῳ εὐρίσκειται ἱερὸν, καὶ σεβάσιμον μοναστήριον, σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, ὅπερ ἠκοδομήθη, καὶ ἀνηγέρθη πάλαι ποτὲ ὑπὸ τινῶν φιλαρέτων, καὶ φιλοθέων ἀνδρῶν, τῶν μονήρη βίον, καὶ τὴν ἀσκητικὴν διαγωγὴν ἐς τὰ μάλισ- στα ποθοῦντων, καὶ ἤδη δὲ αὐθις ἐκαλλωπίσθη ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ συνασκουμένων πατέρων, ὀλίγων πάνυ ὄντων τῷ ἀριθμῷ, ἀρετῆς δὲ ἀντιποιουμένων, οἵτινες καὶ προνοούμενοι τῆς ἐς αἰεὶ συστάσεως | διαμονῆς τε, καὶ βελτιώσεως αὐτοῦ σκοπὸν ἔθεντο θεοφιλῆ καὶ θεάρεστον κατοχυρῶσαι τοῦτο διὰ σταυροπηγιακῆς ἀξίας, ἵνα²⁰¹ θελήσῃ ὑποτάξαι αὐτὸ οὐκ ὀρθῶς τῷ τρόπῳ, | καὶ δουλώσαι, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης δουλείας προξενηθῆ τις βλάβη, καὶ ἐπήρεια αὐτῷ· κἀντεῦθεν καὶ προσδραμόντων τῷ ἐλέει, καὶ τῇ προνοίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἀνγγείλαν πρὸς τὴν ἡμῶν μετριοτήτα τὸν σκοπὸν αὐτῶν τοῦτον, καὶ ἐδεήθησαν θερμῶς ἀναλαβεῖν αὐτὸ ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν, καὶ μεγαλειότητα, καὶ τοῖς λοιποῖς πατριαρχικοῖς σταυροπηγίοις τοῦ καθ' ἡμᾶς οἰκου- μενικοῦ θρόνου συντάξαι | καὶ συναριθμῆσαι, ὅπως διὰ τῆς τοιαύτης σταυροπηγιακῆς ἀξίας, καὶ ἐλευθερίας ἔχῃ διάγεσθαι, καὶ διακυβε- νᾶσθαι καλῶς, καὶ ἐν ἀνέσει, ἀνενοχλήτως τε, καὶ ἀνεπηρεάστως πρὸς τὸν ἐξῆς ἀπαντα χρόνον, δυνάμενον ἀποκρούειν πᾶσαν προσβολὴν ἀντικειμένην, καὶ ἐπερχομένην κακωτικὴν ἐπήρειαν, καὶ συμφυλάτ- τεσθαι ἀκαταπάτητον, ἐπιδιδόναι τε, καὶ προάγειν ἐν αὐξήσει, καὶ βελτιώσει· τούτου χάριν καὶ | ἡ μετριοτήτης ἡμῶν τὴν κοινὴν αὐ- τῶν παράκλησιν, καὶ ἀξίωσιν εὐμεγῶς ἀποδεχθεῖσθαι, ὡς εὐλογον, καὶ δικαίαν οὔσαν, καὶ πρὸς θεοφιλῆ σκοπὸν ἀφορῶσαν, ἄλλως τε δὲ καὶ

¹ Τὰ Ἑλληνικά. Ἐν Ἀθήναις. 1854 Τόμ. Γ' σ. 83.

² Τὸ κενὸν, τριάκοντα περίπου γραμμάτων, ἕνεκα διαβρώσεως τῆς περιγραμμῆς.

βεβαιωθείσα καλῶς, μὴ ὑποκείσθαι τὸ | αὐτὸ μοναστήριον τινὶ τῶν
 συναδελφῶν ἀρχιερέων, ἅτε, ὡς εἴρηται, εὐρισκόμενον ἐν ἐρήμῳ, καὶ
 ἀοικήτῳ ὅλως νήσῳ μηδεμιᾷ ἐπαρχίᾳ ὑποκειμένη, ἔγνω κατὰ τὰ φιλο-
 τιμηθέντα ἀνέκαθεν προνόμια τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένικῳ θρόνῳ ἀνα-
 5 λαβεῖν τὸ μοναστήριον τοῦτο, καὶ σταυροπήγιον ἀναδείξαι· καὶ δὴ
 γράφοντες, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων
 ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, καὶ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελ-
 φῶν, καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ διαληφθὲν αὐτὸ ἐν τῇ νήσῳ Πεπέρι
 κείμενον ἱερὸν, καὶ σεβάσιμον μοναστήριον, καὶ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνό-
 10 μαι τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου | τῆς Ζωοδόχου πηγῆς μετὰ πάν-
 των τῶν κτημάτων, καὶ πραγμάτων, καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινητῶν
 τε, καὶ ἀκινήτων ὅσα τε εἶδη ἔχει, καὶ ὅσα σὺν θεῷ ἐπικτήσεται
 ὕστερον ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον μέχρι οὗ | περι-
 τρέχει ὁ ἥλιος τὸν κύκλον αὐτοῦ, εἴη, καὶ λέγεται, καὶ παρὰ πάντων
 15 γινώσκηται πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἐλεύθερον, ἀδούλωτον, ἀσύ-
 δοτον ὅλως, καὶ ἀκαταπάτητον, καὶ μηδενὶ ὑποκείμενον, εἰμὴ μόνον τῷ |
 οἰκουμένικῳ πατριαρχικῷ θρόνῳ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ προστατευόμενον, καὶ
 ἐξουσιαζόμενον, καὶ ἐξεταζόμενον ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς χρεῖαις, καὶ
 ὑποθέσει, μνημονευόμενον ἐν αὐτῷ ἀεναῶς τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνό-
 20 ματος ἐν | πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθίαις, καὶ μηδενὶ
 μηδὲν ὀφείλον παρέχειν ὀλοτελῶς μέχρι καὶ ὀβολοῦ· μηδενὸς ἔχον-
 τος ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν εἰς τὸ παντελὲς οὐτέ τινος τῶν πλησιοχώρων
 ἀρχιερέων, | οὐτέ τινος ἄλλου προσώπου ἐξαρχικοῦ ἱερωμένου, ἢ λαϊ-
 κοῦ κατεπεμβαίνειν αὐτοῦ, καὶ ἐνοχλεῖν, καὶ ἐπηρεάζειν τοὺς ἐν αὐτῷ
 25 συνασκουμένους πατέρας, καὶ δόσιν ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν πολλήν, ἢ
 ὀλίγην, ἢ | τῶν πραγμάτων, καὶ κτημάτων ἐκείνου, ἀφιερωμάτων τε,
 καὶ εἰσοδημάτων τὸ παράπαν ἐφάπτεσθαι· οἱ δὲ ἐν αὐτῷ συν-
 ασκούμενοι πατέρες διάγωσιν ἀνενοχλήτως, καὶ ἀνεπηρεάστως συ-
 ζῶντες καὶ συμπολιτευόμενοι φιλαδέλφως ἐν εἰρήνῃ, καὶ τηροῦντες
 30 ἐν πᾶσι τὸν τύπον τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἀπαρεγχείρητον, ἀμειντόν
 τε καὶ ἀκατάγνωστον, καὶ ἐπειδὴ ἐν στερήσει ἡγουμένου γένωνται,
 ἔχουσιν ἄδειαν ἐκλέγειν | κοινῶς ἓνα ἐκ τῆς συνοδίας αὐτῶν τῇ κοινῇ
 αὐτῶν γνώμῃ κριθέντα, καὶ ἀναφανέντα ἄξιον, καὶ δόκιμον εἰς προ-
 στασίαν, καὶ κυβέρνησιν, τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν, καὶ τοῦτον ἀποκα-
 35 θιστᾶν ἡγούμενον | καὶ ὅταν ἐν χρεῖᾳ χειροτονίας γένωνται, ἔχουσιν
 ἄδειαν προσκαλεῖν ὃν ἂν θέλωσιν ἐκ τῶν πέριξ, καὶ πλησιοχώρων
 ἀρχιερέων, ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτονίας αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς
 κανονικῆς παρατηρήσεως, ὡς νενομίσται· Ὅς δ' ἂν ὀψέποτε θε-

λήσῃ ἀθετήσαι τὰ ἐν τῷ παρόντι γεγραμμένα συνοδικῶς τε, καὶ ἐκ-
 κλησιαστικῶς ἀποφανθέντα, καὶ διορισθέντα, καὶ ἐπιχειρήσῃ οἰωδί-
 τινι τρόπῳ ἀνατρέψαι, καὶ ἀναιρέσαι, | τὴν πατριαρχικῇ, καὶ συνοδικῇ,
 διαγνώσει φιλοτιμηθεῖσαν σταυροπηγιακὴν ἀξίαν, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ
 αὐτεξουσιότητα τῷ ἱερῷ τούτῳ μοναστηρίῳ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεο- 5
 τόκου, καὶ εἰς δουλείαν ἐπαγαγεῖν | αὐτὸ, καὶ ἐνόχλησιν, καὶ βλάβην,
 καὶ ζημίαν προξενῆσαι αὐτῷ καθ' ὄντινασιν τρόπον, ὃ τοιοῦτος ὁποίας
 ἂν εἴη τάξεώς τε, καὶ βαθμοῦ, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ τῆς ἁγίας καὶ
 μακαρίας | ἀδαιρέτου Τριάδος, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος·
 καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχικαῖς καὶ συνοδικαῖς 10
 ἀραῖς ὑπόδικος, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπεύθυνος, καὶ ἐνοχος τοῦ
 πυρός | τῆς γεέννης· Ὅθεν εἰς ἐνδειξίν καὶ διηνεκῇ τὴν ἀσφάλειαν
 ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικόν συνοδικόν ἐν μεμβράναις
 σιγίλλιδες γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ μονῇ τῆς | ὑπερ-
 15 αγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου πηγῆς.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοσιῶ ἑπτακοισιῶ πενηκοσιῶ τρίτῳ, κατὰ
 μῆνα Ἀπρίλλιον ἐπινεμήσεως α'ῃς.

† Κύριλλος ἐλέμ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας
 Ῥώμης καὶ οἰκουμένικὸς πατριάρχης.

† Ὁ Καισαρείας Παρθένιος.

† Ὁ Ἐφέσου Νικόλαος.

† Ὁ Ἡρακλείας Μάξιμος (;).

† Ὁ Βιζύης (;) Ἀθανάσιος (;) (Ἄνθιμος ;).

† Ὁ Νικομηδείας Γαβριήλ.

† Ὁ Χαλκηδόνας Γεράσιμος (;)

† Ὁ Δέρκων Σαμουήλ.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δανιήλ.

† Ὁ Κρήτης (;) Ἰωάσαφ.

† Ὁ Φιλιππουπόλεως Σεραφείμ.

† Ὁ Φιλ(ππων καὶ Δράμας) Ἐπιφάνιος (;)

† Ὁ Κυζίκου Μελέτιος.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Γ'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΛΥΒΑ¹

42.

Χαρτ. 0,23 × 0,16. Αἰῶνος XVII (φ. 256).

[Ἀκακίου Σαββαΐτου] ἀνεπίγραφος Ἑρμηνεία τοῦ Μεγάλου κανόνος Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

Ἐν φ. 256^α χειρὶ νεωτέρῃ· 1837 ἀπριλίου ^ωχ^ω χρηστέφουρος γράφο διὰ ἐνθήμεσιν με κήνδηνον μέγαλον ἐφήτευσά τῇ νέα φοιτητῶν καὶ με ἀΐξοδα μεγάλα ἴνηξα τὸ χαντάκι ἐκρέμισα ὅλον τὸν λόγγον ὁποῦ ἦταν ζὸν πάτου ἀπο τὸ παλεὸν ἀμπέλη ἐκρέμισα τοῦς παλαιοῦς ὄχτους ἔβαλα καὶ ἀκαμνές. . . . 127 μέσαι εἰς τὸ ἀμπέλη σὴν καρμια καὶ γήροθεν ἀπὸ νέον καὶ παλεὸν ἀμπέλη ξαναφοίτευσά ἐδὸς δύοου χηλιᾶδες κλήματα εἰς τις ἀκρης καὶ εἰς τὸν λόγγον καὶ ἔγηνε ὅλον τὸ ἀμπέλη ἐδὸς τρεμάτα ἑπτὰ ; 7 καὶ ἔγηναι μίαν χαρὰν κοιρίου κλήν καὶ με ἀΐξοδα ἀνηπαύφηρα χαντάκοι φράχτη ξερηζομα σκαμνές φήτοιμα σκάλοιμα τα ὄχτια κλάδου σκάρφοιμου δηφιτέροι ἐδὸς ταίλος τὰ ἔξοδα ἐδὸς γρόσηα 1300 χήλια τρηακόσια μόνον αὐτὸ τὸ ἀμπέλη ἀπὸ χήλιους ὄχτιακοσίους τρηάντα δήου ἐδὸς : 1837 : μόνον αὐτὸ τὸ ἀμπέλη ἔφαγαι γρόσηα ἐδὸς δήου χλ. καὶ πέντακόσηα 2500 καὶ χορῆς . . .

Στάχωσις βυραίνη μετὰ χρυσοῦν ἐπιτυπωμάτων καὶ θηλυκωτήρων, ὧν ἐξέπεσαν ἡ βύρα.

43.

Χαρτ. 0,23 × 0,15. Αἰῶνος XV (φ. 222).

Κανόνες εἰς τὸν ὄρθρον.

Κωδὶξ ἀκέφαλος καὶ κολοβός. Τὸ φ. 1 ἐκ περγαμηνῆς ἐφ' οὗ αἱ λέξεις Θεοφάνης καὶ ἐν τῇ ὀπισθεν μέρει παπὰ μαρτζελοῦς μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ δ' καὶ ἐπαναλη-

¹ Συνέχεια ἐκ τοῦ Τόμ. IB'σ. 240.

φισ τοῦ ὀνόματος μαρτζελοῦς μετ' ἄλλων ἀριθμῶν καὶ τῆς λέξεως πολ φερούσης ἄνωθεν τὴν δεξιόβλητον ἐπίτημην ^φ

Στάχωσις νεωτάτη.

44.

Χαρτ. 0,205 × 0,15. Αἰῶνος XVI (φ. 328).

Μηνιαῖον Ἰανουαρίου.

Τὰ παράφυλλα 1 καὶ 2 ἐκ κώδικος χαρτοῦ μεγαλειτέρου σχήματος, αἰῶνος 15', κατὰ δύο σελίδας γεγραμμένου καὶ περιέχοντος τροπάρια: Ἐν τῇ φῶ αὐτοῦ δοκίμια κονδυλίου διαφόρων χειρῶν, ἐν οἷς καὶ τὰ χρονικὰ σημειώματα τάδε· α') ετοῦς ζξθ' ἐγίνε ἀκρηβια ἐγίνε σία ασ̄ ο̄ σιμ' ασ̄ μ̄ το . . . εἶχε· ο μέγας αν̄ αμαχ̄ με̄ τὸν σολτάν παγιαζη. β') ετοῦς ζοᾱ ἐν μὴν γενάρηοῦ ιε̄ ἐκιμθη ο̄ δημακος του π̄ γ') εχει τὸ βιβλιω ασ̄ π̄. δ') ετοῦς ζοᾱ ἐμ̄ ὁ διμακός του π̄ γενάρηοῦ ιε̄ ἡμερα παρᾶσκευη' πετρος ἀρηληου ιη̄ κειριακι του θομα· ε') ζξε̄ ἀπεθανεν ὁ μαστρογ̄ γεναριου ιγ̄ ἡμερα δ. Ἐν τῇ κάτφ φῶ τοῦ φ. 327^β τάδε· τὸ παρο βιβλίον ἡγουν το μινεον ἐπροσιλόθι εἰς μοναστήριον το ἐπονομαζόμενον Πέτρα παρα του εν ιρομονάχαις κυρ χριστοφορου. Ἐν τῇ φῶ τοῦ φ. 328^α ἄλλη χειρὶ· † ετοῦς ζξθ' ἐγραψεν ο ἀλητζελεπής τον ιωαννινόν· τὸ φλαμουρο· καὶ κατᾶλησεν τὸν κοσμον.

Στάχωσις διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεβλημένων διὰ βύρασης ἐφθαρμένης.

45.

Χαρτ. 0,20 × 0,14. Αἰῶνος XVIII (φ. 348).

«Εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς θεολογίας τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκδοθέντα παρὰ Γερασίμου Βλάχου καθηγουμένου τοῦ Κρητὸς τοῦ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους διδασκάλου καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ταπεινοῦ κήρυκος».

Ἀρχεται ἀπὸ φ. 9^α. Ἐν φ. 3^α—8^α Πιναξ τῶν ζητημάτων καὶ κεφαλαίων. Τὸ φ. 8^β ἄγραφον.

Τὰ παράφυλλα 1 καὶ 2 ἀποτελοῦνται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Σπαρτιάτου Γ. Φωτοπούλου (Φωτάκου) πρὸς τινα ἀρχιερέα περὶ τινος «καπετάν Γιάννη». Ὁπισθεν αὐτῆς ἄλλη χειρὶ κατάλογος ἑακῶνων ὀπλαρχηγῶν. Τὸ δ' ἐν τέλει παράφυλλον 348 ἄλλοθεν εἰλημμένον περιέχει «Ἄρθρον συμπληρωτικὸν μυστικῶν συνθήκης τῶν μεγάλων δυνάμεων περὶ Ἑλλήνων».

Ἐν τῇ παραφύλλῳ τῆς ἀρχῆς τῇ συνεσταχωμένῃ τῇ περιβλήματι μετὰ ἄλλ-

λων τινῶν τὰς κῆρυ βεβλά (:) σὰς ἀσπάζομαι. Καλαμάτα: τῆ 6: ἀπριλίου 1826.
Στάχως διὰ βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

46.

Χαρτ. 0,24 X 0,173. Αἰῶνος XVIII (φ. 313).

«Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου **Κορυθαλέως τοῦ Ἀθηναίου** εἰς τὰ περὶ ψυχῆς τοῦ **Ἀριστοτέλους** βιβλία, ὑπομνήματα».

Ἐν τέλει· Τέλος τῆς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς παρούσης πραγματείας. Ὡς περ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα, | καὶ οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένα, | καὶ οἱ πραγματεύοντες ἰδεῖν τὸ κέρδος, | καὶ οἱ ἀλγοῦντες ἰδεῖν τὴν θεραπείαν, | οὕτω καὶ οἱ γράφοντες ἰδεῖν βιβλίον τέλος: Ἐπει ^ω αψμς: ὀκτωβρίου ^η λ: ∞ εἴληψε πέρας.

Ἐν φ. 306β πλῆγως ἐν τῇ φά· Τῆ 5η Ἰανουαρίου τῷ 1876^ω Ἐνεχειρίσθη μοι παρὰ τοῦ Πανοσιωτάτου Καθηγουμένου Πέτρας Κυρίου Καλλινίκου μελέτης ἔνεκα. Α. Βαϊρακίδης Ἡπειρώτης.

Στάχως διὰ βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

47.

Χαρτ. 0,348 X 0, 0,230. Αἰῶνος XIX (φ. 88).

1 (φ. 1^α). «Ἀσπίς ὀρθοδοξίας ἢ ἀπολογία καὶ ἔλεγχος πρὸς τοὺς διασύροντας τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν αἰρετικούς φρονεῖν ἐν τοῖς περὶ θεοῦ καὶ τῶν θεῶν ὡς κακοφρονοῦσιν. Οὗτοι αὐτοὶ οἱ Καλουῖνοι δηλονότι· συντεθεῖσα παρὰ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τοπικῆς συνόδου ἐπὶ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων».

Μετὰ τὸν ἐν τέλει (φ. 63^α) ἐπίλογον· Ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ α.χ.ο.βφ μηνὶ Μαρτίῳ 15^η ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ φ. 63β ἀντίγραφον τῆς μονοκονδυλικῆς ὑπογραφῆς τοῦ Δοσιθέου. Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἡγουμένων καὶ ἱερέων.

Ἴδε καὶ κατωτέρω ἀρ. 48, 18.

2 (φ. 67^α). Γαλλιστὶ συντεταγμένη διαθεσίωσις περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Δοσιθέου κατὰ τῶν Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν καὶ ἐπικύρωσις διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Γάλλου παρὰ τῆ ὀθωμανικῆ Πύλη πρεσβευτοῦ Charles Francois Olier de Nointel καὶ τοῦ πρώτου γραμματέως.

3 (φ. 69^α). «Τόμος συνοδικὸς Α'».

Ἐκθεσις τῶν μυστηρίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀρχ. Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πα-

τριάρχης. Τέλ. Γέγραπται ἐν τῷ Πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτει α.χ.ο.β'φ μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος εἰς (γραπτέον ιγης).

Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ Διονυσίου Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλων τινῶν πρώην πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ δικφόρων ἐπισκόπων. Μετὰ δὲ ταῦτα (φ. 76^α)· Συντεθεῖται τὸ παρὸν καὶ ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ μεγάλου ἡέτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· ὃ καὶ κατεστρώθη ἀπαράλλάκτως ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

4 (φ. 177^α). «Τόμος συνοδικὸς Β'».

Ἐκθεσις τῶν μυστηρίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀρχ. Καλλίνικος ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Τέλ. Κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ νέῳ κώδικι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας α.χ.η.αφ.

Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων. Ἐν δὲ φ. 82^α ἀντίγραφον τῆς μονοκονδυλικῆς ὑπογραφῆς πατριαρχοῦ Ἱεραμίου Ι', εἶτα δὲ τὰς Ἱεραμίας ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἰδίᾳ χειρὶ βεβαιῶσι ὅτι ὁ παρὼν Ἱεροσολυμιτικὸς τόμος ὁ καὶ ἐπιγραφόμενος Ἀσπίς ὀρθοδοξίας, οὗ ἡ ἀρχὴ Καιρὸς τοῦ λαλεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ σιγᾶν, τὸ δὲ τέλος Ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα, καὶ τὰ ἐξῆς ὑπερ ἐπίλογός ἐστι τοῦ αὐτοῦ τόμου καὶ αἱ δύο γεγονυῖαι ἐκθέσεις τῶν μυστηρίων τῆς ἡμετέρας ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἡ μὲν ἐπὶ Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ ἀρχὴ Οὐκ ἀνάξιον εὐαγγελικῆς πολιτείας, τὸ δὲ τέλος, Ὅπως μὴ ἔχη ἀμφισβητεῖν τοῦ λοιποῦ περὶ τῶν τοιούτων, μήτε διασαλευεσθῆαι πῶς ὑπὸ τῶν καθ' ἡμῶν καὶ ἀλλότρια ἐπιφημίζειν βουλομένων. Ἡ δὲ ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἡ δὲ ἀρχὴ Ἀπλοῦς ὁ λόγος ἔφθ τῆς ἀληθείας· τὸ δὲ τέλος Κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ νέῳ κώδικι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἴσα ἐστὶ καὶ ἀπαράλλακτα τῶν καθολικῶν πρωτοτύπων, καὶ οὕτως ἀνέκαθεν ἐφρόνησε· καὶ φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Ἐπονται τὰς· Κύριλλος ἐλέφ θεοῦ πατριάρχης ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται καὶ προσμαρτυρεῖ ὅτι τὰ ἐν τῷ παρόντι γραφένια ἴσα ὑπάρχει ἀπαράλλακτα δίχα τινὸς ἀμφιβολίας τῶν πρωτοτύπων. Σαμουήλ ἐλέφ θεοῦ πάπυς καὶ πατριάρχης τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείας καὶ κριτῆς τῆς οἰκουμένης. Ὁμοφώνως συναποφαίνεται καὶ ἰδίᾳ χειρὶ συνεπιβεβαιοὶ καὶ συνεπικυροὶ προσεπιμαρτυρούμενος τοῖς ἐνταῦθα. Ἀρχιεπίσκοπος πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν Ἰωάσαφ προσμαρτύρεται καὶ συνεπιβεβαιοῖ. Χρῦσανθος ἐλέφ θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης. Τὰ παρόντα ἴσα ἀντιβαλῶν τοῖς πρωτοτύποις καὶ εὐρῶν αὐτὰ ἐξισάζοντα κατὰ πάντα τῇ τε φράσει συνθέσει τε καὶ ἐννοίᾳ οἰκείᾳ χειρὶ ὑπέγραψα καὶ εἰς ἐπικύρωσιν δι' ἡμετέρας Πατριαρχικῆς κηροβούλης, ἐν ἀργυρῷ δοχείῳ ἀποδέσμιφ περιειλημένης καὶ κάτωθεν ἀπρωρημένης, ἐσφράγισά τε καὶ ἐβεβαίωσα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει α.ψ.κ.α'. μηνὶ Ἰουνίῳ.

Ἐν φ. 82^α· Ἠγοράσθη τῷ 1888 παρὰ Ἀλ. Κολουβᾶ ἀντὶ δρ. 40.

Κωδὶξ πιθκνῶς ἀντιγραφῆς ὑπὸ Δ. Βερσῆ. Ἴδε ἀρ. 48.

Στάχως νέα διὰ γαστοῦ χάρτου.

48.

Χαρτ. 0,30 X 0,19. Αἰῶνος XIX (φ. 296).

1 (φ. 1^α). «**Νικολάου Διακόνου** τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Πατριαρχικοῦ Νοταρίου, πρωτοπροέδρου τῶν Πρωτοσυγγέλων καὶ Νομοφύλακος τῆς τῶν Ῥωμαίων Βασιλείας τοῦ **Δοξαπατρῆ**. Ἐξήγησις τῶν τετραστίχων Ἰαμβικῶν παραινέσεων τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**.

Ἐν φ. 32^α. Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 993 φυλαττομένου ἀρχαίου χειρογράφου ἀντέγραφον κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ Σωτηρίου ἔτους 1860.

Δημήτριος I. Μπερσῆς
ὁ Ἀθηναῖος
ἔγραψα καὶ ἐξεθέμην.

2 (φ. 32^β). «**Στίχοι** τοῦ Σοφωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυρίου **Μιχαήλ τοῦ Χωνεάτου**. Ἐπὶ τῇ ἀρχετύπῳ ἀνιστορίσει, τουτέστι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν».

Ἐν τέλει † Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαήλ.

3 (φ. 33^α). «**Βασιλείου Ἐλαχίστου Καίσαρίας Καππαδοκίας** εἰς Γρηγόριον Νύσσης».

Ἄρχ. Φίλου πιστοῦ πρὸς τὰ κάτω καὶ αἰσθητά.

4 (φ. 35^β). «**Τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου**».

Ἄρχ. Φαίνεται οὗτος ὁ λόγος πρὸ τοῦ μεγάλου ἀπολογητικοῦ εἰρημένους αὐτοῦ.

5 (φ. 38^β). «**Τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου**».

Ἄρχ. Τὸν σκοπὸν καὶ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς τὸ προοίμιον σαφῶς διδάσκει.

Ἐν φ. 39^β. Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Αὐτοκρατ. τῶν Παρισίων Βιβλιοθήκῃ φυλαττομένου ἀρχαίου ἐν μεμβράνῃ χειρογράφου ὑπ' ἀρ. 573 ἀντέγραφον κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1860.

Δημήτριος I. Μπερσῆς
ὁ Ἀθηναῖος.

6 (φ. 40^α). «Ὁμιλία περὶ τοῦ Ἀσώτου».

7 (φ. 44^α). «Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου **Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου**».

Μόνον ἡ ἀρχή. Ἐπὶ τὰ δὲ ταῦτα τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεολόγου παρέλειψα, ὡς λίαν δυσαναγνώστου ὄντος τοῦ χειρογράφου. Δημ. Βερσῆς.

8 (φ. 45^α). «Ἀκολουθία τοῦ ὁρθρου τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου **Σαββάτου**».

9 (φ. 50^α). Τοῦ σοφωτάτου καὶ ῥητορικωτάτου **Ἀρχιεπισκόπου Γαυρομενίας** τῆς Σικελίας τοῦ ἐπίκλην **Κεραμῆως**. «Ὁμιλῆαι ἐκάστης Κυριακῆς τῶν ἑβδομάδων τοῦ ὅλου χρόνου».

α' (φ. 56^α). «Κυριακῆ τῆς Ἀποκρέμ». — β' (φ. 61^β). «Κυριακῆ τῆς (οὕτω κενόν). Ἄρχ. Ἴδου τὸ τῆς Γεσσαρακοστῆς στάδιον ἀδελφοί, ὑπνολύγοντες σήμερον. — γ' (φ. 67^β). «Κυριακῆ πρώτη τῶν ἁγίων νηστειῶν». — δ' (φ. 76^α). «Κυριακῆ δευτέρα τῶν ἁγίων νηστειῶν». — ε' (φ. 81^α). «Κυριακῆ τρίτη τῶν νηστειῶν». — ζ' (φ. 87^β). «Κυριακῆ τετάρτη τῶν νηστειῶν». — η' (φ. 92^β). «Κυριακῆ πέμπτη τῶν ἁγίων νηστειῶν». — θ' (φ. 97^α). «Ἐν Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου». — ο' (φ. 100^β). «Κυριακῆ τοῦ Πάσχα». — ι' (φ. 103^α). «Ἐν Δευτέρῳ τοῦ Πάσχα». — ια' (φ. 106^α). «Κυριακῆ τοῦ Θωμᾶ». — ιβ' (φ. 111^α). «Κυριακῆ τῶν ἁγίων μυροφόρων».

10 (φ. 115^β). «Περὶ ἀζύμων».

Ἄρχ. Τὴν διὰ τῶν ἀζύμων θυσίαν οὐ προσδεχόμεθα.

11 (φ. 116^β). «Ἐνωμικά».

Ἄρχ. Ὡς περὶ τὸ ἔλαιον καὶ μὴ βουλομένων ἡμερεῖ τὴν θάλασσαν.

12 (φ. 129^α). Γράμματα πρὸς αὐτοκράτορα περὶ διαφόρων ὑποθέσεων.

Ἐν τέλει (φ. 129^α). Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ εἶναι Ἀθανασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως γραφεῖσαι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον.

13 (φ. 129^β). «Ἀσπίς ὀρθοδοξίας ἢ ἀπολογία καὶ ἔλεγχος πρὸς τοὺς διασύροντας τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν αἰρετικούς φρονεῖν ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θεῶν ὡς κακοφρονοῦσιν οὗτοι αὐτὸς ὡς Καλουῖνος δηλονότι, συντεθεῖσα παρὰ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τοπικῆς συνόδου ἐπὶ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων».

Ἐν τέλει Ἐγγράπται ἐν τῇ πατριαρχεῖᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτει αχοβ' μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἰνδικτικῆνος ιης. Ἐπεταὶ ἡ υπογραφή Διονυσίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ πολλῶν ἄλλων ἱεραρχῶν. Ἐπὶ ταῦτοις δὲ ταῦτα Συνετέθη τὸ παρὸν καὶ ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας δι' ἣ καὶ κατεστρώθη ἀπαρῆλλάκτως ἐν τῇ Ἱερῇ κώδικι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Ἴδε καὶ ἀνωτέρω ἀρ. 47, 1.

14 (φ. 136^α). «Ἔθμος συνοδικὸς δ'».

Ἄρχ. Καλλίνικος ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Ἀπλοῦς ὁ λόγος τῆς ἀληθείας ἔφω. Μένει ἀτελὲς ἐν ταῖς λέξεσιν ἐν τοῖς φημινομένοις εἶδει τοῦ ἄρθου, ἐκπεσόντων, ὡς φαίνεται, φύλλον.

Ἴδε καὶ ἀνωτέρω ἀρ. 47, 4.

15 (φ. 137^α). «Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου **Ἀποστόλου Πέτρου**».

Ἐν φ. 142^α. Ἡ ἀνωτέρω λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου ἐστὶν ἡ

παρὰ τῆ Δυτικῆ ἐκκλησίᾳ ἐν χρήσει. Ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταφρασθεῖσα φωνήν. Ἐπεταὶ ὑπογραφή τοῦ Δημ. Μπερσῆ διεξεσμένη.

16 (φ. 143^α). «**Μαξιμου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως** Ἐκθεσις περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως κατὰ Λατίνων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐν τέλει (φ. 147^β). Ἀντέγραφον ὡς εἶρον ἐν τινι ἀρχαίῳ χειρογράφῳ. Δημ. Μπερσῆς.

17 (φ. 153^α). «Περὶ Ἀρχιεπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων τῆς Ἀνατολῆς».

18 (φ. 156^β). «**Κυρίλλου Ἱεροσολύμων** περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου».

19 (φ. 157^α). «Κατὰ Λατίνων» πόθεν ἐκπορεύεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

20 (φ. 161^α). [**Καλλίστου Νικηφόρου τοῦ Ξανθοπούλου**] «Περὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Ἄρχ. Ἀρχιεπίσκοπος πρώτιστος ἐν πόλει μέγας.

Ἐν φ. 162^α - 163^α ἐν δευτέρῃ στήλῃ ἀναγραφὴ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας.

21 (φ. 163^β). «Περὶ τῆς τετραμόρφου ὀπτασίας ἣν εἶδεν Ἰεζεκιήλ».

22 (φ. 165^α). Τροπάρια.

23 (φ. 166^α). «**Ἰωάννου κληρικοῦ καὶ κουβουκλησίου τοῦ Κεμαινιάτου** εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης».

Ἐν φ. 215^β. Τέλος τῆς ἀξιολογημένης ἱστορίας παρὰ Ἰωάννου τοῦ Καμινιάτου, καὶ Κουβουκλησίου τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἣν καὶ ὀφείλει πᾶς τις, μάλιστα δὲ Θεσσαλονικεὺς, ἐπιστατικῶς τε καὶ νουνεχῶς διελθεῖν, ὡς πάνυ οὖσαν, τό γε εἰς ψυχικὴν ἡκον ἀφέλειαν ἀρίστην τε καὶ λυσιτελεστάτην. Ἐγρᾶφη Μαρτίου ιγ' ἔτος ξιϛ' Ἰνδικτιῶνος ιδ'ης. Τέλος 486 Supplement Παρισίων] Δημ. Ι. Μπερσῆς.

24 (φ. 215^β). «Παραινετικὸν πρὸς νέον».

Ἄρχ. Θεὸν φοβοῦ πᾶς τις καὶ τὸ κακὸν αἰσχύνου. Ἐν τέλει Δ. Μπερσῆς.

25 (φ. 215^β). «Ἐρμηνεῖα τῶν τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου Μακαρισμῶν».

Ἐν τέλει (φ. 219^β) Δημ. Μπερσῆς ἔγραφο 1860.

26 (φ. 221^α). «Τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου **Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ** τοῦ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ μοναχικοῦ σχήματος μετονομασθέντος **Ἰωάσαφ μοναχοῦ** ἀντιβῆτικῶς κατὰ τοῦ μοναχοῦ Ἰσαάκ τοῦ Ἀργυροῦ, ἀντιλέγοντος καὶ βλασφημοῦντος κατὰ

τοῦ ἐν τῷ Θαβωρίῳ λάμπαντος φωτός ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κτίσμα τοῦτο καλοῦντος».

Ἐν τέλει (φ. 294^α)· Τὸ παρὸν πέρασ εἴληφε τὴν 12ην Ἰουνίου 1860 ἡμέραν σάββατον ἐν Παρισίοις διὰ χειρὸς Δ. Ι. Μπερσῆ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἐν φ. 294^α - 296^α Πίναξ τῶν περιεχομένων. Ἐν δὲ φ. 296^β· Ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων Πετράκη Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Βερσῆς.— Ἰανουαρίου 10. 1867 παρέλαβον τὴν ἡγουμένην τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων Πετράκη δι' ἐκλογῆς τῶν πατέρων τῆς αὐτῆς μονῆς. Καὶ κατωτέρω 1900. Ἠγοράσθη παρὰ Ἀλεξίου Κολυβά ἀντὶ δρ. 75 ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινου Βερσῆ.

Κοσμεῖται ὑπὸ τριῶν ἐπιτίτλων ἐγχρώμων, δεκατεσσάρων κοσμημάτων καὶ μίαν ἐγχρώμου εἰκόνας ἐν φ. 48^β.

Τὰ φ. 49, 142^β, 148^α - 152^β, 165^β, 215^α, 220^α, 296 ἄγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

49.

Χαρτ. 0, 166 X 0, 110. Αἰῶνος XVIII (φ. 92).

1 (φ. 1^α). «Ἐκθεσις τοῦ ἀδελφοῦ **Ἐκάρδου**, τοῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν πρεδικοτόρων, κατὰ τοῦ νόμου τῶν Σαβράκηων».

Ἐν τέλει· «Τοῦ μεταγλωττίσαντος σοφωτάτου Διμητρίου τοῦ Κυδῶνα, ἀπλοῦν τοῦτο ὑπὲρ τοῦ συγγραμματος ἐγκώμιον».

2 (φ. 62^α). «Τοῦ σοφωτάτου **Βρουενίου Μοναχοῦ**, Μετατινος Ἰσμαηλίου διάλεξις».

Ἐν τέλει (φ. 79^α)· 1750 Ἰανουαρίου· 13 ἔλαβε τέλος. Ἐγρᾶφθη τὸ παρὸν διὰ χειρὸς Χριστούδια. Οἱ ἀναγινώσκοντες, συγγνώμην δῶτε τῶν πολλῶν σφαλμάτων μου.

3 (φ. 79^β). «Ἐκ τῆς βίβλου Ὁρθόδοξος ὁμολογία πίστεως».

Προτάσσεται πρόλογος Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Ἐν τέλει· ἀρχῆθ· ἐν μηνί Ἰαννουαρίου ἀπὸ Ἀνδριανουπόλεως.

Τὰ φ. 1-6, 85-92 ἄγραφα. Ἐν φ. 7^α κομψὸν ἐπιτίτλον ἐγχρωμον.

Στάχσις διὰ βύρσης.

50.

Χαρτ. 0, 15 X 0, 05. Αἰῶνος XVI (φ. 23).

«Τοῦ δόσιου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν **Ἐφραῖμα** εὐχὴ ἑξομολογητικὴ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν».

Στάχσις νεωτάτη.

51.

Χαρτ. 0, 165 × 0, 115. Αἰῶνος XVIII (φ. 126).

1 (φ. 2^α). «**Χρυσάνθου** ταπεινοῦ μοναχοῦ καὶ Πρεσβυτέρου **Ἐκασίμα τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων** Ἐγχειρίδιον περὶ μέτρων Ποιητικῶν, καὶ διαφόρων Ποιημάτων διηρημένων εἰς δύο Βιβλία, ὧν τὸ μὲν ἐστὶ Μετρικόν, τὸ δὲ Ποιηματικόν κατὰ Πεσοῖν καὶ Ἀπόκρισιν Διδασκάλου καὶ Μαθητοῦ».

2 (φ. 62^α). «Ἐπίτομος εἶδησις περὶ μέτρων τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου **Χρυσάνθου**».

Τὸ ὑπ' ἀρ. 2 ἄλλη χειρὶ.

Ἐν φ. 1^α. Α. Μ. Οἰκονόμος Μακεδῶν τῇ 17^η Ὀκτωβρίου 1887 καὶ σφραγὶς τουρκικῆ. Ἐν δὲ φ. 126^β Τὸ χειρόγραφον μοὶ ἐπωλήθη παρὰ Ἰππειρώτου. Τῇ 16^η Νοεμβρίου 1912 Ἀλέξιος Κολουβάς.

Ὁ κώδιξ εἶχε καὶ ἀρχαίαν ἀριθμῆσιν κατὰ σελίδας μέχρι σελίδος 250. Μετὰ τὸ φ. 126 πέντε φύλλα ἄγραφα.

Στάχως βυρσίνη ἀπλή.

52.

Χαρτ. 0, 16 × 0, 107. Αἰῶνος XIX (φ. 42).

1 (φ. 2^α). «Πρωγνοστικὸν ἐκ τῆς σελήνης πότε γηγετε ἄνεμος καὶ βροχή».

2 (φ. 24^α). «Ἐν ετη 1821 Μαρτίου 17 αὐτῆ ἢ πιστολι εστάλθη ουρανοθεν ἐκ χιρὸς Θεοῦ εἰς μετανια καὶ επιστρεψη τον αμαρτολόν».

3 (φ. 34^α). «Προσευχὴ πρὸ τῆς Ἱερᾶς μεταλήψεως».

Ἐκαστον τῶν τριῶν περιεχομένων δι' ἄλλης χειρὸς, ὧν ἡ τρίτη ὀρθογραφικώτερα καὶ κανονικώτερα τῶν ἄλλων.

Τὰ φ. 22^β, 23; 36^β - 42 ἀρχῆθεν ἄγραφα, εἰς ὧν τινὰ πικρνεγράφησαν λογιζομῶν καὶ δοκίμια κονδυλίου. Ἐν φ. 40^β Καὶ τότε σὺν τοῖς ἐμοῦ Βιβλιοθήκης εἶοικε κτήμα ὅστις δ' ἂν ἀφαιρέσῃ μέγιστον ἔχει κρίμα.

53.

Χαρτ. 0, 152 × 0, 11. Αἰῶνος XVI (φ. 55).

«Ἀκολουθίαι τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν Σεπτεμβρίου—Ἰανουαρίου.

Στάχως νεωτάτη.

54.

Χαρτ. 0, 19 × 0, 132. Αἰῶνος XIX (φ. 91).

«Ἑλληνικῆς γραμματικῆς Μέρος Γ'». Συντακτικόν.

Τὰ φ. 6^β, 71^β - 89^β ἄγραφα. Ἐν ἀρχῇ τέσσαρα ἄγραφα φύλλα μὴ συντηρηθῆσιν.

Στάχως διὰ νεωτοῦ χαρτου.

55.

Χαρτ. 0, 20 × 0 127. Αἰῶνος XIX (φ. 46).

Γεωγραφία.

Ἐκάστης χώρος προηγεῖται ἀνω ἐντὸς στρογγύλου θυροῦ εἰκὼν κατοίκου γέροντος τὴν ἐπιχώριον ἐνδυμασίαν, γεγραμμένη διὰ γραφίδος.

Ἐν τῇ ἀγράφῃ φ. 1^β ἡ ἐπιγραφὴ Abregé de Géographie en Tablettes très utile à la jeunesse.

Ὁ κώδιξ οὗτος εἶνα ἀξιόλογος διὰ τὰ μετὰ τὴν Γεωγραφίαν παρεγγεγραμμένα ἐν τοῖς ἀρχῆθεν μείνασι κενοῖς φύλλοις 27^β - 46^α, ὧν ἐτι μένουσιν ἄγραφα τὰ φ. 27^β - 29^α, 30^α - 32^β. Εἶνε δὲ τὰ παρέγγραπτα ταῦτα: α') Ποιημάτια Ἰταλικά, γαλλικά καὶ γερμανικά, ὧν μετὰ ἐν φ. 34^α - 35^β μακρὸν γαλλικὸν ποίημα ἐπιγραφόμενον Campagne de Morée: β') ἐν φ. 39^α - β' τὰ ὀνόματα τῶν ζῴων μετὰ λόγου περὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ: γ') ἐν φ. 40^α - β' Discours de l' **amiral Miaulis**. δ') ἐν φ. 40^β - 42^α Lettre de son Excellence le **Comte Capodistris** Président de la Grèce au lieutenant général **Marquis Maison**, remise entre ses mains, par l' **Amiral Miaulis**. Égine le 31 J. 1829. ε') ἐν φ. 42^β - 44^α Réponse du lieutenant général **Maison** à la lettre ci dessus du Président de la Grèce. ζ') ἐν φ. 44^β l'énigme φέρον ἐν τέλει Poème de **Pierre François Chenaud** l' Auteur. η') Τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα

1 (φ. 36^β)

Ὡ μοι ἐγὼ ἦβης καὶ γήρατος οὐλομένοιο

Τοῦ μὲν ἐρχομένου τῆς δ' ἀποισσομένης.

Ἴδε Θεόγνιδος στ. 528.

2 (φ. 38^α)

Ἐπιτόμιον

Εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει

Στέφανον Δούγκαν.

3 (φ. 38^β)

Ἄτερον εἰς τὸν αὐτόν.

Τίχτε με, ὦ ξένη, θάμβος σ' ἔλεν ἀθρεῦντα με σῆμα

Δούγκα τοῦ Στεφάνου φωτὸς ἐπισταμένου

Ἦρα σύ δε φρονεῖς τὸν φιλόσοφον μ' ἐνικεύθειν
 Μὴ σύ γ' ὦ γαθὲ, οὐ τὸν ἔχω κατέχων
 Οὐ τ' ἄρ' ἐμοὶ κράτος οἱ πεφύκασι μὴ κρατέεσθαι
 Τοὺς κρατέειν δέδοται, οὐδ' ὁ θανάων ἔθανε
 Ἄλλ' αὐτὸς τε πέπασ' ἀχέων, Μοισᾶν προπόλοις τε κέλευε
 Ἦκ' αὐτοσοφίη γάρ χθόν' ἐπι Στέφανον
 Ἄτραπὸν ὄφρ' Ἑλικῶνος εἴης πραπίδεσσι λείνας
 Τετράποι ἐξοπίσω ληφόμενος στέφανον.

4 (φ. 38β)

Νικόλαος Νέγρης ἦσεν ἄεισμα τόδε
 Καλλιόπης ἱκρί' ἄρτι διδασκόμενος.

Ταῦτα διχγεγραμμένα κάτωθεν τοῦ ὑπ' ἄρ. β ἐπιγράμματος.

5 (φ. 41^α)

Εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Ἠγεμονίδα
 Εὐφροσύνην Καλλιμάχη,
 Σετο θοδὸν νόον ἠδὲ φυὴν γλυκομειλιχὸν ἐν δὲ
 Ἦθος μαρμαῖρον, σώφρονά τ' ἀγλαίην
 Ἄφρογενεῖης δῶρ' ἐρατὰ γλαυκᾶς τε Ἀθάνας
 -Κόσμησεν σ' ἱερὸς θ' οἷς ἴα χορὸς Χαρίτων
 Ὡς ποθὶ Μοισᾶων δράκεν ἐννεάριθμος ὄμιλος
 Δὴν ἄνεφ' ἦσαν, θυμὸν ἀμυσομένοισι.
 Καῖρέ μοι, ἰρὲ ἄνεφ', σοφίηφιν ὑπείροχε πάση,
 Ἐξοχα μὴν φυσικῇ ἠδὲ μαθηματικῇ,
 Τίπτε παθῶν μέγα κῦδος Ἀχαιῶν ἐνθάδε κείσαι
 Ὀκρυόεντι λίθῳ ἀμφιπιεζόμενος
 Χώρη ἐνὶ Σκυθίῃ ἐκάς Ἄργεος ἱπποβότοιο·
 Ἦρα ἀναγκαίη καὶ σὲ δάμασσε τύχη
 Ὡ πόποι, ἦ μάλ' εἰκόσ ἀχος δάφθ' υἱας Ἀχαιῶν.
 Ὀκκότε γάρ σοφὰ τῶν χεῖλεα παμμέμικε
 Τίς κέν ἐπιστημῶων σφὴν ὅ ἐτι δόγματα κρυπτά
 Ἄρκιον ἀμπτύξας μᾶλλον ἰδὲ τρανέειν
 Ἄ. Ἄ. θάνατε βάσκαν' ὅπου Στεφάνοιό γε Δούγκα
 Ἠφείδησας πῶς κεν πεφιδοῖ' ἐτέρου;
 Οὐνεκεν εὐχους οὐ ἴα θεοῖς τεὰ κάλλε' ὀπάξει·
 Ἐαρπολίμως δέ τ' ἔβαν, Νικόλαον Λογάδην
 Ἑλλάδος εὐχος καὶ μὲν γουνάσαντο ἅπασαι
 Λυσάμεναι πλοκάμους σῆς χάριν εὐμαθίης
 Αὐτὰρ ὁ φῆ ἱκελὸς Φοῖβῳ θαρσεῖτε φίλαι μοι
 Καὶ πόρρεν ἠγὶ φίλοις ἰσοφαριζέμεναι.
 Νικόλεως τάδε σοι Κουκούλης κάλλημ' ἄχησεν
 Κῆρυξ σῶν ἀρετῶν λῶστα τέ σοι φρονέων.

Ἐν φ. 1^α μεταξὺ διχθόρων δοκιμῶν κονδυλίου διὰ γοτθικῶν στοιχείων Nicos-
 laus Negrus καὶ Marie Negrus.

Στάχσις βυρσίνη.

56.

Χαρτ. 0,205 × 0,16. Αἰῶνος XIX (φ. 32).

«Προφητεία τοῦ μακκρίτου Ἱερομονάχου Ἀγαθαγγέ-
 λου, τῆς μοναδικῆς πολιτείας τοῦ μεγάλου Βασιλείου, γεννηθεῖσα
 ἐν Μεσσίγη τῆς Σικελίας ἐν ἔτει τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν ασοθ'. κα-
 θὼς αὐτῷ ἐκ θεοῦ ἀπεκκλύφθη· ἦτις μετὰ ταῦτα ἐν Μεδιολάνῳ ἐν
 τῷ ἀρνε'. ἔτει ἐδόθη εἰς φῶς παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς καὶ
 Ἱερομονάχου τῆς τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου τάξεως, Ἰακώβου τοῦ
 Παλαιῶτος, γόν δὲ ἐρμηνευθεῖσα, ἐκ τῆς Ἰταλικῆς διαλέκτου εἰς
 περὶ τὴν φράσιν· παρὰ τοῦ πνευματώτου ταπεινοῦ ἀρχιμανδρίτου ἦτοι
 χωρεπισκόπου Πολυκινή και Βαρδαρῶν ναυμῆν καὶ τῆς ἐν Λειψία
 ὀρθοδόξων ἐκκλησίας ὑπόπτου καὶ συνηγόρου Θεοκλείτου τοῦ
 καὶ Πολυεῖδου. 1823».

Ἐν φ. 32^α· Τὸ παρὸν ἐγράφη ὑπ' ἐμοῦ τοῦ Ἰωάννου Γεωργίου Τρικε-
 ριώτου, ἐν τῷ ^φ ἔτει ἐν Ὀδησσῷ τῆς Ῥωσσίας· ὅπερ ἐστὶν ἀπαράλλακτον
 τοῦ τύπου.

Στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— **Ἐπίγραμμα Ἰωάννου μητροπολίτου Μελιτηνῆς.** Ἐκ τοῦ φ. 14^α τοῦ κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα γεγραμμένου βατικανικοῦ κώδικος Reginae Sveciae 166 ἀντέγραψεν τὸ ἐπόμενον ἐπίγραμμα, οὗ προηγείται ἡ ἐπιγραφὴ «Γαῦτα τὰ ἔπη εἰσὶν ἐν τῷ τουρλέφ τῆς Ἀγίας Σοφίας κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως» ἔγραψε τὰ παρόντα Ἰωάννης μητροπολίτης Μελιτηνῆς».

- * Ἄλλοι μὲν βασιλεῖς ἐτιμήσαντο θανόντας
 ἀνέρας, ὧν ἀνόνητος ἦν πόνος· ἡμέτερος δὲ
 εὐσεβῆν σκηπτοῦχος Ἰουστινιανὸς ἀέξων
 Σέργιον ἀγλήεντι δόμῳ θεράποντα γερσίρει
 5 Χριστοῦ παμμεδέοντος· ὃν οὐ πυρὸς ἀτμὸς ἀνάπτων,
 οὐ ξίφος, οὐχ ἑτέρα βασάνων ἐτάραξεν ἀνάγκη,
 ἀλλὰ θεοῦ τέτληκεν ὑπὲρ Χριστοῦ δαμῆναι,
 αἷματι κερδαίνων δόμον οὐρανόν. Ἄλλ' ἐνὶ πᾶσι
 κοιρανίην βασιλεῖος ἀκοίμητον φυλάξοι
 10 καὶ κράτος αὐξήσεις θεοστεφὸς Θεοδώρος,
 ἧς νότος εὐσεβῆ φαιδρύνεται, ἧς πόνος αἰεὶ
 ἀκτεάνων θρεπτῆρες ἀφειδέες εἰσὶν ἀγῶνες.

* Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο περιέχει ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος κώδιξ, ἐν ᾧ εὕρηται καὶ τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμακαρίστου, ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Α' σ. 280. Τόμ. Β' σ. 236. Διὸ καὶ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν ἐπίγραμμα θὰ ἐδικαιούμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἀντιγεγραμμένον ἐκ πρωτοτύπου τινὸς ἐπιγραφῆς. Πράγματι δ' εὕρισκεται αὕτη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, καθ' ἃ ἐξ ἀνεξηγήτου πλάνης λέγει ὁ βιβλιογράφος ἢ ὁ ἐξ οὗ ἀντέγραψε τὸ ἐπίγραμμα, ἀλλὰ παρὰ τὴν βίβλιν τοῦ ὑπερέφου τοῦ ναοῦ Σεργίου καὶ Βάχχου, καθ' ἃ λέγει ὁ κ. Εὐγένιος Ἀντωνιάδης, ὅστις καὶ ἐξέδωκε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐκ τοῦ λίθου διὰ κεφαλαίων γραμμάτων (Ἐκφρασις τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐν Ἀθήναις. 1907 σ. 12).

Παραβάλλοντες δὲ τὸ ἐν τῷ βατικανικῷ κώδικι ἀντίγραφον πρὸς τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιγραφῆς, εὕρισκομεν, ὅτι ὁ βιβλιογράφος τοῦ

κώδικος ἀντέγραψεν αὐτὴν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, εἰς δύο μόνον περιπεσῶν σφάλματα. Καὶ τὸ μὲν ἐν στ. 11 τὸ πρῶτον κακῶς γραφὲν φαιδρύνεται ἐπιγνώρθωσεν αὐτὸς εἰς φαιδρύνεται, μόνην δὲ παρανάγνωσιν ἔχομεν ἐν στ. 9, ὅπου τὸ ἀκοίμητον φυλάξοι δὲν εὐοδοῦται μὲν μετρικῶς, ἅτε τῆς συλλαβῆς φῦ τοῦ φυλάξοι οὐσης βραχείας, τοῦ δ' ἐπιθέτου ἀκοίμητον, ὅπερ θὰ ἠναγκαζόμεθα νὰ συντάξωμεν μετὰ τοῦ κοιρανίην, μὴ παρέχοντος τὴν προσήκουσαν ἔννοιαν. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ὅπερ ἀντὶ τοῦ ἀκοίμητον ἔχει ἀκοιμήτιο (βασιλεῖος).

Ὁ ποιήσας τὸ ἐπίγραμμα, ὃν ἐκ τοῦ βατικανικοῦ κώδικος τὸ πρῶτον μανθάνομεν, δὲν πρέπει νὰ συγχυθῆ πρὸς τινὰ τῶν φερόντων τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Μελιτηνιώτης (Ἴδε *Emm. Miller Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque impériale et autres bibliothèques*. Ἐν Παρισίοις. 1858. Τόμ. ΙΘ' μέρ. 6' σ. 1 κ. ἐ.— *Krumbacher Geschichte der byzantinischen Literatur* σ. 485, 782 κ. ἐ. ἐλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 184, 764.— Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. ΙΒ' σ. 7 κ. ἐ.), ἀλλ' ἦτο προφανῶς, καθ' ἃ ρητῶς λέγεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Μελιτηνῆς. Προσθετός δ' εἰς τοὺς παρὰ τῷ *Lequien* (*Oriens christianus*. Ἐν Παρισίοις. Τόμ. Α' σ. 440 κ. ἐ.), παρ' ᾧ δύο μητροπολίται τῆς Μελιτηνῆς φέρουσι τὸ ὄνομα Ἰωάννης, ὁ ἐν ἔτει 1027 (σ. 445) καὶ ὁ τῷ 1193 (σ. 446) μνημονευόμενος. Ἀλλὰ περὶ οὐδετέρου τούτων πρόκειται ἐνταῦθα, διότι εἶνε φανερόν, ὅτι ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς Θεοδώρας.

— **Ἀκμὴν = ἀκόμη.** Ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων χωρίων, ἐν ᾗ εὕρισκομεν τὸ ἀκμὴν σημαίνον ἀκόμη, εὕρισκεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πάπα Ζαχαρίου (741-52) ἑλληνικῇ μεταφράσει τῶν βίων Ἰταλῶν ἀγίων ἀνδρῶν τῶν γεγραμμένων ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ μεγάλου τοῦ ἐπονομαζομένου Διαλόγου (590-604). Ἔχει δὲ ὧδε θεώμενος τὸν λιμένα ὅθεν ἐξῆλθον ἀνασιενάζω ὅπερ μοι καὶ ἔστιν ἀκμὴν βαρύτερον κατὰ μετάφρασιν τοῦ λατινικοῦ πρωτοτύπου quodque adhuc gravior est. Ἴδε *Migne Patrologia latina* Τόμ. ΟΖ' σ. 154 Β.

— **Ἐμμανουὴλ Ἐσαμματισμένος.** Εἰς τοὺς Ἐσαμματισμένους Ἰωάννην καὶ ἀνώγειον (Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. ΙΑ' σ. 182 κ. ἐ.) καὶ Λέοντα (Αὐτόθι σ. 494) προσθετός καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Scamatismenos, ὅστις μετὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἰάγαρη παρέστη τῇ 27 Ἰανουα-

ρίου 1424 ὡς μάρτυς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου δόγ-
λωσιν περὶ τῆς παρὰ τοῦ δόγγη τῆς Βενετίας καὶ τοῦ κοινοῦ αὐτῆς
λήψεως θαλάσσιου γιλιῶν πεντακοσίων δουκάτων, ὧν ὁ αὐτοκράτωρ
ἐκεῖνος ὑπισχνεῖται εἰς τὸν δουκικὸν νοτάριον Ἰωακείμ Τρεδίζανον τὴν
ἐπιστροφὴν εἰς πρώτην ζήτησιν. Ἐγένετο δ' ἡ πράξις αὕτη ἐν Βενετία,
in monasterio Sancti Georgii Majoris, in camera residentie
et habitationis infrascripti illustrissimi domini imperatoris. Ἴδε
Commemoriali IX, 136 ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βενετίας (*Predelli I*
libri Commemoriali della Republica di Venezia. Regesti. Ἐν
Βενετία. 1896. Τόμ. Δ' σ. 52. Πρὸς Ν. Jorga Notes et extraits
pour servir à l'histoire des Croisades du XVe siècle. Ἐν Παρι-
σίοις. 1899. Τόμ. Α' σ. 354). Σημειωτέον, ὅτι ἔτε Ἐσκαμμισμένος
καὶ ὁ Ἰάγαρις δηλοῦνται ὡς πολιτικὴ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατὰ
ταῦτα πιθανῶς εἶχον παρκαλοῦθῃσιν τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον
κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἀποδημίαν αὐτοῦ.

— *Ταραχὴ ἀνύπαρκτος πόλις Πελοποννήσου.* Παρὰ τῆ *Ban-*
dini (Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae Medi-
ceae Laurentianae. Ἐν Φλωρεντία 1763. Τόμ. Α' σ. 357) ἐν τῇ
περιγραφῇ τοῦ κώδικος τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης Plut. VIII
cod. 15, περιέχοντος λόγους ἐκκλησιαστικοῦς ἀναγράφεται ὡς ὑπάρ-
χον ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ σελίδι τὸ σημεῖωμα τόδε· Ἡ βίβλος αὕτη
συναρμάτωτος εἶη σὺν ἐμοῦ, τοῦ παναθλίου καὶ χριστιανοῦ πόλεως
Ταραχῆς ἐκ τῆς περιφανοῦς Πελοποννήσου, ἀπὸ τῆς πόλεως, οὗ περὶ τὸ
λεγόμενον Λεωντιάριον. Συναρτήσας οὖν ταύτην εἰς τόπον τοῦ Βαρδα-
ρίου, συρομένην δὲ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, μεγάλως θρηνήσας σὺν δά-
κρυσιν ἅμα ἠγόρασα ταύτην εἰς πέντε καὶ δεκάσιν ἄσπρων.

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο καὶ ἄλλα μὲν περιέχει τᾶξια γνώσεως, ἐφαλ-
νετο δὲ γνωρίζον ἡμῖν καὶ πόλιν Ταραχὴν ὀνόματι, ἣτις ἐκ τῶν συμ-
φραζομένων ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ εὐρισκομένη ἐν Πελοποννήσῳ. Διὰ
πρὸς λύσιν τοῦτου τε καὶ ἄλλων ἀπορημάτων τοῦ σημειώματος παρε-
κάλεσα τὸν διακεκριμένον ἐν Φλωρεντία καθηγητὴν καὶ ἐπιμελη-
τὴν τῶν χειρογράφων τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης κ. Ἐρρίκον
Rostagno νὰ μοι ἀποστείλῃ ἀκριδὲς ἀντίγραφον τοῦ σημειώματος,
ὅπερ, καθ' ἃ μοι ἔγραψεν, ἀπαντῶν εἰς τὸ οἰκεῖον ἐρώτημά μου,
φαίνεται γεγραμμένον διὰ γραμμῶν τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος τε-
λευτῶντος ἢ καὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου. Ἐχει δὲ τοῦτο ὡδε, ἀναλυο-
μένων τῶν βραχυγραφῶν·

Ἡ βίβλος αὕτη σὺν ἀρμάτωτος εἶη

σὺν ἐμοῦ τοῦ παν^{τλ} (= πιθανῶς παντελεήμου ἦτοι παντελεήμονος) καὶ χρι-
στιανουπόλεως τα^χ. (=τάχα)

ἐκ τῆς περιφανοῦς πέλοπος νήσου,

ἀπὸ τῆς πόλεως οὗ περὶ τὸ λεγόμενον λωντιάριον

συναρτήσας οὖν ταύτην εἰς τόπον τοῦ βάρδαρου,

σὺρομένην δὲ ὑπο τῶν βουλγάρων.

μεγάλως θρηνήσας σὺν δάκρυσιν ἅμα,

ἠγόρασα ταύτην εἰς πέντε καὶ δεκάσιν ἄσπρα.

Διὰ τῆς ἐρῆθης ἀναγνώσεως τοῦ σημειώματος τοῦτου ἐκλείπει ἐκ
τοῦ μέσου ἡ ἀνύπαρκτος πόλις Ταραχὴ.

— *Γαλλικὴ μετάφρασις τῆς συγγραφῆς τοῦ Γεωργιέρηνη.* Ὁ Μα-
νάχειος κώδιξ Gall. (Γαλλικὸς) 751 ἐπιγράφεται Etat present des
Isles de Samos, Nicaria, Patmos et du Mont Athos par Joseph
Georgirene Archeuesque de Samos et traduit du Grec vulgaire
par Antoine Galand. Ὁ Γεωργιέρηνης ἦτο Μήλιος, ἀρχιερατεύσας
ἐν Σάμῳ ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1666. Συνεγράφη δὲ
ὑπὸ αὐτοῦ ἐν δημόδι ἐλληνικῇ ἢ «Περιγραφή τῆς παρούσης κατα-
στάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας καὶ Ἀθῶνος», ἀλλὰ δὲν ἐξεδόθη τύ-
ποις. Ἦσαν δὲ γνωσταὶ μέχρι τοῦδε δύο μεταφράσεις τοῦ βιβλίου, ἡ
ἀγγλική, ἐκδοθεῖσα ἐν Λονδίῳ τῷ 1678, καθ' ὃν χρόνον ὁ συγγρα-
φεὺς διέτριβεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, καὶ ἡ γερμανική, ἐκτυπωθεῖσα τῷ
1689 ἐν Δρέσδῃ. Καὶ ἡ μὲν ἀγγλικὴ ἐπιγράφεται A Description of
the present State of Samos, Nicaria, Patmos, and Mount Athos.
By Joseph Georgirenes, Archi-Bishop of Samos, now living
in London. Translated by one that knew the Author in Con-
stantinople. Τῆς δὲ γερμανικῆς μεταφράσεως ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡδε·
Beschreibung des gegenwärtigen Zustandes der Inseln Sa-
mos, Nicaria, und Patmos, wie auch des Berges Athos, in
griechischer Sprache beschrieben von Joseph Georgirenes,
Ertzbischoff in Samos, anitzo in London wohnend, übersetzt
durch einen so mit dem Autore in London gar wohl bekannt
gewesen. Ἴδε Κ. Σάθα Νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἐν Ἀθήναις, 1868
σ. 345.— Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου Προςθῆκαι καὶ διορθώσεις
εἰς τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογίαν Κωνσταντίνου Σάθα. Ἐν Λειψίᾳ.
1871 σ. 60. Εἰς τὰς δύο ταύτας μεταφράσεις τοῦ δυστυχῶς ἐκλι-

πόντος ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου προστίθεται οὕτως ἢ μόνον ἐν χειρογράφῳ σωζομένη γαλλικῇ τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου.

— Ὁ ἱερομάρτυς Φωκᾶς ὡς προστάτης τῶν ναυτιλλομένων. Ὁ πρῶην καθηγητῆς κ. Δ. Χ. Δουκάκης ἔγραψεν ἡμῖν τῇ 7 Σεπτεμβρίου τὰ ἐξῆς: «Ἀναγνοῦς τὰ ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. ΙΒ' σ. 221 κ. ἐ. γραφέντα περὶ τῶν Γραμμάτων τῆς Σύρου, εἶδον τὰ περὶ τινος ναοῦ τοῦ ἀγίου Φωκᾶ, ὅπου οἱ ναυτιλλόμενοι ἐπέγραφον χαράγματα ἐπὶ τῇ διασώσει αὐτῶν. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τοῦ μακρῆτου ἀδελφοῦ μου Κ. Χ. Δουκάκη, μεγαλοσχήμου, ἐν τῇ 22 τοῦ Σεπτεμβρίου (σ. 188), ὅτε ἐορτάζονται οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Φωκᾶς, ἀναγινώσκω, ὅτι ὑπῆρχον δύο ἄγιοι μὲ τὸ ὄνομα Φωκᾶς, ἐκ Σινώπης καταγόμενοι, καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Γραϊανοῦ ἀκμάσαντες, ὁ μὲν εἰς ἀρχιεπίσκοπος, ὁ δ' ἕτερος ἱερομάρτυς, ὃν ἐπεκαλοῦντο οἱ ἐν θαλάσῃ κινδυνεύοντες: «πολλὰ δὲ θαύματα καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἔκαμεν ὁ τρισόλβιος τόσον εἰς τοὺς ἐν θαλάσῃ κινδυνεύοντας, συμπλέων μὲ αὐτοὺς καὶ διασώζων εἰς τοὺς λιμένας τὰ πλοῖά των, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν καθ' ὁλονδήποτε τρόπον, ταχύς καὶ θερμὸς βοηθὸς εἰς τούτους γενόμενος». Καὶ τὸ μὲν μαρτύριον τοῦ ἀγίου συνέγραψεν ἑλληνιστὶ Ἀστέριος ὁ Ἀμμοσίου, ὑπάρχει δὲ καὶ ἀκολουθία τῶν ἀγίων ἐκδοθεῖσα τῷ 1878 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου Βοΐνη. Κατὰ τὰνωτέρω εἰκάζω, ὅτι ὁ ἐν Σύρῳ ναός, εἰς ὃν ἀναφέρονται τὰ ἐπιγραφικὰ χαράγματα, ἦτο τοῦ ἱερομάρτυρος Φωκᾶ».

Εἰς τὰνωτέρω παρατηροῦμεν, ὅτι ἀκριθέστερον τοῦ μὲν ἀρχιερέως Φωκᾶ ἔχομεν ἀνώνυμον μαρτύριον ἐκδοδόμενον ἐν τοῖς Acta sanctorum Ἰουλίου Τόμ. Γ' σ. 639 κ. ἐ. καὶ ἐγκώμιον ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου (*Migne Patrologia graeca* Τόμ. Ν' σ. 699 κ. ἐ.), τοῦ δ' ἐγκωμίου τοῦ Ἀστερίου εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Φωκᾶν ἔχομεν δύο διασκευὰς μετὰ δύο χωριστῶν προλόγων. (*Acta Sanctorum* Σεπτεμβρίου Τόμ. Γ' σ. 294 κ. ἐ. *Patrologia graeca* Τόμ. Μ' σ. 300). Ἴδε *Bibliotheca hagiographica graeca*. Ἐν Βρυξέλλαις. Societé des Bollandistes. 1909 σ. 214 κ. ἐ.

— Ὁ Γεώργιος Κλόντζας καὶ ἡ συγγραφή τοῦ Παύλου Ἰοβίου. Ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐν τῷ Σεμιναρίῳ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν κ. Ἰωάννης Καλιτσουνάκης ἐπέστειλεν ἡμῖν τῇ 19 Ἰουλίου τὰ ἐξῆς:

«Ἀνέγνωσα μετὰ πολλοῦ διαφέροντος τὴν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνή-

μονι 12 (1915) 41-52 πραγματεῖαν «Ὁ Μαρκιανὸς κώδιξ τοῦ Κρητὸς Γεωργίου Κλόντζα», ἐλπίζω δὲ νὰ δυνηθῶ ποτε νὰ ἴδω ἐν Βενετία τὸν κώδικα τοῦτον τὸν τόσον ἀξιόλογον διὰ τὸ κείμενον του καὶ τὰς ὁραίας εἰκόνας. Ἡ ἀναφερομένη εἰκὼν τῶν Χανίων (φ. 137^α) καὶ μέρους αὐτῶν (φ. 144^α) ὡς καὶ ἡ τοῦ φρουροῦ τῆς Ζακύνθου (φ. 138^β) θὰ ἦτο κελὸν ἐὰν καὶ τὴν ἀκόμη ἐδημοσιεύοντο εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα, ἀφοῦ δὲν συμπέριελήφθησαν εἰς τὰς δημοσιευθείσας. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδω ἐνταῦθα τὸν κώδικα, ἐζήτησα τοῦλάχιστον καὶ εὔρον τὸ ἐν σελ. 44 ἀναφερόμενον βιβλίον τοῦ Παύλου Ἰοβίου: *Comentario delle cose de Turchi*. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔχει ἡ ἐνταῦθα Βασιλικὴ βιβλιοθήκη (*Uz.* 240), ὁ δὲ ἀκριβῆς του τίτλος εἶναι «Comentario de le cose de Turchi. di Pavlo Iovio, vescovo di Nocera, à Carlo quinto imperatore augusto». Εἰς δὲ τὴν δευτέραν σελίδα τοῦ τέλους φέρεται: *Stampata in Roma per Antonio Blado d' Asola in Campo de Fiori. Nel. M. D. XXXVII.*— Σελίδωσιν δὲν ἔχει τὸ βιβλίον, ὡς εἶναι εὐνόητον διὰ τὰ τότε τυπωθέντα, ἡ δὲ Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη ἔχει ἀριθμήσει αὐτὸ εἰς 42 φύλλα. Μέγεθος τοῦ σχήματος τοῦ βιβλίου 21 1/2 × 14 ἐκ. Ἐν τῷ φύλλῳ 3^α ἀναφέρει τινόντι ὁ Ἰόβιος, ὡς εἰκάσατε, ὅτι «*La nation' de' Turchi senza dubbio alcuno ha l' origine sua da Scyti, à desso chiamati Tartari, gli quali habitano le solitudini sopra il mar' Caspio circa la fiumara de la uolga, il che si comprende per li costumi et uolti loro e' per l' uso de le sacte, et modo de guerreggiar' et per il superbo parlar' simil' al Tartaresco, Sonno più di seicento Anni che questi Turchi passorno in Asia minore, qual' dicemo Natolia, oue si fermorno et predendo et guerreggiando pian' piano acquistorno molti luoghi forti, di sorte che metteuano gran terrore à quelli popoli poco essercitati ne l' arme*».

Χάριν περιεργείας ἀναγράφω καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ παλαιοτάτου τούτου βιβλίου. Ἡ ἀφιέρωσις à Carlo quinto φύλλον 1^α, Orcanna (3^β), Amurathe. I (4^β), Baiazeto. I (4^β), Calerino (7^α), Mahometto (7^β), Amurathe. II (8^α), Mahometto II (9^β), Baiazetto. II (13^α), Selim (20^α), Solimano (29^β), τέλος (41^β).

— Καὶ ἄλλοι δικέφαλοι δετοί. Εἰς τὰ περὶ δικεφάλων ἀετῶν γραφέντα μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι (Τόμ. Γ' σ. 433.

κ. έ. Ζ' σ. 338 κ. έ. Η' σ. 235. Θ' σ. 472. ΙΒ' σ. 241 κ. έ.) προστεθή-
 τωσαν καὶ τὰ ἑξῆς:

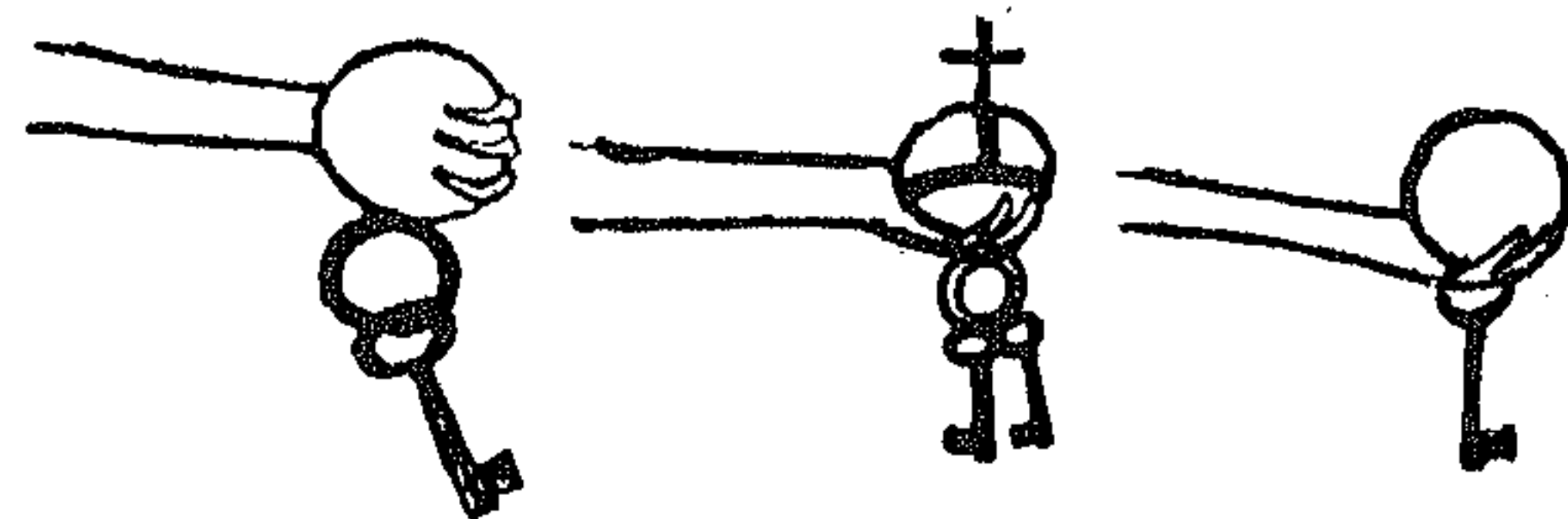
Ἐν τῷ Μαρτιανῷ κώδικι Class. VII cod. III, ἄλλως φέροντι
 ἀριθμὸν 445, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ὅστις περιέχει
 τοὺς συνήθως εἰς Λέοντα τὸν σοφὸν ἀπεδιδωμένους χρησμοὺς καὶ εἶνε
 κεκοσμημένος δι' εἰκόνων γεγραμμένων διὰ μέλανος, ἐν φ. 4^β ὑπάρ-
 χει εἰκὼν ἀλώπεκος, ἐφ' ἧς τρεῖς σημαῖαι, ὧν μία μὲν μετὰ δικεφά-
 λου ἀετοῦ, ἡ δευτέρα μετὰ βασιλικῆς τιάρας καὶ ἡ τρίτη φέρουσα
 τὸν ἅγιον Μάρκον.

Ὁ κ. Ἰάκωβος Δραγάτσης ἐπέστειλεν ἡμῖν τῇ 24 Αὐγούστου τὰ
 ἑξῆς: «Ἐπανελθὼν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐκ Σίφνου, σᾶς σημεϊόνῳ ἐν
 προσθήκῃ εἰς τὰ περὶ δικεφάλων ἀετῶν, τὰ γραφέντα ἐν τῷ τελευταίῳ
 τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος, καὶ ἓνα τῶν πολλῶν τύπων, οὗς
 εἶδον ἐν τῇ νήσῳ, περὶ ἄλλας μελέτας καὶ ἐρεῦνας ἀσχολούμενος.
 Πλὴν δηλαδὴ τῶν συνήθων σχημάτων ὑπάρχει ἐν τῷ ναῶ τῆς Σωτεί-
 ρας, ἦτοι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῆς Σί-
 φνου, ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὸν συνήθη τόπον, ὁ δικέφαλος μὲ ἀρ-
 χιερατικὴν μίτραν μετὰ τῶν κεφαλῶν ἢ μᾶλλον τῶν λαιμῶν καὶ μὲ
 τὸ ἰδιάζον, ὅτι ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς συνήθως ἐξηρτημένης ἀπὸ τοῦ
 ἀριστεροῦ ποδὸς ἔχει ἀνακρεμασμένην κλεῖδα, καθ' ἣ κατωτέρῳ ἐν τῷ
 σχήματι ὑπ' ἀριθ. 1. Τὸ ὅλον εἶνε πολὺ ἀποτετριμμένον ὑπὸ τῶν πο-
 δῶν, ἀπεσοδωμένη δὲ εἶνε καὶ ἡ χρονολογία. Τῶν εἰκόνων αἱ χρονο-
 λογίαι φθάνουσι μέχρι τοῦ 1736. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Στε-
 φάνου, κειμένη μετὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν τῷ περιβόλῳ
 τῆς παλαιᾶς καὶ πεφνημισμένης σχολῆς τῆς πατρῴου μου νήσου Σί-
 φνου, ὑπάρχει ἄλλος πάλιν τύπος δικεφάλου ἀετοῦ. Φέρει μετὰ τῶν
 λαιμῶν βασιλικὸν στέμμα ὡς καὶ δύο μικρὰ ὅμοια ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς.
 Εἰς τοὺς πόδας οὐδὲν κρατεῖ ὁ ἀετός. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἐντὸς μεγά-
 λης ῥοειδοῦς ἐντομῆς εὐρηταὶ τετράγωνον, ἐν ᾧ βιβλίον ἀνοιχτόν.
 Ἄνωθεν τοῦ τετραγώνου περιθωρίου καὶ εἰς τὸ μέσον ἀκριδῶς τὸ
 γράμμα Τ, κάτωθεν δὲ Φ. Περὶ τοὺς πόδας τοῦ ἀετοῦ τὸ ἔτος 1762.

«Πρὸς τούτοις εἶδον καὶ εἰκόνα τῆς προσκυνήσεως τῶν Μάγων,
 γεγραμμένην διὰ χειρὸς Ἰωαίου ἀρχιερέως, πολὺ δὲ καλὴν, ὡς καὶ
 εἰκόνα παλαιὰν ἀπὸ ἐξωκκλησιῶν τι, φέρουσαν παραδόξως ἐπιγραφὴν
 ἰταλικὴν SS. Cosma e Damiano. Σημειωτέον, ὅτι λατινικὴ ἐκκλη-
 σία ἐν Σίφνῳ μόναν ἐν τῷ Κάστρῳ ὑπῆρχεν, ἡ τοῦ S. Antonio, ἧς
 καὶ αὐτὴ ἡ θύρα εἶνε ἐκτισμένη τώρα, διότι τοῦ δυτικοῦ δόγματος
 οὐδεὶς σήμερον ὑπάρχει ἐν Σίφνῳ, καὶ ἄλλη ἐν θέσει Παναγίας Που-

λάτῃ, ἧτις κατστράφη. Ἡ περὶ ἧς πρόκειται εἰκὼν εἶνε προφανῶς
 φραγκικὴ, διακοσμηθεῖσα πρὸ μακροτάτου ἀργύρου τὰ περὶ τὰς κε-
 φαλὰς καὶ τοὺς σταυροὺς, οὗς φέρουσιν οἱ παριστανόμενοι ἄγιοι.

«Μεταδὸς δ' εἶτα καὶ εἰς τὴν Τήνον καὶ περιερχόμενος τὴν πό-
 λιν, εἶδον ἄνωθεν τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν ἀνάγλυ-
 φον δικεφάλου ἀετοῦ, φέροντος μετὰ τῶν κεφαλῶν στέμμα καὶ δύο
 μικρὰ τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτάς. Ἄνωθεν κατέρχεται πρὸς αὐτὸν, ὑπὸ πολ-
 λῶν ἀκτίνων περιβαλλόμενον, τὸ Ἅγιον πνεῦμα ἐν εἶδει περιστεράς.
 Εἰς τὸν δεξιὸν πόδα κρατεῖ ὁ ἀετός βράβδον ἀρχιερατικὴν, εἰς δὲ τὸν
 ἀριστερὸν τὴν σφαῖραν διηρημένην, φέρουσαν σταυρὸν ἄνω. Ἀπὸ τῶν
 δακτύλων τοῦ ποδὸς τούτου ἐξαρτῶνται ἀντὶ μῖσος δύο κλεῖδες. Ἴδε
 κατωτέρῳ ἐν τῷ σχήματι τὸν ἀρ. 2. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἐν κύκλῳ ἐν-
 τετριμμένῳ ὑπάρχει ἀνάγλυφος κεφαλὴ ἀντωπὸς, κακότεχνος. Χρο-
 νολογίαν φέρει τὸ ἔτος 1759. Ὁμοίως ἐγγὺς τῆς Ἀπάνω Βρύσης,
 ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς οἰκίας τοῦ Ἰακώβου Παρασκευᾶ, ἐπὶ φαιοῦ
 λίθου, εὐρηταὶ ἐλαφρῶς ἐγκεχαραγμένος δικέφαλος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρι-
 στεροῦ αὐτοῦ ποδὸς ὑπὸ τὴν σφαῖραν εἶνε ἐξηρτημένη μία κλεῖς,
 ὅπως ἐπὶ τοῦ δικεφάλου τοῦ ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῆς Σίφνου». Ἴδε κατω-
 τέρῳ ἐν τῷ σχήματι τὸν ἀρ. 3.

ἀρ. 1.

ἀρ. 2.

ἀρ. 3.

Κλεῖδες ἀνακρεμασμέναι ἀπὸ δικεφάλων ἀετῶν ἐν Σίφνῳ καὶ Τήνῳ.

Ὁ δ' ἐν Ἀλμυρῷ κ. Ν. Ι. Γιαννόπουλος ἔγραψεν ἡμῖν τῇ 8 Αὐ-
 γούστου τὰ ἐπόμενα:

«Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. ΙΒ' σ.
 241 κ. έ. εἶδον, ὅτι γράφετε πάλιν περὶ δικεφάλου ἀετοῦ. Ἐπιτρέψατέ
 μοι νὰ προσθέσω καὶ ἐγὼ τάδε. Ἐν τῇ ἐφημερίδι Θεσσαλίᾳ τοῦ Βώ-
 λου τῆς 31 Αὐγούστου 1913 ἀρ. 4285 καὶ τῆς 1 Σεπτεμβρίου ἀρ.
 4286 ἔγραψα κατὰ διαιτριεὴν σχετικὴν ἐν περιλήψει τῆς ὑμετέρας
 μελέτης ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι, Τόμ. Γ', 1909, σ. 433 κ. έ., μετὰ
 τινῶν προσθηκῶν.

«Ἐν Ἑπάτῃ εὔρον ἀνάγλυφα λίθινα μετὰ δικεφάλων ἀετῶν, ὧν ἐν ἀπεικόνισα ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, ὅπου ποιοῦμαι λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων συνέταξα δὲ περὶ τούτων καὶ μελέτην μετ' εἰκόνων φωτογραφικῶν, ἣν ἀπέστειλα πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ. Ἐπιπροστίθημι δὲ, ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ συχνάκις ἀπαντᾷ ἢ παράστασις δικεφάλου ἀετοῦ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐπὶ ἀργυρῶν γυναικείων κοσμημάτων τῶν χωρίων, ἧτοι πορπῶν ποικίλων, καὶ ἐπὶ δακτυλίων σκληρᾶς λίθου ἢ μετάλλου, ὡς ἐπίσης καὶ ἢ παράστασις ἀετοῦ μονοκεφάλου. Τοιαῦτα ἔχομεν ἐν τῇ μουσεῖῳ Ἀλμυροῦ.

«Πρὸ ἡμερῶν ἦλθεν ἐνταῦθα ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου Γούρας κ. Ν. Κραγιάννης, κομίσας τρεῖς ὀκάδας ποικίλων ἀργυρῶν κοσμημάτων, ἀφιερωμάτων τοῦ ναοῦ, ἵνα δώσῃ ταῦτα χρυσοχόφῳ χάριν κατασκευῆς ἀργυρᾶς λειψανοθήκης. Ἐκρινε δὲ καλὸν νὰ μοι ἐπιδέξῃ ταῦτα, ὅπως ἐκτιμήσω αὐτὰ ἀρχαιολογικῶς, ἵνα κρατηθῶσι τὰ χρήσιμα. Μεταξὺ δ' αὐτῶν εὔρον εὐδὲ πόρπας τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰθ' αἰῶνος μετὰ παραστάσεως δικεφάλων ἀετῶν, ὧν ἀποστέλλω ὑμῖν τὰ ἀποτυπώματα, καὶ θέλω προσπαθῆσαι νὰ κρατήσω ταῦτα διὰ τὸ μουσεῖον. Ἐπίσης ἐν ταῖς ἀφιερώμασιν ἐκ Γούρας εἶδον καὶ ἀργυροῦς δακτυλίους μετὰ μονοκεφάλων ἀετῶν καὶ ἐπιγραφῶν τῶν κατόχων».

— *Ἐμμετρον μαρτύριον τοῦ νεομάρτυρος Ἀνδρέου καὶ δημώδης Ὀμιλία.* Μεταξὺ διαφόρων ποιημάτων ἱερᾶς ὑποθέσεως ἐν ἑξαμέτροις περιλαμβάνεται ἐν ταῖς φ. 18-22 τοῦ Κανονικιστοῦ κώδικος τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὁξωνίου 126, γεγραμμένου κατὰ διάφορα μέρη τὸν δέκατον πέμπτον, δέκατον ἕκτον καὶ δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα, «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ μάρτυρος», εἰς ἀνομοιοτελεύτους δεκαπεντασυνλλάδους στίχους, ἄξιον ἰδιαιτέρας μελέτης. Τὸ Μαρτύριον τοῦτο ἀρχεῖται διὰ τῶν στίχων

Ἀνδρέας ὁ πρωτόκλητος, ὁ πρῶτος θεοῦ κλάδος,
τῶν μαθητῶν τὸ στήριγμα, τῶν εὐσεβῶν ἢ βίαις
καὶ τελευτᾷ ᾧδε·

ὄσας καὶ οἷας πέπανθεν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας
ὁ ἄριστος τρισαριστέυς, ὁ εὐσεβῆς Ἀνδρέας
μονομαχῶν Ἀγαρηνοῖς, συμπολεμῶν τοῖς Τούρκοις.

Πρόκειται δὲ περὶ τοῦ μάρτυρος Ἀνδρέου, ὅστις ἦτο μὲν ὁρμώ-

μενος ἐκ Χίου, ἐμαρτύρησε δ' ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Συνετάχθη δ' ἢ διήγησις αὕτη κατὰ τὴν τοῦ Τραπεζούντιου Ἰωάννου, ὡς μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, λέγοντος

Ἐροῶν γὰρ ἦκω μέγιστον διήγημα καὶ ξένον,
ὅπερ ὁ Τραπεζούντιος ἔγραψεν Ἰωάννης
ἐν στήλαις ἐγκαράττεσθαι ἄξιον αἰωνίαις.

Ἐν φ. 69-74 τοῦ αὐτοῦ κώδικος περιλαμβάνεται Ὀμιλία ἐν δημῶδει γλώσσῃ τῇ «Κυριακῇ τετάρτῃ τῶν νηστειῶν. Διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σέ ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον...» Ἄρχ. Τίμιον θέαμα καὶ γλυκύτατον μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι τὸ καλοκέρι νὰ εἶδῃ τινὰς ἕνα κάμπον γεμάτον ὄλον ἀπὸ μυροδάτα λουλούδια ἐντυμένον ἀπὸ τόσαις διαφόρων βαφαῖς χρωμάτων, καλλοπισμένον ἀπὸ τόσα διάφορα εἶδη ἀνθέων, ὁμορφοποιημένον ἀπὸ τόσα γλαφυρώτατα ἄσπρα ὁποῦ μὲ κάθε δικαίον νὰ τὸν εἰπῆς μετ' ἐκεῖνον, ὅποιος καὶ ἂν ἦταν, παράδεισον νυμφῶν καὶ Μουσαῖν καταγώγιον. Τέλ. διατὶ εἰς τέτοιον τρόπον νηστεύοντας καὶ προσευχόμενοι θέλωμεν εὐγάνει εἰσοῦτον τὸν δαίμονα τῶν πειρασμῶν καὶ θέλομεν φανῆ ἄξιοι κάμποι τῆς οὐρανίας κληρονομίας.

Ἐν τῇ Ὀμιλίᾳ ταύτῃ, γεγραμμένη τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα, γίνεται μνεῖα Ἑλλήνων πατέρων Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου καὶ τοῦ Ὠριγένους ὡς καὶ λατινικῶν χωρίων τοῦ ἁγίου Βερνάρδου καὶ Ἰωάννου Καρδινάλου ἐκ τοῦ Κατόπτρου. Ἡ Ὀμιλία εἶνε ποιητικωτάτη, ὑπομιμνήσκουσα τὴν γλαφυρίαν τοῦ Φραγκίσκου Σκούρου καὶ τοῦ Ἡλία Μηγιάτη. Δὲν εἶνε δ' εὐκόκον νὰ ποφανθῇ τι, ἂν εἶνε ἔργον πρωτότυπον λογίου συγγραφέως ἢ ἂν αὐτός μετέφρασε τυχὸν ἢ ἐμιμήθη Ἰταλόν τινα, καθ' ὃ δὲ Μηγιάτης τὸν padre Secchi.

— *Καὶ ἄλλοι εἰκονογραφημένοι λογοτεχνικοὶ κώδικες.* Εἰς τοὺς εἰκονογραφημένους λογοτεχνικοὺς κώδικας, περὶ ὧν ἴδε Νέου Ἑλληνομνημόνωνος Τόμ. ΙΑ' σ. 433 καὶ ΙΒ' σ. 119, προσθετέοι καὶ οἱ τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὁξωνίου 283 καὶ 286, ὧν ἀτελεῖς καὶ σφαλερᾶς περιγραφᾶς ἴδε παρὰ τῇ *Coxe* (Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima, Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 820 κ. ἐ.). Ὅσοι μετὰ καὶ τοῦ 282 συναπετέλουν ποτὲ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κώδικα κατὰ τὰ ποδειχθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐν ταῖς *Romans grecs* σ. CXI κ. ἐ., γραφέντα τῷ 1516. Τούτων εἰκόνας ἔχου-

σιν ὁ κώδιξ 283 ὁ περιέχων Βίον καὶ πολιτείαν τοῦ ἐν βασιλευσὶ γεννησιώτατου καὶ δοκιμωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Μακεδόνων βασιλέως ἐν τοῖς ἀγράφοις μείναντι φ. 120^β καὶ 121 καὶ ὁ 286 ὁ περιέχων τὴν διήγησιν περὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῷ ἀρχῆθεν ἀγράφῳ μείναντι φ. 24^β. Ὅμοίως δ' ἔχουσιν εἰκόνας τὰρχῆθεν ἀγραφα μείναντα φ. 20^{α-β} τοῦ κώδικος 285, περιέχοντες γνωμικὰ διάφορα ἐκ τῆς χρονικῆς ἱστορίας Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ. Ὁ κώδιξ οὗτος φαίνεται μὲν, ὅτι εἶχε ποτε συναποτελέσει μέρος τοῦ ἐνιαίου κώδικος, ἀλλ' εἶνε ὁμοίως μεταγενέστερος τῶν ἄλλων, ὡς ἀποδεικνύει τὸ διάφορον χειροθέσιον καὶ ὁ διάφορος χάρτης, ὅστις ἔχει ὑδαρὲς σημεῖον κλειδῶν διασταυρουμένων, ὅπερ δὲν ἔχει ὁ χάρτης τῶν λοιπῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κωδίκων. Ἐν φ. 196 τοῦ κώδικος τούτου εὐρίσκομεν τὸ σημεῖωμα ρους 1682 νοεμβρίου 21, ἀλλὰ τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ βιβλιογράφου, ἀλλ' ἐκ τινος μεταγενεστέρου ἀναγνώστου, οὐδὲ πρέπει, ἐξ αὐτοῦ ἀπατώμενοι, νὰ καταδιδάσωμεν τὸν κώδικα εἰς τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ἐν ᾧ ἐγράφη καὶ αὐτὸς τὸν δέκατον ἔκτον, ὡς οἱ λοιποὶ, μεθ' ὧν ἤτό ποτε συνδεδεμένος, ἀλλὰ κατὰ χρόνον νεώτερον τοῦ 1516.

Κενὸν χῶρον δι' εἰκόνας μὴ γραφείσας, ἔχει καὶ ὁ κώδιξ Ἐσκουριάλου Ψ-IV-22 ὁ περιέχων τὴν ἔμμετρον δημῶδη μυθιστορίαν Λυβίστρου καὶ Ῥοδάμνης. Ἴδτε *K. Wünsch* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. 5' (1892) σ. 160, 161. Εὐλόγως δ' ἐξέφρασεν ὁ *Wünsch* ἐν σ. 162 τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ κώδιξ οὗτος εἶνε ἀπόγραφον τοῦ χειρογράφου ἐκείνου, ὅπερ ὁ Μαρίνος Κρούσιος ἐν τῇ *Turco-graecia* σ. 489 περιέγραψεν ὡς *fragmentum mutilum*, τὸ ὅποιον, ὡς λέγει, *vetustum esse libellum . . . colligo non modo ex chartarum carie et attritu, sed etiam ex iconibus.*

— **Παρόραμα.** Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1 βασιλικῷ ὀρισμῷ περὶ τῆς μονῆς Σηροχωράφου ἢ Ἰερᾶς (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. ΙΑ' σ. 402, 18-19) ἀντι κατέχονται γράφε κατέχοντας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Ἀγξίαση τῆς προθεσμίας περὶ υποβολῆς συγγραφῆς ἱστορίας τῆς νήσου Ἰθῆρας εἰς τὸν Κοσμοδόξιον Διαγωνισμὸν καὶ οὐδενὸς παρυσιασθέντος ἔργου, ἐξημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Πρυτανείας τοῦ Πανεπιστημίου ἡ ἐξῆς προκήρυξις περὶ κρατάσεως τῆς προθεσμίας.

Ἡ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Ἰνωτιστοποιεῖ, ὅτι, μηδενὸς ἔργου υποβληθέντος εἰς τὸ Κοσμοδόξιον Διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς νήσου Ἰθῆρας, κρατεῖται ἡ προθεσμία τῆς υποβολῆς τῶν ἔργων μέχρι τῆς 31 Μαρτίου 1917 καὶ ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς ὅρους, ἦτοι:

1) Ἡ υποβληθησομένη εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἱστορικὴ συγγραφὴ θέλει ἔχει θέμα τοῦς ναυτικὸς ἀγῶνας καὶ ἐν γένει τὰς θυσίας τῆς νήσου Ἰθῆρας κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, μετὰ συντόμου ἱστορίας ἀπὸ τοῦ συναρισμοῦ αὐτῆς μέχρι τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ βραχέος ἐπιμέτρου περὶ τῶν κατὰ τὴν νήσον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν μέχρι τῶν κατ' ἡμᾶς χρόνων. Ἡ ἱστορία αὕτη πρέπει νὰ συνταχθῇ κατὰ τὰς πηγὰς, μελετωμένων τῶν ἀρχαίων ἐγγράφων τῆς νήσου Ἰθῆρας, ἐκδομένων τε καὶ ἀνεκδότων, ὡς καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀρχαίοις, δημοσίοις ἢ ἰδιωτικοῖς, ἐγγράφων. Ὅμοίως δὲ πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, καθόσον εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ αἱ προφορικαὶ παραδόσεις, κριτικῶς ἐπαξεργαζόμεναι.

2) Τὰ χειρόγραφα, καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς γεγραμμένα, ἀποστέλλονται εἰς τὴν Πρυτανεῖαν ἀνωλύτως μετὰ συνημμένου δελτίου ἐσφραγισμένου, φέροντος ἐνδοθεν μὲν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἐξωθεν δὲ τὴν βῆσιν, ἣν θὰ ἔχη ὁ συγγραφεὺς ἐπιγεγραμμένην καὶ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ.

3) Εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ βραβευθησομένου ἔργου θέλει ἀπονειμηθῇ γέρας βραχυῶν τριῶν χιλιάδων πεντακοσίων.

1) Τὰ υποβληθησομένα εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἔργα δὲν ἀπιστρέφονται.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 3 Ἀπριλίου 1915.

Ὁ Ἀντιπρύτανης
I. Μεσολοργᾶς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ υπομνησόμεθα καὶ τοῦς λοιποῦς δύο ἱστορικὸς διαγωνισμοὺς ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Πέτρου Κοσμοδόξου, α') περὶ ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἰερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βουλαίου κατὰ τὰς πηγὰς β') περὶ ἱστορίας τῶν κατὰ τῶν Ἑνετῶν ἐπανάστασεων τῶν Κρητῶν καὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐνατοκρατίας κατ' ὄλου, ἐξεταζομένων μάλιστα τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς Ἑνετικῆς ἐγγράφων. Περὶ τῶν προθεσμιῶν καὶ ἔργων τῶν διαγωνισμῶν τούτων ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμων Τόμ. 5' σ. 127 κ. ἑ.

— Τῇ 21 Φεβρουαρίου λήγοντος ἔτους ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ ὁ κόμης Ὀδυσσεὺς de Nunzio, καθηγητῆς τῆς σλαβικῆς φιλολογίας ἐν τῷ παπικῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ῥώμης καὶ μέλος διαφόρων ἀκαδημιῶν καὶ συλλόγων. Ὁ θανὼν ὑπῆρξε σλαβολόγος, ἑλληνιστῆς καὶ σιολόγος ἐν ταύτῃ, διακρίθεις ἰδίως διὰ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων τῶν σλαβικῶν, σιρκῶν καὶ ἰαπωνικῶν χειρογράφων τῆς

βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Καί κυρίως μὲν διεφώτισε σλαβικά κείμενα, ἀλλὰ δὲν ἦτο ξένος καὶ τῶν ἐλληνικῶν μελετῶν, καὶ ἀνταπροσώπησε μετ' ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα τὴν παπικὴν ἔδραν εἰς τὰ δύο ἐν Ἀθήναις συγκροτηθέντα διεθνή συνέδρια, τὸ ἀρχαιολογικόν τοῦ 1905 καὶ τὸ τῶν Ἀνατολιστῶν τοῦ 1912.

—Κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου ἀπεβίωσεν ἐν Στρασβούργῳ ὁ ἐν τῇ αὐτόθι πανεπιστημίῳ καθήγητὴς τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν Ἀλβέρτος Thumb, γνωστός διὰ τὰς ἐνδελεχεῖς αὐτοῦ μελέτας περὶ τῆς νέας ἐλληνικῆς. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀναφέρομεν ἰδίως τὴν περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ἐν Στρασβούργῳ τῇ 1892, περὶ τῆς διαλέκτου τῆς Ἀμοργοῦ, τὴν ἐπιγραφομένην «ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα κατὰ τὴν ἀλληνιστικὴν περίοδον», τὰς διατριβὰς περὶ τῶν γλωσσικῶν ἐρευνῶν τῆς μέσης καὶ νέας ἐλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ 1892 καὶ ἐξῆς ἐν ταῖς Indogermanische Forschungen, τὴν ἐν ταῖς Süddeutsche Monatshefte «Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ νεοελληνικοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος», τὴν περὶ καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ἧτις καὶ ἐλληνιστὶ ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1900. Τῇ 1913 ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Deutsche Rundschau ἐξείρητον πραγματείαν Pro Graecia, ὑπερμαχῶν τῶν ἐλληνικῶν δικαίων. Ταυταῖον δ' αὐτοῦ ἔργον εἶνε ἡ ἐν τῇ Sammlung Göschen ἐπιτομὸς Grammatik der neugriechischen Volkssprache, περιληψὶς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τῇ 1910 ἐν Στρασβούργῳ ἐκδοθέντος «Ἐγχειριδίου τῆς νεοελληνικῆς δημώδους γλώσσης», περιλαμβόντος γραμματικῆν, κείμενα καὶ γλωσσάριον. Ὁ Thumb ἐπεσκέφθη κατ' ἐκπαιδευτικὴν ἀποστολὴν τὰς ἐλληνικὰς χώρας, τῇ δὲ 1912 μετέσχε τοῦ ἐν Ἀθήναις δεκάτου ἐκτου διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Ἀνατολιστῶν καὶ τῶν ἑορτῶν τῆς ἐξδομηκονταπενταετηρίδος τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου.

— Τῇ 13 Ἰουλίου ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ὁ Μιχαὴλ Λαμπρινίδης, ὅστις ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν καὶ διαιτητικῶν αὐτοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀσχολιῶν διέτριβε μετὰ ζήλου περὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ μετέσχε τοῦ συμβουλίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἐδημοσίευσεν διαφόρους ἱστορικὰς μονογραφίας, ἰδίως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθήναι». Ἐν ἰδίῳ δὲ βιβλίῳ ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ α') Ἡ Ναυπλία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Ἱστορικὴ μελέτη. Ἐν Ἀθήναις, 1898. β') Ἱστορικὰ σελίδες (1820-1820). (Μ. Ἀλδανὸν κατὰ τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἰδρυτὴν - Σπέτσαι. Ἡ χερσόνησος τοῦ Αἰμου καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις, 1907.

— Ἐξεδόθησαν ἐν Ἀθήναις ἐπιμαθεῖς τοῦ ἐκδότου τοῦ Νέου Ἑλληνομνημόνων ὡς προέδρου τοῦ πρώτου Πανιωνίου συνεδρίου ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Α. Πατράκου «Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κερκύρα πρώτου Πανιωνίου συνεδρίου (20-22 Μαΐου 1914) καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ἀνακοινώσεις» εἰς τόμον ἐκ σελίδων 342. Αἱ περιεχόμενα ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἀνακοινώσεις εἶνε αἱ ἐξῆς 1) Διονυσίου Θ. Σωμερλίτη Τίνας οἱ ἐθνικοὶ καὶ διεθνεῖς παράγοντες τῆς Ἑνώσεως (σ. 53-63) 2) Ἀνδρέου Μιχ. Ἀνδρεάδου Φορολογικὴ ἀφομοίωσις τῆς Ἑπτανήσου (σ. 64-70) 3) Παναγιώτου Α. Γιωτοπούλου Περὶ τῆς ἀνάγκης ἀφομοίωσεως τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ κληρονομικοῦ συστήματος πρὸς τὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος (σ. 71-73) 4) Νικ. Σ. Γερακάρη Ἡ σύστασις προσόδου καὶ τὸ συμβόλαιον τῆς ἰσοβίου προσόδου (σ. 74-75) 5) Ἀντωνίου Σ. Μάτεση Περὶ τοῦ Ἰονίου πολιτεύματος τοῦ 1808 καὶ τοῦ θρασμοῦ τῆς τιμητικῆς (σ. 80-86) 6) Ὁθωνος Σταθάτου Συμβολὴ τῆς Ἰθάκης εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀναξαρ-

τηρίας ἀγῶνα καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς ἐλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας (σ. 87-89) 7) Διον. Στεφάνου Περὶ ἐνοριῶν ἢ συναδελφικῶν νῶν κατὰ τὸ κρατήσαν πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου σύστημα ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι (σ. 90-95) 8) Διον. Δάση Ὁ περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων νόμος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν Ἑπτανήσῳ ἰσχύον φορολογικόν σύστημα (σ. 96-101) 9) Γεωργ. Γ. Τσαμπηρᾶ Ἡ μεταναστευτικὴ ἐν Κυθήροις (σ. 102-110) 10) Σπυρ. Α. Γκίνη Ἱστορικὴ ἀνακοίνωσις ἐπὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου τῶν Ἰονίων νήσων (σ. 110-120) 11) Νικολάου Μαρκέτη Περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων καὶ ἀρχαιοφυλακείων (σ. 121-137) 12) Ἀριστ. Κ. Ἀλβανίτου Περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῆς φυματικώσεως καὶ τῆς ἐλονοσίας (σ. 138-140) 13) Ἀριστομ. Κ. Ἀλβανίτου Περὶ μεταναστεύσεως (σ. 141-149) 14) Ἀριστομ. Κ. Ἀλβανίτου Λευκαδικὰ καὶ Ἑπτανήσια (σ. 150-158) 15) Σ. Κ. Σακελλαροπούλου Σπυριδίων - Spiridion (σ. 159-162) 16) Σπυρ. Γ. Λεβιεράτου Ἡ ἐλονοσία καὶ ἡ φυματικὴ ἐν Ἑπτανήσῳ (σ. 163-197) 17) Παν. Δ. Καλογεροπούλου Περὶ τῆς Ἑπτανήσου ἐν γένει ἀπὸ τῆς ἀνετοκρατίας μέχρι τοῦ 1814, ἰδίᾳ περὶ τῆς Ζακύνθου ὡς πρωτεύουσος τῶν ἐλευθερωμένων Ἰονίων νήσων καὶ τῆς ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῆς Κυβερνήσεως ἐκτυπωμένης «Ἐπισήμου ἐφημ. τοῦ Ἰονίου κράτους» (σ. 198-204) 18) Σπ. Κ. Ζαβιτζιάνου Ἡ ἱατρικὴ ἐν Ἑπτανήσῳ κατὰ τὸν πρὸ τῆς Ἑνώσεως χρόνον (σ. 205-280) 19) Ζαχαρ. Α. Παπαντωνίου Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τέχνη τῆς Ζακύνθου (σ. 281-240) 20) Σκεῦου Γ. Ζερβῶ Συμβολὴ εἰς τὴν ἱατρικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπτανήσου (σ. 241-246) 21) Νικ. Δελακοφίᾳ Περὶ τῶν πολιούχων τῆς νήσου Κυθῆρων ἁγίου Θεοδώρου καὶ Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης (σ. 247-249) 22) Νικ. Γερακάρη Δημοσιὰ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑπτανήσῳ (σ. 250-258) 23) Δημ. Σ. Γκίνη Τὰ ταχυδρομεῖα ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ ἀγγλικῆς προστασίας (σ. 259-263) 24) Ἰω. Ε. Μεσολωρᾶ Περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν (σ. 264-267) 25) Γεωργ. Χ. Ραζῆ Ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἀντισταθμισματικὰ ὦν δικαιούται ἡ Ἑπτανήσος (σ. 268-281) 26) Γεωργίου Στ. Τριβιζᾶ Ἡ γλωσσικὴ διδασκαλίαι εἰς τὰ πλήρη Δημοτικὰ σχολεῖα. Ὁ σκοπὸς καὶ τὰ ὄρια τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. Θέσις τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων ἐν τῇ προγράμματι (σ. 282-297). 27) Σπυρ. Π. Λάμπρου Ἡ ἱστορικὴ σχολὴ τῆς Ἑπτανήσου (σ. 298-328) καὶ 28) Γ. Πυλαρινοῦ Περὶ Γεωργίου Σολωμοῦ (σ. 329-332).

Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ δευτέρου Πανιωνίου συνεδρίου ὤρισεν ὡς ἔδραν αὐτοῦ τὸ Ἀργεσπόλιον καὶ χρόνον συγκροτήσεως τὸ Πάσχα τοῦ 1917.

— Ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας κ. Ἀντ. Μιχαηλίδης ἀπέστειλε τῇ 3 Ἰουλίου Νεμερτίου τὴν ἐξῆς ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐφόρους τῶν ἀρχαιολογικῶν περιφερειῶν «Ἐπιθυμοῦντες νὰ διευκολύνωμεν τὴν μελέτην τῶν ἐν τῇ κράτει παλαιῶν ἱσραηλιτικῶν ἐπιγραφῶν πρὸς σύνταξιν τῆς ἱστορικῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἱσραηλιτικῶν κοινοτήτων, παρεγγέλλομεν ὑμῖν, ὅπως ἀποσταλέητε εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐπιγραφικόν μουσαεῖον πᾶσαν ἐν ταῖς μουσαείοις τῆς περιφέρειας ὑμῶν ὑπάρχουσαν ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ ὑμῶν ἀναυρισκομένην ἱσραηλιτικὴν ἐπιγραφὴν».

Χαίρομεν, ὅτι ἀρχαίαι οὕτω λαμβάνουσι μέρος ἢ εὐχή, ἣν ἐξεφράσαμεν ἤδη τῇ 1908 ἐν τῇ διεθνείᾳ συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν ἐν Κοπενάγῃ. Ἦσα τοῦς ἡμετέροις Λόγους καὶ ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ Βορρᾶ. Ἐν Ἀθήναις, 1909 σ. 153.

ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΑΛΕΝΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΟΝΟΣ

- Ἀνδρεάδου Μιχ. Ἄνδρ. Ἡ δημοσιὰ οικονομία τῶν Σπαρτιατῶν (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Φιλ. Συλλόγου Παρνασσῶ τοῦ 1915). Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σκαλλάρου 1915.
- Βουρέα Θεοφίλου Ἡ φιλοσοφία ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ. Τύποις Π. Δ. Σκαλλάρου. Ἐν Ἀθήναις. 1916.
- Δούκα Παναγ. Χ. Ὁ ἀνδρισμὸς τοῦ βασιλέως ἐν Σπάρτῃ (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1008, 9, 11, 12 καὶ 22 τοῦ ἔτους 1914 φύλλων τῆς ἐν Σπάρτῃ ἐφημερίδος «Ἡσθς»). Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Π. Α. Πετράκου. 1915.
- Πραγματεία περὶ τοῦ νέου θεσμοῦ τῶν Κοινοτήτων (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1019, 1023, 1025 ἕως 1029 τοῦ ἔτους 1914 φύλλων τῆς ἐν Σπάρτῃ ἐφημερίδος «Ἡσθς»). Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Π. Α. Πετράκου. 1915.
- Καστόρη Δημητρίου Εὐθ. Τὸ ποινικὸν δίκαιον τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Ἀθήναις. Τύποις Παρνακεῦθ Λεῶν. 1915.
- Κουγέα Σωκράτους Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς παπυρολογικὰ κείμενα. Ἀθήναις. 1915.
- Λεβαντῆ Ν. Αἱ διδασκαλικαὶ ὁδοὶ τοῦ Ὀραίου. Ἐκδότης Γεώργιος Βασιλείου καὶ Σία. Ἐν Ἀθήναις. 1915.
- Παπαμιχαήλ Γρηγορ. Ἑλληνικὰ προελήμματα. Ἐκδοσις τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα» 1915. Τυπογραφικὰ καταστήματα Κασσιμάτη καὶ Ἰωάννα. Ἀλεξάνδρεια.
- Λογοθέτου Γ. Κ. διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας Ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετέπειτα φιλοσοφηματὰ ἐπίδρασιν αὐτῆς. Πραγματεία βραβευθεῖσα ἐν τῇ Σουτσείῳ Φιλοσοφικῷ Διγγωνισμῷ. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σκαλλάρου. 1915.
- Σιγούρου Μαρίνου Οὐγὸς Φώσκολος (βιογραφικὴ μελέτη). Ἐκδοτικὸς Οἶκος Γεωργίου Φέξη. 1915.
- Σκια Ἀνδρέου Ν. Ἐκθεσις περὶ τῆς κρίσεως τοῦ Σεβαστοπούλειου διγγωνισμοῦ. Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Σ. Κ. Βλαστοῦ. 1915.
- Σωτηριάδου Γεωργίου Λόγος κατὰ τὸ μνημότυπον Ἰωάν. Καποδιστρίου καὶ Ἰω. Λομπόλη τῆ 5 Φεβρουαρίου 1915. Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Κ. Μάϊναρ καὶ Ν. Καργαλοῦρη. 1915.
- Τζιφρα Κοροταντίου Ἑλλάς - Ἑλευθερία. Ἑλληνοβουλγαρικὰ. Ἐν Κερκύρα. Τυπογραφεῖον Σ. Λάντζα. 1915.
- Τριανταφυλλίδου Μαρ. Τὸ Λήμμα. Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Κ. Μάϊναρ καὶ Ν. Καργαλοῦρη. 1915.